

รายงานฉบับสมบูรณ์
โครงการ
“ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล ปี 2561”

ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2560 ถึง 30 กันยายน 2561

โดย
นายสมพงษ์ หลีเคราะห์
และคณะ

สนับสนุนโดย
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

คำนำ

รายงานการดำเนินโครงการศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล ปี 2560 ฉายภาพการดำเนินงานของพี่เลี้ยงในรอบ 1 ปี บนฐานพื้นที่ฐานเป้าหมายแนวคิดสตูลยั่งยืน ผ่านได้ประเด็น ประเด็น การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการศึกษา ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2560 – เดือนกันยายน 2561 ในบทบาทของพี่เลี้ยง มีการลงพื้นที่ติดตาม จัดเวทีสร้างการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพนักวิจัย ประเมินโครงการวิจัย และการเชื่อมประสานภาคีที่เกี่ยวข้อง เป็นการเชื่อมประสานหน่วยงานจากภายนอกของทั้งเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน และเครือข่ายรักจังหวัดสตูล กล่าวคือ เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการประสานงานกับภาคีกับกลุ่มท่องเที่ยวโซนอันดามัน และ 5 จังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งมีงบประมาณสนับสนุนจากกรมการท่องเที่ยว และจังหวัดสตูล ต่อเนื่องทั้งในระดับชุมชนเดิม และชุมชนใหม่ อันเป็นการสร้างกระแสการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่รับผิดชอบต่อสังคม นอกจากการขับเคลื่อนงานในเชิงประเด็นวิจัยในชุดโครงการ

แลนด์บริจด์สตูล 3 โครงการ โครงการท่องเที่ยวรับผิดชอบต่อสังคม โครงการประวัติศาสตร์สตูล โครงการเกษตรอินทรีย์ และ โครงการศูนย์นวัตกรรมท่องเที่ยว อันเป็นงานหลักของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.สตูล และเพื่อ การพัฒนาระบบในการสร้างการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงระบบการทำงานผ่านฐานข้อมูลในแต่ละ ประเด็น ตามบทบาทเดิม และภารกิจหลัก

นอกจากนี้พี่เลี้ยงยังได้นำเครื่องมือวิจัยเพื่อท้องถิ่นมาสร้างการเรียนรู้กับองค์กรภาคีอื่นๆ โดยผ่านรูปแบบของการขับเคลื่อนโครงการผ่านแหล่งทุนอื่นๆ เช่น สสส. มูลนิธิสยามกัมมาจล รูปแบบการอบรมเป็นวิทยากรหนุนเสริม เช่น อบรมพลังกลุ่มและความสุข รูปแบบงานความรู้งานวิจัยท้องถิ่นไปแลกเปลี่ยน เช่น ร่วมเป็นคณะกรรมการสภาการศึกษา รูปแบบของ การเป็นผู้เข้าร่วมเสวนา (speaker) เช่น เวทีปฏิรูปการศึกษา รูปแบบของการเป็นพื้นที่ศึกษาดูงาน เช่น เครือข่ายการศึกษา รูปแบบของงานปฏิบัติการขับเคลื่อนทางสังคม เช่น ยื่นหนังสือทบทวนกฎหมาย ประมง และรูปแบบของการเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรม เช่น เวทีนำเสนอผลงานโครงการวิจัยมานิ โดย ทั้งหมดนี้เป็นการทำงานร่วมกับเครือข่ายองค์กรชุมชน และหน่วยงานภาคประชาสังคม การเคลื่อนไหวในรายงาน คงมิได้เล่าเรียงทุกรายละเอียดได้หมด หากสรุปธรรมชาติการขับเคลื่อน ของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูลในรอบ 1 ปี คงบอกเล่ามิติความเป็น หน่วยงาน และคนทำงานที่ขยายวงมากกว่าการเป็นพี่เลี้ยงงานวิจัย ในการสร้างฐานชุมชนจัดการตนเอง ในมิติต่างสู่การขับเคลื่อนความเป็น “จังหวัดสตูลยั่งยืน” หวังว่า รายงานชิ้นนี้ คงจะเป็นประโยชน์ สามารถสื่อสารการขับเคลื่อนการดำเนินงานในพื้นที่สตูล และยังผลต่อการเรียนรู้ของประเทศได้บ้าง ไม่ มากก็น้อย ด้วยความนับถือ ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดสตูล

บทสรุปผู้บริหาร

ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล ดำเนินการตามภารกิจการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ตามการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ประจำปีงบประมาณ 2561 ที่มีภารกิจงาน ดังนี้ งานติดตามและสนับสนุนโครงการวิจัย งานสร้างการเรียนรู้กับภาคีเครือข่าย และงานพัฒนาโจทย์ใหม่ มีรายละเอียดผลการดำเนินงานดังต่อไปนี้

งานติดตามและสนับสนุนโครงการวิจัยวิจัยแบ่งเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ติดตามรายงานฉบับสมบูรณ์และรายงานการเงินเพื่อปิดโครงการของปี 2558 จำนวน 4 โครงการ มี (1) แนวทางการอนุรักษ์ พื้นฟู ผักพื้นบ้าน และพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้บ้านผัง 15 หมู่ที่ 7 ตำบลนิคมพัฒนา อำเภอมะนาว จังหวัดสตูล (2) รูปแบบการพัฒนาการเรียนรู้ของเยาวชนผ่านภูมิปัญญาชุมชนบ้านวังเจริญราษฎร์หมู่ที่ 9 ตำบลนาทอน อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล ติดตามรายงานการเงิน (รอโอนเงินคืน สกว.) (3) การสร้างความสัมพันธ์ของคนกลุ่มต่างๆผ่านประวัติศาสตร์ของชุมชนตำบลปากน้ำ อำเภอละงู จังหวัดสตูล ติดตามรายงานการเงิน ติดตามรายงานการเงิน (4) โครงการแนวทางการฟื้นฟูแหล่งน้ำธรรมชาติเพื่อการอนุรักษ์สัตว์น้ำจืดในพื้นที่ตำบลควนโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดสตูล ติดตามรายงานการเงิน (รอโอนเงินคืน สกว.)

2. ติดตามและสนับสนุนโครงการ ปี 2558 จำนวน 3 โครงการ เป็นโครงการที่สิ้นสุดสัญญาและขออนุมัติเพื่อการดำเนินการในงวดที่ 2 ให้เสร็จสิ้นภายในเดือนพฤษภาคม 2561 มี (1) โครงการแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลปากน้ำ อำเภอละงู จังหวัดสตูล (2) โครงการการศึกษาศักยภาพของทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติ ทุนด้านสังคม วัฒนธรรม และทุนด้านเศรษฐกิจ เพื่อสร้างการเรียนรู้ของคนในชุมชนเขตควน โดยสภาองค์กรชุมชนตำบลควนกาหลง อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล (3) โครงการการศึกษาศักยภาพของชุมชนชายฝั่งในด้านการประมงเพื่อสร้างการเรียนรู้สู่สาธารณะในอำเภอละงู จ.สตูล

3. ติดตามและสนับสนุนโครงการในปี 2560 มีจำนวน 4 โครงการ คือ (1) โครงการการสร้างความรู้ประวัติศาสตร์โดยคนท้องถิ่นเพื่อพัฒนาจังหวัดสตูล (2) โครงการแนวทางการพัฒนาสินค้าเกษตรอินทรีย์ภายในเครือข่ายเกษตรอินทรีย์จังหวัดสตูล (3) โครงการแนวทางการพัฒนาบริการการท่องเที่ยว และระบบตลาด โดยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสตูล และ (4) โครงการรูปแบบการพัฒนาศูนย์นวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ทั้งหมดของโครงการที่ขึ้นในปี 2560 ที่ขับเคลื่อนเป็นลักษณะชุดโครงการมีพื้นที่กระจายตัวไปทุก 7 อำเภอในจังหวัดสตูล โดยมีเป้าหมายโดยภาพรวมคือต้องการพัฒนาสู่ความเป็น “จังหวัดสตูลยั่งยืน”

พี่เลี้ยงในโหนดสตูลมี 5 คน และมีวิธีการบริหารจัดการ คือ การติดตามในข้อที่ 1 และที่ 2 มีพี่เลี้ยงที่ติดตามอยู่แล้วและติดตามต่อจนเสร็จสิ้นโครงการ สำหรับการติดตามในข้อที่ 3 เป็นโครงการในปี 2560 มีการแบ่งการติดตามตาม ความถนัดของตนเองและความรับผิดชอบเดิม การดำเนินงานในแต่ละภารกิจในรอบ 1 ปี ใช้วิธีการขับเคลื่อนงานที่ต่างกัันดังรายละเอียด ต่อไปนี้

1) การติดตามและสนับสนุนโครงการวิจัย จากที่ในช่วงการขึ้นใจทวิวิจัยได้มีการ ดำเนินการติดตามสนับสนุนโครงการไปรูปแบบของแต่ละพื้นที่ ส่งผลให้โครงการในความรับผิดชอบของ ศูนย์ประสานงานฯล่าช้า เพื่อเป็นการแก้ปัญหาในส่วนนี้ และการสนับสนุนโครงการวิจัยในปี 2560 เป็นต้น เป็นไปในลักษณะชุดโครงการ และวางเป้าหมายโครงการให้ต้องขึ้นพร้อมกัน ติดตามพร้อมกัน ปิดพร้อมกัน จึงมีการจัดเวทีทำความเข้าใจโครงการ ชี้แจงการดำเนินงาน ทำปฏิทินร่วม การจัดประชุม นักวิจัย และมีการลงพื้นที่ประเมินโครงการวิจัย พร้อมกับการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยควบคู่ในระหว่าง การดำเนินงานในทุกครั้ง เช่น การเป็นนักจัดกระบวนการ การบันทึกข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การวางแผนงาน การจัดการการเงิน การใช้ประโยชน์จากข้อมูล และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันและกัน

ผลการดำเนินงานสามารถที่จะดำเนินงานตามภารกิจเสร็จสิ้นทุกโครงการ ทุกโครงการเกิดผลกระทบ มีอิมแพ็คที่น่าสนใจ และยังสมารถที่จะดำเนินการไปได้เมื่อเสร็จสิ้นโครงการวิจัยแล้ว

2) งานสร้างการเรียนรู้กับภาคีเครือข่าย นอกเหนือจากภาระกิจการติดตามสนับสนุนโครงการที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังมีที่ต่อยอดจากกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ทั้งในการนำรูปแบบเครื่องมือไปใช้ในการขับเคลื่อนเชิงประเด็น การนำกระบวนการเรียนรู้ ไปใช้ต่อยอด เรียนรู้เครื่องมือการทำงาน เช่น โครงการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่สาธารณะสุขในพื้นที่ 3 จังหวัด สตูล ตรัง นครศรีธรรมราช ในการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานร่วมกับ อสม.ในพื้นที่ มีการสนับสนุน โดยสำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โครงการกลไกชุมชนสู่การพัฒนาเยาวชนจังหวัดสตูล สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ผ่านธนาคารไทยพาณิชย์ มูลนิธิ สยามกัมมาจล และขับเคลื่อนการนำองค์ความรู้งานวิจัยท้องถิ่น ไปขยายในรูปแบบการอบรมเป็น วิทยากรหนุนเสริม เช่น อบรมพลังกลุ่มและความสุข รูปแบบนำความรู้งานวิจัยท้องถิ่นไปแลกเปลี่ยน เช่น ร่วมเป็นคณะกรรมการสภาการศึกษา รูปแบบของการเป็นผู้เข้าร่วมเสวนา (speaker) เช่น เวที ปฏิรูปการศึกษา รูปแบบของการเป็นพื้นที่ศึกษาดูงาน เช่น เครือข่ายการศึกษา รูปแบบของงาน ปฏิบัติการขับเคลื่อนทางสังคม เช่น ยื่นหนังสือ ทบทวนกฎหมายประมง และรูปแบบของการเป็น ผู้เข้าร่วมกิจกรรม เช่น เวทีนำเสนอผลงานโครงการวิจัยมานิ

ผลการดำเนินงานที่ออกแบบมาเป็นหลักสูตร ขั้นตอนเป็นระยะ บางส่วนสามารถช่วยในการพัฒนาระบบ สร้างการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงระบบการทำงานผ่านฐานข้อมูลความรู้ ในส่วนผลการวิจัยรายโครงการซึ่งนำเสนอในเนื้อหารายงาน ในส่วนการขับเคลื่อนงานที่นำเครื่องมือวิจัยเพื่อท้องถิ่น กระบวนการเรียนรู้ ผ่านประเด็น เยาวชน ที่ต้องการสร้างกลไกการทำงานเยาวชนในพื้นที่จังหวัดสตูล และประเด็นสุขภาพ สามารถ ก่อให้เกิดการพัฒนาคน มีการขับเคลื่อนเพื่อใช้ประโยชน์อย่าง

ต่อเนื่องทั้งในระดับชุมชน และเครือข่ายเจ้าหน้าที่สาธารณสุข การดำเนินงานทั้งหมดของศูนย์ประสานงานฯใช้เครื่องมืองานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการพัฒนาจังหวัดสตูล กลุ่มพีเลียงเป็นกลุ่มคนเล็กๆ การขับเคลื่อนเชิงนโยบายจึงต้องมีการรวมตัวของพี่น้องที่ทำงานภาคประชาชน เป็นการรวมเอางานของแต่ละส่วนมาเชื่อมร้อย เพื่อเสนอแนะต่อจังหวัดสตูลผ่านงานเคลื่อนไหวในลักษณะต่างๆ

3) การขึ้นโจทย์วิจัยใหม่ประจำปี 2561 มีเรื่องการจัดการน้ำ มีการพัฒนาโจทย์ร่วมกัน 6 ครั้งผ่านกระบวนการคิด ออกแบบการดำเนินโครงการจนสู่การพัฒนาเป็นโครงการ จนได้ทั้งหมด 4 โจทย์ คือ โจทย์ต้นน้ำเป็นประเด็นการจัดการป่าต้นน้ำทำอย่างไรจึงจะให้มันน้ำใช้ได้ตลอด โจทย์กลางน้ำ มีประเด็นการรักษาเวศน์ในน้ำให้มีความสมดุล ต้นไม้ใบหญ้า สัตว์น้ำ ลำคลอง โจทย์ปลายน้ำมีประเด็นการจัดการขยะ การจัดการระบบความสะอาดของแหล่งน้ำ โจทย์กลไกการจัดการน้ำ มีเป้าหมายการรวมทุกแหล่งน้ำมาเรียนรู้ร่วมและการบริหารจัดการน้ำตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ ซึ่งครอบคลุม 3 อำเภอ มีอำเภอควนกาหลง อำเภอควนโดน อำเภอเมืองสตูล ผ่านเวทีพิจารณาโครงการจากผู้ทรงคุณวุฒิ 2 รอบและปรับแก้โครงการจนสมบูรณ์สามารถที่จะดำเนินการได้ รอเพียงการอนุมัติ

สมพงษ์ หลีเคราะห์

ผู้ประสานงาน

สารบัญ

เนื้อหา	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร	
คำนำ	
บทที่ 1 รายละเอียดโครงการ	1
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
บทที่ 3 วิธีการดำเนินงาน	43
บทที่ 4 ผลการดำเนินงาน	56
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และทิศทางการดำเนินงาน	108
 ภาคผนวก	
ก.ระเบียบสมาคมวัฒนพลเมือง	ก
ข.ระเบียบข้อบังคับศูนย์วัฒนธรรมท่องเที่ยวโดยชุมชน	ญ

บทที่ 1

รายละเอียดโครงการ

ข้อเสนอโครงการ	“ศูนย์ประสานงานเพื่อพัฒนาสตูลอย่างยั่งยืน”
องค์กรรับผิดชอบ	ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล
ผู้เสนอโครงการ	นายสมพงษ์ หลีเคราะห์
ที่อยู่	12 หมู่ที่ 7 ตำบลกำแพง อำเภอลงู จังหวัดสตูล 91110

หลักการและเหตุผล

ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล (node สตูล) ก่อตั้งเมื่อปี 2544 โดยนางงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (CBR) มาใช้ในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นจังหวัดสตูล มีเป้าหมายพัฒนาคนทำงานชุมชนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต และใช้ฐานข้อมูลในการตัดสินใจทำงาน ผ่านการหนุนเสริมของพี่เลี้ยงที่ทำหน้าที่จัดกระบวนการเรียนรู้ผ่านเครื่องมือวิจัยเพื่อท้องถิ่นในรูปแบบโครงการวิจัย (Project Based) เน้นการเก็บข้อมูล บันทึก วิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อนำข้อมูลมาสู่การแก้ปัญหาหรือพัฒนาในสิ่งที่ชุมชนต้องการ

ในการดำเนินงานศูนย์ประสานงานฯ ได้มีการนำกระบวนการสนับสนุนการเรียนรู้ผ่านงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นไปใช้ในการสร้างการเรียนรู้กับหน่วยงาน และนำกระบวนการเคลื่อนงานไปใช้กับแหล่งทุนงบประมาณที่มาขับเคลื่อนงานในพื้นที่จังหวัดสตูล บนฐานคิด “การตัดสินใจภายใต้ข้อมูล” โดยในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมา มีการหนุนเสริมงานใน 3 ประเด็น โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การหนุนเสริมความรู้เชิงประเด็น เป็นการนำบทเรียนงานจากพื้นที่ไปแลกเปลี่ยนกับพี่เลี้ยง เช่น เรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน การศึกษา รักจังสตูล เป็นต้น ทั้งนี้โดยผ่านการนำเสนอ พูดคุย ชวนวิเคราะห์ประเด็นสำคัญของเรื่อง
2. การหนุนเสริมทักษะเชิงกระบวนการ เป็นการชวนออกแบบ Session Design ก่อนลงพื้นที่ หรือ ทำกิจกรรม มีการวางแผนก่อนทุกครั้ง และมีการสรุปหลังงานทุกครั้ง
3. การหนุนเสริมแนวคิดกลไกการจัดการตนเอง เป็นการสร้างแนวคิด โดยการนำเสนอ และการจัดการพื้นที่ชุมชนแบบองค์รวม มองเป้าพื้นที่มากกว่าเป้าโครงการ ผ่านการสนับสนุนขององค์กรต่างๆ อาทิ โครงการสร้างชุมชนบริหารจัดการตนเอง ร่วมกับมูลนิธิสยามกัมมาจล ธนาคารไทยพาณิชย์ โครงการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่สาธารณะสุข ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีองค์ความรู้ในการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เช่น การพัฒนาโจทย์วิจัย การสนับสนุนและติดตามงานวิจัย การพัฒนาศักยภาพนักวิจัย การพัฒนาทักษะกับคนทำงานที่เป็นหน่วยงาน แกนนำชุมชน และทางศูนย์ประสานงานยังมีการสร้างการมีส่วนร่วมการพัฒนาจากฐานราก ผ่านกิจกรรม การอบรมพัฒนาเจ้าหน้าที่องค์กรในเรื่องการทำงานชุมชน อบรมการเป็นวิทยากร กระบวนการ ให้แก่ทีมแกนนำชุมชน อบรมการทำงานเป็นทีมเพื่อสร้างระบบการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และมีความสุขภายในองค์กร เป็นต้น

การดำเนินงานที่ผ่านมาของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.สตูล ปี 2560

ปี 2560 ที่ผ่านมา ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.สตูล มีแผนยุทธศาสตร์สนับสนุนการค้นคว้าความรู้และพัฒนาคนสตูล โดยมีเป้าหมายเพื่อการขับเคลื่อนสตูลสู่การจัดการตนเอง บนฐานการพึ่งพาฐานเศรษฐกิจ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ศาสนา และเคารพความหลากหลายแบบพหุวัฒนธรรม โดยมีประเด็นการขับเคลื่อนงาน คือ ประเด็นงานแลนด์บริดจ์สตูล-สงขลา, ประเด็นสร้างเสริมเศรษฐกิจฐานรากบนฐานชีวิตคนสตูล, ประเด็นการจัดการท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อสังคมของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน และประเด็นการจัดการศึกษาผ่านประวัติศาสตร์คนสตูล

จากการดำเนินงานในทิศทางดังกล่าว ทางศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูลสามารถพัฒนาเครือข่ายการทำงานเชิงประเด็น ผ่านความร่วมมือของภาคีที่เกี่ยวข้อง เช่น เครือข่ายติดตามแผนพัฒนาจังหวัดสตูลร่วมขับเคลื่อนประเด็นแลนด์บริดจ์สงขลา-สตูล สำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมร่วมขับเคลื่อนประเด็นเศรษฐกิจเกษตรฐานราก เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนกับสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูลร่วมขับเคลื่อนประเด็นท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อสังคม เช่นเดียวกับเครือข่ายการศึกษาที่ร่วมขับเคลื่อนประเด็นประวัติศาสตร์ ซึ่งการมีเจ้าภาพเชิงประเด็นที่เป็นองค์กรมาร่วมงาน ส่งผลให้เกิดการติดตั้ง (Setting) ระบบการทำงานใหม่ในระบบการทำงานปกติของหน่วยงานนั้นๆ เช่นเดียวกับงานวิจัยที่มุ่งเป้าตามโจทย์โครงการ

โดยมีการดำเนินงานในพื้นที่ ภายใต้การสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น มูลนิธิสยามกัมมาจล สำนักงานกองทุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และหน่วยงานองค์กรในพื้นที่ นำมาสู่ประเด็นการ ดำเนินงานต่อในปี 2561 ดังนี้

ประเด็นทรัพยากรและการท่องเที่ยวโดยชุมชน

- เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน มีการขับเคลื่อนเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล เช่น ประชุมเครือข่าย การจัดกิจกรรมมหกรรมการท่องเที่ยว การประชุมร่วมกับหน่วยงานสนับสนุนกิจกรรมเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น การประชุมเครือข่าย และสนับสนุน

และติดตามโครงการวิจัยเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน (โครงการท่องเที่ยวรับผิดชอบสังคม)

- แลนบริดจ์ สงขลา-สตูล สนับสนุนและติดตามโครงการวิจัยในพื้นที่เส้นทางเศรษฐกิจ 3 โครงการ และร่วมกิจกรรมเครือข่ายติดตามแผนพัฒนา
- เครือข่ายสมาชิกกองทุนฟื้นฟูเกษตรกร สนับสนุนโครงการเกษตรอินทรีย์ ดำเนินการโดยเครือข่ายสมาชิกกองทุนฟื้นฟูเกษตรกร

ประเด็นการศึกษาและเยาวชน

- สนับสนุนกิจกรรมโรงเรียนที่ยังดำเนินงานโครงงานฐานวิจัย โรงเรียนอนุบาลสตูล โรงเรียนจริยธรรมอิสลามมูลนิธิ และระดับเครือข่ายการศึกษา
- สนับสนุนและติดตามโครงการวิจัยประวัติศาสตร์ในพื้นที่จังหวัดสตูล เพื่อดำเนินงานด้านการศึกษา โดยกลุ่มในพื้นที่
- โรงเรียนประชารัฐ เริ่มงานสนับสนุนการใช้เครื่องมือการเรียนรู้ โครงงานฐานวิจัย กับโรงเรียนประชารัฐ สนับสนุนโดย ธนาคารไทยพาณิชย์ และมูลนิธิสยามกัมมาจล โดยที่ทีมไหนด และเครือข่ายเป็นวิทยากรอบรม และติดตามหนุนเสริม เป็นเวลา 1 ปีสนับสนุนและติดตามการใช้เครื่องมือการเรียนรู้ โครงงานฐานวิจัย กับโรงเรียนประชารัฐ สนับสนุนโดย ธนาคารไทยพาณิชย์ และมูลนิธิสยามกัมมาจล
- โครงการสร้างเยาวชน Active citizen สนับสนุนโดยมูลนิธิสยามกัมมาจล และ สสส. ดำเนินงานโครงการสร้างเยาวชน Active citizen สนับสนุนโดยมูลนิธิสยามกัมมาจล และ สสส.

ประเด็นพื้นที่จัดการตนเอง

- ดำเนินงานในพื้นที่จัดการตนเองในระดับกลุ่ม ชุมชน ตำบล เครือข่ายโดยการสนับสนุนจากมูลนิธิสยามกัมมาจล พัฒนาโครงการตำบลจัดการตนเอง โดยมีการดำเนินร่วมกับพื้นที่จังหวัดตรัง และระนอง
- การสนับสนุนพื้นที่ดำเนินงานเดิม เช่น การร่วมประชุม

ประเด็นสุขภาวะ

- สนับสนุนและติดตามโครงการและดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่จังหวัดสตูล ตรัง และนครศรีธรรมราช สนับสนุนโดย สสส.

- สนับสนุนกระบวนการการสร้างอำเภอละงูสุขภาวะ ดำเนินการโดยเครือข่ายสุขภาพอำเภอละงู (เป็นวิทยากร)

การพัฒนาองค์กร

- เสนอโครงการแนวทางการพัฒนาศูนย์นวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดำเนินโครงการแนวทางการพัฒนาศูนย์นวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน และต่อยอดประเด็นอื่นๆ เช่น การศึกษา เพื่อการยกระดับและการพัฒนาองค์กร

ทิศทางและข้อเสนอของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.สตูลต่อ สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

จากการดำเนินงานดังกล่าวข้างต้น ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.สตูล ในบทบาทหน่วยงานสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นสู่การพัฒนาพื้นที่จังหวัดสตูล แม้จะเคลื่อนงานต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลานาน หากในขบวนการพัฒนาจังหวัดสตูลที่มีหน่วยงาน กลุ่มองค์กร บุคคล ที่เกี่ยวข้องอีกมาก งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเปรียบเสมือนลูกศรหนึ่งท่ามกลางกระแสการพัฒนาพื้นที่โดยรวม การสร้างพลังจึงต้องอาศัยภาคีร่วมงานเป็นอีกกำลังสำคัญ

ปี 2561 ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล จึงนำรูปแบบการทำงานในปีที่ผ่านมาต่อยอดภายใต้วิสัยทัศน์องค์กร ที่ต้องการ “สร้างพลัง(Empowerment)ประชาชนสู่การขับเคลื่อนสตูลยั่งยืน” ตามมติสมัชชาคนสตูลครั้งที่ 6 ปี 2560 สมัชชาที่ภาคประชาชนนามรักจังสตูลร่วมลงมติ อันสอดคล้องตามยุทธศาสตร์ชาติที่ต้องการพัฒนาประเทศสู่ทิศทางตามข้อตกลงความร่วมมือสหประชาชาติสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

ทั้งนี้ บนเส้นทางสู่สตูลยั่งยืนกับเครื่องมือวิจัยเพื่อท้องถิ่น ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล ภายใต้งานสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ขอสนับสนุนการดำเนินงานเพื่อให้ศูนย์ประสานงานฯสามารถดำเนินการตามทิศทางที่ตั้งไว้ โดยมีรายละเอียดการสนับสนุนภายใต้บทบาทการดำเนินงาน ดังนี้

1.บทบาทการสนับสนุนและติดตามโครงการวิจัย ประกอบด้วย

โครงการที่กำลังดำเนินงานและโครงการที่ได้รับอนุมัติ ประกอบด้วย

- โครงการวิจัยในพื้นที่เส้นทางเศรษฐกิจแลนด์บริดจ์สงขลา-สตูลจำนวน 3 โครงการ และร่วมกิจกรรมเครือข่ายติดตามแผนพัฒนา อนุมัติสัญญาปี 2560
- โครงการท่องเที่ยวรับผิดชอบสังคมเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน อนุมัติสัญญาปี 2561

- c. โครงการเกษตรอินทรีย์ของเครือข่ายสมาชิกกองทุนฟื้นฟูเกษตรกร อนุมัติสัญญาปี 2561
- d. โครงการวิจัยประวัติศาสตร์ในพื้นที่จังหวัดสตูล เพื่อดำเนินงานด้านการศึกษา โดยกลุ่มในพื้นที่ อนุมัติสัญญาปี 2561
- e. โครงการแนวทางนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน อนุมัติสัญญาปี 2561

2. บทบาทการพัฒนาโจทย์โครงการวิจัย ปี 2562 มีโครงการ

ที่ตั้งเป้าการพัฒนาโจทย์วิจัย จำนวน 4 ประเด็น ประกอบด้วย

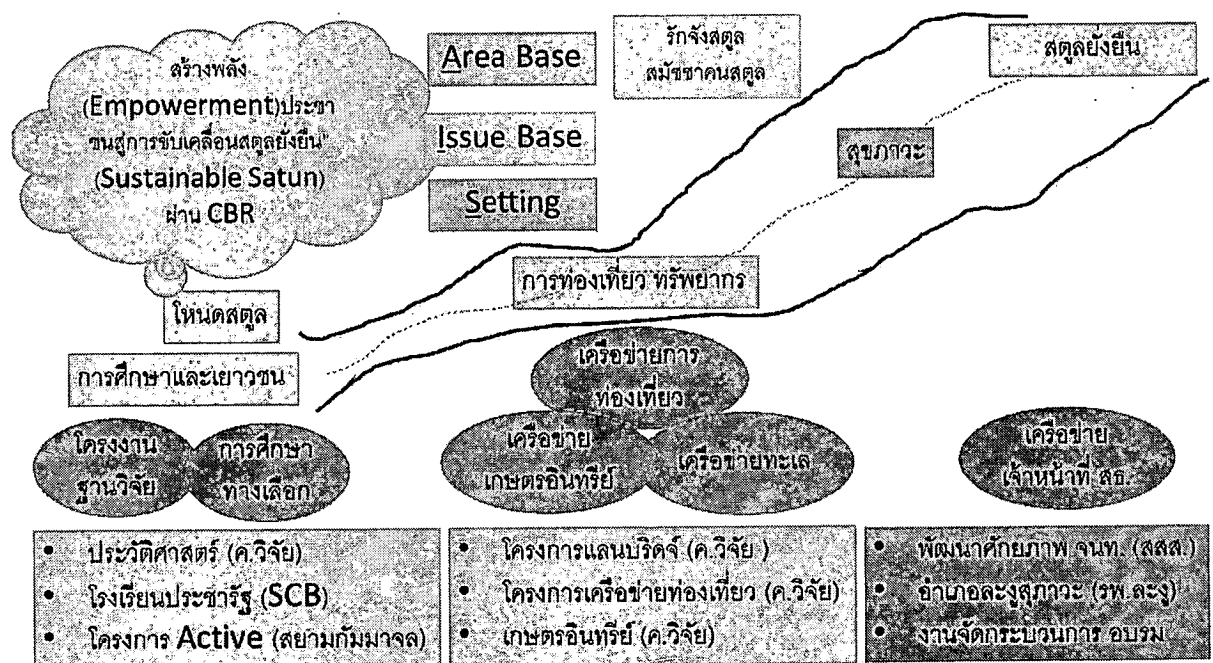
- a. ประเด็นเครือข่ายศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พัฒนาโจทย์ผ่านเครือข่ายการเรียนรู้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นของ อบต.นาทอน อบต.ท่าแพ อบต.ละงู ผ่านการทำงานร่วมกับนักวิชาการศึกษาศูนย์ปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้โดยพื้นที่ทั้ง 3 แห่ง มีฐานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่ดำเนินการในชุดโครงการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีครูนักจัดกระบวนการและองค์ความรู้เดิม การสานงานจึงเป็นการนำชุดความรู้มาสู่การยกระดับ เพราะเชื่อว่าวัยเด็กเป็นวัยที่สำคัญที่สุดของชีวิต ตามแนวคิด EF
 - b. ประเด็นตำบลยุทธศาสตร์ พัฒนาโจทย์ภายใต้การดำเนินงานในพื้นที่จัดการตนเองในระดับ ตำบล ของโครงการสร้างชุมชนบริหารจัดการตนเอง โดยการสนับสนุนจากมูลนิธิสยามกัมมาจล ธนาคารไทยพาณิชย์ กำหนดกลุ่มเป้าหมายเป็นโจทย์ร่วมระหว่างพื้นที่จังหวัดสตูล ตรัง และระนอง
 - c. ประเด็นการจัดการน้ำเครือข่ายคลองดุสน พัฒนาโจทย์เพื่อให้เกิดการป้องกันและแก้ปัญหาการเกิดภัยน้ำท่วมและหาแนวทางจัดการน้ำคลองดุสนแบบมีส่วนร่วมขอบเขตพื้นที่คลองดุสน ผ่านเครือข่ายคลองดุสนพื้นที่อำเภอเมือง อำเภอควนกาหลง อำเภอควนโดน
 - d. โครงการถอดบทเรียนกลุ่มแพชุมชนบ้านหัวหิน พัฒนาโจทย์ตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของรัฐบาล เพื่อถอดบทเรียนกลุ่มแพชุมชนในการสร้างองค์ความรู้การบริหารจัดการเพื่อให้เกิดการพัฒนาและยกระดับกลุ่มแพชุมชนหัวหิน ต.ละงู อ.ละงู สุวีสาทกิจเพื่อสังคม ทั้งนี้บนฐานงานที่แพหัวหินกำเนิดจากงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และสามารถยกระดับการทำงาน มาอย่างต่อเนื่องกว่า 10 ปี ขณะที่แพชุมชนอื่นทยอยล้มลงเป็นระยะ
- ## 3. บทบาทหนุนเสริมการทำงานเชิงประเด็น ผ่านเครือข่ายการทำงานดังนี้
- a. หนุนเสริมเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล เช่น ประชุมเครือข่าย การจัดกิจกรรมมหกรรมการท่องเที่ยว

- b. การหนุนเสริมพื้นที่ชุมชนบริหารจัดการตนเองเดิม เช่น การร่วมประชุม
- c. หนุนเสริมกิจกรรมโรงเรียนที่ยังดำเนินงานโครงการฐานวิจัย โรงเรียนอนุบาลสตูล
โรงเรียนจริยธรรมอิสลามมูลนิธิ และระดับเครือข่ายการศึกษา

ประการสุดท้าย อยากเน้นย้ำว่า ทางศูนย์ประสานงานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ในฐานะที่ดำเนินงานประเด็นท่องเที่ยวโดยชุมชนมาตั้งแต่ปี 2547 จากชุมชนเดียวต่อเนื่องมาเป็นเครือข่ายระดับจังหวัดในนาม “เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล” จนเป็นที่ยอมรับทั้งในระดับพื้นที่ ภาคใต้ และระดับประเทศ จึงได้เสนอโจทย์วิจัยเพื่อสรุปบทเรียนการหนุนเสริมของศูนย์ฯต่อประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) อันเป็นจุดหมายแรกในการยกระดับศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล สู่รูปแบบการพัฒนาวัฒนธรรมการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในประเด็นอื่นที่ขับเคลื่อนงานในช่วงหลายปีที่ผ่านมา อันสอดคล้องกับทิศทางของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่ต้องการเห็นการยกระดับศูนย์วัฒนธรรมการวิจัยในอนาคต

กรอบแนวคิด

ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.สตูล มีทิศทางการเคลื่อนงานมีกรอบคิดในการดำเนินงานดังภาพ

จากภาพจะเห็นได้ว่า ศูนย์ประสานงานฯ ได้มีการกำหนดทิศทางการดำเนินงานสู่เป้าหมายสร้างพลัง (Empowerment) ประชาชนสู่การขับเคลื่อนสตูลยั่งยืน ผ่านงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (CBR) ในการดำเนินโครงการทั้งหมดที่กล่าวมา และในส่วนโครงการที่สนับสนุนโดยแหล่งงบประมาณอื่นๆ เช่น มูลนิธิสยามกัมมาจล สสส. ซึ่งเป็นการนำกระบวนการเรียนรู้จากงาน วิจัยเพื่อท้องถิ่นไปสนับสนุนกับพื้นที่ บนการเน้นย้ำการใช้ฐานข้อมูลเพื่อการตัดสินใจในการดำเนินงาน ที่สำคัญการดำเนินงานที่ต้องมีพื้นที่ (Area) มีประเด็น (Issue) และสุดท้าย การจัดระบบกลไกขับเคลื่อน (Setting) งานในพื้นที่อย่างมีนัยยะสำคัญ

วัตถุประสงค์และแผนยุทธศาสตร์

เพื่อสร้างพลัง(Empowerment)ประชาชนสู่การขับเคลื่อนสตูลยั่งยืน โดยมีแผนยุทธศาสตร์การดำเนินงาน ดังนี้

1. พัฒนาวัตถกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน สู่การยกระดับองค์กรศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดสตูล
2. พัฒนาระบบ(Setting) และ สร้างการเรียนรู้ สู่การเปลี่ยนแปลงระบบการทำงานผ่านฐานข้อมูลในประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน , เกษตรอินทรีย์, การศึกษา, สุขภาพ
3. หนุนเสริมเครือข่ายและภาคีองค์กรผ่านชุดความรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่จังหวัดสตูล

ขอบเขตการดำเนินงาน

พื้นที่อำเภอจำนวน 7 อำเภอ ของจังหวัดสตูล ประกอบด้วย อำเภอเมืองสตูล อำเภอละงู อำเภอบ้านฉาง อำเภอทุ่งหว้า อำเภอควนกาหลง อำเภอควนโดน อำเภอละงู อำเภอท่าแพ อำเภอทุ่งหว้า อำเภอควนกาหลง อำเภอควนโดน อำเภอละงู

วิธีการดำเนินงาน

1. ทำงานผ่านกลไกความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบร่วมในการขับเคลื่อนงาน/ เครือข่ายเชิงประเด็น ผ่านการทำงานในรูปแบบชุดโครงการ
2. ใช้เครื่องมือ PBL ในการทำงาน
3. ใช้กระบวนการสร้างความสัมพันธ์กับองค์กรต่างๆ สู่การยกระดับการทำงาน เพื่อบูรณาการงาน งบประมาณ ความร่วมมือ

โดยมีตารางออกแบการดำเนินงานดังนี้

ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	แผนงาน	เครือข่าย
1. พัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ส่งเสริมยกระดับองค์กรศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดสตูล	• ถอดบทเรียน การท่องเที่ยวโดยชุมชนและประเด็นการทำงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ • สร้างการเรียนรู้ผ่านชุดความรู้ บทเรียนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ในการหนุนเสริม ประเด็น การท่องเที่ยวโดยชุมชน และประเด็นอื่นๆ	• โครงการแนวทางการขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน • พัฒนาศักยภาพบุคลากร	• เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน • สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดสตูล • ม.ราชภัฏสงขลา วิทยาเขตสตูล
2. พัฒนาระบบ(Setting) และ สร้างการเรียนรู้ ส่งเสริมเปลี่ยนแปลงระบบการทำงานผ่านฐานข้อมูลในประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน , เกษตรอินทรีย์, การศึกษา, สุขภาพ	• พัฒนาเครือข่ายการทำงานเชิงประเด็น ผ่านความร่วมมือของภาคีที่เกี่ยวข้อง • ยกระดับการทำงานเชิงประเด็น โดยใช้พื้นที่อำเภอเป็นฐาน การพัฒนา	• ฐานข้อมูลสู่ปฏิบัติการทางสังคมในพื้นที่แลนด์บริดจ์ สงขลา –สตูล	• เครือข่ายติดตามแผนพัฒนาหัวตูล
		• โครงการแนวทางการพัฒนาสินค้าเกษตรอินทรีย์ ภายในเครือข่ายเกษตรอินทรีย์จังหวัดสตูล	• สำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร
		• โครงการแนวทางการพัฒนาการบริการ การท่องเที่ยว และระบบตลาดโดยการมีส่วนร่วมของ	• เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสตูล

	● ใช้ข้อมูลเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลง ในเชิงนโยบาย และการทำงาน	เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสตูล	● สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดสตูล
		● โครงการการสร้างความรู้ประวัติศาสตร์โดยคนท้องถิ่นเพื่อพัฒนาจังหวัดสตูล	● นักวิชาการ ● เครือข่ายครูผู้สอนประวัติศาสตร์ ● ภูมิปัญญา ● แกนนำพื้นที่
		● โครงการกลไกชุมชนสู่การพัฒนาเยาวชนจังหวัดสตูล (สสส.และสยามกัมมาจล)	● แกนนำพื้นที่ ● แกนนำเยาวชน
		● โครงการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เพื่อยกระดับเป็นศูนย์การเรียนรู้ นักจัดการสุขภาวะโดยชุมชนภาคใต้ (สสส.)	● เจ้าหน้าที่สาธารณสุข (สสจ. สสอ. รพ. รพ.สต.) ● อสม. และแกนนำชุมชน
		● พัฒนาโจทย์วิจัย -- ศูนย์เด็กเล็ก	● ศูนย์เด็กปฐมวัย อบต.นาทอน อบต.ท่าแพ อบต.ละงู

		-- สร้างแนวทางสู่ตำบลจัดการตนเอง -- ถอดบทเรียนแพรวหัวหิน 47 -60 (เศรษฐกิจฐานราก) -- การจัดการน้ำจากวังประจันถึงควนโดน	● สภาองค์กรชุมชนตำบลขอนแก่น ● กลุ่มแพชุมชนบ้านหัวหิน ● อ.ควนโดน อ.เมืองสตูล
3. หนุนเสริมเครือข่ายและภาคีองค์กรผ่านชุดความรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่จังหวัดสตูล	● หนุนเสริมกระบวนการเรียนรู้ผ่านประเด็นการทำงานเครือข่ายรัฐ เอกชน และภาคประชาสังคม	● อบรมโรงเรียนประชารัฐ ● วิทยาการหนุนเสริมเครือข่าย ● สัมัชชาคนสตูล	● ธนาคารไทยพาณิชย์ ● มูลนิธิสยามกัมมาจล ● เครือข่ายรักจังสตูล ● อำเภอสุขภาวะ

กลุ่มเป้าหมาย

1. โครงการวิจัยกำลังดำเนินงาน จำนวน 4 โครงการ
2. เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล ม.ราชภัฏสงขลา วิทยาเขตสตูลและเครือข่ายพัฒนาการศึกษาจังหวัดสตูล
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว ทรัพยากร และการศึกษา เช่น สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสตูล องค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล อำเภอและจังหวัดสตูล มูลนิธิสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน วิทยาลัยชุมชนสตูล
4. เครือข่ายรักจังหวัดสตูล

ระยะเวลาดำเนินงาน

1 ตุลาคม 2560 ถึง 30 กันยายน 2561

งบประมาณ

รวมงบประมาณทั้งสิ้น 1,427,000 บาท (หนึ่งล้านสี่แสนสองหมื่นเจ็ดพันบาทถ้วน)

ผู้รับผิดชอบโครงการ

นายสมพงษ์ หลีเคราะห์ ผู้ประสานงานศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดสตูล

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. เกิดโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นบรรลุตามเป้าหมาย จำนวน 4 โครงการ
2. ได้ทิศทางการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่สตูลภายใต้การส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากบนฐานชีวิตคนสตูล การจัดการท่องเที่ยวของเครือข่ายท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อสังคม และการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับการจัดการศึกษาผ่านประวัติศาสตร์คนสตูล
3. เกิดการเชื่อมโยงงานในประเด็นวิจัยสู่การพัฒนาจังหวัดสตูล

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ประกอบการดำเนินงานโครงการศูนย์ประสานงานเพื่อพัฒนา
สตูลสตูลยั่งยืน มีเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. เอกสารโครงการแนวทางการขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

จากที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยมีศูนย์ประสานงาน
วิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูลเป็นองค์กรพี่เลี้ยงในการขับเคลื่อนมาตั้งแต่ปี 2544 ได้สนับสนุนการ
โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดสตูล จำนวนทั้งหมด 71 โครงการที่มีประเด็นงาน คือ การ
ท่องเที่ยวโดยชุมชน การจัดการทรัพยากร การจัดการศึกษา เป็นต้น โดยที่ผ่านมาโครงการวิจัยได้รับ
งานวิจัยเด่นของ สกว. จำนวน 5 โครงการ ที่ทั้งเรื่องการท่องเที่ยว ทรัพยากร การศึกษาและส่งเสริม
อาชีพ

การดำเนินงานที่ผ่านมาได้มีการยกระดับงานจากกลุ่มงานวิจัยที่มีการดำเนินงานมากในพื้นที่มา
รวมกลุ่มกันโดยใช้เนื้อหาประเด็นเป็นจุดรวม คือ กลุ่มงานวิจัยการท่องเที่ยวที่ศูนย์ประสานงานฯ เริ่มต้น
ที่บ้านบ่อเจ็ดลูกเป็นพื้นที่แรกที่สามารถขับเคลื่อน สามารถสร้างรูปธรรมการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
และเป็นชุมชนต้นแบบให้พื้นที่อื่นๆในจังหวัดสตูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน จนมีการนำกลุ่มงานที่
ทำเรื่องการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง การจัดการป่าชายเลนกรณีชุมชนบ้านหัวทาง การจัดการทะเล และ
มารวมตัวเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล เพื่อทำงานขับเคลื่อนแนวทางการท่องเที่ยว
โดยชุมชนในพื้นที่จังหวัดสตูล เนื่องจากการจัดการทรัพยากรเป็นเรื่องพื้นฐานที่ต้องทำในการจัดการ
ท่องเที่ยวโดยชุมชน

ซึ่งการขับเคลื่อนประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลผ่านกระบวนการงานวิจัยเพื่อ
ท้องถิ่นได้เริ่มต้นที่ชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก อำเภอละงู จังหวัดสตูล ในปี 2549 ภายใต้กลุ่มจัดการ
ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยองค์กรชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก ทำให้ชุมชนสามารถจัดการและฟื้นฟูทรัพยากรที่
เป็นอยู่ชั่วอู่ของชุมชน วิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้าน ผ่านกิจกรรมท่องเที่ยวให้กับบุคคลภายนอก ทำให้
คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

จากรูปธรรมของชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก ในปี 2550 เป็นต้นมา ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
จังหวัดสตูล ได้มีขยายผลการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปสู่ชุมชนอื่นๆ อาทิเช่น บ้านหัวทาง บ้านโคก
พะยอม บ้านบุโบย บ้านพญาบังสา หัวทางละงู บ้านบากันเคย บ้านทุ่งสะบิระ เป็นต้น และได้มีการ
รวมตัวกันเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดสตูล ผ่านการจัดทำโครงการวิจัยศึกษาและพัฒนา
ศักยภาพการท่องเที่ยวของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล บนฐานแนวทางการท่องเที่ยวโดย

ชุมชนที่มีทิศทางเดียวกัน และให้ชุมชนได้จัดการท่องเที่ยวที่ไปตอบเป้าหมาย หรือแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 5 ข้อ ดังนี้

1. อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ
2. ฟื้นฟู ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต เพื่อการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น
3. สร้างการเรียนรู้ และเผยแพร่สร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
4. สร้างกลไกการขับเคลื่อนกลุ่มองค์กรในชุมชนสู่การเป็นชุมชนจัดการตนเอง
5. การสร้างรายได้เสริมให้กับคนในชุมชน รายได้มากกว่าผลของจากการบริการการท่องเที่ยว

ท่องเที่ยว

ซึ่งผลจากงานวิจัยช่วงระยะนั้นก่อให้เกิดการรวมตัวของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลที่ชัดเจน มีคณะกรรมการ มีรูปแบบการบริหารจัดการ มีกฎระเบียบ มีแผนงานยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อน และมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของจังหวัดสตูล นอกจากนี้ยังถือได้ว่ามีหลายองค์กรหน่วยงานในจังหวัดเข้ามาสนับสนุนจำนวนมาก ตั้งแต่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล ผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล วิทยาลัยชุมชนจังหวัดสตูล กรมท่องเที่ยว และสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล

ปัจจุบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ถูกขยายแนวคิด รูปแบบ วิธีการไปอีกหลายๆชุมชน จนส่งผลให้เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลมีสมาชิกเพิ่มจำนวนขึ้นเป็น 23 ชุมชน และที่ผ่านมาคณะกรรมการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ต้องทำงานร่วมภาคีสนับสนุน อย่างสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล ที่เป็นพี่เลี้ยงให้การสนับสนุนเครือข่ายในด้านงบประมาณ การประสานงานกับจังหวัดสตูล องค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล กรมการท่องเที่ยว การสนับสนุนงบประมาณให้ชุมชน และเครือข่ายมาอย่างต่อเนื่อง จนปัจจุบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นนโยบายหลักของจังหวัด มีการพัฒนาพื้นที่เพิ่มเติมของจังหวัดสตูลเพื่อดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชน จนมีหลักสูตรการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่พัฒนาร่วมกันระหว่างศูนย์ประสานงานฯ และวิทยาลัยชุมชนสตูล เป็นหลักสูตรระยะสั้นที่มีแกนนำชุมชนในเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลเป็นวิทยากร เช่น นายยูหนา หลงสมัน นายเผด็จ โตะปลัด นายอับดุลเลาะห์ หมัดลิลี นายสุรัฐพงศ์ หมันใจดี นายมณัฐ ปลอดภัย และในบทบาทของวิทยากรจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูลมีนายสมพงษ์ หลีเคราะห์ นายอับดุลอาลี หยีเหม

นอกจากที่มุ่งเป้าพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนและประเด็นอื่นๆที่ผ่านมา ยังได้นำกระบวนการเคลื่อนงานชุมชนบริหารจัดการตนเอง ซึ่งเป็นบทเรียนจากการกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูกที่มีการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชน และขยายผลจัดการกลุ่มอื่นๆ อย่างเช่น กลุ่มเกษตรอินทรีย์ กลุ่มเรือกลุ่มเยาวชน เมื่อผ่านมาสักระยะทุกกลุ่มที่ร่วมดำเนินการร่วมกันนั้น มีการขับเคลื่อนเรื่องของปัญหาชุมชนเรื่องอื่นๆ จึงมีการร่วมตัวในระดับชุมชนเป็นสภาภาพบ้านบ่อเจ็ดลูก เพื่อเป็นกลไกร่วมมือของทุกๆฝ่ายในชุมชนมาจัดการเรื่องราวต่างๆในชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก โดยมีการหาแหล่งทุนที่มาขับเคลื่อนงานในพื้นที่จังหวัดสตูล ผ่านโครงการสร้างชุมชนบริหารจัดการตนเองในพื้นที่ประสภภัยพิบัติสึนามิ

สนับสนุนโดยมูลนิธิสยามกัมมาจล ธนาคารไทยพาณิชย์ ที่นำกระบวนการตัดสินใจภายใต้ข้อมูล หรือการวิจัยไปใช้เป็นตัวนำก่อนการตัดสินใจการพัฒนา โดยการหนุนเสริมที่ผ่านมา มี 3 ประเด็น คือ การหนุนเสริมความรู้เชิงประเด็น การหนุนเสริมทักษะเชิงกระบวนการ และการหนุนเสริมแนวคิดกลไกการจัดการตนเอง ทั้งนี้การหนุนเสริมเน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การหนุนเสริมความรู้เชิงประเด็น เป็นการนำบทเรียนงานจากพื้นที่ไปแลกเปลี่ยนกับพี่เลี้ยง เช่น เรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน การศึกษา รักจังสตูล เป็นต้น ทั้งนี้โดยผ่านการนำเสนอ พูดคุย ชวนวิเคราะห์ประเด็นสำคัญของเรื่อง

2. การหนุนเสริมทักษะเชิงกระบวนการ เป็นการชวนออกแบบ Session Design ก่อนลงพื้นที่ หรือ ทำกิจกรรม บทเรียนนี้ปรับจากกระบวน ที่ก่อนหน้านี้เน้นทีมกลไกลงช่วยพื้นที่ พอไปถึงให้เข้าเวทีเลย ทั้งที่เพิ่มชั่วโมงกว่า 7 ชั่วโมง จึงมีการปรับให้วางแผนก่อนทุกครั้ง และมีการสรุปหลังงานทุกครั้ง

3. การหนุนเสริมแนวคิดกลไกการจัดการตนเอง เป็นการสร้างแนวคิด โดยการนำเสนอ และการจัดการพื้นที่ชุมชนแบบองค์รวม มองเป้าหมายที่มากกว่าเป้าโครงการ ที่ผ่านมามองว่าพี่เลี้ยงสามารถสื่อสาร เข้าใจระบบการจัดการ มองความซับซ้อนมากขึ้น วิธีการสำคัญ คือ การชวนพี่เลี้ยงวิเคราะห์บทบาทงานในเวทีแลกเปลี่ยนพี่เลี้ยง

กล่าวโดยภาพรวม การดำเนินงานโครงการ “กลไกติดตามชุมชนบริหารจัดการตัวเองในพื้นที่ประสบภัยพิบัติจากคลื่นยักษ์สึนามิ” ที่ผ่านมานับเป็นการเดินทางบนถนนการทำงานระหว่าง “ทีมกลไก” กับ “พี่เลี้ยงพื้นที่” กับ “แกนนำชุมชน” ที่อยู่ระหว่างการเรียนรู้ ทุกบทเรียน อาจผิด ถูก แต่สำคัญคือ การพัฒนาในระดับปัจเจกและองค์รวมว่าด้วยชุมชนบริหารจัดการตนเอง

ทั้งนี้เพื่อสร้างชุมชนในฝัน ให้เป็นจริง แม้อาจเพียงนิดดังแสงเทียน หากเปลวนี้จะซบซ่าน ดังเชื้อไฟในอนาคตข้างหน้า

จากการดำเนินงานทั้งหมดศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล (โหนดสตูล) มีองค์ความรู้ในการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เช่น การพัฒนาโจทย์วิจัย การสนับสนุนและติดตามงานวิจัย การพัฒนาศักยภาพนักวิจัย ที่สามารถนำกระบวนการไปพัฒนาทักษะกับคนทำงานที่เป็นหน่วยงาน แกนนำชุมชนในการขับเคลื่อนเพื่อต้องการตัดสินใจผ่านข้อมูล และการสร้างการมีส่วนร่วม การพัฒนาจากฐานรากอย่างแท้จริงและได้มีการนำกระบวนการสนับสนุนการเรียนรู้ผ่านงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นไปใช้ในการสร้างการเรียนรู้กับหน่วยงานผ่านการจัดอบรม อาทิ อบรมพัฒนาเจ้าหน้าที่องค์กรในเรื่องการทำงานชุมชน ของเจ้าหน้าที่สาธารณะสุขในพื้นที่อำเภอละงู เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลละงู และรพสต.ในเขตพื้นที่อำเภอละงู อบรมการเป็นวิทยากรกระบวนการ ให้แก่ทีมแกนนำชุมชน อบรมการทำงานเป็นทีม เพื่อสร้างระบบการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และมีความสุขภายในองค์กร เป็นต้น

การพัฒนาตัวเองจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูลที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล จึงมีแนวคิดยกระดับนวัตกรรมเพื่อการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดย

ชุมชนจังหวัดสตูล ซึ่งในระยะแรกของการขับเคลื่อนศูนย์นวัตกรรม มีเป้าหมายในการทบทวนค้นหา นวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อหารูปแบบที่สามารถขับเคลื่อนประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในพื้นที่จังหวัดสตูล โดยที่สามารถจะทำการวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านนวัตกรรมไปขยาย สู่พื้นที่อื่นๆ หรือระดับที่ใหญ่กว่า การฝึกอบรมกับความรู้ที่มีอยู่ เช่น แนวคิด วิธีการการท่องเที่ยวโดย ชุมชน การพัฒนาทักษะของคนทำงาน แกนนำ จึงเสนอโครงการแนวทางการขับเคลื่อนนวัตกรรม การท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลเพื่อค้นหานวัตกรรมใหม่ที่นำมาออกแบบสร้างการเรียนรู้สู่การขับเคลื่อน การท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่จังหวัดสตูลอย่างเป็นรูปธรรม

ในช่วงพัฒนาเริ่มต้นจะต้องมีการค้นหาบทเรียนองค์ความรู้ในเรื่องต่างๆ ที่มีการขับเคลื่อนมา ที่ เป็นแก่นหลักนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งต้องค้นหากระบวนการสนับสนุน รูปแบบ แนวคิด วิธีการดำเนินงาน ผลที่เกิดขึ้นจากงานที่ผ่านมา นำมาออกแบบวิธีการพัฒนานวัตกรรมในการสร้างการ เรียนรู้ให้มีการยกระดับกระบวนการหนุนเสริมทั้งในเชิงพื้นที่ เชิงประเด็น และนำไปสู่การพัฒนาระบบ การทำงาน

นอกจากการออกแบบการสร้างการเรียนรู้แล้ว ทีมวิจัยต้องมีการวิเคราะห์ข้อจำกัด และโอกาส เพื่อหาทิศทางของการขับเคลื่อนนวัตกรรมด้วยบทบาทใหม่ที่ท้าทายมากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างรูปธรรมที่ยั่งยืน ของของการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล และเพื่อนำนวัตกรรมที่ได้ไปส่งเสริมการพัฒนาในระดับ จังหวัดสตูล สู่ความเป็น “สตูล มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน”

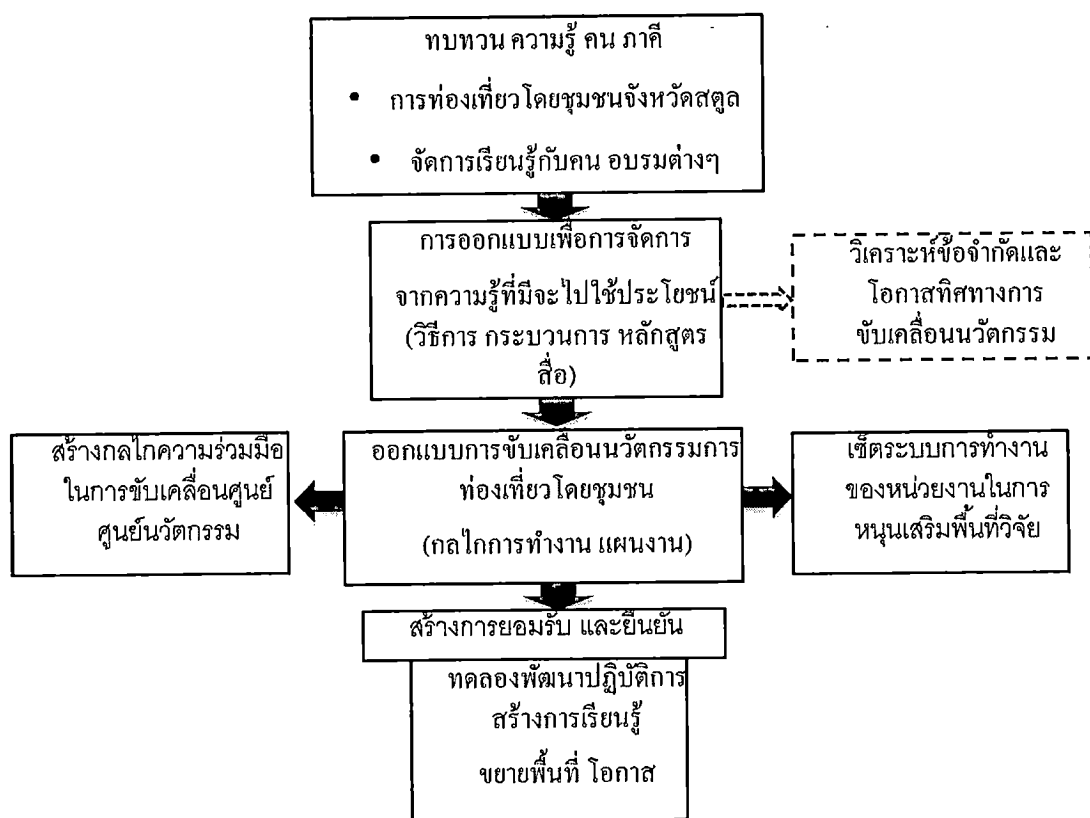
ในส่วนของกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของศูนย์นวัตกรรมการวิจัยจังหวัดสตูล ให้บรรลุความสำเร็จได้นั้นจะประกอบไปด้วยหลายส่วน ทั้ง ในส่วนของแกนนำชุมชน นักวิชาการ ผู้ประกอบการ องค์กรภาคประชาชน หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วิทยาลัยชุมชน และอื่นๆอีกมากมาย ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้ล้วนเป็นส่วนสำคัญที่ในการขับเคลื่อนนวัตกรรม การท่องเที่ยวโดยชุมชนประสบความสำเร็จ

2. วัตถุประสงค์

2.1. เพื่อศึกษาทบทวนกระบวนการสนับสนุนและองค์ความรู้ต่างๆจากงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่จังหวัดสตูล

2.2. เพื่อหาแนวทางการขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

3. กรอบแนวคิดโครงการวิจัย ระยะ 1 ปีแรก

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1. การก่อเกิด

ยุคหลัง เหลือแค่ 2 ประเด็นหลัก คือ การท่องเที่ยวและการศึกษา และเป็นช่วงที่เปลี่ยนผู้ประสานงานเป็นนายสมพงษ์ หลีเคราะห์

และมาเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่อีกครั้งในปี 2552 เนื่องจากโหนดสตูลมีเจ้าหน้าที่มากเกินไป สกว.จึงให้แยกสัญญาเพื่อแยกคนทำงาน จึงเกิดสัญญาพี่เลี้ยงประเด็นการศึกษา มีบุหลันเป็นหัวหน้าโครงการ และสัญญาศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล รับผิดชอบประเด็นท่องเที่ยวและประเด็นอื่นๆ แต่การทำงานภายในยังบริหารจัดการแบบเดิม

ปี 2556 สกว.ก็ให้รวบสัญญาอีกครั้ง เลยกลายเป็นโหนดใหญ่ที่สุดมาจนปัจจุบัน

การทำงานที่ผ่านมามีบทเรียนมากมาย ทุกระยะของการทำงาน จึงมีการปรับเปลี่ยนวิธีการ รูปแบบ อยู่เสมอ ขึ้นอยู่กับปัจจัย ตัวแปรที่เข้ามาแต่ละช่วง การเห็นปัญหาแล้วรีบหาทางแก้ จะทำให้ปัญหาลดลงแต่ไม่ได้หมายความว่าปัญหาจะหมด เพราะแต่ละพื้นที่แต่ละโครงการมีความแตกต่าง แม้จะเป็นประเด็นเดียวกันก็ตาม พี่เลี้ยงต้องมองสถานการณ์ให้ออก แล้ววิเคราะห์สาเหตุที่แท้จริงให้ได้ อย่างเช่นบทเรียนเรื่องการหาหัวหน้าโครงการ ไม่ได้เลือกคนเก่งที่สุด ถ้าอยากสร้างคนใหม่ก็ต้องหาคนใหม่เป็นหัวหน้าโครงการ การขึ้นโครงการมากๆ ทำให้ไม่มีเวลาสแกนคนมากนัก นี่ก็เป็นอีก

ข้อจำกัดหนึ่ง แต่บางโครงการก็ได้คนใหม่มาเลย เป็นบทเรียนที่เอาไปใช้กับหลายโครงการ ว่า “ถ้าเราเลือกคนเก่ง จะได้ผู้นำที่เก่ง”

โหนดสตูลยังคงย้ำเรื่องอัตลักษณ์ CBR (community based research) เราเชื่อว่าข้อมูลทุกอย่างนำไปสู่การตัดสินใจและสร้างทางเลือกในการแก้ปัญหาและพัฒนาคนได้ด้วย ทุกโครงการที่ผ่านมาเน้นให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในชุมชน พัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยว ซึ่งไม่ได้แค่แนวทางแต่ต้องพัฒนาต่อได้ ไม่ใช่แค่ได้เอกสาร นี่คือนงานวิจัยที่กินได้ ต้องทำให้ได้ เห็นผลชัดเจน นี่อาจเป็นลำดับต้นๆ ที่ให้ความสำคัญ งานวิจัยหลายเรื่องจึงสามารถต่อยอดไปงานอื่นๆ ได้ ยั่งยืนได้

4.2. การเคลื่อนงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

การท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่จังหวัดสตูลได้เริ่มต้นที่ชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก อำเภอละงู จังหวัดสตูล ในปี 2549 ทางชุมชนบ่อเจ็ดลูกได้จัดการท่องเที่ยวได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยชุมชนสามารถบริหารจัดการได้ ภายใต้กลุ่มจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยองค์กรชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก ทำให้ชุมชนสามารถจัดการและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นอยู่ชั่วอู่ของชุมชน วิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้าน ผ่านกิจกรรมท่องเที่ยวให้กับบุคคลภายนอก ทำให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ในปี 2550 การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ขยายผลไปสู่ชุมชนต่างๆ ในจังหวัดสตูล อีก 12 ชุมชน ปี 2552 มีชุมชนท่องเที่ยวเพิ่มจำนวนเป็น 14 ชุมชน ได้รวมตัวกันเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดสตูล ฐานแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีทิศทางเดียวกัน และให้ชุมชนได้จัดการท่องเที่ยวที่ไปตอบเป้าหมายหรือแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 5 ข้อ ดังนี้

1. อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นแหล่งคุณค่าของชุมชน
2. ฟื้นฟู ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต ของชุมชนเพื่อการสืบต่อจากรุ่นสู่รุ่น
3. สร้างการเรียนรู้ และเผยแพร่สร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนต่อชุมชนกับนักท่องเที่ยว
4. สร้างกลไกการขับเคลื่อนกลุ่มองค์กรในชุมชน เพื่อการคลี่คลายปัญหาของชุมชนสู่การเป็นชุมชนจัดการตนเอง
5. การสร้างรายได้เสริมให้กับคนในชุมชน รายได้มากกว่าผลของจากการบริการการท่องเที่ยว

เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลมีการสนับสนุนของสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล ซึ่งมีนโยบายจากกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬาให้ดำเนินการจัดตั้งเป็นเครือข่ายฯ ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) ฝายวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล จัดทำโครงการวิจัยศึกษาและพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ซึ่งได้มีการอนุมัติโครงการในปี 2553 ในการดำเนินงานมีการจัดทำ

MOU ร่วมกันทั้งเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน องค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล และสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล ในการร่วมกันขับเคลื่อนเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ให้เกิดรูปธรรมที่ชัดเจน ผลจากงานวิจัยทำให้เกิดการรวมตัวของเครือข่ายที่ชัดเจน มีคณะกรรมการ มีรูปแบบการบริหารจัดการ มีกฎระเบียบ และแผนงานอนาคต

หลังจากปี 2554 ที่มีการรวมตัวอย่างเป็นรูปธรรมของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล จำนวน 11 ชุมชน เป็นต้นมา ถือได้ว่ามีหลายองค์กรหน่วยงานเข้ามาสนับสนุนจำนวนมาก ตั้งแต่สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน สร้างองค์ความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในระดับพื้นที่เครือข่ายมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์สร้างและกำหนดแผนยุทธศาสตร์เครือข่ายท่องเที่ยว 3 ปี องค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูลได้นำแผนเครือข่ายฯ เข้าสู่แผนยุทธศาสตร์จังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัดสตูลสนับสนุนงบประมาณจำนวน 10 ล้านบาทให้กับเครือข่ายท่องเที่ยวในการสร้างรูปธรรมการท่องเที่ยวในแต่ละชุมชน วิทยาลัยชุมชนจังหวัดสตูลมีการออกแบบหลักสูตรการท่องเที่ยวโดยชุมชนอบรมให้แก่ชุมชนที่สนใจ กรมท่องเที่ยวสนับสนุนงบประมาณอุดหนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชน จำนวน 50,000 บาท ต่อเนื่องทุกปี และสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูลนั้นเป็นส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการยกระดับเครือข่ายท่องเที่ยวที่ผ่าน ซึ่งเปรียบเสมือนพี่เลี้ยงที่คอยให้ความรู้และหนุนเสริมงบประมาณมาโดยตลอด

ปี 2557 เครือข่ายท่องเที่ยวร่วมกับสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา ได้พัฒนาโจทย์โครงการวิจัย ขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย(สกว.) ซึ่งเป็นโครงการวิจัยที่ต้องการสร้างมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนขึ้นมาเพื่อนำมาใช้ในการประเมินชุมชนสมาชิกเครือข่ายฯ

ในปีเดียวกันจากการสนับสนุนของสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา ร่วมกับหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัด และศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล ได้มีการส่งเสริมด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านการจัดงานมหกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน “มาเลติ๊ะ การท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล” โดยที่ผ่านมามีการจัดมาแล้ว 3 ครั้ง มีรูปแบบการจัดงานที่แตกต่างกัน โดยครั้งที่ 1 เป็นการเปิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ปี 2557 ครั้งที่ 2 การท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการพัฒนาจังหวัดสตูล ปี 2558 และครั้งที่ 3 การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่รับผิดชอบต่อสังคม ปี 2559 ซึ่งจากการจัดงานมหกรรมท่องเที่ยวขึ้น ส่งผลต่อการเข้ามาของกลุ่มคนที่สนใจการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากมาย ทั้งที่เป็นชุมชนสนใจจัดการท่องเที่ยว หน่วยงานที่จะมาหนุนเสริม และกระตุ้นผู้ประกอบการหรือบริษัทนำเที่ยวในจังหวัดสตูลที่ต้องการเปิดมิติการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ๆ

หลังจากที่มีการดำเนินงานมาตั้งแต่ปี 2552 จนถึงปัจจุบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ถูกขยายแนวคิด รูปแบบ วิธีการไปอีกหลายๆชุมชน จนส่งผลให้เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลมีสมาชิกเพิ่มจำนวนขึ้นเป็น 23 ชุมชน ดังนี้

1.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านพญาบังสา	13.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านชาวเลเกาะหลีเป๊ะ
2.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านบ่อเจ็ดลูก	14.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านบากันเคย

3.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านโตนปาหนัน	15.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านโคกพยอม
4.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านวังสายทอง	16.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านวังประจัน
5.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านควน	17.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านหัวทางละงู
6.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านทุ่งสะบิระ	18.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านบุโบย
7.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านภูผาเพชร	19.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านหัวทางเมือง
8.ชุมชนท่องเที่ยวขอนแก่น	20.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านหลอมป็น
9.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านเกตรี	21.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านด้ามะลั่ง
10.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านบากันใหญ่	22.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านหัวหิน
11.ชุมชนท่องเที่ยวนาทอน	23.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านมะหัง
12.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านวังตง	

และนอกจากนี้ 23 ชุมชนนี้ ยังมีอีกหลายชุมชนที่สนใจ และเข้ามาเรียนรู้ในกระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ของเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล อาทิเช่น ชุมชนบ้านเกาะโตต ชุมชนบ้านทุ่ง และชุมชนบ้านทุ่งพัฒนา

ซึ่งการก่อเกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่างๆในจังหวัดสตูลมีการก่อเกิดที่แตกต่างกันมีทั้งก่อเกิดจากการรวมตัวของชุมชนเอง และสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น ชุมชนเกตรี ชุมชนทุ่งสะบิระ ชุมชนนาทอนชุมชนเกาะสาหร่าย และเริ่มต้นจากการผ่านกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น เช่น ชุมชนบ่อเจ็ดลูก ชุมชนโคกพยอม ชุมชนหัวทาง ชุมชนภูผาเพชร ชุมชนบุโบย ชุมชนควนโพธิ์

ผลจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนพบว่าการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน ให้เกิดการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญา วิถีชีวิต ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเจ้าบ้านกับผู้มาเยือนและชุมชนเริ่มจัดการตัวเองได้ นำไปสู่การเป็นชุมชนเข้มแข็ง

จากที่กล่าวมาเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ทั้ง 23 ชุมชน มีระดับความพร้อมที่ต่างกัน สามารถแยกระดับความพร้อมออกเป็น 3 ระดับ ระดับที่ 1 ตัวชี้วัดมีความพร้อมด้านการท่องเที่ยวกิจกรรมท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ ที่เชื่อมโยงกับการจัดการทรัพยากร สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม วิถีชีวิตและเศรษฐกิจพอเพียง การบริหารจัดการโดยคนในชุมชน อาหารท้องถิ่น ที่พัก การตลาดประชาสัมพันธ์ ผลิตภัณฑ์ชุมชน ความปลอดภัย ศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยว ระดับที่ 2 ตัวชี้วัดชุมชนที่กำลังเตรียมความพร้อมเรื่องการท่องเที่ยว กลุ่มคนชัดเจน มีความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นอย่างดี มีแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน มีฐานข้อมูลชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว มีนักท่องเที่ยวเข้ามาบ้างแล้ว และระดับที่ 3 ตัวชี้วัดชุมชนที่สนใจเรื่องการท่องเที่ยวชุมชน ผ่านกระบวนการเรียนรู้เรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนที่มีศักยภาพเรื่องการท่องเที่ยว ทั้งนี้ชุมชนต่างๆจึงมีมาตรฐานที่แตกต่างกันออกไป บางชุมชนคิดแค่เรื่อง ที่พัก ที่กิน ที่เที่ยว ซึ่งไม่ต่างจากการท่องเที่ยวกระแสหลัก และบางชุมชนไม่สามารถตอบเป้าหมายหรือแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้

ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา บางชุมชนที่มีการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่แล้ว แต่นั่นก็ยังขาดความชัดเจนในการดำเนินงาน และที่สำคัญคือมาตรฐานบริการด้านการท่องเที่ยว เพราะยังไม่มีรูปแบบการบริหารจัดการที่ชัดเจน รวมทั้งชุมชนยังต้องการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยว เพื่อเป็นมาตรฐานในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เป็นที่ยอมรับ

เนื่องด้วยการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ที่ต้องการยกระดับการพัฒนาตามโมเดล “ไทยแลนด์ 4.0” คือการพัฒนาวัฒนธรรมด้านการท่องเที่ยว เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) แล้ว การดำเนินการของการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นสามารถตอบโจทย์ของพัฒนาระดับชาติ บนพื้นฐานความเป็นชุมชนที่สอดคล้องกับแนวทางของกับพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนสตูล ที่มีเป้าหมายทั้งด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พัฒนาวัฒนธรรม วิถีชีวิต สร้างการเรียนรู้ เกิดกลไกการจัดการชุมชน และสร้างรายได้เสริมให้คนในชุมชน ทั้งนี้เป้าหมายในระยะเริ่มต้นที่ต้องการยกระดับสู่ความเป็นมาตรฐาน สร้างการเรียนรู้รูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน และขยายแนวคิดผ่าน “การท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อสังคม” ประการนี้ไม่ได้หมายความว่าเพียงแค่การท่องเที่ยวโดยชุมชน แต่รวมไปถึงการท่องเที่ยวกระแสหลักในพื้นที่ โดยการสร้างการเรียนรู้ผ่านผู้ประกอบการท่องเที่ยว ให้ได้ตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงปัจจัยของสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และประการสำคัญคือการพัฒนากลไกจัดการในระดับชุมชนและเครือข่ายให้เพิ่มขีดความสามารถ ทั้งด้านทักษะความรู้ต่างๆ การจัดการปัญหาอื่นๆ ในชุมชน สู่การเป็นชุมชนบริหารจัดการตนเองอย่างเป็นรูปธรรม

อย่างไรก็ตามการที่การท่องเที่ยวจะสามารถดำรงอยู่ได้นั้นมีองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญที่ต้องจัดการดูแล คือ การอนุรักษ์การฟื้นฟูสภาพของแหล่งท่องเที่ยว การบริการด้านการท่องเที่ยวที่เหมาะสมและได้มาตรฐาน มีวัตถุดิบ สินค้าที่ผ่านการรับรอง และสามารถกระจายรายได้อย่างทั่วถึงในชุมชน นอกจากนี้เป้าหมายของการท่องเที่ยวที่เน้นการสร้างจิตสำนึก “ความรับผิดชอบต่อสังคม” ที่ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวนั้น ทำให้การกำหนดมาตรฐานในครั้งนี้มีความสำคัญ จึงได้มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนเครือข่ายฯ ในการพัฒนาสินค้า และบริการให้ได้ตามมาตรฐานสู่ระบบการตลาดตามความต้องการ สู่การท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อสังคม

- 4.2.1. การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism-CBT) การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชนและชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของ ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง ยกย่องคุณภาพชุมชน มีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น มีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน : สืบค้นข้อมูลในวันที่ 15 มีนาคม 2560 จาก http://www.cbt-i.or.th/?ge=show_pages&gen_lang=20112012094103#.WNEOYW-GPIU

- 4.2.2. **มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสตูล** ความพร้อมของชุมชนเครือข่ายที่ครอบคลุม 5 ด้าน คือ ด้านที่ 1 แนวคิด เป้าหมายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ด้านที่ 2 ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ด้านที่ 3 ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ด้านที่ 4 ด้านการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน ด้านที่ 5 ด้านการบริการและความปลอดภัย ด้านที่ 6 ด้านตลาดประชาสัมพันธ์ : สืบค้นข้อมูลในวันที่ 15 มีนาคม 2560 จาก รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการ “มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล” ปี 2553
- 4.2.3. **การท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อสังคม** การทำข้อตกลงร่วมกันระหว่างสมาชิกในเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล 11 ประการ โดยแนวคิดการท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อสังคมเป็นฐานคิดในการดำเนินการ โดยมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ หนึ่ง : การท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องมีการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม (Environment Impact Assessment) อันเป็นการประเมินการใช้งานทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ที่เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด, สอง : การท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องมีการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ (Health Impact Assessment) อันเป็นการประเมินการ สุขภาพและสุขภาวะที่ดีขึ้นของชาวบ้านในชุมชนและผู้มาเยือน หลังจากได้รับการดำเนินชีวิตภายในชุมชนที่ไม่มีสารพิษเจือปนในอาหารและมลพิษด้านต่าง ๆ, สาม : การท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องมีการประเมินผลกระทบด้านชุมชนและวัฒนธรรม (Community and Culture Impact Assessment) อันเป็นการประเมินความเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชน การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชนและผู้มาเยือน หลังจากใช้แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐานในการพัฒนา

6. คำถามการวิจัย

6.3. คำถามหลัก

การขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลควรเป็นอย่างไร

6.4. คำถามรอง

6.4.1. การดำเนินงานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่จังหวัดสตูลเป็นอย่างไร

6.4.1.1. พื้นที่รูปธรรมในแต่ละประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีที่ไหนบ้าง และมีการดำเนินการอย่างไร

6.4.1.2. นักวิจัย หรือผู้เกี่ยวข้อง ในประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีกี่คน ใครบ้าง แต่ละคนเกิดการพัฒนาที่เห็นเป็นรูปธรรมอย่างไร

6.4.1.3. องค์ความรู้ การสนับสนุน วิธีการ ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการประเด็นการ
ท่องเที่ยวโดยชุมชนอะไรบ้าง อย่างไร

6.4.1.4. การพัฒนาต่อยอดเพื่อการยกระดับเชิงประเด็นประเด็นการท่องเที่ยวโดย
ชุมชนที่ผ่านมาเป็นอย่างไร

6.4.2. รูปแบบการดำเนินงานและกระบวนการหนุนเสริมของนวัตกรรมกรรมการ
ท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลเป็นอย่างไร

6.4.2.1. การใช้ประโยชน์จากผลการดำเนินงานประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ผ่าน
มา สู่ นวัตกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนมีอะไรบ้าง อย่างไร

6.4.2.1.1. ชุดความรู้ นวัตกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชน

6.4.2.1.2. เครื่องมือหรือสื่อสร้างการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ

6.4.2.1.3. วิธีการ กระบวนการ ในการหนุนเสริมนวัตกรรมท่องเที่ยวโดย
ชุมชน

6.4.2.2. ข้อจำกัดและโอกาสในการขับเคลื่อนนวัตกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัด
สตูลเป็นอย่างไร

6.4.2.3. การขับเคลื่อนนวัตกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลเป็นอย่างไร

6.4.2.3.1. แผนงานการขับเคลื่อนนวัตกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชน

6.4.2.3.2. กลไก ภารกิจดำเนินงานในการขับเคลื่อนนวัตกรรม

6.4.2.3.3. ความร่วมมือในการสนับสนุนการดำเนินงานขับเคลื่อนนวัตกรรม

7. วิธีวิทยาการวิจัย

7.1 ขอบเขตการวิจัย

7.1.1 ขอบเขตเนื้อหา

การขับเคลื่อนนวัตกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

7.1.2 ขอบเขตพื้นที่

เป็นที่ชุมชนที่ดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นพื้นที่จังหวัดสตูลในประเด็นการ
ท่องเที่ยวโดยชุมชน

7.1.3 ขอบเขตด้านช่วงเวลา

ระยะเวลาการดำเนินงานโครงการวิจัย 1 ปี แบ่งออกเป็น 2 ช่วง ช่วงละ 6
เดือน

7.1.4 ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย

7.1.4.1 เจ้าหน้าที่ และที่ปรึกษา ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล

7.1.4.2 นักวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ดำเนินโครงการวิจัย ประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน

7.1.4.3 ผู้ร่วมกระบวนการในชุมชนวิจัย ผู้มีส่วนร่วม ในประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน

7.1.4.4 ภาวการณ์เกี่ยวข้อง เช่น เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน หน่วยงานภาครัฐ เช่นสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล วิทยาลัยชุมชนสตูล และหน่วยงานอื่นๆ

7.1.4.5 กลุ่มทดลองปฏิบัติการ กลุ่มท่องเที่ยวอ่าวปากบารา คือ กลุ่มที่เกิดจากกระแสการท่องเที่ยวเกาะเขาใหญ่ ปราสาทหินพันยอด ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่กำลังได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในปัจจุบัน โดยอยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของตำบลปากน้ำ ที่ผ่านมามีหลายกลุ่ม มุ่งเข้ามาดำเนินนำเที่ยวเกาะเขาใหญ่เป็นจำนวนมาก มีทั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผู้ประกอบการเก่าและผู้ประกอบการใหม่ แต่ด้วยลักษณะการจัดการท่องเที่ยวที่นั่นยังเป็นรูปแบบการจัดการต่างทิศต่างทาง ทีมวิจัยจึงเห็นว่าพื้นที่ทดลองแห่งนี้จึงเป็นกลุ่มเป้าหมายที่น่าสนใจ เนื่องจากกลุ่มอ่าวปากบารานั้นแตกต่างจากลักษณะของชุมชนท่องเที่ยวที่ผ่านมา การทดลองจึงคาดหวังถึงการแพร่กระจายแนวความคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เข้าสู่กลุ่มและส่งต่อนักท่องเที่ยว และอีกประการหนึ่งที่ต้องดำเนินการ เพราะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ใช้ร่วมกันหลายกลุ่ม หลายพวก ควรจะต้องมีการจัดการร่วมกัน ในทิศทางบางอย่าง และสร้างความร่วมมือกับหน่วยงาน เพื่อการดูแลพื้นที่เกาะเขาใหญ่ให้ยั่งยืนต่อไป

2. สรุปเอกสารและการดำเนินงานที่ผ่านมา

โครงการที่ดำเนินการภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัย เพื่อท้องถิ่น

1. การท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลกับแนวทางการใหม่

การขับเคลื่อนประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลผ่านกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้เริ่มต้นที่ชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก อำเภอละงู จังหวัดสตูล ในปี 2549 ภายใต้กลุ่มจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยองค์กรชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก ทำให้ชุมชนสามารถจัดการและฟื้นฟูทรัพยากรที่เป็นอยู่ข้าวอยู่น้ำของชุมชน วิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้าน ผ่านกิจกรรมท่องเที่ยวให้กับบุคคลภายนอก ทำให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

จากรูปธรรมของชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก ในปี 2550 เป็นต้นมา ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดสตูล ได้มีขยายผลการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปสู่ชุมชนอื่นๆ อาทิเช่น บ้านหัวทาง บ้านโคกพะยอม บ้านบุโบย บ้านพญาบังสา หัวทางละงู บ้านบากันเคย บ้านทุ่งสะโงะ เป็นต้น และได้มีการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดสตูล ผ่านการจัดทำโครงการวิจัยศึกษาและพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล บนฐานแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีทิศทางเดียวกัน และให้ชุมชนได้จัดการท่องเที่ยวที่ไปตอบเป้าหมาย หรือแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 5 ข้อ ดังนี้

1. อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ
2. ฟื้นฟู ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต เพื่อการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น
3. สร้างการเรียนรู้ และเผยแพร่สร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
4. สร้างกลไกการขับเคลื่อนกลุ่มองค์กรในชุมชนสู่การเป็นชุมชนจัดการตนเอง
5. การสร้างรายได้เสริมให้กับคนในชุมชน รายได้มากกว่าผลของจากการบริการการท่องเที่ยว

ซึ่งผลจากงานวิจัยช่วงระยะนั้นก่อให้เกิดการรวมตัวของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลที่ชัดเจน มีคณะกรรมการ มีรูปแบบการบริหารจัดการ มีกฎระเบียบ มีแผนงานยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อน และมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของจังหวัดสตูล นอกจากนี้ยังถือได้ว่ามีหลายองค์กรหน่วยงานในจังหวัดเข้ามาสนับสนุนจำนวนมาก ตั้งแต่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล ผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล วิทยาลัยชุมชนจังหวัดสตูล กรมท่องเที่ยว และสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล

ปัจจุบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ถูกขยายแนวคิด รูปแบบ วิธีการไปอีกหลายๆชุมชน จนส่งผลให้เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลมีสมาชิกเพิ่มจำนวนขึ้นเป็น 23 ชุมชน ดังนี้

1.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านพญาบังสา	13.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านชาวเลเกาะหลีเป๊ะ
2.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านบ่อเจ็ดลูก	14.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านบากันเคย
3.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านโตนปาหนัน	15.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านโคกพะยอม
4.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านวังสายทอง	16.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านวังประจัน

5.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านควน	17.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านหัวทางละงู
6.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านทุ่งสะเป๊ะ	18.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านบุโบย
7.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านภูผาเพชร	19.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านหัวทางเมือง
8.ชุมชนท่องเที่ยวขอนแก่น	20.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านหลอมปิ่น
9.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านเกตรี	21.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านด้ามะลิ้ง
10.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านบากันใหญ่	22.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านหัวหิน
11.ชุมชนท่องเที่ยววนาทอง	23.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านมะหัง
12.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านวังตง	

ในปี 2559 ทางเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ได้นำแนวคิดว่าท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อสังคมมาเป็นฐานคิดในการดำเนินการ โดยมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ หนึ่ง : การท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องมีการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม (Environment Impact Assessment) อันเป็นการประเมินการใช้งานทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด, สอง : การท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องมีการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ (Health Impact Assessment) อันเป็นการประเมินการ สุขภาพและสุขภาวะที่ดีขึ้นของชาวบ้านในชุมชนและผู้มาเยือน หลังจากได้รับการดำเนินชีวิตภายในชุมชนที่ไม่มีสารพิษเจือปนในอาหารและมลพิษด้านต่าง ๆ, สาม : การท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องมีการประเมินผลกระทบด้านชุมชนและวัฒนธรรม (Community and Culture Impact Assessment) อันเป็นการประเมินความเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชน การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชนและผู้มาเยือน หลังจากใช้แนวคิดว่าท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐานในการพัฒนา

จากฐานคิดดังกล่าว เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล จึงได้กำหนดข้อตกลงความร่วมมือในการดำเนินการจัดทำบันทึกข้อตกลงหรือ MOU ระหว่างชุมชนสมาชิกเครือข่าย เพื่อสร้างรูปธรรมพื้นที่ท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อสังคม จำนวน 19 ชุมชน โดยมีรายละเอียดบันทึกความร่วมมือจำนวน 11 ประการ ดังนี้

1. สมาชิกต้องสนับสนุนสินค้าที่นำไปสู่การสร้าง ความมั่นคงทางด้านอาหาร ที่มีภายในและภายนอกชุมชนจังหวัดสตูล และ ไม่สนับสนุนสินค้าที่ผ่านกระบวนการตัดต่อพันธุกรรม (GMOs)
2. สมาชิกต้องส่งเสริมการเพาะปลูกและบริโภคพืชผักพื้นบ้าน อาหารปลอดสารพิษ ในพื้นที่ และร่วมอนุรักษ์พันธุกรรมพื้นถิ่น

3. สมาชิกต้องมีแผนการจัดการขยะที่ครอบคลุมตั้งแต่ต้นทาง ระหว่างทาง และปลายทาง เพื่อการจัดการขยะครบวงจร
4. สมาชิกต้องมีแผนการจัดการฐานทรัพยากรในชุมชนอย่างเป็นระบบและมีส่วนร่วม
5. สมาชิกต้องมีกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรกับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ ผ่านโปรแกรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน
6. สมาชิกต้องหนุนเสริมและเปิดโอกาสให้กลุ่มคนด้อยโอกาสในพื้นที่ มีกิจกรรมในการพัฒนาตนเองตามศักยภาพ
7. สมาชิกต้องมีกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้วิถีชีวิต ภูมิปัญญา อาชีพ วัฒนธรรม การใช้ทรัพยากรอย่างรู้เท่าทัน แก่เยาวชน
8. สมาชิกต้องไม่นำสินค้าที่มีส่วนในการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มาใช้ในการอุปโภคและบริโภคในพื้นที่
9. สมาชิกต้องวางมาตรการลดการใช้เครื่องปรุรงชนิดต่างๆ ที่ส่งผลร้ายต่อสุขภาพในการประกอบอาหารและส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับการบริโภคอาหารปลอดภัยแก่กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่
10. สมาชิกต้องสนับสนุนการเชื่อมโยงผลิตภัณฑ์หรือสินค้าชุมชนของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล มาใช้ในการอุปโภคบริโภคภายในชุมชน เพื่อเป็นการส่งเสริมการผลิตการบริโภคภายในเครือข่ายสู่ความยั่งยืน
11. สมาชิกต้องสร้างมาตรการควบคุมสิ่งเสพติด และอบายมุขในพื้นที่ เพื่อเป็นเคารพฐานวัฒนธรรมชุมชน และเป็นการสร้างพื้นที่ปลอดภัย

และที่ผ่านมามีคณะกรรมการเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ต้องทำงานร่วมภาคีสนับสนุน อย่างสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล ที่เป็นพี่เลี้ยงให้การสนับสนุนเครือข่ายในด้านงบประมาณ การประสานงานกับจังหวัดสตูล องค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล กรมการท่องเที่ยว การสนับสนุนงบประมาณให้ชุมชน และเครือข่ายมาอย่างต่อเนื่อง จนปัจจุบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นนโยบายหลักของจังหวัด มีการพัฒนาพื้นที่เพิ่มเติมของจังหวัดสตูลเพื่อดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชน จนมีหลักสูตรการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่พัฒนาร่วมกันระหว่างศูนย์ประสานงานฯ และวิทยาลัยชุมชนสตูล เป็นหลักสูตรระยะสั้นที่มีแกนนำชุมชนในเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลเป็นวิทยากร เช่น นายยูหนา หลงสมัน นายเผด็จ โต๊ะปลัด นายอับดุลเลาะห์ หมัดสิรี นายสุรรัฐพงศ์ หมั่นใจดี นายมณัฐ ปลอดทอง และในบทบาทของวิทยากรจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูลมีนายสมพงษ์ หลีไคระห์ นายอับดุลอาลี หยีเหม

แนวทางการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชน

โครงการท่องเที่ยวรับผิดชอบ

เนื่องด้วยการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ที่ต้องการยกระดับการพัฒนาตามโมเดล “ไทยแลนด์4.0” คือการพัฒนาวัฒนธรรมด้านการท่องเที่ยว เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน(SDGs)แล้ว การดำเนินการของการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นสามารถตอบโจทย์ของพัฒนาระดับชาติ บนพื้นฐานความเป็นชุมชนที่สอดคล้องกับแนวทางของกับพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนสตูล ที่มีเป้าหมายทั้งด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พัฒนาวัฒนธรรม วิถีชีวิต สร้างการเรียนรู้ เกิดกลไกการจัดการชุมชน และสร้างรายได้เสริมให้คนในชุมชน ทั้งนี้เป้าหมายในระยะเริ่มต้นที่ต้องการยกระดับสู่ความเป็นมาตรฐานคือในส่วนของสินค้า และบริการการท่องเที่ยว สู่ระบบการตลาด โดยใช้สิ่งใหม่ๆ ในการสร้างคุณค่าความหมาย ต่อกลุ่มนักท่องเที่ยว และหน่วยงานต่างๆ

นอกจากนั้นเป็นการเรียนรู้รูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน และขยายแนวคิดผ่าน “การท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อสังคม” ประการนี้ไม่ได้หมายความว่าแค่การท่องเที่ยวโดยชุมชน แต่รวมไปถึงการท่องเที่ยวกระแสหลักในพื้นที่ โดยการสร้างการเรียนรู้ผ่านผู้ประกอบการท่องเที่ยว ให้ได้ตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงปัจจัยของสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และประการสำคัญคือการพัฒนาการจัดการในระดับชุมชนและเครือข่ายให้เพิ่มขีดความสามารถ ทั้งด้านทักษะความรู้ต่างๆ การจัดการปัญหาอื่นๆในชุมชน สู่การเป็นชุมชนบริหารจัดการตนเองอย่างเป็นรูปธรรม

อย่างไรก็ตามการที่การท่องเที่ยวจะสามารถดำรงอยู่ได้นั้นมีองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญที่ต้องจัดการดูแล คือ การอนุรักษ์การฟื้นฟูสภาพของแหล่งท่องเที่ยว การบริการด้านการท่องเที่ยวที่เหมาะสมและได้มาตรฐาน มีวัตถุดิบ สินค้าที่ผ่านการรับรอง และสามารถกระจายรายได้อย่างทั่วถึงในชุมชน นอกจากนี้เป้าหมายของการท่องเที่ยวที่เน้นการสร้างจิตสำนึก “ความรับผิดชอบต่อสังคม” ที่ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวนั้น ทำให้การกำหนดมาตรฐานในครั้งนี้มีความสำคัญ จึงได้มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาการบริการการท่องเที่ยว และระบบตลาดตามความต้องการ สู่การท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อสังคม โดยการศึกษาวิจัย โครงการ “แนวทางการพัฒนาการบริการการท่องเที่ยว และระบบตลาด โดยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสตูล”

การบริหารจัดการเครือข่ายใหม่

โครงสร้างบริหารจัดการ สืบเนื่องจากเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน จ.สตูล ประกอบไปด้วยแกนนำจากหลากหลายชุมชนมารวมตัวกัน กว่า 46 คน เพื่อทำกิจกรรมในด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีเป้าหมาย 5 ข้อ คือ ดูแลทรัพยากร อนุรักษ์ขนบประเพณี พัฒนากลไกชุมชน สร้างการเรียนรู้ และพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก แต่ละพื้นที่มีการทำกิจกรรมและขับเคลื่อนงานมากมาย รวมทั้งการทำงานร่วมมือกับภาคี หน่วยงาน องค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้อง

ที่ผ่านมาการบริหารจัดการเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่มีการทำงานร่วมกันกว่า 46 คน จาก 23 ชุมชน นั้นจัดการได้ยากมาก ในเรื่องของการประสานงานชุมชนจัดประชุม ติดตามพื้นที่สมาชิก หนุนเสริมชุมชนท่องเที่ยว และการขยายแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวกับหน่วยงานระดับพื้นที่ เช่น ส่วนอำเภอ ส่วนองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

ทางเครือข่ายฯจึงมีมติในการปรับรูปแบบของการจัดการเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนในรูปแบบใหม่ คือ การพัฒนารูปแบบเครือข่ายท่องเที่ยวดระดับอำเภอ ซึ่งมีทั้ง อำเภอละงู อำเภอเมือง อำเภอทุ่งหว้า อำเภอควนโดน อำเภอควนกาหลง และอำเภอมะนัง ซึ่งแต่ละอำเภอก็จะประกอบไปด้วยสมาชิกชุมชนท่องเที่ยว โดยกลไกใหม่ต้องทำการออกแบบภารกิจ เป้าหมาย คณะทำงานของแต่ละอำเภอขึ้น นอกจากนั้น จำเป็นต้องส่งตัวแทนจากแต่ละอำเภอมาเป็น คณะกรรมการเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

ในส่วนของเครือข่ายระดับจังหวัดก็จะมีคณะทำงานจากตัวแทนของ 6 อำเภอ ซึ่งจะทำให้กลไกการทำงานกลางลดจำนวนลง แต่ไปเพิ่มกลไกทำงานระดับอำเภอมากขึ้น นอกจากนี้เครือข่ายระดับจังหวัดจะต้องจัดทำยุทธศาสตร์ และภารกิจการขับเคลื่อนให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ทั้งในส่วนการขับเคลื่อนงานระดับพื้นที่ และเชิงนโยบายอีกด้วย

โครงการนวัตกรรมท่องเที่ยว

จากการดำเนินงานทั้งหมดศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล (โหนดสตูล) มุ่งองค์ความรู้ในการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เช่น การพัฒนาโจทย์วิจัย การสนับสนุนและติดตามงานวิจัย การพัฒนาศักยภาพนักวิจัย ที่สามารถนำกระบวนการไปพัฒนาทักษะกับคนทำงานที่เป็นหน่วยงาน แคนนำชุมชนในการขับเคลื่อนเพื่อต้องการตัดสินใจผ่านข้อมูล และการสร้างการมีส่วนร่วม การพัฒนาจากฐานรากอย่างแท้จริงและได้มีการนำกระบวนการสนับสนุนการเรียนรู้ผ่านงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นไปใช้ในการสร้างการเรียนรู้กับหน่วยงานผ่านการจัดอบรม อบรมพัฒนาเจ้าหน้าที่องค์กรในเรื่องการทำงานชุมชน ของเจ้าหน้าที่สาธารณะสุขในพื้นที่อำเภอละงู เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลละงู และรพสต.ในเขตพื้นที่อำเภอละงู อบรมการเป็นวิทยากรกระบวนการ ให้แก่ทีมแกนนำชุมชน อบรมการทำงานเป็นทีม เพื่อสร้างระบบการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และมีความสุขภายในองค์กร เป็นต้น

การพัฒนาตัวเองจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูลที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล จึงมีแนวคิดยกระดับนวัตกรรมเพื่อการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ซึ่งในระยะแรกของการขับเคลื่อนศูนย์นวัตกรรม มีเป้าหมายในการทบทวนค้นหา นวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อหารูปแบบที่สามารถขับเคลื่อนประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่จังหวัดสตูล โดยที่สามารถจะทำการวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านนวัตกรรมไปขยายสู่พื้นที่อื่นๆ หรือระดับที่ใหญ่กว่า การฝึกอบรมกับความรู้ที่มีอยู่ เช่น แนวคิด วิธีการการท่องเที่ยวโดยชุมชน การพัฒนาทักษะของคนทำงาน แคนนำ จึงเสนอโครงการแนวทางการขับเคลื่อนนวัตกรรม

ท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลเพื่อค้นหานวัตกรรมใหม่ที่นำมาออกแบบสร้างการเรียนรู้สู่การขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่จังหวัดสตูลอย่างเป็นรูปธรรม

ในช่วงพัฒนาเริ่มต้นจะต้องมีการค้นหาบทเรียนองค์ความรู้ในเรื่องต่างๆ ที่มีการขับเคลื่อนมา ที่เป็นแก่นหลักนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งต้องค้นหากระบวนการสนับสนุน รูปแบบ แนวคิด วิธีการดำเนินงาน ผลที่เกิดขึ้นจากงานที่ผ่านมา นำมาออกแบบวิธีการพัฒนานวัตกรรมในการสร้างการเรียนรู้ให้มีการยกระดับกระบวนการหนุนเสริมทั้งในเชิงพื้นที่ เชิงประเด็น และนำไปสู่การพัฒนาระบบการทำงาน

นอกจากการออกแบบการสร้างการเรียนรู้แล้ว ต้องมีการวิเคราะห์ข้อจำกัด และโอกาส เพื่อหาทิศทางของการขับเคลื่อนนวัตกรรมด้วยบทบาทใหม่ที่ทำทายมากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างรูปธรรมที่ยั่งยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล และเพื่อนำนวัตกรรมที่ได้ไปส่งเสริมการพัฒนาในระดับจังหวัด สตูล สู่วิถีชีวิต “สตูล มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน”

ในส่วนของกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของศูนย์นวัตกรรมการวิจัยจังหวัดสตูล ให้งานบรรลุความสำเร็จได้นั้นจะประกอบไปด้วยหลายส่วน ทั้ง ในส่วนของแกนนำชุมชน นักวิชาการ ผู้ประกอบการ องค์กรภาคประชาชน หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วิทยาลัยชุมชน และอื่นๆอีกมากมาย ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้ล้วนเป็นส่วนสำคัญที่ในการขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนประสบความสำเร็จ

2. เกษตรอินทรีย์สู่การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

ในปี 2559 ทางศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล ได้ขับเคลื่อนงานประเด็นเกษตรอินทรีย์ ภายใต้โครงการ แนวทางการอนุรักษ์ ปันฟู ผักพื้นบ้าน และพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้บ้านผึ่ง 15 หมู่ที่ 7 ตำบลนิคมพัฒนา อำเภอมะนัง จังหวัดสตูล จากสถานการณ์ของสังคมในปัจจุบันกับกระแสการบริโภคอาหารปลอดภัยและสถานการณ์ความเป็นอยู่ของชุมชนผึ่ง 15 เกิดการรวมกลุ่มคนกินผักพื้นบ้าน โดยจัดทำโครงการวิจัยเพื่อเป็นเครื่องมือปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการศึกษาและรวบรวมข้อมูลของผักพื้นบ้าน เพื่อการอนุรักษ์ ปันฟู ขยายพันธุ์ และพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชนของเราและเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ คุณค่าชนิดและใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์ นำไปสู่การปฏิบัติสร้างสุขภาพที่ดี การดำเนินงานวิจัย ได้ชนิดพืชผักพื้นบ้าน ที่ปลูกในพื้นที่ของตนเอง ผักพื้นบ้านที่ไม่ได้ปลูกในพื้นที่ของตนเอง บอกสรรพคุณและประโยชน์ คุณค่า โดยการแยกประเภทของผักกินใบ (ยอด) หน่อ(เงาะ ราก) ผล (ลูก, เมล็ด) ดอก ลำต้น (เปลือก) สมุนไพร เปิดตลาดปลอดภัยจำหน่ายพืชผักพื้นบ้าน การให้ความรู้เรื่องการบริโภค และการสาธิตการใช้ผักพื้นบ้านประกอบอาหาร ให้คนในชุมชนและผู้สนใจทั่วไปได้ ซื้ อป ชิม ทุกวันที่ 6 ของ ดำเนินการเพาะขยายพันธุ์ ในส่วนที่หายไปและมีน้อย รวมทั้งการส่งเสริมการปลูกเพิ่ม อนุรักษ์พืชผักพื้นบ้านที่มีอยู่ในพื้นที่ เช่น อยู่ในสวน บริเวณบ้าน ที่สาธารณะ และร่วมกันสร้าง

ข้อตกลง การจัดการเรียนรู้ จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ การจัดระบบการเรียนรู้ โดยมีสื่อ ของจริง หรือภาพ และมีวิธีการจัดการเรียนรู้ พร้อมทั้งมีวิทยากรบรรยาย การตลาดรณรงค์การบริโภค ระบบ ผลิตภัณฑ์ การตลาดที่เป็นทั้ง ตลาดสด ในชุมชน ออนไลน์ และการขายส่ง กำหนดทิศทางการเดินต่อ

1. การฟื้นฟู อนุรักษ์ (พัฒนาเป็นแผนชุมชนเพื่อต่อยอดกับหน่วยงาน
2. การจัดการเรียนรู้ (มีครัวนำร่องที่ชัดเจนสามารถให้การเรียนรู้ได้
3. ระบบการตลาดและการรณรงค์
4. การสร้างแบรนด์ของกลุ่มพืชผักพื้นบ้าน

ต่อมาในปี 25560 ทางศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล ได้ประสานงานกับหน่วยงานภาคีอย่างสำนักงานกองทุนฟื้นฟูเกษตรกรจังหวัดสตูล มาร่วมขยายงานประเด็นเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่จังหวัดสตูล และขยายงานต่อยอดของโครงการผักพื้นบ้านมะนัง ซึ่งเป็นหนึ่งในพื้นที่เป้าหมายด้วย

เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่จังหวัดสตูล มีสมาชิกแบ่งตามลักษณะศักยภาพของพื้นที่จังหวัดสตูลประกอบด้วย พื้นที่เขา 12 กลุ่ม พื้นที่นา 12 กลุ่ม พื้นที่ทะเล 14 กลุ่ม และเครือข่ายเมือง 2 กลุ่ม ผลิตภัณฑ์ของเครือข่ายที่ผลิตและจำหน่าย อาทิ ผลไม้ พืชผักทางการเกษตร สัตว์น้ำชนิดต่างๆ กุ้งหอยปู ปลา บัว พะ และดอกไม้ การเริ่มต้นของเครือข่ายเริ่มจากกลุ่มคนเครือข่ายเล็กๆ ที่พอเชื่อมโยงกันได้ที่มีการสร้างฐานการผลิต การแปรรูปผลิตภัณฑ์ และการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ในรูปแบบและอัตลักษณ์ของตนเอง โดยมีสำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร สาขาจังหวัดสตูล เป็นแม่ข่ายหลัก ในบทบาทของสำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร จึงเป็นกลไกหนึ่งในการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรทั้งในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต และการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม โดยมีภารกิจหลัก 2 ด้าน คือการฟื้นฟูและพัฒนาอาชีพของเกษตรกรเกษตรกร และการแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกร ที่สำคัญคือการรักษาที่ดินทำกินของเกษตรกรซึ่งเป็นปัจจัยการผลิต โดยที่ผ่านมาทางกลุ่มได้เข้าร่วมโครงการเสริมสร้างศักยภาพองค์กรองค์กรเกษตรกรผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในกิจกรรมและโครงการต่างๆ และได้สนับสนุนองค์กรเกษตรกรสมาชิก ทั้งที่เป็นบุดหนุนและงบกู้ยืมเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาอาชีพ โดยสามารถรักษาที่ดินทำกินของเกษตรกรสมาชิกได้กว่า 300 ไร่

เนื่องจากสภาพภูมิประเทศที่สลับซับซ้อนของพื้นที่จังหวัดสตูล ทั้งที่เป็นป่าต้นน้ำ ที่ราบเชิงเขา ที่ราบลุ่ม และชายฝั่งทะเล ทำให้อาชีพของเกษตรกรมีความหลากหลาย จึงได้มีการสร้างและเชื่อมโยงเครือข่าย เขา-นา-ทะเล เพื่อเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน สร้างกลไกการประสานภาคีความร่วมมือ และกระบวนการในการฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรที่มุ่งดำเนินงานเพื่อให้องค์กรเกษตรกรสมาชิกมีความเข้มแข็ง ภายใต้หลักคิดเศรษฐกิจพอเพียง ที่สนับสนุนให้เกษตรกรสมาชิกปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิตที่สามารถพึ่งตนเองได้ โดยการลด ละ เลิก การใช้สารเคมี มาเป็นเกษตรอินทรีย์ และการผลิตครบวงจรไปถึงการแปรรูปและการตลาด มีการจัดตั้ง “ทุนไล่กา กรูป” เพื่อเป็นกลไกการประสานงานอย่างมีส่วนร่วม มีการรวบรวมผลผลิตขององค์กรเกษตรกร การพัฒนาด้านบรรจุภัณฑ์ และ

การส่งเสริมการตลาด มีการนำผลผลิตของเกษตรกรเพื่อจัดแสดงสินค้าของเกษตรกรในงานมหกรรมต่างๆ ทั้งในระดับจังหวัด ระดับภูมิภาค ระดับชาติ และ นานาชาติ

แม้จะมีความพยายามในการสร้างรูปธรรมเกษตรอินทรีย์มาระยะหนึ่ง หากที่ผ่านมาสมาชิกและผู้ที่เกี่ยวข้องขาดความรู้ความเข้าใจด้านการผลิตแบบอินทรีย์ ด้านการตลาด และพื้นที่ในการรองรับสินค้า จึงส่งผลให้สินค้าไปไม่ถึงมือผู้บริโภคอย่างจริงจัง ประกอบกับสถานการณ์ภายนอกที่ผู้บริโภคไม่เข้าใจเรื่องเกษตรอินทรีย์เน้นหาซื้อที่สะดวก ราคาถูก สินค้าที่เป็นเกษตรอินทรีย์เลยไม่มีแหล่งจำหน่ายที่ชัดเจนเพื่อรองรับกับกลุ่มผู้บริโภค

จากปัญหาดังกล่าวกลุ่มผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์มีทิศทางการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์สู่การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก มีทิศทางและขบวนการอย่างต่อเนื่อง และสัมฤทธิ์ผลในเชิงยุทธศาสตร์ จึงเสนอโครงการ: แนวทางการพัฒนาสินค้าเกษตรอินทรีย์ภายในเครือข่ายเกษตรอินทรีย์จังหวัดสตูล เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลวัตถุดิบสินค้าเกษตรอินทรีย์ตามฤดูกาล ปริมาณและระบบตลาดสู่ผู้บริโภคที่ผ่านมากในกลุ่มหรือผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ เขา - นา - เล ในจังหวัดสตูล และผลักดันกลุ่มผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์สู่การทำเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมตามมาตรฐาน อันจะนำไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ของเกษตรกร ทั้งนี้กลุ่มเกษตรอินทรีย์คาดหวังว่าโครงการดังกล่าวจะสามารถช่วยสร้างสตูลเมืองเกษตรอินทรีย์ และมีความมั่นคงทางอาหาร อย่างแท้จริง

3. การศึกษากับประวัติศาสตร์

สถานการณ์การเด็กไทยในปัจจุบันที่ค่อนข้างจะเอาดีไม่ได้ หรือดีก็ไม่ตก ซึ่งจะมองว่าส่วนใหญ่มาจากระบบการศึกษาที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ที่เรียนดี เรียนเด่น เรียนดัง จนได้มาซึ่งการแข่งขัน จะเห็นว่าเด็กเกิดการแข่งขันในภาคของการศึกษาอย่างมาก เพียงเพื่อจะได้คะแนนดี มีที่เรียนที่ดี มีข้อความหนึ่งที่กล่าวไว้ว่า “ถ้าอยากรู้ว่าเด็กเรียนแล้วฉลาดหรือไม่ให้ดูที่คำตอบ แต่ถ้าจะรู้ว่าเด็กฉลาดและเฉลียวหรือไม่ให้ดูที่คำถาม” ข้อความนี้ทำให้การศึกษาของเรานำมาใช้เพียงข้อความข้างต้น คือ การถามให้เด็กตอบ คำตอบสุดท้ายจะวัดว่าเด็กจะฉลาดหรือไม่ จึงรุมกันตั้งคำถามเพื่อให้เด็กตอบ ตอบถูกก็ใช่ ตอบผิดก็โง่ การสอบก็เหมือนกันมีโจทย์และมีตัวเลือกให้ตอบ ทุกระดับชั้นทำอยู่อย่างนี้มานาน จนเป็นความคุ้นเคย และเห็นว่ามันถูกต้องแล้วและสามารถวัดและประเมินคนทุกคนด้วยวิธีนี้

จึงเป็นเหตุให้เด็กของเราต้องท่องจำเป็นนกแก้ว นกขุนทอง ท่องให้จำ ท่องให้ขึ้นใจ ท่องไปเรื่อย แล้วที่สำคัญท่องในเรื่องที่ไกลตัวล้นพ้น หาใช้สิ่งที่อยู่ใกล้ตัวไม่ แต่สิ่งที่ไม่ได้คำนึงถึงและตระหนักในข้อเท็จจริงที่ว่าเด็กจะมีความรู้มากน้อยเพียงใด จะรู้จริงหรือรู้หลอก เด็กจะนำมาใช้ต่อการดำเนินชีวิตในประจำวันได้หรือไม่ ซึ่งจะอยู่ที่คำถามของเด็ก ไม่เคยที่จะให้เด็กได้ตั้งคำถาม ได้ค้นหาในสิ่งที่สงสัยหรืออยากรู้ เด็กจึงไม่คุ้นชินกับการตั้งคำถามเมื่อมาอยู่ในระบบการศึกษา เลยเป็นที่มาของการไม่อยากรู้ ไม่รับรู้ ไม่คิด ไม่วิเคราะห์ ไม่ชวนขวย รอรับอย่างเดียว

หลายๆท่านในกลุ่มที่ร่วมนั่งปรึกษาหารือกันนี้ ทำให้เห็นว่าทุกคนอยากเห็นการพัฒนาระบบ

การศึกษาที่ดีขึ้น โดยคนสตูลเอง ทุกคนต่างก็ยินดีที่จะเดินร่วมงานไปด้วยกัน ดังคำพูดของคุณ อำมาตย์ สุปราณี ที่กล่าวว่า “ดีใจที่เห็นแนวคิดเรื่องการศึกษาสตูล ถ้าดูจาก ONET เราอยู่กลุ่มท้ายสุด ในประเทศ ซึ่งงานนี้ชี้ถึงคุณภาพสตูลทั้งระบบ.. งานนี้ประเด็นสำคัญคือการจัดการศพพการเดิน สำหรับผมเป็นเลขาธิการศึกษา อบจ.สตูล งานนี้ถ้าเดินอยากเห็นความเชื่อมโยงระหว่างงานวิจัยกับ สถานการศึกษาที่น่าเคลื่อนผ่านสื่อสภา เพราะมีพลังน่าสนใจ ในส่วนอื่นนั้นไม่น่าห่วง เพราะความ มุ่งมั่น ตั้งใจนั้น เห็นร่วมว่าน่าจะเดินได้” “ตอนนี้สภาการศึกษาสรุปสิ่งที่ต้องทำ 4-5 เรื่อง คือ เด็กอ่าน หนังสือไม่ออก ไม่มีคุณธรรม การกีฬา ประวัติศาสตร์ ซึ่งงานนี้อยู่ในเนื้องานสภาการศึกษา ซึ่งตอนนี้ผม กำลังค้นหาคณะกรรมการเพื่อเคลื่อนงาน ทั้งนี้ในส่วนการทำเล่ม เอกสาร เนื้อหา ขบนี้ น่าจะช่วยให้ ส่วน อบจ.สามารถเชิญผู้บริหารโรงเรียนมาช่วยในการขยับงานที่เป็นครู นักเรียน พอเป็นแบบนี้ งานจะรัน ลงไป”

คุณหรรษ์ หัสมา ที่กล่าวเสริมว่า “ในส่วนของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่ผ่านมา มี อ.บุญเสริม ฤทธาภิรมย์เป็นตัวตั้ง มีงานเอกสารเล่มแรกคือ เล่มแรกรวมเรื่องเมืองสตูล เล่มสองปรับปรุงภาพประกอบ และเนื้อหาบางส่วนในเล่มเดิม เล่มสามเล่มเฉลิมพระเกียรติปกขาว เล่มสี่เอกสารสถาปัตยกรรม ในส่วน เนื้องานมีการค้นเอกสาร ลงพื้นที่สัมภาษณ์ผ่านศูนย์วัฒนธรรม มีการชวนเด็กลงพื้นที่หาประวัติศาสตร์ ส่งมาที่ส่วนกลางเพื่อวิเคราะห์ แยกเรื่อง สรุป ในส่วนเนื้อหาตรงนั้นมีมาก มีการจัดส่งให้ทุกโรงเรียน แต่ ทุกโรงเรียนไม่นำไปจัดการเรียนรู้ อีกอย่างการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านมา เรายึดเนื้อหามากกว่ากระบวนการ การคิดวิเคราะห์ของเด็กจึงน้อย” “หากงานนี้เราเน้นการนำประวัติศาสตร์สร้างการเรียนรู้ โดยหากเรา จะเดินต่อ น่าจะออกแบบงานคล้ายงานทั้งสามเล่มที่ผ่านมา มีการทำงานผ่านโรงเรียนสามัญ (มัธยม) ซึ่ง คนที่สามารถเล่าได้ตอนนี้มีน้อยมากแล้ว”

เป้าหมายในการศึกษา ค้นคว้า เพื่อสร้างการเรียนรู้ เพื่อต้องการมีส่วนร่วม เป็นพลังในการ ขับเคลื่อนงานในระดับพื้นที่ โดยข้อมูลบางส่วนมีในเอกสารที่ถูกบันทึกไว้บ้างแล้ว โดยหลังจากผ่าน กระบวนการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลจะนำมาวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้ในการพัฒนาให้เหมาะสม สอดคล้อง กับความต้องการและบริบทของพื้นที่ เป็นการสร้างพลัง สร้างแรงกระตุ้น ให้กับสังคม

ความเป็นไปได้ของงานในครั้งนี้ เรื่องราวของประวัติศาสตร์เป็นเรื่องเย็นที่ใคร่ก็ศึกษาได้ ในมิติ ของพื้นที่หรือเนื้อหา จึงเป็นที่มาของ “โครงการสร้างความรู้ประวัติศาสตร์โดยคนท้องถิ่นเพื่อพัฒนา จังหวัดสตูล” เป็นการสร้างแนวคิด เป็นการสร้างความตระหนักร่วมในเรื่องของระบบการศึกษาที่ไม่ตอบ โจทย์ของสังคม

ในการ INPUT จึงเป็นการพูดคุยทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเคลื่อนงานของโหนดสตูลที่เกี่ยวกับ ประเด็นการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเริ่มจากชาวบ้านที่เริ่มกระบวนการวิจัย จากหลายๆประเด็น เช่น การ จัดการทรัพยากร วัฒนธรรมประเพณี เศรษฐกิจชุมชน เมื่อทำแล้วนำมาสู่การจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่น ของโรงเรียน จนยกระดับมาสู่การจัดการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนด้วยกระบวนการวิจัย “การใช้คำถาม”

ในการหาคำตอบที่ยากๆของเด็กๆในโรงเรียน จากหนึ่งโรงเรียนเป็นหลายๆโรงเรียน จากหนึ่งระดับเป็นหลายๆระดับ จากหนึ่งระบบเป็นหลายระบบ

กลุ่มคนและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเรียนรู้ตรงนี้ต่างเห็นพ้องต้องกันว่าคืออะไร ทั้งในด้านเด็กที่เกิดการจัดการหาความรู้ด้วยตนเอง จัดการความรู้ให้เกิดประโยชน์ รู้ลึก รู้จริง ในเรื่องนั้นๆ ด้านครู ที่เห็นว่าเด็กเก่งขึ้น โดยไม่ต้องบอก แค่จัดให้เกิดการเรียนรู้ ด้านชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ให้กับลูกหลานของตัวเอง ทุกภาคส่วนเห็นควรมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนจึงจะสามารถพลิกวิกฤติการศึกษาได้จริง

นอกเหนือจากนั้นในการดำเนินงานปีงบประมาณ 2559 ผลการดำเนินงานจากโครงการการสร้างความสัมพันธ์ของคนกลุ่มต่างๆผ่านประวัติศาสตร์ของชุมชนตำบลปากน้ำ อำเภอละงู จังหวัดสตูล ที่ศึกษาในเรื่องราวประวัติศาสตร์ในตำบลปากน้ำ มีทั้งหมด 7 หมู่บ้าน ทำให้พบว่าประวัติศาสตร์บางอย่างไม่ถูกบันทึกไว้ แต่ขณะเดียวกันทีมวิจัยได้รับรู้ข้อมูลผ่านบุคคลและหลักฐานที่จะยืนยันว่าเกิดขึ้นจริงในสมัยนั้น คือ เรื่องราวของประชาชนที่อาศัยในสถานที่เกาะตะรุเตาและมีการสร้างโรงเรียนบนเกาะ มีเด็กนักเรียนเรียนจริง จบจริง มีหลักฐานเป็นรูปภาพ และประกาศนียบัตร แต่ในบันทึกมีเพียงข้อมูลที่บอกว่าเกาะตะรุเตาเป็นเพียงที่กักขังนักโทษการเมือง และถูกพัฒนามาเป็นอุทยานจนถึงยุคปัจจุบัน

ด้วยเหตุนี้ทางโหนดสตูลจึงมีความเห็นว่าแล้วประวัติศาสตร์อื่นๆในจังหวัดสตูลเล่าเกิดในลักษณะแบบนี้ไหม มีความถูกต้องตามความเป็นจริงหรือเปล่า หรืออย่างไร ข้อสังเกตนี้ชวนคิด ชวนสงสัย และมองว่าความเป็นจริงที่เกิดขึ้นกับร่องรอยการบันทึกประวัติศาสตร์บ้านเราควรที่จะเป็นเรื่องเดียวกัน ไม่ควรที่จะบิดเพี้ยน เพราะความจริงก็คือความจริง คนรุ่นหลังควรที่จะได้รับรู้ความจริง ถึงแม้ความจริงจะเจ็บปวด หรือเป็นเรื่องที่ดีก็ควรแก่การรับรู้ และยังมองไปถึงการพัฒนาหรือต่อยอดในลักษณะการฟื้นฟูหรืออื่นใด

หรือว่าการได้มาซึ่งข้อมูลอาจจะไม่ใช่คนในพื้นที่ทั้งหมดที่ศึกษาความจริงบางอย่างก็จะถูกลดบันทึกไป จะเป็นด้วยเหตุผลใดก็ตามแต่ ก็ยังเห็นว่าการศึกษาหาข้อมูลก็ควรที่จะมาจากคนในพื้นที่ด้วยเหมือนกัน เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ สร้างความตระหนัก ความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า เห็นประโยชน์ แล้วยังสามารถที่จะสร้างฝันมองไปยังอนาคตว่าจะทำอย่างไรต่อไปอีกได้

ดังนั้นจึงมีแนวคิดที่เราจะต้องสร้างให้เกิดนวัตกรรมใหม่ในระบบการศึกษา โดยการใช้เรื่องราวของประวัติศาสตร์บ้านเราเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ของเด็ก เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้รากเหง้าตนเอง เห็นคุณค่า เห็นประโยชน์ สร้างพลังให้กับคนรุ่นใหม่ในการพัฒนาต่อไป

ในการขับเคลื่อนที่จะให้ตอบโจทย์ของการศึกษาที่บ่งชี้ว่า เด็กสตูลต้องรู้จักรากเหง้าตนเอง เห็นคุณค่า เห็นความสำคัญ นำมาซึ่งการต่อยอด เราจะต้องทำให้เด็กได้เรียนรู้เรื่องราวของประวัติศาสตร์ที่เป็นของคนสตูล โดยคนสตูลเอง

ในการออกแบบงานแบ่งเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 คือการค้นหาทีมแกนนำที่ตระหนักในเรื่องเหล่านี้และทีมที่สนใจ อยากทำ อยากร่วม ทั้งในส่วนของทีมที่อยู่ตรงกลางในการประสานงานและทีมในพื้นที่ที่เป็นเจ้าของพื้นที่ และร่วมศึกษาข้อมูลประวัติศาสตร์ในบ้านเอง เพื่อสร้างการเรียนรู้ สร้างการมีส่วนร่วม เป็นการสร้างพลัง เพื่อให้เห็นว่าควรจะพัฒนาไปในทิศทางใด และมีปฏิบัติการทดลองพัฒนาเพื่อให้เห็นเป็นแนวทาง

ช่วงที่ 2 คือ การพัฒนาและการใช้ประโยชน์ นำข้อมูลของประวัติศาสตร์มาฟื้นฟูในการพัฒนาในด้านเฉพาะ เช่น การศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาในจังหวัดสตูลได้จัดให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์สตูลโดยมีกระบวนการให้เด็กหาความรู้ด้วยตนเองโดยใช้ “การตั้งคำถาม” เพื่อหาคำตอบ ช่วงที่ 3 คือ การขับเคลื่อนท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เช่น การทำโปรแกรมการท่องเที่ยว ศูนย์รวมสินค้าท่องเที่ยว กิจกรรมประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์มีชีวิต แผนที่ท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ของจังหวัดสตูล

สำหรับในงานวิจัยครั้งนี้ในช่วงที่ 1 คือการค้นหาทีมแกนนำที่ตระหนักในเรื่องเหล่านี้ องค์ประกอบของกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มนักวิชาการ คุณอำมาตย์ สุปรานี ซึ่งดำรงตำแหน่งเลขาธิการ การศึกษาอบจ.สตูล ก็สามารถเป็นแรงขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนในจังหวัดสตูลได้ คุณพรน หัสมา ซึ่งเป็นผู้ที่ศึกษาข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ในจังหวัดสตูล คุณอัจจิมา หนูคง หัวหน้าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจังหวัดสตูล กลุ่มครู อาจารย์ คุณวิธาน สุริยะกานนท์ คุณชะอุม์ พิศาลสินธุ์ คุณหุดดิน อุสมมา คุณมาณี ฉัตรชัยวงศ์ นางวิไลลักษณ์ ทองช่วย ซึ่งหลายท่านนี้เคยเป็นทั้งผู้บริหาร โรงเรียน ทั้งครูผู้สอน และตอนนี้อยู่ในฐานะข้าราชการบำนาญของจังหวัดสตูล และที่ดำรงตำแหน่งในโรงเรียนอยู่ คือ คุณกิตติพร สัจจะบุตร เป็นครูหัวหน้ากลุ่มงานสาระการเรียนรู้โรงเรียนกำแพงวิทยา กลุ่มแกนนำชุมชน คุณอับดุลเลาะห์ เต็นหลี คุณสมศักดิ์ พรหมบริรักษ์ นางสาวชญานิษฐ์ สุวรรณศรี กลุ่มองค์กรที่เกี่ยวข้อง นายวรรัตน์ แสงเจริญ ซึ่งเป็นประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดสตูล

ซึ่งกลุ่มนี้จะอยู่ในระดับทีมกลางที่ขับเคลื่อนงานโดยภาพรวม เป็นทีมในการสร้างการมีส่วนร่วมของแต่ละอำเภอในการศึกษาประวัติศาสตร์และการขับเคลื่อนงานภายใต้โครงการ โดยทีมงานแบ่งเป็นทีมที่รับผิดชอบในแต่ละอำเภอในการประสานงาน ลงพื้นที่ จัดการข้อมูล

ทีมพื้นที่ที่เป็นนักวิจัยระดับอำเภอ มีหน้าที่ในการศึกษาข้อมูลภายในพื้นที่ของตนเองเน้นศึกษาประวัติศาสตร์เด่นมีคุณค่าสามารถสร้างความตระหนักร่วม และการยกระดับสู่การนำประวัติศาสตร์ไปใช้ประโยชน์ของแต่ละพื้นที่ได้จริง โดยการมีส่วนร่วมของพื้นที่ประวัติศาสตร์นั้นๆ โดยทำการศึกษาเชิงลึกในด้านที่เลือก เช่น ประวัติ ที่มา คุณค่าความหมาย ความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของคนในอดีต มีดังนี้ ด้านศิลปะ (สถาปัตยกรรม บ้าน วังเก่า) ในพื้นที่ อ.ทุ่งหว้า ด้านประวัติ (ตำนาน เรื่องเล่า วรรณกรรม ชื่อบ้านนามเมือง เหตุการณ์สำคัญและบุคคลสำคัญ คือ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง การเมืองการปกครอง) ในพื้นที่ อ.ควนกาหลง อ.ละงู อ.เมือง ด้านกลุ่มชาติพันธุ์ (กลุ่มชาวกูมานิ กลุ่มชาวเล) ในพื้นที่ อ.ละงู อ.มะนัง

และสร้างการมีส่วนร่วมกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง กลุ่มนักวิชาการ ประกอบด้วย ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ (วิชาภาษาไทย วิชาสังคม) นักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ กลุ่มผู้นำท้องถิ่น ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. ประธานสภาวัฒนธรรมประจำอำเภอ กลุ่มผู้รู้ ประกอบด้วย ผู้เฒ่า ปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่มแกนนำพื้นที่ ประกอบด้วย แกนนำ บัณฑิตอาสาประจำหมู่บ้าน เพื่อนำประวัติศาสตร์มาสู่การพัฒนาชุมชนต่อไป

ซึ่งขณะนี้ทางโครงการได้รับอนุมัติในเดือนกันยายน 2560 ที่ผ่านมา จะดำเนินการและนำเสนอผลการดำเนินงานในช่วงต่อไป

4. ความร่วมมือของชุดโครงการแลนด์บริดจ์สงขลา-สตูล

แลนด์บริดจ์สงขลา-สตูล หมายถึง สะพานพื้นดิน แต่ถ้าพูดถึงแลนด์บริดจ์ประเทศไทยแล้ว คือ การคมนาคม ขนส่งภาคพื้นดิน เชื่อมระหว่างฝั่งทะเลภาคใต้ฝั่งตะวันออก (อ่าวไทย) กับฝั่งทะเลภาคใต้ฝั่งตะวันตก (อันดามัน) โครงการแลนด์บริดจ์ (โครงการสะพานเศรษฐกิจเชื่อมโยงทะเลอันดามันและอ่าวไทย) ถือได้ ว่าเป็นอีกเมกะโปรเจกต์ที่มีความเป็นไปได้ว่าจะมีงบประมาณในการลงทุนมากถึงแสนล้านบาท

แลนด์บริดจ์สงขลา-สตูล จึงไม่ใช่แค่จินตกรรม วาทะกรรม แต่เป็นโครงการที่พ่วงโครงการพัฒนาขนาดใหญ่อีกหลายโครงการ หากหนึ่งในโครงการที่เป็นที่รู้จักมากที่สุดคือ โครงการทำเรื่อน้ำลึกปากบารา โดยในพื้นที่ที่มีความตึงเครียด ทั้งในเชิงข้อมูล และข้อเท็จจริงต่อโครงการดังกล่าว อันเป็นผลจากชุดการพัฒนาที่ขาดความรอบด้านของข้อมูล

โครงการความร่วมมือของชุดโครงการแลนด์บริดจ์สงขลา-สตูล จึงพัฒนาขึ้นเพื่ออุดช่องว่างดังกล่าว โดยความร่วมมือขององค์กรภาคประชาชนพื้นที่ ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสงขลา ดำเนินงานในรูปแบบชุดโครงการ สตูลมีโครงการย่อย 3 โครงการ โดยดำเนินการในปี 2560 ประกอบด้วย

1. โครงการการศึกษาศักยภาพของชุมชนชายฝั่งในด้านการประมงเพื่อสร้างการเรียนรู้สู่สาธารณะในอ่าวละงู จ.สตูล
2. โครงการแนวทางพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลปากน้ำ อำเภอละงู จังหวัดสตูล
3. โครงการการศึกษาศักยภาพของทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติ ทุนด้านสังคม วัฒนธรรม และทุนด้านเศรษฐกิจ เพื่อสร้างการเรียนรู้ของคนในชุมชนเขตควน โดยสภาองค์กรชุมชนตำบลควนกาหลง อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล

ล่าสุด ทั้ง 3 โครงการ อยู่ในช่วงเขียนรายงานข้อมูลความก้าวหน้า และออกแบบการเก็บข้อมูลสู่การสร้างปฏิบัติการทางสังคม โดยในปี 2561 มีแนวทางการดำเนินงานงวดที่ 2 โครงการวิจัย

จากเครือข่ายที่จะต้องพัฒนา 3 แนวทางด้วยกัน คือ

1. การสร้างการเรียนรู้ระหว่างพื้นที่เพิ่มขึ้น บทเรียนจากการแลกเปลี่ยน 2 เดือนครึ่งสามารถสร้างการเรียนรู้ได้ดี หากการรู้จักพื้นที่จริงผ่านการเพิ่มกิจกรรมสัมพันธ์จะช่วยสร้างรูปแบบเครือข่ายการทำงานที่มากกว่าโครงการได้
2. ส่งเสริมการผลิตสินค้า จากฐานทรัพยากรชุมชน จากข้อมูลที่ผ่านมามีฐานทุนทรัพยากรที่สามารถยกระดับเป็นสินค้าสร้างรายได้แก่ชุมชน โดยการเสริมพื้นที่การตลาด ความคิด และการสื่อสารที่มากขึ้น เพราะสินค้าจะเป็นเครื่องมือสื่อสารสิ่งที่มีแก่โลกภายนอกได้
3. เชื่อมประสานภาคีเครือข่ายรักจังสตูล ซึ่งทำหน้าที่เป็นพื้นที่กลางในการพูดคุยหารือ หาทางออกในการจัดการแก้ปัญหา พัฒนาคนสตูล โดยใช้กลไกสมัชชาคนสตูล เป็นพื้นที่เรียนรู้

ก. โครงการที่ดำเนินการภายใต้การสนับสนุนของมูลนิธิสยามกัมมาจล

1. กลไกชุมชนสู่การพัฒนาเยาวชนจังหวัดสตูล

สตูล เป็นจังหวัดที่อยู่ใต้สุดของประเทศไทย (ทางชายฝั่งทะเลอันดามัน) มีพื้นที่ทางด้านทิศเหนือและทิศตะวันออกเป็นเนินเขาและภูเขาสลับซับซ้อน ลาดเอียงลงสู่ทะเลด้านทิศตะวันตกและทิศใต้ โดยยังมีภูเขาน้อยใหญ่อยู่กระจัดกระจายในตอนล่าง มีแหล่งทรัพยากรทางทะเลที่สำคัญ เช่น อุทยานแห่งชาติตะรุเตา อุทยานแห่งชาติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยลิงขวาง และพื้นที่เพาะปลูกทางการเกษตร จากความรุ่มรวยทางทรัพยากร ส่งผลให้สตูลกลายเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี ทั้งนี้เพราะนอกจากความรุ่มรวยทางทรัพยากร สตูลยังมีความรุ่มรวยทางวัฒนธรรม เพราะสตูลเป็นหนึ่งใน 4 จังหวัดของประเทศไทยที่มีประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามซึ่งมีมากถึงร้อยละ 67.8 จากจำนวนประชากร 312,673 (ปี 2557) มีคนไทย คนไทยเชื้อสายจีน อยู่ร่วมกันอย่างผาสุกมาเนิ่นนาน

ด้วยความที่สตูลเป็นจังหวัดที่มีความน่าสนใจ หลายคนจึงสนใจเดินทางเข้ามาเพื่อทำงานท่องเที่ยว และประกอบอาชีพเป็นจำนวนมาก ทั้งคนไทย คนประเทศเพื่อนบ้าน และคนต่างชาติ การหลั่งไหลเข้ามาของผู้คนมาพร้อมกับปัญหาแฝงที่นำมาสู่การสร้างปัญหาในพื้นที่ที่ค่อยบ่อนทำลายฐานวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชุมชน โดยกลุ่มเป้าหมายที่น่าเป็นห่วง และเป็นผู้รับผลกระทบระดับต้นคือ เด็กและเยาวชนในพื้นที่ ทั้งนี้ในส่วนของ เยาวชนในจังหวัดสตูล จำนวน 35,055 คน แยกเป็นชาย 17,591 คน หญิง 17,464 คน พบประเด็นปัญหาที่น่ากังวล คือ เยาวชนอยู่ในครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว, เยาวชนที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมและพบเห็นได้ในที่สาธารณะ, ตีมีเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ สูบบุหรี่ และติดสารเสพติดร้ายแรง เช่น ยาบ้า ยาไอ้ สารระเหย กัญชา (ที่มา : รายงานสถานการณ์ทางสังคม ปี 2557 สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสตูล)

ด้วยลักษณะดังที่กล่าวไปข้างต้น จึงเกิดแนวคิดการพัฒนาเยาวชนในพื้นที่ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน แก่เยาวชน เป็นภูมิคุ้มกันทางความคิด ทักษะความเป็นอยู่ และสังคม โดยอาศัยบทเรียนการ ดำเนินงานเยาวชนในพื้นที่ของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.สตูล องค์กรที่ทำหน้าที่นำ กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นมาสร้างการเรียนรู้ ยึดแนวคิดการสร้างเยาวชนผ่านแกนนำในชุมชน เป็น การพัฒนาเยาวชนบนฐานความร่วมมือระหว่างพี่เลี้ยง แกนนำชุมชน และแกนนำเยาวชน ทั้งนี้เพราะ บทเรียนที่ผ่านมาบอกว่า การที่คนนอกพัฒนาสัมพันธ์เยาวชนในพื้นที่โดยลำพังนั้น เมื่อคนนอกออกจาก พื้นที่หรือสิ้นสุดโครงการ เยาวชนก็จะถูกโดดเดี่ยวเพราะไร้สายสัมพันธ์ระหว่างคนในพื้นที่ ดังนั้นการ พัฒนาโครงการเยาวชนสตูล จึงยืนบนฐานแนวคิด การพัฒนากลไกแกนนำชุมชนให้ทำงานร่วมกับ เยาวชนควบคู่กับการหนุนเสริมขององค์กรพี่เลี้ยง

จากแนวคิดดังกล่าว นำมาสู่การเสนอโครงการ “กลไกชุมชนสู่การพัฒนาเยาวชนจังหวัดสตูล” เพื่อพัฒนาแกนนำเยาวชนและแกนนำชุมชนสู่การเรียนรู้ทักษะความเป็นพลโลก (World Citizen) เรียนรู้ความต่าง หลากหลาย ในสังคม เป็นการจัดการตนเองเพื่อสร้างสังคมแวดล้อมที่ตนสัมผัส สัมพันธ์สู่ความยั่งยืนของจังหวัดสตูล

มีเป้าหมายสนับสนุนให้เยาวชน และแกนนำชุมชนมีศักยภาพในการเรียนรู้ และมีกระบวนการ ทำงานชุมชน ผ่านระบบความสัมพันธ์ในชุมชน สู่การพัฒนาทักษะความเป็นพลโลก (World Citizen) เรียนรู้ความต่าง หลากหลาย ในสังคมอย่างแท้จริง โดยมีวัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาศักยภาพเยาวชนและแกนนำชุมชนจังหวัดสตูลที่เข้าร่วมโครงการให้เป็นไปตาม เป้าหมายโครงการที่กำหนดไว้ผ่านการทำโครงการเพื่อชุมชน (Community Project)
2. เพื่อเชื่อมโยงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ ให้เข้ามาเรียนรู้ และร่วมเป็นกลไกหนุนเสริมการพัฒนา ศักยภาพเยาวชนจังหวัดสตูล
3. เพื่อจัดทำระบบฐานข้อมูลเยาวชน และเครือข่ายผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชนจังหวัด สตูล
4. เพื่อจัดการความรู้ที่เกิดขึ้นจากดำเนินงาน เพื่อนำไปใช้ในการสื่อสาร และผลักดันให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงทั้งในระดับพื้นที่ และนโยบาย

โดยโครงการนี้ได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายเป็นเยาวชนที่อายุ 14 – 24 ปี และแกนนำชุมชนที่มีความ เข้าใจงานพื้นที่ ที่สนใจทำโครงการเพื่อชุมชน โดยประสานความร่วมมือกับแกนนำชุมชนผ่าน เครือข่ายต่างๆในพื้นที่ อาทิ เครือข่ายรักจังสตูล , เครือข่ายคุ้มครองผู้บริโภค, เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ , สภาองค์กรชุมชน เป็นต้น ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาศักยภาพกลุ่มเยาวชนให้ได้จำนวน 15 กลุ่มต่อปี โดยแต่ละกลุ่มกำหนดให้มีเยาวชนไม่น้อยกว่า 5 คน มีระยะเวลาดำเนินการ 3 ปี โดยแนวทาง การดำเนินงานจะแบ่งออกเป็น 4 ช่วงคือ 1.ค้นหาแกนนำ, 2.เติมความรู้ทักษะแกนนำ , 3.ปฏิบัติงาน ตามโครงการ 4.สรุปบทเรียนและนำเสนอสู่สาธารณะ

2. โรงเรียนประชารัฐ

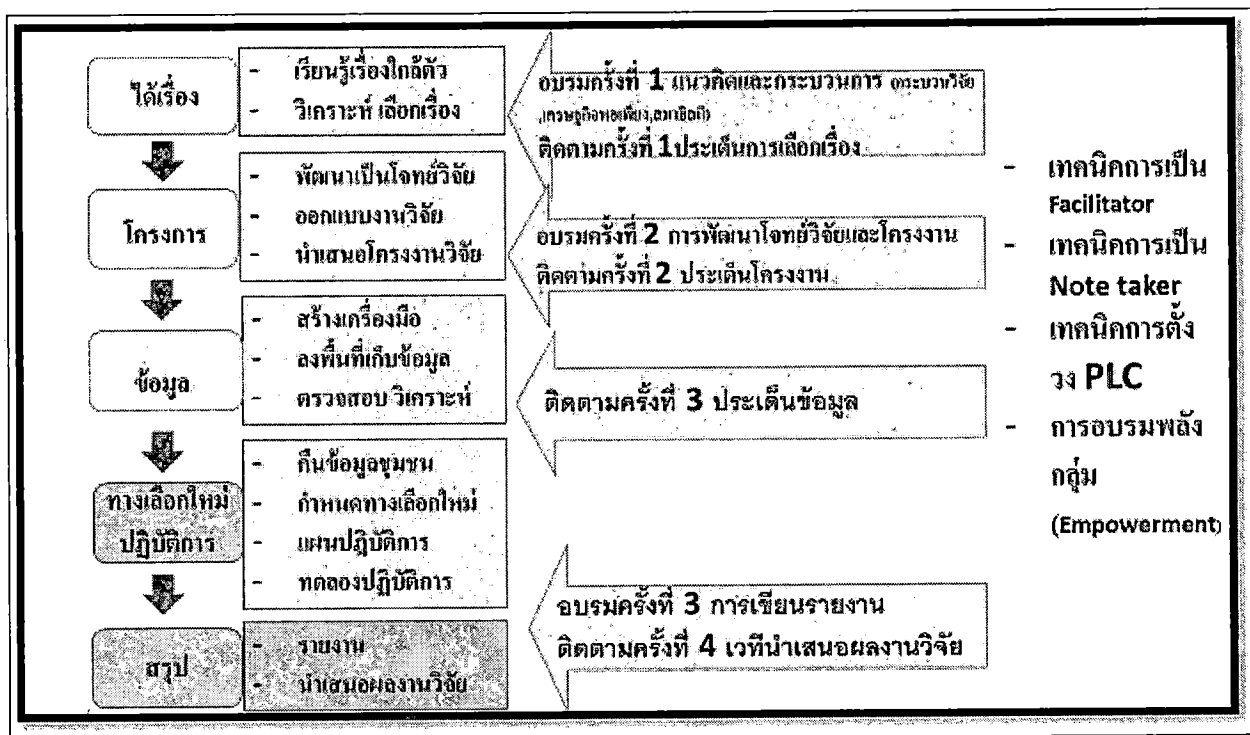
การศึกษาถูกคาดหวังว่าเป็นทางออกในการแก้ไขปัญหา เศรษฐกิจ การเมือง สังคม และความ เป็นอยู่ในสังคมไทยปัจจุบัน เป็นหัวใจของการพัฒนาประเทศ แต่สถานการณ์ที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่า ระบบ การศึกษาไทยอยู่ในขั้นวิกฤติด้านคุณภาพ แม้จะมีการลงทุนเรื่องการศึกษามากก็ตาม ระบบการศึกษา และการเรียนรู้ยังเป็นระบบท่องจำตำราในห้องเรียน ขาดการเรียนรู้จากสถานการณ์จริงและชีวิตจริง ทำ ให้นักเรียนซึ่งเป็นผลผลิตของการศึกษา ไม่มีศักยภาพพอที่จะเรียนรู้ความเปลี่ยนแปลงของโลก และ สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง

สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย TDRI ชี้สาเหตุหลักของปัญหาคุณภาพการศึกษาไทย คือ การที่ระบบการศึกษาไทยปัจจุบันเป็นระบบที่ไม่เอื้อต่อการสร้างความรับผิดชอบ (Accountability) ทั้ง ในส่วนของการทดสอบระบบการประเมินโรงเรียนและครู ระบบการเงินเพื่อการศึกษา หลักสูตรตำรา เรียนของไทยไม่สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นวาระทางการศึกษาที่สำคัญใน ปัจจุบัน แนวคิดนี้อยู่บนฐานคิดที่เชื่อว่า รูปแบบการศึกษาในช่วงศตวรรษที่ 20 เน้นย้ำแต่การเรียน การ ท่องจำ เนื้อหาในสาระวิชาหลัก คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาศาสตร์ สังคมศาสตร์ ไม่เพียงพอต่อไป อีกแล้วสำหรับการเตรียมความพร้อมนักเรียน ในการดำรงชีวิตและทำงานในโลกศตวรรษยุคใหม่ ซึ่งมี ความท้าทาย และข้อเรียกร้องชุดใหม่ที่มีพลวัตมากมาย นักเรียนจำเป็นต้องได้รับการปลูกฝังทักษะที่ จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ควบคู่กับเนื้อหาวิชาหลัก อาทิ ทักษะการคิดขั้นสูง ทักษะการเรียนรู้สร้างสรรค์ สิ่งใหม่ ๆ ด้วยตัวเอง ทักษะชีวิตและการทำงาน ทักษะด้านสารสนเทศและการใช้สื่อ ซึ่งจะช่วยเตรียม ความพร้อมนักเรียนให้รู้จักคิด เรียนรู้ แก้ปัญหา ปรับตัว สื่อสาร และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมี ประสิทธิภาพตลอดชีวิต

บนเส้นทางเดินของอนุบาลสตูลในช่วงเวลา พ.ศ. 2553 ถึงปัจจุบันพยายามสร้างความร่วมมือ กับภาคีต่าง ๆ ทั้งในและนอกพื้นที่ทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนมูลนิธิต่าง ๆ เช่น สำนักงานกองทุน สนับสนุนการวิจัย สสวท กรมสุขภาพจิต มูลนิธิสดศรี – สฤษดิ์วงศ์ มูลนิธิสยามกัมมาจล มูลนิธิหัวแหลม เพื่อสังคม มูลนิธิยุวสถิรคุณ และอีกหลายองค์กรโดยมีความเชื่อว่าการจัดการศึกษาต้องเปิดโอกาสให้ Stakeholder ภาคีทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน

ในการดำเนินงาน สนองแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีการนำนวัตกรรมหลาย ๆ อย่างมา หลอมรวมและบูรณาการผ่านแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้โครงงานฐานวิจัย (PBL) การน้อมนำหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และกระบวนการสร้างสุขด้วยสติในองค์กร (Mindfulness in Organization) มาประยุกต์ใช้ผ่านระบบการเรียนรู้ Active Learning ที่ถอดบทเรียนและสะท้อน การเรียนรู้ของผู้เกี่ยวข้องโดยการตั้งวง PLC เชื่อว่ากระบวนการดังกล่าวถ้าสามารถสร้างให้เป็นวิถี องค์กรได้สำเร็จโรงเรียนก็จะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์นวัตกรรมของการเรียนรู้ให้กับเด็ก นักเรียนอย่างมีคุณภาพและมีความหมาย

โดยมี ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล โรงเรียนอนุบาลทำหน้าที่เป็นโค้ช จัดกระบวนการเรียนรู้ มีกลุ่มเป้าหมายพัฒนา เป็นกลุ่มโรงเรียนพระราชรัฐ ในการสนับสนุนของมูลนิธิสยามกัมมาจล คือ ครูโรงเรียนบ้านคลองไคร จังหวัดกระบี่ โรงเรียนชุมชนวัดควนมิด จังหวัดสงขลา โรงเรียนบ้านพังปริง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีกระบวนการพัฒนาทั้งหมด แบ่งเป็นการอบรมจำนวน 3 ครั้ง ติดตาม 4 ครั้ง ดังรายละเอียด

3.โครงการที่ดำเนินการภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.)

1. โครงการ การพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเพื่อยกระดับเป็นศูนย์การเรียนรู้ นักจัดการสุขภาวะโดยชุมชนภาคใต้

ปี 2558 -2559 ที่มีการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) ในการบูรณาการเหล่าบุหรื เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอนามัยชุมชน ในพื้นที่ภาคใต้ มีการดำเนินงานในพื้นที่จังหวัดสตูล ที่บ้านหนองหอยโข่ง และเขตเทศบาลเมืองสตูล จังหวัดนครศรีธรรมราช อ.บางขัน ทั้ง 2 พื้นที่ที่มีเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลในพื้นที่เข้าร่วมกระบวนการ เป็นพี่เลี้ยงโครงการให้กับ อสม.และแกนนำในพื้นที่โครงการ มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานของตัวเอง โดยใช้ประสบการณ์จากโครงการฯ ส่วน อสม.และชุมชนเป็นเจ้าภาพในการดำเนินงานโครงการสามารถพัฒนาศักยภาพตัวเองในการทำงาน การประสานงาน การทำงานข้อมูลที่ให้ภาคส่วนต่างๆเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจ

การดำเนินที่มีเป้าหมายหลักต้องการให้ชุมชนเป็นเจ้าภาพ ดังกรณีโครงการพัฒนาศักยภาพ อสม.ฯ มี

ทีมจากภายนอกเป็นพี่เลี้ยง ที่ทำหน้าที่สนับสนุน พัฒนาศักยภาพภาพทีมแกนนำ อสม.เพื่อให้ดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ ในระหว่างทางการทำงาน ทีมเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่เรียนรู้ร่วมกัน ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงไปด้วยในตัว ปรับบทบาทตัวเองจากคนคิดให้ มอบหมายให้ไปทำ มาทำหน้าที่สร้างกระบวนการเรียนรู้ ออกแบบ วางแผน ให้ไปดำเนินการเอง ดังนั้นบทบาทใหม่ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข คือ “การสร้างนักจัดการสุขภาวะโดยชุมชน” ทำอย่างไรให้เขาสามารถจัดประชุมได้ และเกิดผล (รู้เป้าหมาย มีวิธีการ มีเครื่องมือ) หัวใจหลักของการดำเนินโครงการ คือการพัฒนาเจ้าหน้าที่สาธารณสุขให้เป็นผู้ที่มีความสามารถในการจัดการ สนับสนุน ส่งเสริมให้คนในชุมชนดำเนินการเองเป็นเจ้าของ เป็นผู้ที่เปลี่ยนแปลงตัวเอง และเปลี่ยนแปลงชุมชน

จากผลการดำเนินงานข้างต้นจึงมีการเสนอโครงการทำงานในระยะที่ 2 ที่เปลี่ยนเป้าหมายระดับจาก อสม. เป็นเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ดำเนินงานในพื้นที่จังหวัดสตูล จังหวัดตรัง และจังหวัดนครศรีธรรมราช มีเป้าหมายหลัก คือ การพัฒนาเจ้าหน้าที่สาธารณสุขให้เป็นผู้ที่มีความสามารถในการจัดการ สนับสนุน ส่งเสริมให้คนในชุมชนดำเนินการ เป็นผู้ที่เปลี่ยนแปลงตัวเอง และเปลี่ยนแปลงชุมชน นำไปสู่ “การสร้างนักจัดการสุขภาวะโดยชุมชน” โดยนำประเด็นเรื่องเหล่าและบุหรืเป็นกลไกการสร้างการเรียนรู้ ทั้งในระดับชุมชน และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เพื่อพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้ นักจัดการสุขภาวะชุมชน

มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ ดังนี้ เพื่อพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในการเป็นพี่เลี้ยงสนับสนุน

การดำเนินงานชุมชนสุขภาวะ เพื่อพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) และแกนนำ ในการสร้างชุมชนสุขภาวะ และเพื่อพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้กับเจ้าหน้าที่ด้านการดำเนินงานสร้าง ชุมชนสุขภาวะ

กลไกการดำเนินงานมีกลุ่มพี่เลี้ยงภาคใต้ มีบทบาทขับเคลื่อนงานทั้ง 3 จังหวัด ให้บรรลุ เป้าหมายและภารกิจ สนับสนุนงานข้อมูลและงานบริหารโครงการ การเชื่อมประสานงานกับพี่เลี้ยง จังหวัด จัดการโครงการในพื้นที่เสริมศักยภาพการทำงานให้กับในระดับทีมสาธารณสุข เชื่อมโยงในระดับ ภาค ถอดบทเรียนการทำงาน

พี่เลี้ยงจังหวัด จังหวัดละ 1 คนรวมเป็น 3 คน มีพื้นที่ทำงานสามจังหวัดคือจังหวัดสตูล จังหวัด ตรัง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีบทบาทในการติดตามการดำเนินงานระดับจังหวัด ประสานงานในระดับ ส่วนกลางและในระดับพื้นที่ เสริมศักยภาพให้กับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขให้สามารถทำงานได้บรรลุ เป้าหมายและการขับเคลื่อนงานความรู้สู่สาธารณะในระดับจังหวัด

ผู้ทรงคุณวุฒิมีบทบาทในการให้ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น ในเวทีพิจารณาโครงการของพื้นที่ (อสม.) เวทีการจัดทำศูนย์การเรียนรู้ของแต่ละจังหวัด เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับ 3 จังหวัด

กลุ่มเป้าหมาย คือ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่มาจาก เจ้าหน้าที่โรงพยาบาล เจ้าหน้าที่สำนักงาน สาธารณสุขจังหวัด (สสจ.) เจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอ (สสอ.) และเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริม สุขภาพตำบล (รพ.สต.) มีบทบาทในการเป็นพี่เลี้ยงให้กับชุมชนพื้นที่และการดำเนินโครงการตั้งแต่ การหาพื้นที่ การค้นหาทีมงาน การพัฒนาโครงการ การดำเนินโครงการ รวมไปถึงการพัฒนาศักยภาพของ แกนนำ และอาสาสมัคร

อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) แกนนำในพื้นที่ มีบทบาทในการขับเคลื่อนงานในชุมชน สร้าง การมีส่วนร่วมระหว่างคน หน่วยงานงาน เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ ในประเด็นหลักและบุหรื

ในการดำเนินงานอยู่ในช่วงการค้นหาทีม รพ.สต.ที่ร่วมดำเนินการและทีมสาธารณสุขที่เป็นแนว ร่วมในการขับเคลื่อนงานในครั้งนี้

2. อำเภอสุขภาวะ

สถานการณ์สุขภาพของประเทศไทยในปัจจุบันประชาชนยังพึงพิงระบบบริการสุขภาพจาก เจ้าหน้าที่สาธารณสุขเป็นส่วนใหญ่ การมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพตนเองยังมีน้อย ขาดการนำปัญหา ในชุมชนมาแก้ไข ส่งผลให้ผลลัพธ์ด้านสุขภาพไม่ได้ผลดี ซึ่งเป็นภาพที่พบได้ในระบบสาธารณสุขไทยทั้ง ในระดับประเทศและระบบท้องถิ่น

ปัญหาสุขภาพปัจจุบันในชุมชน เป็นหน้าที่หลักของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขฝ่ายเดียว ขาดการมี ส่วนร่วมของคนในชุมชน เหตุจากมีความเชื่อ ทศคติของคนในชุมชน แกนนำสุขภาพยังขาดทักษะความรู้ ในการทำงาน, ประสานงาน การทำงานเป็นแบบแยกส่วน

จึงต้องมีการพัฒนาศักยภาพพัฒนาการกระบวนการที่มีส่วนร่วม กระบวนการคิด ร่วมทำ ร่วมเรียนรู้ ในการแก้ไขปัญหาในชุมชนเพื่อให้เกิดกระบวนการคิดแก้ไขปัญหาในชุมชนโดยชุมชนเองเกิดนักจัดการสุขภาพ ในพื้นที่เกิดอำเภอละงูสุขภาวะ

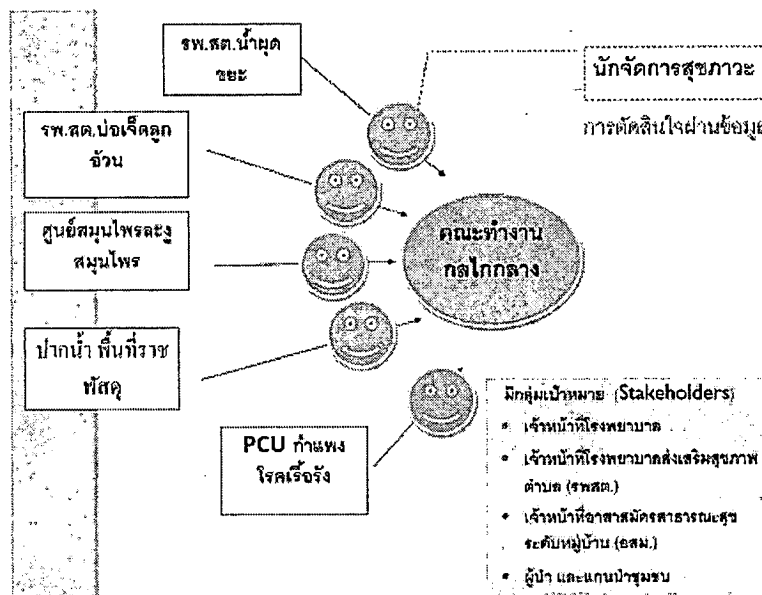
ดังนั้นจึงมีความจำเป็นในการพัฒนา “นักจัดการสุขภาวะชุมชน” ในพื้นที่ ได้แก่ ตำบลน้ำผุด บ้านตำบลปากน้ำ ตำบลละงู และตำบลกำแพง มี ด้วยกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) เป็นพี่เลี้ยงการดำเนินงาน โดยคัดเลือกตัวแทนในชุมชนจำนวน 5-10 คน/ชุมชน ประกอบด้วย ตัวแทนสุขภาพ อสม. ผู้นำชุมชน และภาคประชาชนมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเป็นพี่เลี้ยงสนับสนุน จาก รพ.สต. รพ.ละงู ภายใต้การสนับสนุนกระบวนการจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.สตูล เพื่อเป็นต้นแบบในการศึกษาวิธีการ ผลลัพธ์ จากการสร้างนักจัดการสุขภาวะชุมชน ด้วยกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่จะเป็แนวทางในการสร้างนักจัดการสุขภาวะชุมชนให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ในอำเภอละงูต่อไป อันจะส่งเสริมให้เกิดภาคี- เครือข่ายร่วมในระดับอำเภอที่เข้มแข็งในการขับเคลื่อนสู่ “อำเภอสุขภาวะคนในละงูไม่ทอดทิ้งกัน”

การดำเนินงานโครงการ

การดำเนินงานเริ่มต้นจากการที่เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลละงู ลงพื้นที่เรียนรู้กระบวนการทำงานชุมชนในพื้นที่ บ้านหัวหิน ตำบลละงู บ้านบ่อเจ็ดลูก ตำบลปากน้ำ และบ้านบุโบย ตำบลแหลมสน ซึ่งทุกพื้นที่มีแกนนำที่มีทักษะ ความสามารถในการดำเนินางชุมชน ทั้งด้านการนำเสนอ การเขียน การบริหารจัดการกลุ่ม ที่ทุกพื้นที่ดังกล่าวได้ผ่าน “การวิจัยเพื่อท้องถิ่น” สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ซึ่งขณะนั้นมีการดำเนินโครงการที่สนับสนุนจากบริษัทไอเอสเอส

การเรียนรู้กระบวนการวิจัย จึงเริ่มภายใต้การสนับสนุนของ บริษัทไอเอสเอส มหาวิทยาลัย คุณสมพงษ์ หลีเคราะห์ ผู้ประสานงานศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล เป็นวิทยากร โดยการเชิญชวนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในพื้นที่อำเภอละงู เข้าร่วมเรียนรู้ เรื่อง บทเรียนประสบการณ์การวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดสตูล กระบวนการตัดสินใจผ่านข้อมูล และแนวทางกรนำกระบวนการมาใช้กับงานด้านสาธารณสุข จนในที่สุดเหลือทีมเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จำนวน 5 ทีม คือ รพ.สต.ปากน้ำ รพ.สต.บ่อเจ็ดลูก รพ.สต.น้ำผุด ศูนย์สมุนไพรตำบลละงู และ CPU กำแพง

แนวทางการดำเนินงาน

การดำเนินงานมีรูปแบบการดำเนินงานแบบชุดโครงการ ในลักษณะมีโครงการย่อย จำนวน 5 โครงการ โดย อสม. และแกนนำในพื้นที่เป็นผู้ดำเนินงาน และมีโครงการทำหน้าที่สนับสนุนกระบวนการโครงการย่อย และถอดบทเรียนการดำเนินงาน โดยมีเจ้าหน้าที่จาก รพ.สต. โรงพยาบาลละงู เป็นทีมงาน

การดำเนินงานเริ่มต้นตั้งแต่กระบวนการ “การนำเสนอประเด็น” ปัญหาที่อยากทำ หรือต้นทุนที่มีอยู่ในพื้นที่ เช่น กรณีปัญหาขยะในพื้นที่ตำบลน้ำผุด มาพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาในพื้นที่ หรือกรณีภูมิปัญญา มาพัฒนาเป็นสวนสมุนไพร มีการจัดกิจกรรมวิเคราะห์ประเด็นที่น่าเสนอมา โดยใช้ “กระบวนการคิดเชิงระบบ” เข้ามาสร้างการเรียนรู้ เพื่อดูเคราะห์ประเด็น และการออกแบบการแก้ปัญหาหรือพัฒนาในอนาคต ว่าสิ่งที่อยากทำนั้นเป็นการแก้ปัญหาระดับใด (ปรากฏการณ์ โครงสร้าง และวิถีคิด)

เมื่อทุกทีมเห็นประเด็นปัญหา ขั้นตอนต่อมา คือ “การพัฒนาเป็นโครงการ” ซึ่งต้องมีการพูดคุยระดมความคิดในกลุ่มในประเด็นความสำคัญของเรื่อง กลุ่มเป้าหมาย และแนวทางการการดำเนินการเพื่อแก้ปัญหา และพัฒนา เรียนรู้ องค์ประกอบของโครงการ และออกแบบส่วนต่างของโครงการทั้งหมด เช่น ชื่อโครงการ หลักการเหตุผล หรือความเป็นมา วัตถุประสงค์ และอื่นๆ ทุกประเด็นเป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยทุกคนในทีมมีส่วนร่วม เป็น “การเขียนโครงการแบบมีส่วนร่วม”

ในระหว่างการพัฒนาโครงการมี “การประชุมเพื่อทำความเข้าใจ” และ “ออกแบบการบริหารจัดการโครงการ หรือจัดวางทีมงาน และระบบสนับสนุนการดำเนินงาน โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. จัดเวทีประชุมทำความเข้าใจประเด็นการขับเคลื่อนพัฒนาประเด็นโครงการ
2. ลงพื้นที่พัฒนาโครงการร่วมกับกลุ่มเป้าหมายทีมวิจัย โดยมีทีมจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่โรงพยาบาล รพ.สต. ใช้เวลาทั้งหมด 4 เดือน โดยการใช้ประสบการณ์พัฒนาโครงการวิจัยมาใช้

3. จัดเวทีร่วม 4 โครงการ เพื่อนำเสนอและพิจารณาโครงการ แต่ละทีมต้องฝึกในการนำเสนอโครงการ เริ่มตั้งแต่ ทำประเด็นในการนำเสนอ การจัดทำสื่อนำเสนอ และการฝึกซ้อมนำเสนอ

ในการดำเนินการที่กล่าวมาทั้งหมด ตั้งแต่การนำเสนอประเด็น มีการฝึกให้ผู้เข้าร่วม ระดมความคิดเห็นในประเด็นที่ตั้งโจทย์ ซึ่งให้ทีมได้ “บอกเล่า หรือนำเสนอสิ่งที่ได้จากการทำงาน และการถอดบทเรียนระหว่างการทำงาน (AAR)” ซึ่งเป็นกระบวนการฝึกให้เกิดทักษะระหว่างการทำงาน

โครงการที่ได้รับอนุมัติงบประมาณ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. โครงการ รูปแบบการขับเคลื่อนนักจัดการสุขภาวะชุมชนของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.)อำเภอละงู จังหวัดสตูล สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
2. โครงการ การส่งเสริม ป้องกัน และแก้ไขปัญหาโรคอ้วนบ้านป้อเจ็ดลูก หมู่ที่ 1 ตำบลปากน้ำ อำเภอละงู จังหวัดสตูลสนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
3. โครงการ การพัฒนาพื้นที่(ราชพัสดุ)ของชุมชนบ้านตะโละใส หมู่ที่ 4 ตำบลปากน้ำ อำเภอละงู จังหวัดสตูลสนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
4. โครงการร่วมสร้างสวนสมุนไพร ให้ห่างไกลโรคสนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
5. โครงการวิจัยการป้องกันแก้ไขการเกิดโรคเรื้อรัง แบบมีส่วนร่วม ในพื้นที่ ม. 2 และ ม.5 ตำบลกำแพงอำเภอละงู จังหวัดสตูลสนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
6. โครงการวิจัยต้นแบบการจัดการขยะเพื่อสร้างชุมชนน่าอยู่แบบมีส่วนร่วมของบ้านทุ่งนางแก้วหมู่ที่ 5 ตำบลน้ำผุด อำเภอละงู จังหวัดสตูลสนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

เมื่อโครงการได้รับการสนับสนุนงบประมาณ จุดเริ่มต้นการดำเนินโครงการตามแผนงานที่เขียนระบุตามโครงการ มีทีมสนับสนุนจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.สตูล เป็นพี่เลี้ยงสนับสนุนการดำเนินงาน เช่น *การติดตามการดำเนินกิจกรรม ให้คำแนะนำการเก็บ และการวิเคราะห์ข้อมูล รวมถึงเป็นวิทยากรอบรมการทำงานเป็นทีมการประชุมแลกเปลี่ยนระหว่างพื้นที่ และการถอดบทเรียน เป็น การสนับสนุนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง*

บทที่ 3

วิธีการดำเนินงาน

ในปีงบประมาณ 25560 นี้ ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล (node สตูล) มีภารกิจในการดำเนินงานทั้งในส่วนของ node สตูล และงานเชื่อมร้อยภาคี โดยการขับเคลื่อนประเด็นการดำเนินงานของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในชุดประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน และประเด็นการศึกษา โดยผ่านโครงการวิจัยฯ และการสนับสนุนไม่ผ่านโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น สำหรับวิธีการดำเนินงานของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล จึงรายงานตามภารกิจดังต่อไปนี้

พัฒนาโจทย์วิจัย

พัฒนาชุดโครงการวิจัยจัดการน้ำคลองคูสนจำนวน 4 โครงการ ได้แก่ ชุดโครงการวิจัยการจัดการน้ำคลองสน ซึ่งมีเป้าหมายเริ่มต้นในการศึกษาข้อมูลเส้นคลองคูสน ด้านการเกษตรในพื้นที่ต้นน้ำ 1 โครงการ ด้านระบบนิเวศชายฝั่งในพื้นที่กลางน้ำ 1 โครงการ และด้านระบบคุณภาพน้ำในพื้นที่ปลายน้ำ 1 โครงการ เพื่อนำไปสู่การคลี่คลายปัญหาในระดับพื้นที่ โดยมีทีมกลไกกลาง เป็นการขับเคลื่อนงานโดยใช้ฐานข้อมูลความรู้ ข้อค้นพบภายในพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การจัดการอย่างยั่งยืนในพื้นที่ และการก่อเกิดกลไกเครือข่ายจัดการน้ำคลองคูสน นอกจากนี้กลไกจะทำหน้าที่ยกระดับฐานข้อมูลพัฒนาเป็นแผนงานยุทธศาสตร์เชิงนโยบาย และเชิงพื้นที่ในการจัดการคลองคูสนอย่างมีส่วนร่วม อีก 1 โครงการ

โดยโครงการวิจัยครั้งนี้จะครอบคลุมไปทั้งหมด 3 อำเภอ 10 ตำบล ของจังหวัดสตูล ได้แก่ อำเภอกวนกาหลง ได้แก่ ตำบลทุ่งนุ้ย อำเภอกวนโดน ได้แก่ ตำบลวังประจัน ตำบลควนสะอาด ตำบลควนโดน ตำบลย่านซื่อ และอำเภอเมืองสตูล ได้แก่ ตำบลฉลุง ตำบลบ้านควน ตำบลคลองขุด ตำบลควนขัน ตำบลตำมะลัง ตำบลปุย มีกลุ่มคนที่เข้าร่วมและกลุ่มเป้าหมายมากมายทั้งจากภาคประชาชนและหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ กลุ่มแกนนำชุมชนในพื้นที่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ เครือข่ายภาคี ทสม. จิตอาสา เยาวชน นักเรียน เครือข่ายจัดการน้ำคลองคูสน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อุทยานฯ ทสจ. กรมป่าไม้ โรงไฟฟ้าคลองคูสนทรัพยากรน้ำภาค 8 ชลประทานที่ 16 อุตวิทย์ สตูล ทรัพยากรชายฝั่ง จ.สตูล/ประชาชน การบริหารน้ำ จ.ตรัง หน่วยงานในท้องถิ่น อบต.ทุ่งนุ้ย วังประจัน ควนโดน องค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล และกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์ผู้เกี่ยวข้อง กลุ่มคนริมคลอง เกษตรปลูกผลไม้ ปลูกผัก ทำนา คนหาปลา กลุ่มผู้ใช้อุปโภคบริโภค ประมงน้ำจืด (กระชังปลา) น้ำประปาภูเขา เหมืองชลประทาน กลุ่มผู้ใช้น้ำสองฝั่งคลอง ซึ่งเป็นการรวมตัวระหว่างคนในพื้นที่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ มีนักวิจัยชาวบ้านแต่ละพื้นที่ ที่รวมตัวจากหลายหมู่บ้าน มีกลุ่มนักวิชาการอิสระ หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง ที่เข้ามาช่วยเสริมในโครงการกลไก ซึ่งสามารถให้โครงการดำเนินงานไปได้ เนื่องจาก

ดำเนินงานในลักษณะกลไกเครือข่ายต้องกลุ่มนักวิชาการ หน่วยงานเข้ามาร่วมตั้งการทำงานของเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

ในการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ทางศูนย์ประสานงานฯ ได้มีพัฒนาโครงการ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้
ช่วงประชุมทำความเข้าใจแนวคิดที่มา ร่วมกับแกนนำทั้งพื้นที่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ คลอง
คูสน

ครั้งที่ 1 วันที่ 9 มิถุนายน 2561 เป็นการทำความเข้าใจรูปแบบการวิจัยเพื่อท้องถิ่น
พื้นที่การดำเนินงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ผ่านมา และเป็นการรับฟังประเด็นการจัดการน้ำที่ผ่านมาของ
แกนนำในเครือข่ายคลองคูสน ที่เริ่มต้นจากพื้นที่บ้านคูสนที่เดียว ผลการประชุมในครั้งนี้มีการวิเคราะห์
รูปแบบการทำงานที่ผ่านมา สถานการณ์ปัญหาการจัดการน้ำ จึงได้แนวทางการทำวิจัยที่สอดคล้องกับ
ยุทธศาสตร์ศูนย์ประสานงาน คือ การดำเนินงานวิจัยประเด็นในรูปแบบเครือข่าย ที่สามารถสร้างกลไก
ขับเคลื่อนเชิงนโยบายการแก้ปัญหาได้โดยการนำความรู้จากพื้นที่ไปยกระดับ โดยมีการออกแบบการทำ
วิจัยออกเป็น 3 โจทย์การวิจัย คือ กลุ่มน้ำต้นในพื้นที่ต้นน้ำ กลุ่มการใช้ประโยชน์ในพื้นที่กลางน้ำปลาย
น้ำ และกลุ่มกลไกขับเคลื่อน

ครั้งที่ 2 วันที่ 18 มิถุนายน 2561 เป็นการนัดหมายกลุ่มทั้ง 3 กลุ่ม มาทำความเข้าใจ
ในรูปแบบการทำวิจัยโดยมีตัวแทนจากทุกกลุ่มเข้าร่วม โดยมีการนำเสนอรูปแบบ และตั้งคำถามถึงความ
เป็นไปได้ เป้าหมายในการทำงาน และพื้นที่การทำงาน

จัดเวทีพัฒนาโครงการ

หลังจากการทำความเข้าใจเกี่ยวกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และรูปแบบของงานวิจัย
จัดการน้ำคลองคูสน จึงได้มีการกำหนดการพัฒนาให้เป็นโจทย์วิจัย โดยให้แต่ละกลุ่มกลับไปทำความเข้าใจ
และได้เชิญกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมเวทีพัฒนาโจทย์วิจัยโดยใช้ลักษณะเป็นการจัดเวทีรวมของทั้ง 3
กลุ่ม ดังนี้

ครั้งที่ 1 วันที่ 22 มิถุนายน 2561 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านควน
กระบวนกรเป็นการเรียนรู้สถานการณ์พื้นที่ ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ และกลไกกลาง โดยใช้แผนที่ทาง
สังคม (Social Mapping) โดยต่อสื่อให้เห็นถึงโครงสร้างทางภูมิศาสตร์ สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น และการ
จัดการที่ผ่านมา

1. ทำอะไรมาบ้าง
2. ผลเป็นอย่างไร?

โครงสร้าง
ทางภูมิศาสตร์

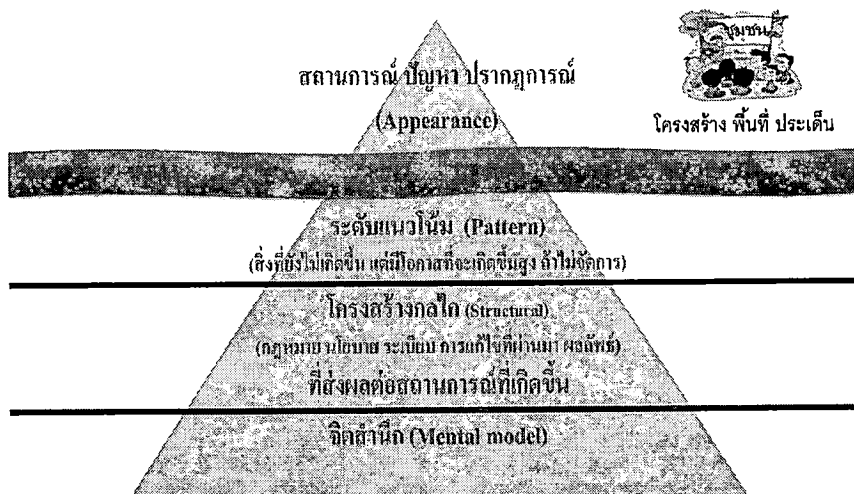
วิเคราะห์บริบทของเรื่อง
ผ่านแผนที่ทางสังคม
(Social mapping)

สถานการณ์ปัญหา
--ภายใน
--ภายนอก

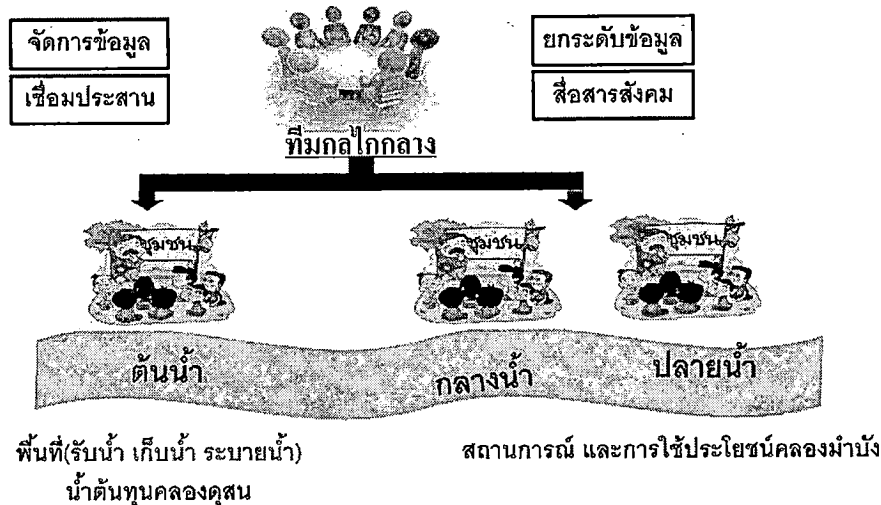
คนที่ทำเป็นใคร

จากนั้นชวนระดมความคิดหาช่องว่าง (Gap) ความรู้และปฏิบัติการของเรื่อง ว่ามีอะไรที่ทำแล้ว แต่ทำไม่สุดมีอะไรบ้าง อะไรที่ยังไม่ได้ทำ อะไรที่รู้แล้วแต่รู้ไม่หมด และอะไรที่ยังไม่รู้ ไม่มีข้อมูลเมื่อได้ระดมความคิดหาช่องว่าง (Gap) ของการจัดการน้ำที่ผ่านมา ก็นำมาสู่การเลือกประเด็น เป้าหมาย ซึ่งทีมวิจัยต้องวิเคราะห์ประเด็นเป้าหมาย เพื่อนำไปสู่การทำโครงการวิจัย โดยต้องเป็นเรื่องที่มีความเป็นไปได้ แก้ปัญหาจริง ทำให้คนพัฒนา ทำแล้วมีภาคี หรือเพื่อนใหม่เข้าร่วม สามารถเกิดกลไก การขับเคลื่อน และสามารถสร้างพลัง ผลกระทบจากเรื่องที่จะทำได้จริง

ครั้งที่ 2 วันที่ 4 กรกฎาคม 2561 ณ ศูนย์เรียนรู้ชุมชนพญาบังสา กระบวนการเป็นการชวนผู้เข้าร่วมวิเคราะห์ภูเขาน้ำแข็ง ใช้ในการหาประเด็นเป้าหมายของแต่ละ โครงการทั้ง ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ และกลไกกลาง มีรายละเอียด คือ

ซึ่งจากการวิเคราะห์ทำให้ผู้เข้าร่วมได้เห็นเป้าหมายในการขับเคลื่อน โครงการวิจัย เมื่อได้ประเด็นเป้าหมายก็นำมาเขียนให้เป็นโจทย์การวิจัย และวัตถุประสงค์โครงการวิจัย

ครั้งที่ 3 วันที่ 13 กรกฎาคม 2561 ณ โรงเรียนควนโดนวิทยา กระบวนการเป็นชนระดมความคิดวิเคราะห์เพื่อหาชุดข้อมูลที่สามารถตอบโจทย์วิจัยได้ โดยใช้เครื่องมือ RDM ในการออกแบบขอบเขตข้อมูลที่ต้องการ

ข้อมูลอะไร	แหล่งข้อมูลที่ไหน

R1 ทบทวนข้อมูลที่มีอยู่แล้ว (มีในเอกสาร มีในอินเทอร์เน็ต)

ข้อมูลอะไร	ใช้เครื่องมือ/วิธีการอะไร	เก็บข้อมูลกับใคร

R2 อยากรู้อะไรเพิ่ม (มีการลงพื้นที่ เก็บข้อมูล สอบถาม สืบหา สัมภาษณ์)

จะจัดการข้อมูลอย่างไร	กับใคร	เมื่อไหร่

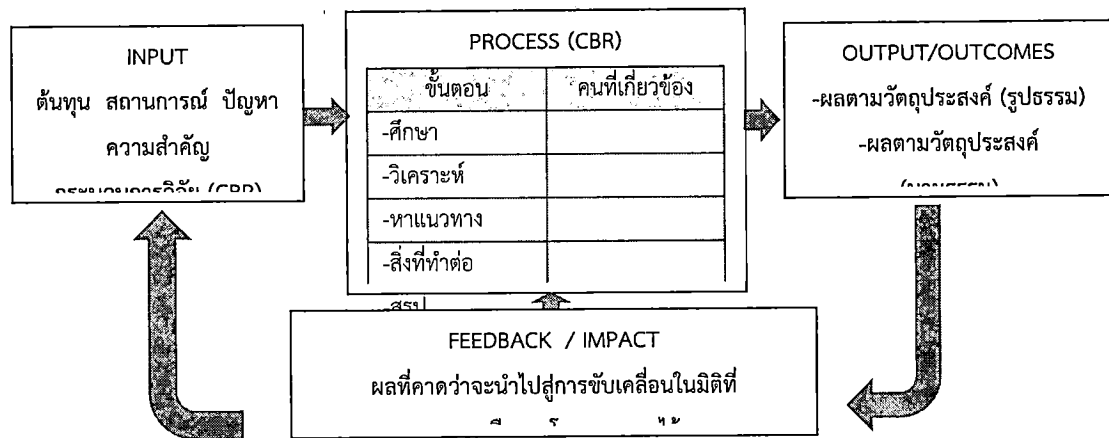
R3 จะจัดการกับข้อมูลอย่างไร

ครั้งที่ 4 วันที่ 23-24 กรกฎาคม 2561 ซึ่งจะต้องสามารถพัฒนาให้เป็นเอกสารโครงการวิจัยให้สมบูรณ์ โดยมีส่วนที่ต้องออกแบบต่อไปคือ ออกแบบวิธีวิทยาการวิจัย แผนกิจกรรมงบประมาณ และหลักการเหตุผลโครงการ

เตรียมความพร้อมทีม

หลังจากการพัฒนาโครงการมาได้ระยะหนึ่ง หลังจากเขียนหลักการและเหตุผล ต้องมีการทำกรอบแนวคิด ซึ่งกรอบแนวคิดนี้จะช่วยให้สามารถอธิบายรูปแบบโครงการทั้งระบบได้ และเป็นแนวทางในการนำไปสู่การนำเสนอในเวทีพิจารณาโครงการอีกด้วย

ตารางกรอบแนวคิด (เครื่องมือในการพัฒนาโจทย์)

หมายเหตุ : ในการนำเสนอของชาวบ้านให้เน้นการนำเสนอกรอบแนวคิดกับกลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง นอกจากการจัดทำกรอบแนวคิดโครงการการพบกันครั้งนี้เพื่อให้ทีมได้เตรียมประเด็น สื่อกำหนด และผู้ที่นำเสนอ ในเวทีพิจารณาที่จะจัดต่อไป

เวทีพิจารณาโครงการ

ชุดโครงการจัดการน้ำ 4 โครงการ เป็นโครงการพื้นที่ 3 โครงการ คือ โครงการการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นของเครือข่ายชุมชนคนต้นน้ำ โครงการการจัดการระบบนิเวศชายคลองเพื่อแก้ปัญหาการกัดเซาะอย่างยั่งยืนของเครือข่ายสายน้ำชุมชนจังหวัดสตูล โครงการจัดการขยะริมคลองมาบึงสู่การฟื้นฟูคุณภาพน้ำเพื่อการใช้ประโยชน์ โดยเครือข่ายรักษ์คลองมาบึงจังหวัดสตูล เป็นโครงการกลไก อีก 1 โครงการ คือ พัฒนากลไกความร่วมมือเชิงนโยบายสาธารณะในการจัดการคลองชุมชนจังหวัดสตูล ซึ่งจำเป็นต้องมีการพิจารณาข้อเสนอโครงการภายหลังจากนี้

ในส่วนของการพิจารณาโครงการเพื่อต้องการช่วยในการหนุนเสริมการทำงาน สร้างการเรียนรู้ และสร้างพลังคนเล็กคนน้อยในชุมชน (Empowerment) ภายใต้การขับเคลื่อนโครงการวิจัยงานเพื่อท้องถิ่นอย่างมีคุณภาพ

ดังนั้นการจัดเวทีพิจารณาโครงการวิจัย ต้องมีการจัดเตรียมทีมวิจัยในการนำเสนอ โดยการนัดหมายทุกโครงการมาวางกรอบประเด็นนำเสนอ และช่วยกันออกแบบสื่อในการนำเสนอกับผู้ทรงคุณวุฒิ และชื่อนำเสนอ

การนำเสนอโครงการวิจัยของแต่ละชุดโครงการ มีวัตถุประสงค์เพื่อการเติมรายละเอียดโครงการวิจัยจากมุมมองภายนอกจากผู้ทรงคุณวุฒิ สู่การปรับทิศทางขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม และเพื่อการพัฒนาศักยภาพในการนำเสนอของทีมวิจัย

การติดตามสนับสนุนโครงการวิจัย

ติดตามโครงการวิจัย ส่วนนี้จะกล่าวถึงกระบวนการการขับเคลื่อนกิจกรรมในเชิง ประเด็นให้ได้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยแยกเป็นรายละเอียดการดำเนินงาน การหนุนเสริมกิจกรรม หรือแม้กระทั่งกระบวนการทำงานของพื้นที่โครงการวิจัย เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของพื้นที่โครงการวิจัย ในการดำเนินงาน จำนวน 3 โครงการ คือ โครงการท่องเที่ยวรับผิดชอบสังคมเครือข่ายท่องเที่ยวโดย ชุมชน โครงการเกษตรอินทรีย์ของเครือข่ายสมาชิกกองทุนฟื้นฟูเกษตรกร โครงการวิจัยประวัติศาสตร์ ในพื้นที่จังหวัดสตูล เพื่อดำเนินงานด้านการศึกษา โดยกลุ่มในพื้นที่

➤ ติดตามและสนับสนุนการดำเนินงานโดยการลงพื้นที่

- **ลงพื้นที่ จัดกิจกรรมร่วมกับพื้นที่ และทีมวิจัย วิทยาการ**
กระบวนการ วิทยาการกลุ่มย่อย กล่าวคือเมื่อโครงการมีการประชุมหรือมีกิจกรรมที่ต้องดำเนินการ พี่เลี้ยงก็เข้าร่วมในกิจกรรมนั้นๆตามวาระ ทั้งนี้จะลงพื้นที่ก่อนการทำกิจกรรม หรือไม่ก็หารือกันทาง โทรศัพท์เพื่อกระตุ้นให้ทีมวิจัยได้มีการวางแผนก่อนทำกิจกรรม โดยใช้วิธีการตั้งคำถามกระตุ้นให้เกิด การมีส่วนร่วมในการคิดหรือทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ออกแบบวิธีการเครื่องมือ ที่จะต้องใช้ในการทำ กิจกรรมแต่ละครั้ง ให้คำปรึกษา ให้มุมมอง ในเรื่องที่ยังเข้าไม่ถึงหรือยังไม่เข้าใจหรือยังไม่มี ประสบการณ์และการติดตามหลังการดำเนินงานในวันที่ทำกิจกรรม บางกิจกรรมพี่เลี้ยงต้องรับบทบาท เป็นนักจัดกระบวนการทั้งระบบ แต่บางช่วงนักจัดกระบวนการหลักจะอยู่ที่แกนนำกลุ่ม พี่เลี้ยงก็ทำหน้าที่ เป็นวิทยากรกลุ่มจัดกระบวนการในระดับกลุ่ม และทำกิจกรรม ก็จะชวนสรุปองค์ความรู้ที่เกิดจากกิจกรรม นั้นๆด้วย รวมถึงการชวนวิเคราะห์เพื่อออกแบบแผนการที่จะดำเนินการต่อไปของแต่ละพื้นที่

- **การทบทวนในรายละเอียดโครงการ และเป้าหมายของพื้นที่**
ในช่วงระหว่างการทำงาน เมื่อมีศึกของค์ความรู้ หรือกิจกรรมต่างๆ พี่เลี้ยงก็จะชวนให้ทีมวิจัย ทบทวนโครงการ และเป้าหมายของพื้นที่นั้นๆ เพื่อป้องกันไม่ให้ลืมนโยบายของโครงการ แผนงาน โครงการ และเพื่อไม่ให้ทีมหลงไปกับกิจกรรมที่ทำอยู่จนลืมนโยบายที่ประสงค์ที่ตั้งไว้ ที่สำคัญเป็นทำให้เห็นถึง เส้นทางก้าวเดินของทีม เช่น ชุดองค์ความรู้เรื่องภูมิปัญญา แหล่งทรัพยากรที่ไปศึกษามา สามารถ นำไปใช้ประโยชน์ หรือต่อยอดได้อย่างไร ส่วนกิจกรรม เช่น การจัดการท่องเที่ยว อนาคตเราต้องมา ออกแบบการจัดการในเรื่องการบริการท่องเที่ยวรูปแบบใดบ้าง เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่มี ประสิทธิภาพ

- **จัดระบบฐานข้อมูล** หลังจากการศึกษารวบรวมข้อมูล หรือการทำ กิจกรรมของบางพื้นที่ ทางทีมพี่เลี้ยงก็จะทำหน้าที่ตรวจสอบ และลำดับข้อมูล จากนั้นก็จะนำกลับไปให้

ทีมวิจัยรวบรวมเป็นเอกสารชุดข้อมูลโครงการต่อไป ส่วนงานกิจกรรมก็ทำหน้าที่สรุปกิจกรรมให้ แต่เป็นเฉพาะพื้นที่ หรือเฉพาะกิจกรรมที่ต้องการงานสรุปที่ชัดเจน

- **เติมเต็มองค์ความรู้จากภายนอก** การศึกษาองค์ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับโครงการวิจัย หรือพื้นที่นั้นดำเนินการอยู่ เช่น การท่องเที่ยวโดยชุมชน รูปแบบของการศึกษาทางเลือก กฎหมาย พรบ.การศึกษา กฎหมายทรัพยากร เกษตรอินทรีย์ ในเรื่องของสถานการณ์และมาตรการที่เหมาะสม เป็นต้น และการนำประเด็นสถานการณ์ของจังหวัด ประเทศ ไปสู่การแลกเปลี่ยนเพื่อการลงพื้นที่แต่ละครั้งปีละครั้ง ทีมพื้นที่จะได้รู้เท่าทันประเด็นนั้นๆด้วย และยังสามารถช่วยเติมความรู้ใหม่ๆให้กับทีมวิจัยที่ศึกษาอยู่ด้วยเช่นกัน

- **วิเคราะห์ข้อมูล** การวิเคราะห์ชุดข้อมูล หรือปัจจัยชุมชนเพื่อกำหนดทิศทางของงาน โดยทางทีมได้เป็นส่วนที่ต้องช่วยในการพาทีมวิเคราะห์ด้วยกัน ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลปีละครั้ง และทีมต้องมีการจัดประชุม โดยทีมจะต้องนำชุดข้อมูล หรือสถานการณ์ของชุมชน มาเรียบเรียงแล้วแยกเป็นส่วนประเด็นข้อมูลหรือสถานการณ์นั้น แล้วร่วมวิเคราะห์ทิศทางแต่ละประเด็น โดยการชวนคุยและตั้งคำถาม พร้อมยกกรณีพื้นที่ตัวอย่าง เพื่อการมองในทิศทางเดียวกัน

- **การเติมพลังและแนวคิดระหว่างทาง** การดำเนินงานวิจัยเมื่อผ่านไประยะหนึ่ง ทีมจะรู้สึกเหนื่อยในการศึกษาข้อมูล การประชุมที่มีขึ้นบ่อยๆ การพูดแต่เรื่องกิจกรรมที่บีบคั้นมาให้อึดอัดตามเวลาที่ใกล้เข้ามา การประชุมเติมพลังจึงเป็นทางออกอีกวิธีหนึ่ง การประชุมจะเป็นการคุยกันในเรื่องของความรู้สึกที่ดำเนินงานมา ทั้งความสุข ความทุกข์ในระหว่างการทำงานมา

และอีกอย่างคือการเติมแนวคิด ระหว่างการดำเนินงานเป็นช่วงๆ โดยทีมพี่เลี้ยง นำเอาฐานข้อมูลที่ทีมวิจัยได้ไปศึกษาฐานมาเบื้องต้น มาวิเคราะห์ให้เห็นทิศทางอนาคตของโครงการ และให้ภาพฝันกับทีมเพื่อเสริมกำลังใจให้มีความมุ่งมั่นที่จะทำให้ประสบความสำเร็จ

- **ประชุมเครือข่ายโครงการวิจัยเดือนละ 1 ครั้ง** การประชุมเครือข่ายนักวิจัยเป็นกระบวนการ และเป็นเงื่อนไขการประชุมเพื่อนำเสนอ แลกเปลี่ยน เติมเต็ม วางแผน ทาหรือและจัดการเครือข่ายงานวิจัยให้สามารถก้าวเดินสู่ทิศทางเดียวกัน กำหนดเวลาในการเจอกัน ทุกวันที่ 15 ของเดือน โดยมีกระบวนการหลัก คือ ทีมวิจัยสรุปผลการดำเนินงานรายเดือน มีประเด็น คือ เนื้อหา กิจกรรม วิธีการ ผลที่เกิดขึ้น และแนวทางต่อ โดยต้องเตรียมสื่อการนำเสนอมาด้วยตัวเองในแต่ละครั้ง นอกจากนี้ในช่วงเริ่มต้น เป็นการเติมเต็มความรู้เกี่ยวกับงานวิจัย บางช่วงก็จะเป็นการอบรมพัฒนานักวิจัย ทั้งในเรื่องการจัดทำรายงาน การวิเคราะห์สถานการณ์ทางสังคม และการทำสื่อนำเสนอ

- ลงประเมินโครงการวิจัยในรอบ 6 เดือน 1 ครั้ง ต่อ 1 โครงการ ในการลงพื้นที่ประเมินงานวิจัยในช่วงรอยต่องานงวดที่ 2 ของโครงการวิจัย ทีมวิจัยได้มีการนำเสนอชุดข้อมูลต่างๆที่ได้มีการศึกษามาในงวดงานที่ 1 ของโครงการ ให้กับทีมผู้ประเมินได้รับรู้ข้อมูลเบื้องต้นแล้ว ทีมวิจัยได้นำทีมผู้ประเมิน ลงพื้นที่ เพื่อดูผลจากการแหล่งข้อมูลที่ได้ศึกษา แต่เป็นเพียงบางส่วนเท่านั้น โดยทางทีมผู้ประเมินได้มีข้อเสนอแนะทิศทางเพิ่มเติม ซึ่งหลังจากการลงพื้นที่ประเมิน ทำให้แต่ละโครงการวิจัยเห็นแนวทางหรือกิจกรรมที่จะเคลื่อนต่อที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และง่ายต่อการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย

บทที่ 4

ผลการดำเนินงาน

การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์

ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้ใช้เครื่องมืองานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือหลักในการขับเคลื่อนและบางส่วนเป็นการประยุกต์ใช้จากกระบวนการวิจัยเพื่อไปสร้างการเรียนรู้ ในการยกระดับชุมชน เครือข่ายที่จะรักษาพื้นที่ พัฒนาพื้นที่ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ของคนสตูล โดยสามารถสรุปผลการดำเนินการตามภารกิจ ดังนี้

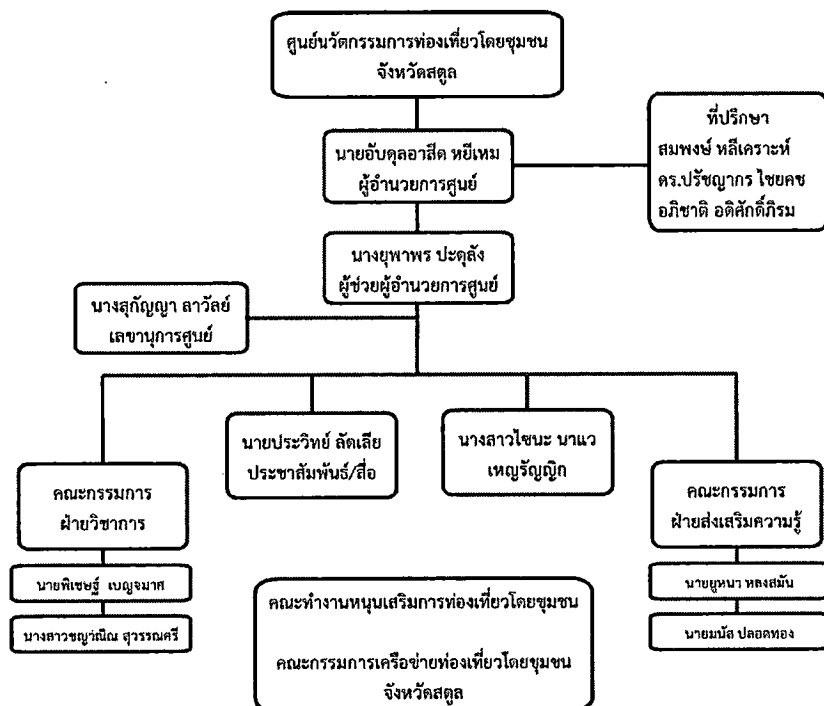
1. โครงการที่ดำเนินการภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

โดยสามารถสรุปผลการดำเนินงานในแต่ละชุดโครงการดังนี้

1.1. โครงการแนวทางการขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

โครงสร้างคณะกรรมการศูนย์นวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

ยุทธศาสตร์ศูนย์นวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสตูล

สร้างพลัง(Empowerment)ประชาชนสู่การขับเคลื่อนนวัตกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชน /ศึกษาและเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการพัฒนาทรัพยากรบุคคลผ่านกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น/ส่งเสริมและ

พัฒนาศักยภาพกลุ่ม หน่วยงานและองค์กรชุมชนให้เป็นหน่วยพัฒนาท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน/ถ่ายทอดองค์ความรู้ ผลงานวิจัยและภูมิปัญญา ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน แก่สาธารณะ/ร่วมกับหน่วยพัฒนาทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อดำเนินงานด้านการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชนสตูล

การท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ที่ต้องการยกระดับการพัฒนาตามโมเดล “ไทยแลนด์4.0” คือการพัฒนานวัตกรรมด้านการท่องเที่ยว เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน(SDGs)แล้ว การดำเนินการของการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นสามารถตอบโจทย์ของพัฒนาระดับชาติ บนพื้นฐานความเป็นชุมชนที่สอดคล้องกับแนวทางของกับพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนสตูล ที่มีเป้าหมายทั้งด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พัฒนาวัฒนธรรม วิถีชีวิต สร้างการเรียนรู้ เกิดกลไกการจัดการชุมชน และสร้างรายได้เสริมให้คนในชุมชน ทั้งนี้เป้าหมายในระยะเริ่มต้นที่ต้องการยกระดับสู่ความเป็นมาตรฐานคือในส่วนของการสินค้า และบริการการท่องเที่ยว ระบบการตลาด โดยใช้สิ่งใหม่ๆ ในการสร้างคุณค่า ความหมาย ต่อกลุ่มนักท่องเที่ยว และหน่วยงานต่างๆ นอกจากนั้นเป็นการเรียนรู้รูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน และขยายแนวคิดผ่าน“การท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อสังคม” ประการนี้ไม่ได้หมายความว่าเพียงแค่การท่องเที่ยวโดยชุมชน แต่รวมไปถึงการท่องเที่ยวกระแสหลักในพื้นที่ โดยการสร้างการเรียนรู้ผ่านผู้ประกอบการท่องเที่ยว ให้ได้ตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงปัจจัยของสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และประการสำคัญคือการพัฒนากลไกจัดการในระดับชุมชนและเครือข่ายให้เพิ่มขีดความสามารถ ทั้งด้านทักษะความรู้ต่างๆ การจัดการปัญหาอื่นๆในชุมชน สู่การเป็นชุมชนบริหารจัดการตนเองอย่างเป็นรูปธรรม

อย่างไรก็ตามการที่การท่องเที่ยวจะสามารถดำรงอยู่ได้นั้นมีองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญที่ต้องจัดการดูแล คือ การอนุรักษ์การฟื้นฟูสภาพของแหล่งท่องเที่ยว การบริการด้านการท่องเที่ยวที่เหมาะสมและได้มาตรฐาน มีวัตถุดิบ สินค้าที่ผ่านการรับรอง และสามารถกระจายรายได้อย่างทั่วถึงในชุมชน นอกจากนี้เป้าหมายของการท่องเที่ยวที่เน้นการสร้างจิตสำนึก“ความรับผิดชอบต่อสังคม” ที่ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวนั้น ทำให้การกำหนดมาตรฐานในครั้งนี้มีความสำคัญ จึงได้มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาการบริการการท่องเที่ยว และระบบตลาดตามความต้องการ สู่การท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อสังคม

การบริหารจัดการเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนสืบเนื่องจากเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน จ. สตูล ประกอบไปด้วยแกนนำจากหลากหลายชุมชนมารวมตัวกัน กว่า 46 คน เพื่อทำกิจกรรมในด้าน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่มีเป้าหมาย 5 ข้อ คือ ดูแลทรัพยากร อนุรักษ์ขนบประเพณี พัฒนากลไกชุมชน สร้างการเรียนรู้ และพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก แต่ละพื้นที่มีการทำกิจกรรมและขับเคลื่อนงานมากมาย รวมทั้งการทำงานร่วมมือกับภาคี หน่วยงาน องค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้อง

ที่ผ่านมาการบริหารจัดการเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่มีการทำงานร่วมกันกว่า 46 คน จาก 23 ชุมชน นั้นจัดการได้ยากมาก ในเรื่องของการประสานงานชุมชนจัดประชุม ติดตามพื้นที่สมาชิก หนุนเสริมชุมชนท่องเที่ยว และการขยายแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวกับหน่วยงานระดับพื้นที่ เช่น ส่วนอำเภอ ส่วนองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

ทางเครือข่ายจึงมีมติในการปรับรูปแบบของการจัดการเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน ในรูปแบบใหม่ คือ การพัฒนารูปแบบเครือข่ายท่องเที่ยวระดับอำเภอ ซึ่งมีทั้ง อำเภอสูง อำเภอเมือง อำเภอทุ่งหัว อำเภอควนโดน อำเภอควนกาหลง และอำเภอมะนัง ซึ่งแต่ละอำเภอก็จะประกอบไปด้วยสมาชิกชุมชนท่องเที่ยว โดยกลไกใหม่ต้องทำการออกแบบภารกิจ เป้าหมาย คณะทำงานของแต่ละอำเภอขึ้น นอกจากนั้น จำเป็นต้องส่งตัวแทนจากแต่ละอำเภอมาเป็น คณะกรรมการเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

ในส่วนของเครือข่ายระดับจังหวัดก็จะมีคณะทำงานจากตัวแทนของ 6 อำเภอ ซึ่งจะทำให้กลไกการทำงานกลางลดจำนวนลง แต่ไปเพิ่มกลไกทำงานระดับอำเภอมากขึ้น นอกจากนี้กลไกเครือข่ายระดับจังหวัดจะต้องจัดทำยุทธศาสตร์ และภารกิจการขับเคลื่อนให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ทั้งในส่วนการขับเคลื่อนงานระดับพื้นที่ และเชิงนโยบายอีกด้วย

แนวทาง/ทิศทางการขับเคลื่อนประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนสตูล

- สร้างการเรียนรู้การท่องเที่ยวรับผิดชอบสังคม และปรับเปลี่ยนระบบการดำเนินงานของผู้ประกอบการการท่องเที่ยวสู่การท่องเที่ยวรับผิดชอบต่อสังคม ร่วมกันดำเนินการเรื่องศูนย์จัดการสินค้าในเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน
 - ฐานการผลิตสินค้าต้นแบบให้เพิ่มมากขึ้น โดยประเภทเป็น คือ ข้าวอัลฮัมจากเกตรี อาหารทะเลจากบ่อเจ็ดลูก หลอมปิ่น ผักพื้นบ้านจากบ้านควน บ่อเจ็ดลูก ผลไม้จากวังนาใน วังประจัน ขนมหินพื้นบ้านจากเกตรี บ้านควน
 - พัฒนาระบบการขายสินค้าในรูปแบบร้านอาหารให้ได้ตามมาตรฐานที่กลุ่มผู้บริโภคต้องการ เช่น บ่อเจ็ดลูก พญาบังสา
 - พัฒนาตลาดรองรับสินค้าชุมชนทั้ง 5 แบบ คือ 1.ตลาดนัดชุมชน 2. ตลาดสุขภาวะ 3.ตลาดร้านค้า 4.ตลาดแหล่งท่องเที่ยว 5.ตลาดระหว่างชุมชน โดยเริ่มต้นที่ ตลาดนัดชุมชนพญาบังสา

- ออกแบบกลไกการบริหารจัดการของกลุ่มศูนย์จัดการสินค้า บทบาทหน้าที่การบริหารจัดการงาน การจัดสรรงบประมาณ

ศูนย์นวัตกรรม Thornton โดยชุมชน

จากการดำเนินงานทั้งหมดศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล (โหนดสตูล) มีองค์ความรู้ในการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เช่น การพัฒนาโจทย์วิจัย การสนับสนุนและติดตามงานวิจัย การพัฒนาศักยภาพนักวิจัย ที่สามารถนำกระบวนการไปพัฒนาทักษะกับคนทำงานที่เป็นหน่วยงาน แกนนำชุมชนในการขับเคลื่อนเพื่อต้องการตัดสินใจผ่านข้อมูล และการสร้างการมีส่วนร่วมการพัฒนาจากฐานรากอย่างแท้จริงและได้มีการนำกระบวนการสนับสนุนการเรียนรู้ผ่านงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นไปใช้ในการสร้างการเรียนรู้กับหน่วยงานผ่านการจัดอบรม อาทิ อบรมพัฒนาเจ้าหน้าที่องค์กรในเรื่องการทำงานชุมชน ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่อำเภอละงู เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลละงู และรพสต. ในเขตพื้นที่อำเภอละงู อบรมการเป็นวิทยากรกระบวนการ ให้แก่ทีมแกนนำชุมชน อบรมการทำงานเป็นทีม เพื่อสร้างระบบการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และมีความสุขภายในองค์กร เป็นต้น

การพัฒนาตัวเองจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูลที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนการThornton โดยชุมชนจังหวัดสตูล จึงมีแนวคิดยกระดับนวัตกรรมเพื่อการขับเคลื่อนการThornton โดยชุมชนจังหวัดสตูล ซึ่งในระยะแรกของการขับเคลื่อนศูนย์นวัตกรรม มีเป้าหมายในการทบทวนค้นหานวัตกรรมThornton โดยชุมชน เพื่อหารูปแบบที่สามารถขับเคลื่อนประเด็นการThornton โดยชุมชนในพื้นที่จังหวัดสตูล โดยที่สามารถจะทำการวิจัยเกี่ยวกับการThornton โดยชุมชนผ่านนวัตกรรมไปขยายสู่พื้นที่อื่นๆ หรือระดับที่ใหญ่กว่า การฝึกอบรมกับความรู้ที่มีอยู่ เช่น แนวคิด วิธีการThornton โดยชุมชน การพัฒนาทักษะของคนทำงาน แกนนำ จึงเสนอโครงการแนวทางการขับเคลื่อนนวัตกรรมThornton โดยชุมชนจังหวัดสตูลเพื่อค้นหานวัตกรรมใหม่ที่น่ามาออกแบบสร้างการเรียนรู้สู่การขับเคลื่อนการThornton โดยชุมชนในพื้นที่จังหวัดสตูลอย่างเป็นรูปธรรม

ในช่วงพัฒนาเริ่มต้นจะต้องมีการค้นหาบทเรียนองค์ความรู้ในเรื่องต่างๆ ที่มีการขับเคลื่อนมา ที่เป็นแกนหลักนวัตกรรมThornton โดยชุมชน ซึ่งต้องค้นหากระบวนการสนับสนุนรูปแบบ แนวคิด วิธีการดำเนินงาน ผลที่เกิดขึ้นจากงานที่ผ่านมา นำมาออกแบบวิธีการพัฒนานวัตกรรมในการสร้างการเรียนรู้ ให้มีการยกระดับกระบวนการหนุนเสริมทั้งในเชิงพื้นที่ เชิงประเด็น และนำไปสู่การพัฒนาระบบการทำงาน

นอกจากการออกแบบการสร้างการเรียนรู้แล้ว ต้องมีการวิเคราะห์ข้อจำกัด และโอกาส เพื่อหาทิศทางของการขับเคลื่อนนวัตกรรมด้วยบทบาทใหม่ที่ท้าทายมากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างรูปธรรม

ที่ยั่งยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล และเพื่อนำนวัตกรรมที่ได้ไปส่งเสริมการพัฒนาในระดับจังหวัดสตูล สู่ความเป็น “สตูล มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน”

ในส่วนของกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของศูนย์นวัตกรรมกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลให้บรรลุความสำเร็จได้นั้นจะประกอบไปด้วยหลายส่วน ทั้ง ในส่วนของแกนนำชุมชน นักวิชาการ ผู้ประกอบการ องค์กรภาคประชาชน หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วิทยาลัยชุมชน และอื่นๆ อีกมากมาย ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้ล้วนเป็นส่วนสำคัญที่ในการขับเคลื่อนนวัตกรรมกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนประสบความสำเร็จ

โดยจากการดำเนินงานโครงการแนวทางการขับเคลื่อนนวัตกรรมกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล มีเป้าหมายเพื่อศึกษาทบทวนกระบวนการสนับสนุนและองค์ความรู้นวัตกรรมกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่จังหวัดสตูล และหาแนวทางการขับเคลื่อนนวัตกรรมกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล มีการดำเนินงาน แบ่งออกเป็นส่วนๆ คือ

ช่วงศึกษาข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลกระบวนการสนับสนุนและองค์ความรู้ต่างๆ จากงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งในระดับพื้นที่ชุมชนและในระดับเครือข่ายโดยชุมชนจังหวัดสตูล โดยมีเนื้อหาการศึกษาข้อมูล คือ ประเด็นพื้นที่รูปธรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนในด้านสถานการณ์พื้นที่ จุดเด่นของชุมชน การใช้ประโยชน์ พัฒนาการการท่องเที่ยว แผนงานการขับเคลื่อน ผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน กลไกการทำงานของกลุ่ม และรวมไปถึงกลไกชุมชนบริหารจัดการตนเองที่มีในบางชุมชน ประเด็นการดำเนินงานของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน ในด้านการบริหารจัดการหรือกลไกการขับเคลื่อนเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ผลที่เกิดขึ้นกับการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชน การเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานในพื้นที่จังหวัดสตูล และแนวทางการขับเคลื่อนในประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประเด็นพัฒนาการบุคคลด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน บุคคลเกิดการพัฒนาที่เห็นเป็นรูปธรรม ทั้งที่เป็นนักวิจัย หรือผู้เกี่ยวข้อง ในประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีกี่คน ใครบ้าง พัฒนาการด้านใด ประเด็นการสนับสนุนประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และภาคีหน่วยงานต่างๆ ที่ดำเนินขับเคลื่อนประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่จังหวัดสตูล เพื่อค้นหาองค์ความรู้ การสนับสนุน วิธีการ ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

ช่วงวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ ข้อมูลจากการศึกษาข้อมูล โดยการนำข้อมูลที่ได้วิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นโจทย์วิจัย ประกอบกับการวิเคราะห์ควบคู่กับสถานการณ์การท่องเที่ยวและสถานการณ์อื่นๆ ของสังคมในปัจจุบัน การวิเคราะห์ข้อมูลนวัตกรรมกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นจุดเด่นของการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล เพื่อการออกแบบการขับเคลื่อนนวัตกรรมใน 3 ระดับ คือ ระดับการ

จัดการทุนชุมชน ระดับการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และระดับกลไกชุมชนบริหารจัดการตนเอง เพื่อให้เห็นปัจจัยโอกาสในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งในระดับชุมชน ระดับกลุ่ม และระดับสังคม วิเคราะห์ข้อจำกัดและโอกาสในการขับเคลื่อนนวัตกรรมโดยการจัดประชุมระดมความคิดเพื่อหาทิศทางของการขับเคลื่อนนวัตกรรมภายใต้บทบาทใหม่ของศูนย์ประสานงานวิจัยท้องถิ่น วัตถุประสงค์ คือ ศูนย์นวัตกรรมวิจัยชุมชนการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ที่สามารถเปิดโอกาสในการสร้างรูปธรรมที่ยั่งยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งในพื้นที่จังหวัดสตูล หรือกระทั่งชุมชนอื่นๆที่มีความสนใจที่ต้องการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมไปถึงทิศทางความต้องการของหน่วยงานภาครัฐที่มุ่งเป้าส่งเสริมกระแการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพิ่มมากยิ่งขึ้น เช่น ท่องเที่ยววิถีไทยเก๋ ใก้อย่างยั่งยืน ท่องเที่ยวนวัตกรรม ท่องเที่ยวเมืองรอง เป็นต้น

ช่วงออกแบบการดำเนินงาน การออกแบบการขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยประกอบดังนี้ คือ ออกแบบชุดความรู้ นวัตกรรม วิธีการ กระบวนการ การสร้างการเรียนรู้ เครื่องมือหรือสื่อสร้างการเรียนรู้ และออกแบบการขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีการออกแบบเนื้อหา คือ ออกแบบเนื้อหาหลักสูตรนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ออกแบบการใช้ประโยชน์จากข้อมูล ทั้งชุดความรู้ที่เป็นนวัตกรรม กระบวนการสร้างการเรียนรู้ และเครื่องมือสื่อสร้างการเรียนรู้ ในแต่ละระดับ คือ ระดับการจัดการทุนชุมชน ระดับการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และระดับกลไกชุมชนบริหารจัดการตนเอง ออกแบบการขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยการพัฒนาารูปแบบจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูลที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลสู่บทบาทใหม่ภายใต้ ชื่อ ศูนย์นวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ที่มีแนวคิดยกระดับนวัตกรรมเพื่อการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชน

แนวทาง/ทิศทางการขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

- ขยายพื้นที่รูปธรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ไปยังกลุ่มที่สนใจ
 - ยกระดับชุมชนที่พร้อมสู่การปฏิบัติการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- พัฒนาศักยภาพกลุ่ม คน ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว “การสื่อสาร”
- ยกระดับเชิงประเด็น เพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนเชิงนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม ผ่านกระบวนการสมัชชาคนสตูล

แนวทาง/ทิศทางการขับเคลื่อนท่องเที่ยวอ่าวปากบารา อุทยานธรณีโลกจังหวัดสตูล

- กำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น คือ การท่องเที่ยวโดยชุมชนกับอุทยานธรณีโลก

- ระบบการบริหารจัดการองค์รวมของกลไกกลุ่มท่องเที่ยวอ่าวปากบารา 14 -
วิสาหกิจ
- พัฒนาระบบการบริการท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืนของฐานทรัพยากรทาง
ธรณีวิทยา
- พัฒนาศักยภาพด้านท่องเที่ยว เพื่อ เสริมสร้างความเข้าใจ และตั้งรับกับการ
รุกล่าของกระแสการท่องเที่ยว หลังจากที่ได้ถูกประกาศเป็นอุทยานธรณีวิทยา
โลก

ตารางโครงการแนวทางการขับเคลื่อนนวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

ข้อมูล	ผลผลิต (Output)	ผลลัพธ์ (Outcomes)
นวัตกรรม คือ นวัตกรรม (Innovation) มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน คำว่า Innovare แปลว่า “ทำสิ่งใหม่ขึ้นมา” สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (2549) ได้ให้ความหมายของนวัตกรรมไว้ว่า นวัตกรรม คือ “สิ่งใหม่ที่เกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ที่มีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคม” โทมัส ฮิวส์Hughes,1987) ได้ให้ความหมายของนวัตกรรมไว้ว่า “เป็นการนำเอาวิธีการใหม่ มาปฏิบัติหลังจากที่ได้ผ่านการทดลอง และได้รับการพัฒนามาเป็นสำแล้ว และมีความแตกต่างจากการปฏิบัติเดิมที่เคยปฏิบัติมา” สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์และคณะ(2553) ได้ให้ความหมายของนวัตกรรม หมายถึง “สิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นจากการใช้ความรู้ ทักษะ ประสพการณ์ และความคิดสร้างสรรค์ ในการพัฒนาขึ้น ซึ่งอาจจะมีลักษณะเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ บริการใหม่ หรือกระบวนการใหม่ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจและสังคม” สรุป นวัตกรรม คือ “สิ่งที่เกิดจากการใช้ความรู้ในศาสตร์สาขาต่างๆอย่างบูรณาการ เพื่อประดิษฐ์สร้างสรรค์สิ่งใหม่ให้เกิดขึ้นเพื่อประโยชน์ทางสังคมและเศรษฐกิจ”		

การทอ้งเทียวรับผิตชอบตอสังคม การทอ้งเทียวโดยชุมชนตอ้งมีการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม (Environment Impact Assessment) อันเป็นการประเมินการใช้งานทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด, สอง : การทอ้งเทียวโดยชุมชนตอ้งมีการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ (Health Impact Assessment) อันเป็นการประเมินการ สุขภาพและสขภาวะที่ดีขึ้นของชาวบ้านในชุมชนและผู้มาเยือน หลังจากได้รับการดำเนินชีวิตภายในชุมชนที่ไม่ม่สารพิษเจือปนในอาหารและมลพิษด้านต่าง ๆ, สาม : การทอ้งเทียวโดยชุมชนตอ้งมีการประเมินผลกระทบด้านชุมชนและวัฒนธรรม (Community and Culture Impact Assessment) อันเป็นการประเมินความเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชน การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชนและผู้มาเยือน หลังจากใช้แนวคิดการทอ้งเทียวโดยชุมชนเป็นฐานในการพัฒนา		
ระบบการสร้างตลาดสินค้าในชุมชนทอ้งเทียว ที่มีการทดลองทำจากกลุ่มที่มีการดำเนินการ มีดังนี้ 1. ตลาดพญาบังสา ที่นำของในพื้นที่ กิจกรรมมาจัดทำตลาดทุกวันเสาร์ อาทิตย์	จากข้อมูลดังกล่าวทำอย่างไรให้การทอ้งเทียวไม่ดำเนินการเฉพาะการบริการทอ้งเทียว เช่น ที่พัก อาหาร และนำเทียวทำอย่างไร ให้การทอ้งเทียวที่สามารถกระจายสินค้า หรือวัตถุดิบจากชุมชนตัวเองในรูปแบบต่างๆ ผ่านการเชื่อมโยงของกลุ่ม	พัฒนาระบบการผลิต การตลาดในระดับชุมชน และระดับเครือข่าย ดังนี้ 1.รูปแบบการตลาด ดังนี้ 1.1 ตลาดชุมชน เช่นตลาดพญาบังสาของกลุ่มควนโพธิ์

2. กรณีตลาดสุขภาวะที่ชุมชนในเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลไปดำเนินการภายใต้การสนับสนุน ของโรงพยาบาลละงู มีสินค้าชุมชน 3. จากข้อมูลการบริการการท่องเที่ยว หลายชุมชนไม่สามารถผลิตสินค้าได้ทั้งหมดต้องรับซื้อจากภายนอก 4. ในแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดสตูล ที่มีผู้ประกอบการร้านอาหาร ที่พักมากมายซึ่งนิยมสินค้าวัตถุดิบชุมชน	จัดการท่องเที่ยว โดยที่คนเหล่านั้นที่อยู่ในชุมชนไม่ต้องดำเนินการท่องเที่ยว แต่เขาสามารถขายสินค้าที่เขาผลิต ขายวิชาภูมิปัญญาที่เขา มี ผ่านการท่องเที่ยว ซึ่งสามารถพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชน ไปในตัว	1.2 ตลาดสุขภาวะ ที่ขยายจากโรงพยาบาลละงู ไปสู่โรงพยาบาลอื่นๆในจังหวัดสตูล 1.3 ตลาดชาวเล ในพื้นที่เกาะหลีเป๊ะ ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักของจังหวัด ขายสินค้าชาวเล และสินค้าในเครือข่าย 1.4 ตลาดที่เป็นกลุ่มผู้ประกอบการในพื้นที่จังหวัดสตูล 1.5 ตลาดที่ขายกันในเครือข่าย
ชุมชนบริหารจัดการตนเอง จากการที่ชุมชนท่องเที่ยวในจังหวัดสตูลเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล มีการขับเคลื่อนงานจากการจัดการท่องเที่ยว ที่มีการให้บริการการท่องเที่ยว ขยับมาสู่การนำเรื่องราวชุมชนมาจัดการท่องเที่ยว หรือนำเครื่องมือการท่องเที่ยว มาจัดการงานอาชีพ ทรัพยากร วัฒนธรรม และการสร้างการเรียนรู้ อย่างกรณีบ้านบ่อเจ็ดลูก บ้านท่าข้ามควาย บ้านบุโบย และชุมชนอื่นๆ ที่กำลังขยับ	จากที่แนวคิด การท่องเที่ยวโดยชุมชน สามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน จากที่หลายชุมชนดำเนินการสามารถพัฒนาชุมชนในหลายมิติ	เป็นแนวทางการสร้างชุมชนบริหารจัดการตนเอง ที่ดำเนินการภายใต้การรักษาทุนชุมชนที่มีอยู่ให้ยั่งยืน แล้วสามารถนำศักยภาพมาพัฒนาให้เกิดประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ การสร้างการเรียนรู้ เพียงแต่มีกลไกในการเชื่อมร้อยเรื่องราวต่างๆของชุมชนในการกำหนดทิศทางของชุมชน
จากกรณีที่ชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูกได้ดำเนินการท่องเที่ยวมาระยะเวลาหนึ่ง. ซึ่งในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมาชุมชนบ่อเจ็ดลูกมีการดำเนินงานโครงการสร้างชุมชนบริหารจัดการตนเองภายใต้การ	เป็นรูปแบบการดำเนินงานการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่เดียวกัน Area Base มีเป้าหมายในการจัดการท่องเที่ยวร่วมกัน อยู่	เป็นนวัตกรรมการจัดการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งที่ชุมชนหลายชุมชนเป็นเจ้าของร่วมกัน

ดำเนินงานของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูลร่วมกับมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อท้องถิ่น สนับสนุนงบประมาณจากมูลนิธิสยามกัมมาจล ในการดำเนินงานกลุ่มกิจกรรม. หลายกลุ่ม หนึ่งในนั้นกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการดำเนินงานเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแหล่งใหม่ และการพัฒนารูปแบบการบริการ จากการทำงานมีการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มเติม. กรณี “ปราสาทหินพันยอด” โดยมีการพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยว และรูปแบบการบริการ ซึ่งมีการสนับสนุนซื้อเรือคายัค พายเข้าถ้ำ และมีการ ทดลองการท่องเที่ยวโดยทีมเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงาน หลังจากนั้น ทางชุมชนมีการขาย แนะนำกับนักท่องเที่ยว โดยมีนัดท่องเที่ยวสนใจไปเที่ยวและถ่ายภาพความสวยงามกลับมาโพสต์ในเฟสบุ๊ก จนเป็นข่าวดังชั่วข้ามคืน เป็นความสนใจของสาธารณะแล้ว หลังจากนั้นมีการพูดคุยเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างจริงจัง โดยมีกำนันตำบลปากน้ำเป็นแกนนำ มีคฤศก์ท้องถิ่น ประชุมร่วมกัน เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เลยมีการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลปากน้ำเป็นผู้ดำเนินการ ทำเรื่องขออนุญาตอย่างเป็นทางการกับอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา มีการแต่งตั้งคณะกรรมการโดยมีคำสั่งแต่งตั้งจากนายอำเภอละงู มีกลุ่มสมาชิกเริ่มต้นจาก 4 กลุ่ม คือ บ้านบ่อเจ็ดลูก บ้านตะโล๊ะไสบ้านปากบารา	ภายใต้กติการ่วมกัน. โดยมีกลุ่มชุมชนเป็นผู้กำหนด โดยทางส่วนเจ้าหน้าที่ภาครัฐ คอยให้คำปรึกษา คำแนะนำ และสนับสนุนการดำเนินงาน เป็นรูปแบบที่ชุมชนโดยรอบใช้สิทธิในการไปใช้ประโยชน์จากทรัพยากร และจัดการทรัพยากรไปด้วยในตัว ซึ่งต่างจากแหล่งท่องเที่ยวแหล่งอื่น ที่ผู้ใช้ประโยชน์ ผู้ดูแล และผู้จัดการทรัพยากร อยู่คนละส่วน	ซึ่งในจังหวัดสตูลมีแหล่งทรัพยากรที่ใช้ร่วมกัน กรณีสันหลังมังกร ที่ตำบลตันหยงโป อำเภอเมือง หรือการล่องแก่งวังสายทอง
---	---	---

และบ้านหัวทาง โดยให้แต่ละกลุ่มจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนในปี 2560 มีการจัดกิจกรรมการนำเที่ยวปราสาทหินพันยอด แหล่งฟอสซิลบนเกาะเขาใหญ่ และแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง มีการกำหนดระเบียบ ข้อตกลงในการดำเนินงาน ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว และรายได้ที่คืนกลับเพื่องานรักษาทรัพยากร กลับสู่ชุมชน และขยายกลุ่มในปี 2561 เป็นจำนวน 14 วิสาหกิจ		
พัฒนาการให้บริการในด้านการท่องเที่ยวของแต่ละชุมชน ดังนี้ 1) บ้านบ่อเจ็ดลูก ใช้สถานที่เป็นที่เช่า และก่อสร้างห้องประชุม บ้านพัก โดยใช้เงินลงทุน ลงแรงจากสมาชิก ซึ่งรูปแบบนี้ มีชุมชนบ้านบุโบย บ้านควนโพธิ์ 2) บ้านทุ่งสะบิระ ใช้สถานที่เช่า ใช้เงินจากโครงการหมู่บ้านมาก่อสร้าง โดยสมาชิกเป็นเจ้าของทั้งหมด 3) ใช้ที่สาธารณะกรณีบ้านหลอมปิ่น 4) ใช้ต้นทุนที่มีอยู่ในชุมชนแล้วเข้าไปจัดการ มีสถานที่ มีห้องประชุม มีห้องน้ำ ที่หน่วยงานดำเนินงานไว้แล้ว แต่ไม่ก่อประโยชน์สูงสุด กรณีชุมชนตำบลขอนแก่นที่ทำเรื่องขอใช้สวนสาธารณะ และอาคารที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูลก่อสร้างไว้โดยชุมชนวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว	การดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ใช้ทุนในพื้นที่มาจัดการที่มีรูปแบบต่างกัน จึงสามารถเป็นบทเรียนการเลือกที่จะใช้ดำเนินงานของชุมชนน้องใหม่ที่ จะพัฒนาการให้บริการโดยการกองทุนชุมชน	นำแนวทางไปวิเคราะห์ ชุมชนของตัวเอง

และขอใช้อย่างเป็นทางการ โดยใช้การทำความร่วมมือ (MOU)		
จากกรณีลงพื้นที่เกาะหลีเป๊ะ มีการขับเคลื่อนการจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชน เป็นเครื่องมือ แต่เมื่อลงพื้นที่ เกาะหลีเป๊ะเป็นพื้นที่มีนักท่องเที่ยวเยอะ แต่สิ่งที่พบเจอ คือ นักท่องเที่ยวที่ไปยังเกาะหลีเป๊ะ มาเยอะ แต่แยกไม่ออกว่า คนที่อยู่นบนเกาะหลีเป๊ะ ใครเป็นผู้ประกอบการท่องเที่ยว กับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เนื่องจากการจัดการท่องเที่ยวกลายเป็นสะพานของการท่องเที่ยวกระแสหลัก (ลูกมือ) จึงแยกไม่ออก ระหว่างการท่องเที่ยวทั้งสองแบบ การสื่อสารเรื่องราวของชาวหลีเป๊ะไม่มี จึงเป็นที่มาว่า “การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ทำอยู่มัน แตกต่างกับการท่องเที่ยวกระแสหลักอย่างไร” ในเมื่อโปรแกรมการท่องเที่ยว เหมือนกัน ที่พัก บริการเหมือนกัน กลุ่มนักท่องเที่ยวมาเยอะ แต่เขาไม่แวะหาชาวเล แต่เขาต้องการไปชมความสวยงามของเกาะหลีเป๊ะ แต่ไม่แวะหาชาวเล	สรุป กลุ่มชาวเลขาดการสื่อสารเรื่องราวตัวเองผ่านการท่องเที่ยว ปัญหาของเราคืออะไร เราพยายามรักษาอะไร	ทำอะไรให้นักท่องเที่ยวที่เดินบนเกาะ มาหาชาวเล มาชม มาเรียนรู้ชาวเล คือการสร้างพื้นที่เรียนรู้ของชาวเล และร่วมรับผิดชอบกับการท่องเที่ยวบนเกาะหลีเป๊ะ
การสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในการเฝ้ามองสถานการณ์ของกลุ่มชุมชนท่องเที่ยว หรือผู้นำกลุ่ม การท่องเที่ยวในเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสตูล ในสถานการณ์ปัจจุบัน การท่องเที่ยวโดยชุมชน จึงเป็นกระแสสังคม	จากการมาสนับสนุนดังกล่าว ซึ่งมาสามารถบอกถึงแนวคิดการมาสนับสนุน ซึ่งทุกคนทุกหน่วยงานบอกว่าเป็นการท่องเที่ยวโดย	แท้จริงแล้วผู้ประกอบการท่องเที่ยวในพื้นที่ต่างๆ ซึ่งเป็นแค่คนจำนวนหนึ่งเพียงเท่านั้น แต่คนอีกมากกว่าที่ไม่ดำเนินการท่องเที่ยว ที่เขายังดำรงชีวิตอย่างปกติ

ในพื้นที่จังหวัดสตูล มีองค์กร หน่วยงาน รวมถึงผู้ประกอบการท่องเที่ยว มาสนับสนุนการดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างไม่ขาดสาย ทั้งในด้านการตลาดการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ การพัฒนาการท่องเที่ยว การทำผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยว การให้บริการต่างๆ เช่น บริษัทประชารัฐรักสามัคคีจำกัด องค์การพิเศษเพื่อการท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐ ภายใต้การสนับสนุน จนมีคนในชุมชน หรือชุมชนที่ไม่เคยคิดเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน กลับมาสนใจการท่องเที่ยวโดยชุมชน บางพื้นที่เริ่มก่อตัว ตั้งกลุ่มเพื่อทำงานการท่องเที่ยว ผู้ประกอบหลายเจ้ามาสนับสนุน หรือดำเนินการภายใต้ชื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน	ชุมชนทั้งนั้น ซึ่งส่วนใหญ่ตอบโจทย์ทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก เน้นที่ตัวรายได้ จึงเป็นคำถามต่อมาว่า • กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นแบบ? • การเชื่อมโยงคนในชุมชนเพื่อทำกิจกรรมท่องเที่ยวภายใต้หลักคิดอะไร? เป็นสมาชิกเพื่อหารายได้เสริม หรือหุ้นส่วนในการพัฒนา? • รายได้ที่ได้มาอยู่ที่ใคร? • ยังมีคนอีกมากไหม ที่นั่งดูกลุ่มเราทำการท่องเที่ยว? เราสนใจที่จะพัฒนาเขาให้สามารถอยู่ในขบวนได้หรือไม่ โดยที่เขาไม่ต้องมาทำการท่องเที่ยว? • กิจกรรมการท่องเที่ยวไปกระทบวิถีชีวิตส่วนตัว หรือการประกอบอาชีพอย่างไรบ้าง?	แต่เมื่อการท่องเที่ยวเข้าไปจึงเป็นคำถามว่า “ความปกติยังคงอยู่อีกหรือไม่” คำตอบคือไม่ เพราะว่าถึงแม้จะเป็นกระแสสักเพียงใด เขายังชอบที่จะใช้ชีวิตในแบบที่เขาอยากเป็น แต่การท่องเที่ยวเข้าไป ทำให้ราคาสินค้าแพงขึ้น คนมากขึ้น รถมากขึ้น ที่ดินแพงขึ้น มีคนซื้อมาก ไม่อยากขายก็ต้องขาย เพราะความเป็นส่วนตัวลดน้อยลง เหตุดังกล่าว ทำอย่างไร 1.การท่องเที่ยวสามารถรับผิดชอบกับสิ่งที่เกิดขึ้น หรือป้องกันสิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้น เช่น การจำกัดจำนวน จำกัดช่วงเวลา 2.ทำอย่างไรให้คนที่ไม่ดำเนินการท่องเที่ยวไม่ถูกมองเป็นจุดถ่วงดุลของการพัฒนา 3.และประเด็น ต่อมา การท่องเที่ยวโดยชุมชน อย่างเป็นแน่ “วาทกรรม” ที่พูดเหมือนกัน แต่ผลลัพธ์ ที่เกิดขึ้นไม่เหมือนกัน ที่ คุณเป็นแค่ “คนในชุมชนที่มีหัวใจผู้ประกอบการท่องเที่ยว” หรือเป็นคำถาม
---	--	---

		ต่อมาว่า “เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน กำลังจะหมดไป”
--	--	--

1.2. โครงการ“แนวทางการพัฒนาการบริการการท่องเที่ยว และระบบตลาด โดยการใช้ ส่วนร่วมของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสตูล”

จากการดำเนินงานโครงการแนวทางการพัฒนาการบริการการท่องเที่ยว และระบบตลาด โดยการใช้ส่วนร่วมของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสตูล”โดยมีวัตถุประสงค์คือการศึกษาข้อมูลการบริการท่องเที่ยวในเครือข่าย รวมทั้งระบบการตลาด และมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เกี่ยวข้องเพื่อหาแนวทางการพัฒนาการบริการการท่องเที่ยว และระบบตลาด โดยการใช้ส่วนร่วมของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล โดยโครงการนี้กลุ่มเป้าหมายหลักที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง คือ กลุ่มสมาชิกชุมชนในเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ชาวบ้านในชุมชน นักวิชาการ ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว และหน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้ล้วนเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้งานวิจัยชิ้นนี้ประสบความสำเร็จ

ซึ่งการดำเนินงานนั้นนอกจากจะต้องการพัฒนากระบวนการบริการการท่องเที่ยว และระบบตลาดแล้ว ยังต้องการที่จะพัฒนากลไกการดำเนินงานคณะทำงานเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล เพื่อการขับเคลื่อนอย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

การดำเนินงานโครงการวิจัย ในงวดที่ 1 เป็นการศึกษาค้นคว้า โดยมีดำเนินการไปแล้วคือ สัมภาษณ์ข้อมูลการบริการการท่องเที่ยว และข้อมูลความต้องการด้านการบริการการท่องเที่ยว ลงพื้นที่สำรวจข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว และแหล่งผลิตสินค้าในชุมชน รวบรวมเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องในเรื่องของข้อมูลการบริการการท่องเที่ยวจากเจ้าของพื้นที่ ข้อมูลระบบการตลาดที่เหมาะสม ข้อมูลมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการบริการการท่องเที่ยว เช่น มาตรฐานสินค้าอินทรีย์ มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน และสุดท้ายเป็นการประชุมสรุปข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้า

Setting ระบบการบริหารจัดการเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

ฐานเดิมของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

จากแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ขยายผลไปสู่ชุมชนต่างๆในจังหวัดสตูล จนเกิดความร่วมมือกันเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล โดยผ่านการสนับสนุนของสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล ซึ่งมีนโยบายจากกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬาให้ดำเนินการจัดตั้งเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล บนฐานแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีทิศทางเดียวกันและให้ชุมชนได้จัดการท่องเที่ยวที่ไปตอบเป้าหมายหรือแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 5 ข้อ คือ 1.อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 2.ฟื้นฟู ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต 3.สร้างการเรียนรู้ และเผยแพร่สร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนต่อชุมชนกับนักท่องเที่ยว 4.สร้างกลไกการขับเคลื่อนกลุ่มองค์กร และ 5.การสร้างรายได้เสริม

ให้กับชุมชน และในปัจจุบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ถูกขยายแนวคิด รูปแบบ วิธีการไปอีกหลายๆ ชุมชน จนส่งผลให้เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลมีสมาชิกจำนวน 24 ชุมชน โดยชุมชนในสมาชิกเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล มีดังนี้

1.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านพญาบังสา	13.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านชาวเลเกาะหลีเป๊ะ
2.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านบ่อเจ็ดลูก	14.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านบากันเคย
3.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านโตนปาหนัน	15.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านโคกพยอม
4.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านวังสายทอง	16.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านวังประจัน
5.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านควน	17.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านหัวทางสูง
6.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านทุ่งสะบิ๊ะ	18.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านบุโบย
7.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านภูผาเพชร	19.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านหัวทางเมือง
8.ชุมชนท่องเที่ยวขอนแก่น	20.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านหลอมป็น
9.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านเกตรี	21.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านตำมะลัง
10.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านบากันใหญ่	22.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านหัวหิน
11.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านท่าข้ามควาย	23.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านเกาะโดด
12.ชุมชนท่องเที่ยวบ้านเจ๊ะบิลัง	24.ชุมชนท่องเที่ยวทุ่งหว้า

ผลจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนพบว่าการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน ให้เกิดการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญา วิถีชีวิต ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเจ้าบ้านกับผู้มาเยือนและชุมชนเริ่มจัดการตัวเองได้ นำไปสู่การเป็นชุมชนเข้มแข็ง

จากที่กล่าวมาเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ทั้ง 23 ชุมชน มีระดับความพร้อมที่ต่างกัน สามารถแยกระดับความพร้อมออกเป็น 3 ระดับ ระดับที่ 1 ตัวชี้วัดมีความพร้อมด้านการท่องเที่ยวกิจกรรมท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ ที่เชื่อมโยงกับการจัดการทรัพยากร สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม วิถีชีวิตและเศรษฐกิจพอเพียง การบริหารจัดการโดยคนในชุมชน อาหารท้องถิ่น ที่พัก การตลาด ประชาสัมพันธ์ ผลิตภัณฑ์ชุมชน ความปลอดภัย ศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยว ระดับที่ 2 ตัวชี้วัดชุมชนที่กำลังเตรียมความพร้อมเรื่องการท่องเที่ยว กลุ่มคนชัดเจน มีความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นอย่างดี มีแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน มีฐานข้อมูลชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว มีนักท่องเที่ยวเข้ามาบ้างแล้ว และระดับที่ 3 ตัวชี้วัดชุมชนที่สนใจเรื่องการท่องเที่ยวชุมชน ผ่านกระบวนการเรียนรู้เรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนที่มีศักยภาพเรื่องการท่องเที่ยว ทั้งนี้ชุมชนต่างๆจึงมีมาตรฐานที่แตกต่างกันออกไป บางชุมชนคิดแค่เรื่อง ที่พัก ที่กิน ที่เที่ยว ซึ่งไม่ต่างจากการท่องเที่ยวกระแสหลัก และบางชุมชนไม่สามารถตอบเป้าหมายหรือแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้

ระบบการบริหารเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลในรูปแบบใหม่

ในเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล มีระบบการบริหารแบบกลไกกลางระดับจังหวัดสตูล ซึ่งคณะทำงานในเครือข่ายเป็นตัวแทนจาก สมาชิก 24 ชุมชน ส่งตัวแทนชุมชนละ 1-2 คน ทำหน้าที่เป็นตัวประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และชุมชน นอกจากนี้ยังเป็นการรวมตัวกันเพื่อสนับสนุน หนุนเสริมชุมชนในสมาชิกเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน และการนัดหมายประชุมหารือการอย่างต่อเนื่อง ทางเครือข่ายฯจึงมีมติให้จัดประชุมประจำเดือน เพื่อแลกเปลี่ยนสถานการณ์พื้นที่ และแผนงานที่ต้องดำเนินการ แต่ด้วยปัจจัยการขับเคลื่อนเครือข่ายที่ผ่านมาพบเห็นบทเรียนที่เกิดขึ้นด้วยกัน 1 ประการ คือ

ประการที่หนึ่ง เนื่องด้วยคณะกรรมการเครือข่ายมีจำนวนมาก และหลายคนเป็นผู้ที่มีบทบาททางสังคมที่มากมาย ส่งผลต่อเวลาที่ลงตัวต่อการเข้าร่วมประชุมหารือ จึงทำให้หลายครั้งที่มิติดกรรมการเข้าร่วมน้อย และด้วยปัจจัยที่มีคณะกรรมการจำนวนมาก ส่งผลต่อการจัดการในเรื่องของค่าใช้จ่ายในการประชุมแต่ละ ไม่ว่าจะเป็นค่าอาหาร หรือ ค่าเดินทางในบางครั้ง และเกิดการเข้าใจผิดต่อกัน คนหนึ่งมา คนหนึ่งไม่มา

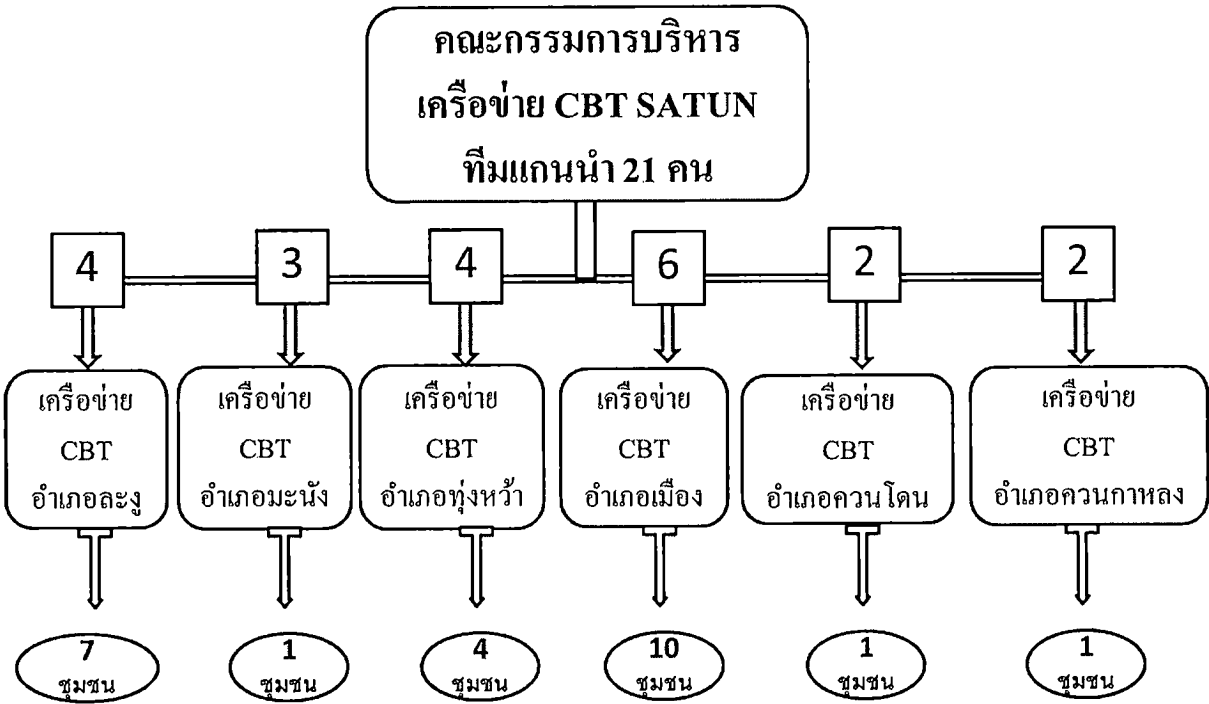
ประการที่สอง การสื่อสารแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ที่ผ่านกลไกเครือข่ายทำหน้าที่สื่อสารแนวคิดในระดับจังหวัดสตูล ไม่ว่าจะเป็นองค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล ผู้ว่าราชการจังหวัด สำนักงานท่องเที่ยวกีฬาจังหวัดสตูล จนเกิดความร่วมมือในการทำงานหนุนเสริมที่เกิดขึ้นรูปธรรมอย่างเห็นได้ชัด ไม่ว่าจะเป็นโครงการ นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว ที่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนท่องเที่ยวได้ แต่ในอีกระดับหนึ่ง ที่กลไกเครือข่ายมักมองข้าม แต่เป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับชุมชนมากกว่า ยังเกิดความเข้าใจไม่ตรงกัน คือในส่วนของท้องที่ ท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของอำเภอ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น(อบต.) อุทยาน ป่าไม้ และอื่นๆ เพราะจากนโยบายของรัฐบาลที่มีการสนับสนุนให้แต่ละท้องถิ่นมีการสนับสนุนการดำเนินงานการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทำให้ในช่วงหลัง 1 ปี ที่ผ่านมา มีโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากมาย ลงมาสู่ชุมชนท่องเที่ยว แต่เป็นโครงการที่ไม่ได้เกิดจากความต้องการของชุมชนจริงๆ เนื่องมาจากชุมชนไม่ได้สื่อสารให้รับทราบถึงสถานการณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชน และหน่วยงานท้องถิ่นเองก็ยังไม่เข้าใจรูปแบบ แนวคิด วิธีการ ของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ภายใต้ระบบการขับเคลื่อนเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลใหม่ ที่ต้องการยกระดับสู่งานวิชาการเพื่อการสื่อสาร ให้เกิดการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม บนฐานแนวคิดการท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ดังนั้นแกนนำเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล จึงมีการปรับโครงสร้างการจัดการเครือข่ายท่องเที่ยวในรูปแบบ โดยมีการจัดตั้งเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนในระดับอำเภอ ใน 6 อำเภอของจังหวัดสตูล และคัดเลือกตัวแทนจากแต่ละอำเภอมาเป็นคณะกรรมการบริหารเครือข่ายท่องเที่ยวระดับจังหวัดซึ่งทั้ง 2 ระดับก็จะบทบาทแตกต่างกันออกไป

ระดับอำเภอ บทบาทต้องมีการขยายแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว และหน่วยงานในพื้นที่อำเภอต่างๆ โดยการสื่อสารผ่านข้อมูลความรู้ ทั้งสถานการณ์ แผนงาน ความต้องการ เพื่อความเข้าใจ และเกิดการสนับสนุนที่สามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างมีคุณภาพ นอกจากนี้บทบาทของเครือข่ายอำเภอที่ใกล้ชิดชุมชน ก็ต้องมีการจัดประชุมติดตามสถานการณ์ของชุมชนท่องเที่ยว เพื่อวางแผนหนุนเสริม ช่วยเหลือ ให้เกิดการพัฒนา และสื่อสารข่าวสารต่างๆที่ได้รับมาจากแหล่งต่างๆให้ชุมชนทุกชุมชนได้รับทราบข้อมูล

ระดับจังหวัด บทบาทต้องเป็นกลไกคอยหาช่องทางหนุนเสริมชุมชนในสมาชิกเครือข่ายทั้งหมด โดยต้องมีการประสานงาน สื่อสารกับหน่วยงานระดับจังหวัดต่างๆ เป็นกลไกในการตัดสินใจหลักในการดำเนินงานบางอย่างที่ต้องหารือแบบเร่งด่วน และสื่อสารข่าวสารสู่เครือข่ายระดับอำเภอ

รูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

ผลที่เกิดขึ้นจากระบบการจัดการใหม่

1. ความเข้าใจในแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่นๆในพื้นที่ ซึ่งที่เห็นได้ชัดเจน ในส่วนของอำเภอเมืองสตูล อำเภอทุ่งหว้า และอำเภอละงู ซึ่งจากการจัดตั้งกลไกขับเคลื่อนเครือข่ายท่องเที่ยวระดับอำเภอ เริ่มต้นมีการจัดประชุมหารือประจำทุกเดือน ในช่วงแรกจะเป็นการกำหนดระเบียบ จัดตั้งคณะกรรมการ รวบรวมฐานข้อมูลชุมชน และจัดทำแผนงาน หลังจากที่ได้ฐานข้อมูลทั้งหมด โดยในเฉพาะเขตอำเภอเมืองสตูล ได้มีการเข้าหานายอำเภอ

เมือง เพื่อยื่นเรื่องขอจดทะเบียนเป็นกลุ่มเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอเมือง 10 ชุมชน ในส่วน
ของอำเภอทุ่งหว้า ก็มีการจัดตั้งคณะทำงานเครือข่ายอำเภอ โดยมีการเชิญภาคส่วนต่างๆ ทั้งนายก
องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งหว้า นายณรงค์ฤทธิ์ ทุ่งปรีอ เจ้าหน้าที่ป่าชายเลนที่ 37 และเจ้าหน้าที่ที่
เกี่ยวข้องอื่นๆ เข้าร่วมเป็นคณะทำงานเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอทุ่งหว้า ในส่วนของอำเภอละ
งู มีการเข้าพบเจ้าหน้าที่หน่วยงาน นายอำเภอ นายกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ในการอธิบายถึง
รูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อสร้างความเข้าใจต่อการดำเนินงานท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ผ่านมาของ
แต่ละชุมชน

จากการสื่อสารข้อมูลความรู้ ความเข้าใจในเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแต่ละชุมชน ทำให้
เกิดความเข้าใจกันมากขึ้น และบางส่วนมีการสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาชุมชนในการดำเนินงาน
การท่องเที่ยวโดยชุมชนมากขึ้น และถูกต้องตามความต้องการอย่างแท้จริง นอกจากนี้กลุ่มชุมชนใน
เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนยังกลายเป็นกลุ่มเป้าหมายแรกของหน่วยงานต่างๆ ที่ที่จะเข้ามา
สนับสนุนตามนโยบายรัฐบาล

2. เกิดชุมชนใหม่ที่สนใจดำเนินการท่องเที่ยวโดยชุมชน เข้ามาเรียนรู้ในกระบวนการการ
จัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนระดับอำเภอ ก่อนจะเข้าร่วมเป็นสมาชิก
ของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล อาทิเช่น ชุมชนบ้านเขาไคร้ ชุมชนบ้านทุ่ง ชุมชนบ้านทุ่ง
พัฒนา โดยการเข้ามาผ่านการชักชวนจากแกนนำ

3. มีทุนเสริมช่วยเหลือระหว่างชุมชนต่อชุมชน โดยมีการพัฒนาเป็นโปรแกรมท่องเที่ยว
ระหว่างชุมชน โปรแกรมท่องเที่ยวจากภูมามุ่หนานที จากชุมชนวังสายทองสู่ชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก และ
บ้านหัวทาง โปรแกรมเรียนรู้วิถีเกษตรอินทรีย์พญาบังสาเชื่อมกับเที่ยวเกาะโตดน้อย เป็นต้น และการ
เชื่อมโยงสินค้าชุมชนโดยการช่วยกันขายสินค้า อาทิเช่น กะปิ กุ้งแห้ง ปลาแห้งจากбакันเคย เหา
มาวางขายที่ชุมชนพญาบังสา

4. การติดตามข้อมูล และสถานการณ์ชุมชน ในช่วงที่ผ่านมาได้มีการพัฒนาโครงการวิจัยแนว
ทางการพัฒนาบริการการท่องเที่ยว และระบบตลาด โดยมีส่วนร่วมของเครือข่ายท่องเที่ยวโดย
ชุมชน จังหวัดสตูล ซึ่งในช่วงแรกเป็นการศึกษาข้อมูลชุมชนทั้งหมดในเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน
จังหวัดสตูล โดยใช้แบบสอบถามข้อมูลเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ซึ่งกลไกจังหวัดทำหน้าที่ร่าง
แบบสอบถามข้อมูล และนำมาชี้แจงให้ทราบในระดับอำเภอ จากนั้นบทบาทของคณะกรรมการแต่ละ
อำเภอจะต้องนำแบบสอบถามไปสื่อสารกับชุมชนสมาชิกในระดับอำเภอต่อไป นอกจากการสื่อสาร

บทบาทเพิ่มเติมต้องทำหน้าที่ช่วยในการลงพื้นที่เก็บข้อมูล และรวบรวมฐานข้อมูลทั้งหมดเพื่อส่งต่อไป
ผู้รับผิดชอบต่อไป

ตารางวิเคราะห์โครงการ“แนวทางการพัฒนาการบริการการท่องเที่ยว และระบบตลาด โดยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสตูล”

ชื่อโครงการ	Outputผลผลิต	Outcomeผลลัพธ์
โครงการแนวทางการพัฒนาการบริการการท่องเที่ยว และระบบตลาด โดยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสตูล 1.เพื่อศึกษาข้อมูลการบริการท่องเที่ยวในเครือข่าย รวมทั้งระบบการตลาด และมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เกี่ยวข้อง 2.เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการบริการการท่องเที่ยว และระบบตลาด โดยการมีส่วนร่วม	1.ฐานข้อมูลชุมชนในเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน จำนวน 20 ชุมชน 2.การกำหนดกฎระเบียบการรองรับนักท่องเที่ยว เพื่อไม่ให้เกิดการบุกรุกความเป็นส่วนตัวของชุมชนมากเกินไป 3.ในบางกลุ่มมีการปลูกผักพื้นบ้านเพิ่มมากขึ้น และมีคนในชุมชนร่วมด้วย ซึ่งจากการปลูกผักเพิ่มมากขึ้นมาก 4.พัฒนารูปแบบสินค้าชุมชนให้ได้มาตรฐาน อย่างเช่น อาหารทะเลสด อาหารทะเลแปรรูป ผักปลอดสารพิษ อื่นๆ 5.ออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวด้านการอนุรักษ์ให้ควบคู่กับกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิม โดยเพิ่มมิติการอนุรักษ์ในกิจกรรมเข้าไป 6.จัดทำโปรแกรมท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกับท่องเที่ยวกระแสหลัก เพื่อสร้างเรียนรู้ให้กับนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อสังคม	1.ชุมชนสามารถค้นหา และพัฒนาแหล่งวัตถุดิบในการรองรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการอาหารพื้นบ้าน และยังสามารถสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน และลดต้นทุนของกลุ่มได้ เพราะไม่ต้องไปหาซื้อจากภายนอก 2.หน่วยงานรัฐ และผู้ประกอบการท่องเที่ยว เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เกิดความเข้าใจใหม่ต่อชุมชน ให้เกิดการพัฒนาควบคู่ทั้งชุมชน และการบริการท่องเที่ยว 3.กลุ่มนักท่องเที่ยว เกิดการยอมรับ เข้าใจ และยังให้ความสนใจต่อการกำหนดกติกา ในการท่องเที่ยว เช่น การแต่งตัว หรือแม้แต่เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และนอกจากนี้ การที่นักท่องเที่ยวได้ทำกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ร่วมด้วยแล้ว ยังส่งผลให้นักท่องเที่ยวรู้สึกถึงคุณค่าความสำคัญของแหล่งทรัพยากร และทำให้เป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์ร่วมด้วย

ร่วมของเครือข่าย ท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสตูล		
---	--	--

1.3. โครงการ การสร้างความรู้ประวัติศาสตร์โดยคนท้องถิ่นเพื่อพัฒนาจังหวัดสตูล การ (Setting) ระบบการศึกษา กับประวัติศาสตร์

เป้าหมายของโครงการประวัติศาสตร์ในครั้งนี้ เพื่อ ศึกษา ค้นคว้า เพื่อสร้างการเรียนรู้ เพื่อต้องการมีส่วนร่วม เป็นพลังในการขับเคลื่อนงานในระดับพื้นที่ โดยข้อมูลบางส่วนมีในเอกสารที่ถูกบันทึกไว้บ้างแล้ว โดยหลังจากผ่านกระบวนการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลจะนำมาวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้ในการพัฒนาให้เหมาะสม สอดคล้อง กับความต้องการและบริบทของพื้นที่ เป็นการสร้างพลัง สร้างแรงกระตุ้น ให้กับสังคม เรื่องราวของประวัติศาสตร์เป็นเรื่องเย็นที่ใครๆก็ศึกษาได้ ในมิติของพื้นที่หรือเนื้อหา จึงเป็นที่มาของ “โครงการสร้างความรู้ประวัติศาสตร์โดยคนท้องถิ่นเพื่อพัฒนาจังหวัดสตูล” เป็นการสร้างแนวคิด เป็นการสร้างความตระหนักร่วมในเรื่องของระบบการศึกษาที่ไม่ตอบโจทย์ของสังคมในที่ผ่านมา

การศึกษาประวัติศาสตร์ก็ควรที่จะมาจากคนในพื้นที่ด้วยเหมือนกัน เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ สร้างความตระหนัก ความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า เห็นประโยชน์ แล้วยังสามารถที่จะสร้างฝันมองไปยังอนาคตว่าจะทำอย่างไรต่อไปอีกได้ ดังนั้นจึงมีแนวคิดที่เราจะต้องสร้างให้เกิดนวัตกรรมใหม่ในระบบการศึกษา โดยการใช้เรื่องราวของประวัติศาสตร์บ้านเรามาเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ของเด็ก เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้รากเหง้าตนเอง เห็นคุณค่า เห็นประโยชน์ สร้างพลังให้กับคนรุ่นใหม่ในการพัฒนาต่อไป

ในการขับเคลื่อนที่จะให้ตอบโจทย์ของการศึกษาที่บ่งชี้ว่า เด็กสตูลต้องรู้จักรากเหง้าตนเอง เห็นคุณค่า เห็นความสำคัญ นำมาซึ่งการต่อยอด เราจะต้องทำให้เด็กได้เรียนรู้เรื่องราวของประวัติศาสตร์ที่เป็นของคนสตูล โดยคนสตูลเอง

การออกแบบงานแบ่งเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 คือการค้นหาทีมแกนนำที่ตระหนักในเรื่องเหล่านี้ และทีมที่สนใจ อยากทำ อยากร่วม ทั้งในส่วนของทีมที่อยู่ตรงกลางในการประสานงานและทีมในพื้นที่ที่เป็นเจ้าของพื้นที่ และร่วมศึกษาข้อมูลประวัติศาสตร์ในบ้านเอง เพื่อสร้างการเรียนรู้ สร้างการมีส่วนร่วม เป็นการสร้างพลัง เพื่อให้เห็นว่าควรจะไปพัฒนาไปในทิศทางใด และมีปฏิบัติการทดลองพัฒนาเพื่อให้เห็นเป็นแนวทาง

ช่วงที่ 2 คือ การพัฒนาและการใช้ประโยชน์ นำข้อมูลของประวัติศาสตร์มาฟื้นฟูในการพัฒนาในด้านเฉพาะ เช่น การศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาในจังหวัดสตูลได้จัดให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์สตูลโดยมีกระบวนการให้เด็กหาความรู้ด้วยตนเองโดยใช้ “การตั้งคำถาม” เพื่อหาคำตอบ ช่วงที่ 3 คือ การขับเคลื่อนท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เช่น การทำโปรแกรมการท่องเที่ยว ศูนย์รวมสินค้าท่องเที่ยว กิจกรรมประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์มีชีวิต แผนที่ท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ของจังหวัดสตูล

สำหรับในงานวิจัยครั้งนี้ในช่วงที่ 1 คือการค้นหาทีมแกนนำที่ตระหนักในเรื่องเหล่านี้ องค์ประกอบของกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มนักวิชาการ ดร.สมยศ พุ่มพัว เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และขับเคลื่อนงานมาโดยตลอด คุณพรน หัสมา ซึ่งเป็นผู้ที่ศึกษาข้อมูลด้าน

ประวัติศาสตร์ในจังหวัดสตูลร่วมกับ อาจารย์หลายๆท่าน กลุ่มครู อาจารย์ คุณชะอุ่ม พิศาลสินธุ์ คุณหุด ตีน อุสม่า คุณมาณี ฉัตรชัยวงศ์ คุณวิไลลักษณ์ ทองช่วย ซึ่งหลายท่านนี้เคยเป็นทั้งผู้บริหารโรงเรียน ทั้ง ครูผู้สอน และตอนนี้อยู่ในฐานะข้าราชการบำนาญของจังหวัดสตูล และที่ดำรงตำแหน่งในโรงเรียนอยู่ คือ คุณกิตติพร สัจจะบุตร เป็นครูหัวหน้ากลุ่มงานสาระการเรียนรู้โรงเรียนกำแพงวิทยา กลุ่มแกนนำชุมชน คุณสมศักดิ์ พรหมบริรักษ์ นางสาวชญาณิณณ์ สุวรรณศรี นางสาววาสนา เศษแอ นายพีระเดช สิทธิ โกศล นายพีระกร ปรัชิตินนท์ นายสนธิ ลีมีสายหัว นายท่าหมาด ยังปากน้ำ นายดารา หิมปอง

ซึ่งกลุ่มนี้จะอยู่ในระดับทีมกลางที่ขับเคลื่อนงานโดยภาพรวม เป็นทีมในการสร้างการมีส่วนร่วม ของแต่ละอำเภอในการศึกษาประวัติศาสตร์และการขับเคลื่อนงานภายใต้โครงการ โดยทีมงานแบ่งเป็น ทีมที่รับผิดชอบในแต่ละอำเภอในการประสานงาน ลงพื้นที่ จัดการข้อมูล

ทีมพื้นที่ที่เป็นนักวิจัยระดับอำเภอ มีหน้าที่ในการศึกษาข้อมูลภายในพื้นที่ของตนเองเน้นศึกษา ประวัติศาสตร์เด่นมีคุณค่าสามารถสร้างความตระหนักร่วม และการยกระดับสู่การนำประวัติศาสตร์ไป ใช้ประโยชน์ของแต่ละพื้นที่ได้จริง โดยการมีส่วนร่วมของพื้นที่ประวัติศาสตร์นั้นๆ โดยทำการศึกษาเชิง ลึกในด้านที่เลือก เช่น ประวัติ ที่มา คุณค่าความหมาย ความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของคนในอดีต มีดังนี้ ด้านศิลปะ (สถาปัตยกรรม บ้าน ตึกเก่า ท่าเรือสุโงงอูเป) ในพื้นที่ อ.ทุ่งหว้า ด้านประวัติ (ตำนาน เรื่องเล่า) ในพื้นที่ อ.ละงู (เหตุการณ์สำคัญและบุคคลสำคัญ คือ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนำไปสู่การ เปลี่ยนแปลง การเมืองการปกครอง) ในพื้นที่ อ.เมืองสตูล ด้านกลุ่มชาติพันธุ์ (กลุ่มชาโก มานี กลุ่ม ชาวเล) ในพื้นที่ อ.ละงู และอัตลักษณ์ (ภาษาถิ่นควนโดน) ในพื้นที่ อ.ควนโดน

และสร้างการมีส่วนร่วมกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง กลุ่มนักวิชาการ ประกอบด้วย ครูกลุ่มสาระการ เรียนรู้ (วิชาภาษาไทย วิชาสังคม) นักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ กลุ่มผู้นำท้องถิ่น ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. ประธานสภาวัฒนธรรมประจำอำเภอ กลุ่มผู้รู้ ประกอบด้วย ผู้เฒ่า ปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่มแกนนำพื้นที่ ประกอบด้วย แกนนำ บัณฑิตอาสาประจำหมู่บ้าน เพื่อนำประวัติศาสตร์มาสู่การ พัฒนาชุมชนต่อไป

ปลายทางในการ Setting ระบบ วาดหวังให้สถาบันการศึกษาได้นำข้อมูลจากประวัติศาสตร์ไป ใช้ในการจัดการเรียนรู้ ทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน เพื่อให้ได้เรียนรู้รากเหง้าตนเอง เรียนรู้ทุกเรื่องราวของสตูลจากคนสตูล เพื่อให้เกิดความรู้จริง รู้แจ้ง บอกเล่าคนอื่นได้ เพื่อให้เห็น คุณค่า ความหมาย

และเกิดความรัก ห่วงแหน ในสิ่งที่บรรพบุรุษสร้างสรรค์ไว้ หรือหน่วยงานที่อื่นๆที่สามารถใช้ ประโยชน์จากข้อมูลของประวัติได้จริง อาทิ เช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานสันถนาการ และท่องเที่ยวจังหวัดสตูล

ซึ่งในการดำเนินงาน ณ ขณะนี้เกิดเพียงกลุ่มคนที่ร่วมตระหนักว่าถึงคุณค่า ความหมาย คุณประโยชน์ ของประวัติศาสตร์ที่เก่าก่อนมีความงดงามวิจิตร รุ่งเรือง ตื่นตาตื่นใจ มีกินมีใช้ อุดม สมบูรณ์ หรือกลิ่นอายความหอมหวาน กลุ่มคนเหล่านี้อยากโหยหาอดีต ให้กลับมาดังเดิม กลุ่มคน

เหล่านี้ยากให้เรื่องราวไม่บิดเพี้ยน ต้องการที่จะสร้างให้รู้เรื่องอีกครั้ง ต้องการที่จะสร้างความตระหนัก
ให้คนรุ่นหลังได้รู้สึกถึงร่องรอยเหล่านั้น

สำหรับโครงสร้างการดำเนินงานของโครงการ แสดงรายละเอียดได้ดังนี้

ตารางวิเคราะห์โครงการ การสร้างความรู้ประวัติศาสตร์โดยคนท้องถิ่นเพื่อพัฒนาจังหวัดสตูล

ชื่อโครงการ	Outputผลผลิต	Outcameผลลัพธ์
การสร้างความรู้ประวัติศาสตร์โดยคนท้องถิ่นเพื่อพัฒนาจังหวัดสตูล เป้าหมาย เพื่อ ศึกษา ค้นคว้า สร้างการเรียนรู้ ดึง การมีส่วนร่วม เคลื่อนงานในพื้นที่ ใช้ กระบวนการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ ความต้องการและบริบทของพื้นที่ จึง เป็นที่มาของ - การสร้างแนวคิด ตระหนักร่วมในเรื่อง การศึกษาที่ไม่ตอบโจทย์ของสังคม - ประวัติศาสตร์ควรมาจากคนในพื้นที่ สร้างความตระหนัก เห็นคุณค่า ประโยชน์ เราต้องสร้างนวัตกรรมใน ระบบการศึกษา โดยใช้เรื่องราวของ ประวัติศาสตร์บ้านเราเป็นเครื่องมือ เรียนรู้ของเด็ก เพื่อรู้รากเหง้าตนเอง	- การขับเคลื่อนตอบโจทย์ของการ ศึกษาที่บ่งชี้ ว่า เด็กสตูลต้องรู้จักรากเหง้าตนเอง เห็นคุณค่า ความสำคัญเด็กได้เรียนรู้เรื่องประวัติศาสตร์สตูล โดยคนสตูลเอง - มี 3 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 คือค้นหาทีมที่สนใจในพื้นที่ มีทีมกลาง ประสานงานร่วมศึกษา ข้อมูลบ้านเอง เพื่อสร้าง การเรียนรู้ ช่วงที่ 2 คือ การพัฒนาและการใช้ ประโยชน์ นำ ข้อมูลที่ได้ มาพัฒนาเฉพาะด้าน เช่น การศึกษา สถานศึกษาในจังหวัดให้เด็กหาความรู้ด้วยตนเอง โดยใช้ “การตั้งคำถาม” เพื่อหาคำตอบ ช่วงที่ 3 คือ การขับเคลื่อนท่องเที่ยวเชิง ประวัติศาสตร์ เช่น การทำโปรแกรมการ ท่องเที่ยว ศูนย์รวมสินค้าท่องเที่ยว กิจกรรม ประวัติศาสตร์ ช่วงที่ 1 คือการค้นหาทีมแกนนำ องค์ประกอบของกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่ม	- ปลายทางวาดหวังให้สถาบันการศึกษาได้นำข้อมูลจากประวัติศาสตร์ไป ใช้ในการจัดการเรียนรู้ ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน ได้เรียนรู้ เรื่องราวของสตูลจากคนสตูล เกิดความรู้จริง บอก เล่าคนอื่นๆ ให้เห็น คุณค่าสิ่งที่บรรพบุรุษสร้างสรรค์ไว้ หรือหน่วยงานใช้ประโยชน์จากข้อมูล เช่น อบท. การท่องเที่ยว จ.สตูล - เกิดกลุ่มคนตระหนักถึงคุณค่าประโยชน์ ของประวัติศาสตร์ที่เก่าก่อนมี เรื่องราว ไม่บิดเพี้ยน ต้องการสร้างความตระหนักให้คนรุ่นหลังได้รู้สึกถึงร่องรอย เหล่านั้น

	นักวิชาการ กลุ่มครู อาจารย์ กลุ่มแกนนำชุมชน ทีมงานแบ่งเป็นแต่ละอำเภอ ลงพื้นที่ จัดการ ข้อมูล ด้านศิลปะ (สถาปัตยกรรม บ้าน ตึกเก่า ท่าเรือสุโขทัย) ใน อ.ทุ่งหว้า ด้านประวัติ (ตำนาน เรือเล่า) พื้นที่ อ.ละงู (การเมืองการปกครอง) พื้นที่ อ.เมืองสตูล ด้านกลุ่มชาติพันธุ์ (กลุ่มชาวกูย มานี กลุ่มชาวเล) พื้นที่ อ.ละงู และอัตลักษณ์ (ภาษาถิ่นควนโดน) พื้นที่ อ.ควนโดน - การมีส่วนร่วมกับนักวิชาการ ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ (วิชาภาษาไทย วิชาสังคม) นักวิชาการ ด้านประวัติศาสตร์ กลุ่มผู้นำท้องถิ่น ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. ประธานสภาวัฒนธรรมประจำอำเภอ กลุ่มผู้รู้ ประกอบด้วย ผู้เฒ่า ปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่มแกนนำพื้นที่ ประกอบด้วย แกนนำ บัณฑิตอาสาประจำหมู่บ้าน เพื่อนำประวัติศาสตร์มาสู่การพัฒนาชุมชนต่อไป	
5.1.1 ประเด็นการเมืองการปกครอง และการเปลี่ยนแปลง	1. ประวัติการตั้งถิ่นฐานและความเป็นมาของเมืองสตูล ข้อมูลอำเภอและ	- การวิเคราะห์การค้นหาสาระสำคัญของแต่ยุคแต่ละสมัยบางครอบครัวที่สอบถามกระตือรือร้นตั้งใจให้ข้อมูลพบว่าข้อเท็จจริงที่เสนอ

	ตำบลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวในประวัติศาสตร์ 2. ประวัติและความเป็นมาของสถานที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา ได้แก่ มัสยิดมาบัง คฤหาสน์กูเด็น วังใหม่ 3. บุคคลที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ได้แก่ - พระยาอภัยนุราช (ตนกูบิศนุ) - พระยาสมันตรัฐบุรินทร์(ตวนกูมุฮัมมัดอาเกิบ) - พระยาอภัยนุราช (ตวนกูอิสมาแอล) - พระยาอภัยนุราช (ตนกูอับลูเราะห์มาน)	ผิดเพี้ยนมาก เกิด แรงบันดาลใจ อยากรวบรวมข้อมูลในวงศาตคณาญาติ ให้เป็นผลงานของสายตระกูลเป็นงานประวัติศาสตร์ ต้องรวบรวมเอกสารวิเคราะห์ และต้อง นำประเด็นข้อมูลจากชาวจีน (แซ่ต่างๆ) ที่มาตั้งถิ่นฐานในสตูล เป็นผู้มิบทาบทการ ตั้งเมืองทุ่งหว้า ละงู ใครมาก่อนประเด็นนี้ มาศึกษาการตั้งรกราก คนรุ่นแรกๆ ที่ตั้งเป็นเมืองริมน้ำ เป็นทางหลัก - เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์เมืองไทรบุรี ยกตัวอย่างคำสั่งนาย สั่งทำหัวสะพานโดยพระยากูเด็น - จึงเป็นแนวทางในการดำเนินการต่อ ในประเด็นสำคัญ คือ การบริหารบ้านเมือง และการพัฒนาเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลง เมืองยุคต่างๆ แบ่งตามยุค - พยายามค้นหา และมองการสื่อสารของคนในอดีต จะได้เห็นถึงการพัฒนาการด้าน การเมืองการปกครอง ในยุคการบริหารแต่ละยุคมีวิธีคิดอะไรบ้าง - ค้นหาว่าสินค้าอะไรที่เป็นเอกลักษณ์ในการทำมาค้าขายในยุคนั้นๆ ให้ค้นหาสายสัมพันธ์ด้านการเมืองการปกครองระหว่างชาวพุทธ มุสลิม ให้นำนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองสตูล แต่ละยุคสตูลมีกลุ่มอดีตในยุคก่อนๆ
5.1.2 ประเด็นภาษาถิ่นควนโดน	- ซึ่งมีข้อมูลกลุ่มภาษาที่สืบค้น เป็นภาษาที่เกี่ยวข้องกับ 1) การเรียกเครือญาติ	- ในอนาคตจะสร้างความตระหนักแก่คน ร่วมร่วมสร้างการอนุรักษ์ มีเยาวชนเป็นกลุ่มเป้าหมาย

	2) อาหาร 3) พืช 4) สัตว์ 5) เครื่องมือ/เครื่องใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน 6) เครื่องประดับ การแต่งกาย 7) ภาษาที่เกี่ยวข้องกับประเพณีและพิธีการต่าง ๆ 8) อื่น ๆ - สามารถวิเคราะห์ได้ว่า ภาษาไม่ใช่เรื่องของการจำ แต่เป็นเรื่องการใช้ ธรรมชาติภาษา มีเกิด แก่ เจ็บ ตาย ที่เป็นหลักการทางภาษา ภาษาควนโดน คือภาษาไทยถิ่นใต้ กับภาษาไทยมลายู ต้องเข้าถึงคุณค่าภาษาถิ่น ตอนนี้คนควนโดนปัจจุบัน ใช้ภาษากลางมากกว่าภาษาถิ่น	- ดังนั้นจึงมีแนวทางที่เราต้องสื่อสารด้วยภาษาเดียวกัน เป็นสิ่งที่เด็กควนโดนต้องรับรู้ว่าการพัฒนาทางสังคม เป้าหมายคือการสร้างอัตลักษณ์ เน้นการปรับสร้างทัศนคติ - จุดสุดท้ายน่าจะมีกลุ่มละครภาษาถิ่นควนโดน เพื่อสื่อสาร แก่คนภายนอก นี่เป็นคำอธิบายเรื่องชาติพันธุ์วรรณนา ในธรรมชาติภาษาเกิด แก่ เจ็บ ตาย ใส่วิถีคิดคนลงไป ภายใต้คำว่า “ทำไม” เพิ่มเครื่องมือใหม่ไลน์ โฟกัสต้องเป็นคำที่สนใจ เหตุการณ์ที่เข้ามา นำไปสู่การ “วิเคราะห์ ปัจจัย”
ประเด็นตำนานและเรื่องเล่าและกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล	- ข้อมูลตำนาน เรื่องเล่า เกี่ยวกับพระยาเอกเขี้ยว พระยาโหม พระนางไหมสุหรี่	-

	พระนางเลือดขาว - เรื่องเล่าและสถานที่ใกล้เคียงกัน มีความสืบเนื่องกัน เช่น บ้านโกตา บ้านหลอมป็น - เกิดการวิเคราะห์ว่า น่าจะมีการมานั่งคุยกันถึงตำนานเหล่านี้ว่าแต่ละที่มีความเป็นมาอย่างไร และความใกล้เคียงหรือต้นตอมาจากไหนหรืออย่างไร ซึ่งมันอาจจะมีความเชื่อมโยงจากเรื่องจริงที่เคยมีมาก่อน - ดังนั้นจึงมีแนวทางที่สามารถจะศึกษา ร่วมเพื่อให้เป็นตำนานของ อ.ละงู ที่ให้เด็กได้สืบทอดต่อได้	
5.1.3 ประเด็นกลุ่มชาติพันธุ์ มานี – ซาไก	1. สภาพปัญหาการอยู่ร่วมกันระหว่างคนในพื้นที่กับมานี ตอนนี้เริ่มมีความขัดแย้ง 2. คนพื้นที่เห็นว่ามานีมีค่าเพียงคนขึ้นมะพร้าวจ้างเห็นเป็นตัวดึงดูด	- ชาวบ้านมองว่ามานี มีค่าเพียงคนขึ้น มะพร้าวจ้าง - เราต้องสร้างการเรียนรู้เรื่องคุณค่ามานี (มากกว่าลูกจ้าง แต่เป็นแหล่งภูมิปัญญา) โดยมีประเด็น ความเชื่อ มาร่วมในการ วิเคราะห์ แก้ปัญหา เช่น กติกาการอยู่ร่วม (กติกานี้ห้ามมานีไม่ได้ แต่เราต้องเริ่มทำเอง) แผนพัฒนา ชี้ให้เห็นคุณค่า ในเชิง “มานุษยวิทยา” ที่ไปมากกว่ามุมมอง

	นักท่องเที่ยวนั้น ไม่ได้เห็นคุณค่ามันดีอื่นเลย	ที่ว่าชาวป่าเป็นสัตว์ ไม่มองค่าเป็นคน เอาคุณค่านี้มาพัฒนาเป็นหลักสูตรการเรียนรู้แก่โรงเรียนในสตูล เพื่อชี้ประเด็นเรื่อง สิทธิมนุษยชน (Human Right)
5.1.4 ประเด็นสถาปัตยกรรม ตึกเก่าชิโนโปรตุกีส ทำเรือสุโขทัย	- ข้อมูลของตึกเก่า ชิโนโปรตุกีส,ทำเรือสุโขทัย,บ้านสำน (ตลาดสด) ที่ทีมได้ทำการสืบค้นและเรียบเรียง ตึกสถาปัตยกรรม แบบชิโนโปรตุกีส อ.ทุ่งหว้า จ.สตูล เป็นตึกรูปแบบเก่า การก่อสร้างโดยอาศัยสถาปัตยกรรมผสมระหว่าง โปรตุเกส จีน และมาลายู ที่สามารถหาได้ แถบจังหวัด ชายฝั่งทะเล อันดามันเท่านั้น เช่น ที่ภูเก็ต กระบี่ พังงา ตรัง สตูล และ จ.สตูล พบเห็นได้ที่ อ.ทุ่งหว้า และ อ.เมืองสตูล เท่านั้น ตึกชิโนโปรตุกีสนี้เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ ของ อ.ทุ่งหว้า ปัจจุบัน ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลทุ่งหว้า อ.ทุ่งหว้า จ.สตูล	- อดีตอันรุ่งโรจน์ของ สุโขทัย ทำให้คนทุ่งหว้าโหยหาอดีตที่ทำให้เขาได้อยู่ดีกินดี เปรียบเทียบกับปัจจุบัน คำถามคือ ทำอย่างไร ให้อนาคตนั้นกลับมาอีกครั้งหนึ่ง - จึงเป็นแนวทางในการดำเนินงานต่อที่สามารถ อธิบายวิถีวัฒนธรรม เพื่อสร้างการเรียนรู้ ความภาคภูมิใจในทุ่งหว้า ถ้าสุโขทัย คือกาบหมาก ต้องปลูกต้นหมาก ไม่ใช่ต้นหว้าเพื่อยืนยันสิ่งที่เกิดจากฐานข้อมูล การส่งเสริมเรื่องเตาหมาก พริกไทย ความเป็นเอกลักษณ์พื้นที่ - วิถีวัฒนธรรมคนทุ่งหว้า มี วัฒนธรรมคนแถวนั้น - ตลาดสด (บ้านสำน) ปัจจุบันให้กลิ่นอายหรือร่องรอยในอดีตที่เคยเป็นแหล่งค้าขายที่รุ่งเรือง - ทุ่งหว้ามีผู้รู้ คนเก่งหลายคน การรวมตัวกันนั้นทำได้ยาก ต้องใช้เวลาและมีคนกลางในการริเริ่มการคุย

1.4. โครงการแนวทางการพัฒนาสินค้าเกษตรอินทรีย์ภายในเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ จังหวัดสตูล

สมาชิกเครือข่ายเกษตรอินทรีย์จังหวัดสตูล เกิดจากการรวมกลุ่มกันภายใต้บทบาทการขับเคลื่อนงานของสำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐ ภายใต้พระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติมพ.ศ.2544 ซึ่งมีเจตนาเพื่อเป็นองค์กรที่รับผิดชอบในการฟื้นฟูและพัฒนาอาชีพเกษตรกรอย่างต่อเนื่องและเป็นอิสระ และเปิดโอกาสให้เกษตรกรได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพเกษตรกรของตนเอง โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีภารกิจหลัก 2 ด้านคือ การฟื้นฟูและพัฒนาอาชีพของเกษตรกร และการแก้ปัญหาหนี้สิน

จังหวัดสตูลเป็นจังหวัดที่มีทั้ง ป่าต้นน้ำที่ราบเชิงเขา ที่ราบลุ่มและชายฝั่งทะเล ทำให้อาชีพของเกษตรกรมีความหลากหลาย จึงได้มีการเชื่อมโยงเครือข่าย เขา-นา-ทะเล เพื่อเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อน สนับสนุนให้สมาชิกปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิตที่สามารถพึ่งตนเองได้ โดยการลด ละ เลิกการใช้สารเคมี หันมาทำเกษตรอินทรีย์ และการผลิตครบวงจรไปถึงการแปรรูปและการตลาด มีการรวบรวมผลผลิตของเกษตรกร การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ส่งเสริมการตลาด ออกจัดงานแสดงสินค้าตามงานมหกรรมต่างๆ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นแม้จะมีความพยายามในการสร้างรูปธรรมเกษตรอินทรีย์มาระยะหนึ่งแล้วแต่สมาชิกและผู้สนใจขาดความรู้ความเข้าใจด้านการผลิตแบบอินทรีย์ ด้านการตลาด และพื้นที่ในการรับรองสินค้าสินค้าไม่ถึงมือผู้บริโภค และตัวผู้บริโภคเองไม่เข้าใจเรื่องเกษตรอินทรีย์เน้นหาซื้อได้ตามที่สะดวก ราคาถูก ทางเครือข่ายเองจึงต้องมีการศึกษารวบรวมข้อมูลผลผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ระบบตลาด และผลักดันกลุ่มผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์สู่การทำเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมตามมาตรฐาน (PGS) นำไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โครงสร้างบทบาทมีกลไกคณะทำงานระดับจังหวัดในนามบริษัทหุ้นไร่การู๊ป และมีกลไกในการทำงานระดับพื้นที่

การจัดการที่ผ่านมาการบริหารจัดการเครือข่ายเกษตรอินทรีย์จะเป็นคนของกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรจังหวัดสตูลทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นการหาตลาด การส่งผักตามห้างร้าน แต่ปัจจุบันสมาชิกเครือข่ายเกษตรอินทรีย์สามารถจัดรวบรวมผลผลิต การบรรจุภัณฑ์ และนำส่งสินค้าให้กับห้างร้านลูกค้า ที่ต้องการผลผลิตเกษตรอินทรีย์ได้เอง

โครงการวิจัย แนวทางการพัฒนาสินค้าเกษตรอินทรีย์ภายในเครือข่ายเกษตรอินทรีย์จังหวัดสตูลในงานวิจัยนี้ คณะทำงานได้วางแผนการดำเนินงาน เพื่อให้มีการขับเคลื่อนและเกิดปฏิบัติการจริงในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิตของเกษตรกร การดำเนินงานประสบผลสำเร็จในระดับดีและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับเกษตรกรอย่างชัดเจน

ชื่อโครงการ	ผลผลิต (output)	ผลลัพธ์ (outcome)
โครงการแนวทางการพัฒนาสินค้าเกษตรอินทรีย์ภายในเครือข่ายเกษตรอินทรีย์จังหวัดสตูล เป้าหมาย เพื่อหาแนวทางการพัฒนาสินค้าเกษตรอินทรีย์ภายในเครือข่ายเกษตรอินทรีย์จังหวัดสตูล เกิดการพัฒนาระบบและกลไกการบริหารจัดการสินค้าเกษตรอินทรีย์	1. การลงพื้นที่ตรวจสอบแปลงมาตรฐานแบบมีส่วนร่วม ทำให้ได้แนวทางการพัฒนาคุณภาพสินค้าเพราะคนที่ทำเกษตรอินทรีย์ที่จริงใจคือมีการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ ผ่านกระบวนการทดลองทำตั้งแต่การเตรียมดิน การปลูก การทดลองผสมปุ๋ย ถึงแม้ว่าจะมีสมาชิกบางคนยังใช้สารเคมีในการทำเกษตรอยู่ ทำให้ทีมลงประเมินได้รู้ข้อมูลที่เป็นจริงมากยิ่งขึ้น และได้เห็นแนวทางในการสร้างความรู้ ความเข้าใจกับเกษตรกรอย่างเข้มข้นขึ้นด้วย	1. เครือข่ายสมาชิกเป็นเกษตรอินทรีย์ที่ไม่จริงใจ จากการลงพื้นที่ตรวจสอบแปลงทีมลงตรวจยังพบสารเคมี ยาฆ่าแมลง สารกำจัดวัชพืช ปุ๋ยเคมีในแปลงผัก ผลไม้ของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกในเครือข่ายเกษตรอินทรีย์กระบวนการมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม(PGS)
		2. วัตถุดิบเกษตรอินทรีย์ปลอดภัย ตรวจไม่พบสารปนเปื้อน แต่เมื่อนำมาแปรรูปผลิตภัณฑ์แล้วนำมาตรวจมาตรฐานพบว่าสินค้านั้นปนเปื้อนอาจจะเกิดจากกระบวนการผลิต เช่น ปลาหัวเรือ ปลาหวาน ปลาเค็ม ชาวบ้านขาดความรู้กระบวนการผลิตที่ปลอดภัย
		3. กระแสเกษตรอินทรีย์เป็นที่นิยม และยังเป็นทิศทางในอนาคตที่ให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคปลอดภัยจากสารเคมี แต่รัฐบาลยังประกาศอนุญาตให้นำเข้าสารเคมีอันตราย
โครงการแนวทางการพัฒนาสินค้าเกษตรอินทรีย์ภายในเครือข่ายเกษตรอินทรีย์จังหวัดสตูล	2. การออกบูธแสดงสินค้าตามงานมหกรรมต่างๆสมาชิกเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ได้เข้าร่วมจำหน่ายสินค้า เกิดทักษะการเรียนรู้ในด้านต่างๆ ดังนี้	1.ระบบการตลาด คนที่ไปจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ไม่สามารถบอกเล่าเรื่องราว แหล่งที่มา กระบวนการผลิต ต้นทุนการผลิตเกี่ยวกับสินค้านั้นๆได้เมื่อคนจำหน่ายสินค้าไม่รู้ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าที่จำหน่าย ทำให้การประชาสัมพันธ์บอกเล่าสิ่งดีๆของสินค้านั้นก็หายไป อำนาจในการ

เป้าหมาย เพื่อหาแนวทางการพัฒนาสินค้าเกษตรอินทรีย์ภายในเครือข่ายเกษตรอินทรีย์จังหวัดสตูล เกิดการพัฒนาระบบและกลไกการบริหารจัดการสินค้าเกษตรอินทรีย์	- ด้านการรวบรวมสินค้าเกษตรอินทรีย์สมาชิกผู้แหล่งที่มาของสินค้า รู้ราคาต้นทุนหน้าฟาร์มเพื่อกำหนดราคาขายให้กับผู้บริโภค - ด้านการบรรจุภัณฑ์และการเก็บรักษา มีการทดลองออกแบบบรรจุภัณฑ์ของสินค้าแต่ละชนิดเพื่อให้เหมาะสมกับสินค้านั้นๆ รวมไปถึงวิธีการเก็บรักษาและระยะเวลา - ด้านการตลาด ได้รู้ว่าสินค้าแต่ละประเภทเหมาะสมกับกับกลุ่มคนประเภทใด	ตัดสินใจของราคาสินค้าที่เกิดจากการต่อรองราคาจากลูกค้าก็ไม่มีบทเรียนที่ได้จากแม่ค้าหัวตะกล่าเดินขายยาเขาสามารถรู้ได้ว่าในสินค้านั้นมีอะไรบ้างที่ชนิดสรรพคุณเป็นอย่างไร ราคาเท่าไร เมื่อลูกค้าต่อรองราคาเขาสามารถตัดสินใจได้ทันที
	3. เกิดการพัฒนาระบบและกลไกการบริหารจัดการสินค้าเกษตรอินทรีย์ พบว่า มีการพัฒนาระบบกลไกการทำงานที่เกิดขึ้นในเชิงรูปธรรมทั้งโครงสร้างบทบาทหน้าที่	สมาชิกเครือข่ายเกษตรอินทรีย์สามารถจัดรวบรวมผลผลิต การบรรจุภัณฑ์ และนำส่งสินค้าให้กับห้างร้าน ลูกค้า ที่ต้องการผลผลิตเกษตรอินทรีย์ได้เองโดยตรง ทำให้ระบบการบริหารจัดการมีความคล่องตัวมากยิ่งขึ้น

1.5. โครงการความร่วมมือของชุดโครงการแลนด์บริดจ์สงขลา-สตูล

แลนด์บริดจ์สงขลา-สตูล หมายถึง สะพานพื้นดิน แต่ถ้าวัดถึงแลนด์บริดจ์ประเทศไทยแล้ว คือ การคมนาคม ขนส่งภาคพื้นดิน เชื่อมระหว่างฝั่งทะเลภาคใต้ฝั่งตะวันออก (อ่าวไทย) กับฝั่งทะเลภาคใต้ฝั่งตะวันตก (อันดามัน) โครงการแลนด์บริดจ์ (โครงการสะพานเศรษฐกิจเชื่อมโยงทะเลอันดามันและอ่าวไทย) ถือได้ว่าเป็นอีกเมกะโปรเจกต์ที่มีความเป็นไปได้ว่าจะมีงบประมาณในการลงทุนมากถึงแสนล้านบาท

แลนด์บริดจ์สงขลา-สตูล จึงไม่ใช่แค่จินตกรรม วาทะกรรม แต่เป็นโครงการที่พ่วงโครงการพัฒนาขนาดใหญ่อีกหลายโครงการ หากหนึ่งในโครงการที่เป็นที่รู้จักมากที่สุดคือ โครงการทำเรื่อน้ำลึกปากบารา โดยในพื้นที่ที่มีความตึงเครียด ทั้งในเชิงข้อมูล และข้อเท็จจริงต่อโครงการดังกล่าว อันเป็นผลจากชุดการพัฒนาที่ขาดความรอบด้านของข้อมูล

โครงการความร่วมมือของชุดโครงการแลนด์บริดจ์สงขลา-สตูล จึงพัฒนาขึ้นเพื่ออุดช่องว่างดังกล่าว โดยความร่วมมือขององค์กรภาคประชาชนพื้นที่ ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสงขลา ดำเนินงานในรูปแบบชุดโครงการ สตูลมีโครงการย่อย 3 โครงการ โดยดำเนินการในปี 2560 ประกอบด้วย

1. โครงการการศึกษาศักยภาพของชุมชนชายฝั่งในด้านการประมงเพื่อสร้างการเรียนรู้สู่สาธารณะในอ่าวละงู จ.สตูล
2. โครงการแนวทางพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลปากน้ำ อำเภอละงู จังหวัดสตูล
3. โครงการการศึกษาศักยภาพของทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติ ทุนด้านสังคม วัฒนธรรม และทุนด้านเศรษฐกิจ เพื่อสร้างการเรียนรู้ของคนในชุมชนเขตควน โดยสภาองค์กรชุมชนตำบลควนกาหลง อำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล

ล่าสุด ทั้ง 3 โครงการ อยู่ในช่วงเขียนรายงานข้อมูลความก้าวหน้า และออกแบบการเก็บข้อมูลสู่การสร้างปฏิบัติการทางสังคม โดยในปี 2561 มีแนวทางการดำเนินงานงวดที่ 2 โครงการวิจัย

ตารางวิเคราะห์

ข้อมูล	วิเคราะห์	แนวทาง
1.ปะการังที่สมบูรณ์ที่สุด อยู่ที่ 19 เปอร์เซ็นต์ จาก 21 เปอร์เซ็นต์ ปะการังเจ็ดสีที่สวยงามจะถูกทำลาย นี่เป็น เรื่องที่เราต้องดูแล สิ่งที่ถูกค้นพบมาใหม่วันนี้ในเขตปาก บารา คือ กัลปังหาสีขาว ที่มีหนึ่งเดียวในโลก สิ่งเหล่านี้	ผลกระทบแลนด์บริดจ์กับการท่องเที่ยวเกาะเขาใหญ่ ซึ่งเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์การทำท่าเรือน้ำลึก จะกระทบต่อทรัพยากรทางทะเล ปะการัง และสุขภาพ คน โดยการศึกษาพบว่า การสร้างท่าเรือใช้เวลา 15 ปี จะกระทบมากกว่านี้ ในส่วนวิสาหกิจท่องเที่ยวเกาะเขาใหญ่ ตอนนี้มี 14 วิสาหกิจ จากการจัดการท่องเที่ยว ที่ผ่านมา พบว่า เกิดการจ้างงานเพิ่ม รีสอร์ท ร้านอาหารเต็ม วันเสาร์ อาทิตย์ต้องจอง ไม่จองมีที่พัก ในการจัดการมีทีม วิสาหกิจกลาง ที่คอยกำกับติดตาม การดำเนินการ ผ่านระเบียบการจัดการ มีคณะทำงานที่ ประกอบด้วยหน่วยงานส่วนราชการทุกส่วนมาร่วม ในการดำเนินการ	เครือข่ายต้องพัฒนา 3 แนวทางด้วยกัน คือ 1. การสร้างการเรียนรู้ระหว่างพื้นที่เพิ่มขึ้น บทเรียนจากการแลกเปลี่ยน 2 เดือนครั้ง สามารถสร้างการเรียนรู้ได้ดี หากการรู้จัก พื้นที่จริงผ่านการเพิ่มกิจกรรมสัมพันธ์จะ ช่วยสร้างรูปแบบเครือข่ายการทำงานที่ มากกว่าโครงการได้ 2. ส่งเสริมการผลิตสินค้า จากฐานทรัพยากร ชุมชน จากข้อมูลที่ผ่านมา มีฐานทุน ทรัพยากรที่สามารถยกระดับเป็นสินค้า สร้างรายได้แก่ชุมชน โดยการเสริมพื้นที่ การตลาด ความคิด และการสื่อสารที่มากขึ้น เพราะสินค้าจะเป็นเครื่องมือสื่อสารสิ่ง ที่มีแก่โลกภายนอกได้ 3. เชื่อมประสานภาคีเครือข่ายรักจังสตูล ซึ่ง ทำหน้าที่เป็นพื้นที่กลางในการพูดคุย หาหรือ หาทางออกในการจัดการแก้ปัญหา พัฒนา
2.ในส่วนประเด็นสถานการณ์ เล เครือข่ายเล ผลักดันเชิงนโยบายเรื่องทะเลสตูลปลอด เรื่องเรือปั่น เรืออวนลาก ในส่วนสถานการณ์นี้จะมีการถ ทะเล ในส่วนเล จากกฎหมายที่ผ่านมา เรื่องมาตรา	ในนามสมาพันธ์ประมงพื้นบ้านแห่งประเทศไทยมี การ เข้าพบรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรฯ ในวันที่ 1 ก.พ. สตูลยืนยันว่า ไม่เอากฎหมายจดทะเบียน เครื่องมือประมงประสิทธิภาพสูง คือ เรือปั่น เรือคราด และ	

34 กำหนดชาวประมงพื้นบ้านอยู่ในกรอบ 3 ไมล์ทะเลทางทิศใต้มีการเสนอยกเลิก ลำสุด 22 ม.ค.ที่ผ่านมา เราเสนอข้อเสนอแก่เลขาประมงจังหวัดสตูล เพื่อขอขยายแนวเขตการทำประมงเป็น 12 ไมล์	อวนลาก และ 28 พ.ย. ที่ผ่านมา เราจัดงานชมรมประมงพื้นบ้านครบรอบ 20 ปี	คนสตูล โดยใช้กลไกสมัชชาคนสตูล เป็นพื้นที่เรียนรู้
สภาองค์กรชุมชนตำบลควนกาหลง มาเป็นฐานานเคลื่อน มีทีมสกว.มาเป็นฐานการทำงาน ที่ผ่านมาสิ่งที่เราทำ คือ เราค้นรากเหง้าความเป็นควนกาหลง ฉะนั้นเราวางเป้าหมายที่งานทำมา ยกกระดับเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน เรามีน้ำตก ถ้ำ บ่อน้ำร้อน ตลาดกลางสินค้าชาวบ้านซอย 10	ควนกาหลง ใช้โอกาส พื้นฟูสถานที่ท่องเที่ยว ทิศทางตำบลภาวะ การจัดการสุขภาพ พื้นที่ชีวิตคน ธรรมชาติ นัดทำความเข้าใจคนพื้นที่ ใช้ฐานสภาในการเคลื่อน ผ่านพรบ.สภาฯ ในการทำงาน วันนี้เราสร้างคนรุ่นใหม่ (Active Citizen) คนดั้งเดิมคือคนเขาใคร ที่งุ่นง่านเป็นคนดั้งเดิม เราเจ็บปวด อยากบอกว่า ตอนนี้โครงการชุมชนละหนึ่งตำบลหมื่นล้านในเรื่องการท่องเที่ยว ในส่วนกองทุนหมู่บ้านเสนอชื่อในนามกลุ่มท่องเที่ยวได้ เพื่อขอใช้งบ 20,000 ล้าน	

2.บทบาทการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นร่วมกับหน่วยงาน

2.1.พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล

จังหวัดสตูล มีจำนวนสถานศึกษาในจังหวัดสตูล ดังนี้

1. สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล จำนวน 159 แห่ง
2. สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 16 จำนวน 12 แห่ง
3. สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน
 - สถานศึกษาในระบบ จำนวน 42 แห่ง
 - ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด(ตาดีกา) จำนวน 207 แห่ง
 - สถาบันศึกษาปอเนาะ จำนวน 6 แห่ง
 - สถานศึกษานอกระบบ จำนวน 15 แห่ง
4. สังกัดสำนักงานการอาชีวศึกษา จำนวน 3 แห่ง
5. การศึกษาพิเศษ จำนวน 2 แห่ง
6. วิทยาลัยชุมชน จำนวน 1 แห่ง
7. การจัดการศึกษาโดยครอบครัว จำนวน 1 แห่ง
8. สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
 - เทศบาล(เมือง/ตำบล/จังหวัด) จำนวน 8 แห่ง
 - ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน จำนวน 114 แห่ง
9. พระปริยัติธรรม จำนวน 1 แห่ง
10. ตำรวจตระเวนชายแดน จำนวน 2 แห่ง
11. กศน.สตูล จำนวน 8 แห่ง
12. สถาบันอุดมศึกษา จำนวน 1 แห่ง

แม้จะมีสถาบันทางการศึกษาจำนวนมาก ดังที่เห็นข้างต้น หากสถานการณ์การศึกษา พบว่า คนสตูลที่เรียนหนังสือ ส่วนใหญ่ เมื่อเรียนจบมัธยมศึกษาตอนปลาย จะไปศึกษาต่อที่อื่น เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว ไม่กลับมาสตูล ไปเป็นลูกจ้างที่อื่น ทางพื้นที่ จึงมีการพูดคุยกันว่า ทำอย่างไร ให้เด็ก เยาวชนคิด กลับมาพัฒนาต่อยอดพื้นที่ได้อีกครั้งหนึ่ง...

รูปธรรมหนึ่งที่เป็นทางออกของคำถามข้างต้น การจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการวิจัยในโรงเรียนเพื่อแสวงหาทางออกของการศึกษา จากการนำบทเรียนการทำงานของศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล หรือเรียกสั้นว่าโหนด(NODE)สตูล ที่ขับเคลื่อนงานวิจัยในพื้นที่หมู่บ้านมาตั้งแต่ปี 2544 จากการเรียนรู้ระหว่างการทำงาน โดยเฉพาะจากประเด็นโครงการฟื้นฟูชนบทบ้านมุสลิมบ้านท่ามาลัยม.6 ต.

ปากน้ำอ.ละงู จ.สตูล (ประมาณปี 2544-2545) โดยทีมวิจัยได้จัดประชุมทีมโดยใช้สถานที่โรงเรียนบ้านตะโล๊ะไผ่เป็นที่ประชุมหลายครั้งอีกทั้งวัตถุประสงค์โครงการต้องขยายผลสู่โรงเรียน โรงเรียนบ้านตะโล๊ะไผ่จึงร่วมทำหลักสูตรท้องถิ่น ภายใต้การนำของ ผ.อ.สุทธิสาयสุณีย์ (ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลสตูลคนปัจจุบัน) โดยในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นชนมพื้นบ้าน ปรากฏว่า เมื่อครูนำหลักสูตรท้องถิ่นข้างต้นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน พบว่า ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย สรุปลองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในชุมชน มีความสนุกกับการเรียน ชุมชนเห็นคุณค่า สิ่งดี ๆ ในชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

สิ่งที่เกิดขึ้น ส่งผลต่อความมั่นใจของครูกับวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เพิ่มมากขึ้น จากเมื่อก่อนที่ครูส่วนใหญ่ไม่เข้าใจในวิธีการ หลายคนเริ่มเห็นช่องทาง จึงมีแนวคิดที่จะสานต่อ โดยใช้งานวิจัยไปเป็นเครื่องมือในการทำงาน และเมื่อหลักสูตรท้องถิ่นเริ่มเป็นที่รู้จัก ทางศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจ.สตูลกับโรงเรียนบ้านตะโล๊ะไผ่ จึงทบทวนบทเรียนที่ผ่านมา และวางยุทธศาสตร์ว่าจะให้เด็กหาความรู้เอง ครูมีหน้าที่เป็นนักจัดกระบวนการ โดยได้เสนอโครงการวิจัย “การจัดการศึกษาบูรณาการระหว่างนักเรียนกับชุมชนของโรงเรียนบ้านตะโล๊ะไผ่ ต.ปากน้ำ อ.ละงู จ.สตูล” ในปี 2549 โดยมียุทธศาสตร์ที่ว่าครูห้ามสอนผ่านการแยกตัวมองวิจัยออกจากรายวิชาสามัญทั้ง 8 สาระ เพื่อทดลองกระบวนการเรียนรู้ ภายใต้ประเด็นคำถามเล็กๆที่ว่า “ถ้าเด็กนักเรียนมาใช้เครื่องมือวิจัยเพื่อท้องถิ่นในการเรียนรู้จะเป็นอย่างไร?” ออกเป็น 10 ขั้นตอน ภายใต้ฐานคิดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน และมีนิยามเรื่องใกล้ตัว ที่ใช้เป็น *เกณฑ์ในการเลือกเรื่อง คือ น่าสนใจ, เกี่ยวกับปัญหาสังคมใกล้ตัว, มีผลประโยชน์ต่อคนอื่น, มีวิทยากรหรือแหล่งข้อมูลที่สามารถไปเรียนรู้ได้, มีความเป็นไปได้, มีเวลาเพียงพอ, และเป็นเรื่องที่สอดคล้องกับคุณธรรมจริยธรรม* นอกจากนี้เรื่องที่เรียนต้องนำสู่การแก้ปัญหาภายในสังคม ในนิยามของโรงเรียนและหมู่บ้าน อันเป็นแหล่งเรียนรู้หรือแหล่งข้อมูล

ปี 2550 ขยายการจัดการเรียนรู้มาที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และโรงเรียนชายคามัสยิด ได้แก่

- (1) โครงการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยจากแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาที่สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ.2546 ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอนุบาลนุรุลอิสลาม (บ้านลาหงา)
- (2) โครงการสร้างกระบวนการเรียนรู้ผ่านหลักสูตรบูรณาการของโรงเรียนชายคามัสยิดกลางบ้านควนโพธิ์

ปี 2552 ขยายการจัดการเรียนรู้สู่โรงเรียนสตูลวิทยา และโรงเรียนจริยธรรมอิสลามมูลนิธิ ได้แก่

- (1) โครงการศึกษาวิธีการพัฒนาการเรียนรู้โดยกระบวนการวิจัยของนักเรียน โรงเรียนสตูลวิทยา ตำบลคลองขุด อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล

(2) โครงการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตอิสลามของโรงเรียนจริยธรรมอิสลามมูลนิธิ ตำบลฉลุง อำเภอเมือง จังหวัดสตูล

ปี 2553 ขยายการจัดการเรียนรู้กับท้องถิ่น คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบล นาทอน อำเภอทุ่งหว้า และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลท่าแพ อำเภอท่าแพ และโรงเรียนอนุบาลสตูล เริ่มจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัยหลักสูตรมาตรฐานสากล โครงการวิจัยดังนี้

(1) โครงการกระบวนการค้นหาความรู้ด้วยตนเองของเด็ก โดยใช้องค์ความรู้ท้องถิ่นตำบลนาทอนเป็นฐานเพื่อนำไปสู่การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลนาทอน อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล

(2) โครงการกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตำบลท่าแพ อำเภอท่าแพ จังหวัดสตูล

(3) โครงการศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัยเพื่อการใช้ประโยชน์โดยการมีส่วนร่วมตามหลักสูตรมาตรฐานสากลของโรงเรียนอนุบาลสตูล อำเภอเมือง จังหวัดสตูล

ปี 2554 ขยายผลสู่เครือข่ายโรงเรียนวิจัย 11 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนบ้านกุบังปะโหลด โรงเรียนบ้านนาแก้ว โรงเรียนบ้านบ่อเจ็ดลูก โรงเรียนบ้านเขาจีน โรงเรียนบ้านโคกประดู่ โรงเรียนบ้านโคกพยอม โรงเรียนผัง 20 โรงเรียนบ้านทางยาง โรงเรียนบ้านบ่อหิน โรงเรียนบ้านห้วยน้ำดำ โรงเรียนวัดหน้าเมือง มีโครงการวิจัยดังนี้

(1) โครงการศึกษาและพัฒนาวิธีการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการวิจัยของโรงเรียนบ้านกุบังปะโหลด อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล

(2) โครงการการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนผ่านการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัยของ โรงเรียนบ้านนาแก้ว อำเภอท่าแพ จังหวัดสตูล

(3) โครงการการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัยที่สอดคล้องกับบริบทชุมชนของโรงเรียนบ้านบ่อเจ็ดลูก ตำบลปากน้ำ อำเภอละงู จังหวัดสตูล

(4) โครงการศึกษาการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านเขาจีน ตำบลคลองขุด อำเภอเมือง จังหวัดสตูล

(5) โครงการศึกษาวิธีการพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนด้วยกระบวนการวิจัยของโรงเรียนบ้านโคกประดู่ ตำบลฉลุง อำเภอเมือง จังหวัดสตูล

(6) โครงการการจัดการเรียนรู้ด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อยกระดับคุณภาพของนักเรียนโรงเรียนบ้านโคกพยอม ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล

(7) โครงการการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพครูและผู้เรียน โรงเรียนบ้านท่ายาง อำเภอท่าแพ จังหวัดสตูล

(8) โครงการศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัยเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของโรงเรียนนิคมพัฒนาผัง 20 ตำบลนิคมพัฒนาอำเภอมะนัง จังหวัดสตูล

- (9) โครงการศึกษารูปแบบจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการวิจัยเพื่อการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนบ้านบ่อหิน ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล
- (10)โครงการศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนและพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โรงเรียนบ้านห้วยน้ำดำ ตำบลควนกาหลง อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล
- (11)โครงการวิธีการพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยของโรงเรียนวัดหน้าเมือง ตำบลคลองชุด อำเภอเมือง จังหวัดสตูล

ปี 2556 ปรับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 11 โรงเรียน จากรายโรงเรียน เป็นคู่เครือข่าย
โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขยายโอกาส มีโครงการวิจัยดังนี้

- (1) โครงการพัฒนาการบริหารจัดการและการหนุนเสริมระบบเครือข่ายงานวิจัยประเด็นการศึกษาในพื้นที่จังหวัดสตูล
- (2) โครงการการพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กโดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน (ดำเนินการโดยโรงเรียนบ้านบ่อเจ็ดลูกและโรงเรียนวัดหน้าเมือง)
- (3) โครงการการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการวิจัยเพื่อสร้างความสัมพันธ์และตอบสนองความต้องการของชุมชน(ดำเนินการโดยโรงเรียนบ้านห้วยน้ำดำ และโรงเรียนบ้านกุ่มปะโหลด)
- (4) โครงการศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัยโดยการมีส่วนร่วมตามหลักสูตรมาตรฐานสากลผ่านสถานการณ์โลก (ดำเนินการโดยโรงเรียนอนุบาลสตูล และโรงเรียนจริยธรรมอิสลามมูลนิธิ)
- (5) โครงการวิจัยการช่วยเหลือและสนับสนุนให้กับผู้เรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา (ดำเนินการโดยโรงเรียนบ้านนาแก้ว และโรงเรียนบ้านเขาจีน)

ปี 2556 เพิ่มเติมรูปแบบการจัดการเรียนรู้สู่โรงเรียนทางเลือก คือ ศูนย์เรียนรู้คลองโต๊ะเหล็ม

ปี 2557 ขยายผลการจัดการเรียนรู้ทางเลือกกับชุมชนบ้านท่ายาง และวังเจริณราษฎร มีโครงการวิจัยดังต่อไปนี้

- (1) โครงการการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการวิจัยเพื่อสร้างความสัมพันธ์และตอบสนองความต้องการของชุมชนโรงเรียนคลองโต๊ะเหล็ม
- (2) โครงการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ระหว่างเยาวชน คนในชุมชน ร่วมกับอาสาสมัครนานาชาติของบ้านเรียนท่ายาง หมู่ที่ 5 ตำบลปากน้ำ อำเภอละงู จังหวัดสตูล
- (3) โครงการพัฒนาการเรียนรู้ของเยาวชนผ่านบทบาทภูมิปัญญาชุมชนบ้านวังเจริณราษฎร หมู่ 9 ตำบลนาทอน อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล

หลายปีที่ผ่านมา เป็นบทพิสูจน์ การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัยในหลากหลายโรงเรียน หลายขนาด หลายบริบท หลายกลุ่มคน ว่ากระบวนการวิจัยสามารถจัดการเรียนรู้ได้ในทุกสภาวะ

ที่ดำเนินการในระดับโรงเรียน และการสร้างเครือข่ายโรงเรียนเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นงานพัฒนาต่อเนื่องจากโครงการวิจัยของโรงเรียนที่ผ่านมา โดยนำรูปแบบงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ชาวบ้านทำไปสร้างเป็นกระบวนการเรียนรู้ 10 ขั้นตอน แล้วจัดการเรียนรู้ระดับโรงเรียน การทำงานในปี 2561 ไม่ได้ขึ้นเป็นงานวิจัยเป็นลักษณะการเคลื่อนงานไปสู่โรงเรียนต่างๆ ที่สนใจกระบวนการ รวมทั้งเข้าร่วมการสังเคราะห์ เพื่อนำแนวทางไปต่อยอดหรือพัฒนา

จนเป็นที่มา ของแนวคิดของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล โดยเชื่อมโยงผลการศึกษาจากโครงการการสังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้ชุมชนโดยใช้การวิจัยเป็นฐานเพื่อการขับเคลื่อนนโยบายการศึกษาจากล่างสู่บน (สมพงษ์ จิตระดับ และคณะ, 2561) บ่งชี้ถึงผลลัพธ์การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งผลิตรายเรียนให้มีคุณลักษณะตามความต้องการของชุมชน ผ่านการจัดการเรียนรู้ด้วยโครงงานฐานวิจัย (research based learning: RBL) ใช้ต้นทุนของชุมชนเป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งงานวิจัยครั้งนี้พบกรณีศึกษาที่ดำเนินการตามแนวทางดังกล่าว คือโรงเรียนอนุบาลสตูล อำเภอเมือง จังหวัดสตูล ความสำเร็จของโรงเรียนแห่งนี้ คือ การเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนให้สามารถคิดวิเคราะห์ได้อย่างเป็นระบบ มีความคิดสร้างสรรค์ และคิดเชื่อมโยงได้ มีความผูกพันกับท้องถิ่น มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน มีจิตสาธารณะ และกล้าคิดกล้าแสดงออก ผลลัพธ์ดังกล่าวเกิดขึ้นได้เนื่องด้วยปัจจัยสำเร็จประการหนึ่งคือการเข้าร่วมรูปแบบโรงเรียนมาตรฐานสากล ซึ่งส่งเสริมให้ครูมีความพร้อมในการทำวิจัยพัฒนานวัตกรรมการศึกษา เพื่อใช้ในการปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาของตนเองได้อย่างอิสระ เป็นเงื่อนไขสำคัญของการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้เทียบเท่ามาตรฐานสากล

จากแนวคิดดังกล่าว ส่งผลให้มีการพัฒนาโครงการ การพัฒนาโรงเรียนจัดการตนเองในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดสตูล ร่วมกับสกว. โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนต้นแบบ 10 แห่ง โดยใช้หลักสูตรภูมิสังคมผ่านโครงงานฐานวิจัย และเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมจากจากระดับชุมชนจนถึงสมัชชาการศึกษา โดยนำบทเรียนการทำงานของศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล หรือเรียกสั้นๆว่าโหนด (NODE) สตูล ที่ขับเคลื่อนงานวิจัยในพื้นที่หมู่บ้านมาตั้งแต่ปี 2544 ส่งผลให้มีโอกาสเป็นพื้นที่สังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้ชุมชนโดยใช้การวิจัยเป็นฐานเพื่อการขับเคลื่อนนโยบายการศึกษาจากล่างสู่บน ร่วมกับทาง ศ.ดร.สมพงษ์ จิตระดับ และคณะ

จากผลการสังเคราะห์ดังกล่าว ทางศ.ดร.สมพงษ์ จิตระดับ ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้เชิญ ศ.นพ.จรัส สุวรรณเวลา ประธานคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา ลงพื้นที่ศึกษารูปแบบ และร่วมพัฒนาแนวคิดสตูลโมเดล โดยเรียกว่า “พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา” โดยมีโรงเรียนที่สนใจเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้จำนวน 10 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนอนุบาลสตูล โรงเรียนอนุบาลมะนัง โรงเรียนบ้านเขาจีน

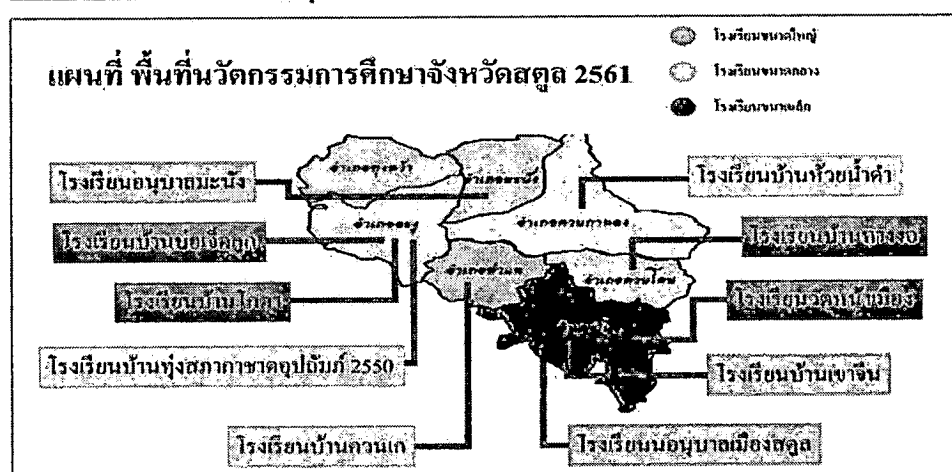
โรงเรียนวัดหน้าเมือง โรงเรียนบ้านห้วยน้ำดำ โรงเรียนบ้านทุ่งสภากาชาดอุปถัมภ์ 2550 โรงเรียนบ้านโกตา
โรงเรียนบ้านควนเก โรงเรียนบ้านทางอ และโรงเรียนบ้านบ่อเจ็ดลูก

ความร่วมมือในการจัดการเรียนรู้ ตั้งแต่เข้าที่การสร้างอิสระทางการศึกษาในพื้นที่ เน้นการนำทุนชุมชน
มาใช้ในการออกแบบหลักสูตรที่เรียกว่า หลักสูตรภูมิสังคม อันเป็นหลักสูตรที่ร่วมสร้างโดย คณะกรรมการ
ขับเคลื่อนการศึกษาเชิงพื้นที่โดยคณะกรรมการของแต่ละโรงเรียน ที่ประกอบด้วยคนหลายภาคส่วน ร่วมคิด
สร้าง ออกแบบ

ทั้งนี้ ในการดำเนินการโครงการแนวทางการดำเนินงานพื้นที่นวัตกรรมหลักสูตร “ภูมิสังคมผ่าน
โครงงานฐานวิจัย” จังหวัดสตูล วางเป้าหมายการทำงานทั้งในระดับพื้นที่จังหวัดสตูล สู่การพัฒนารูปแบบการ
จัดการเรียนรู้ของแต่ละโรงเรียนในจังหวัดสตูล โดยใช้หลักสูตรภูมิสังคมผ่านโครงงานฐานวิจัย และสร้างการมี
ส่วนร่วมจากจากระดับชุมชนจนถึงสมาชิกการศึกษาจังหวัดสตูล

หวังผลการจัดการโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนจัดการตนเอง ทั้ง 4 ด้าน โดยให้อิสระในการจัดการในด้าน
วิชาการ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานทั่วไป โดยเพิ่มขีดความสามารถ โรงเรียน
ต้นแบบ 10 โรงเรียน และภาคีอื่นมาร่วม ผ่านการสร้างนวัตกรรมใหม่ทางการศึกษา หลักสูตร การประเมิน
รูปแบบใหม่ๆ ทั้งนี้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบ Active Learning ที่เป็นการจัดการเรียนรู้

แผนที่ดำเนินการพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล

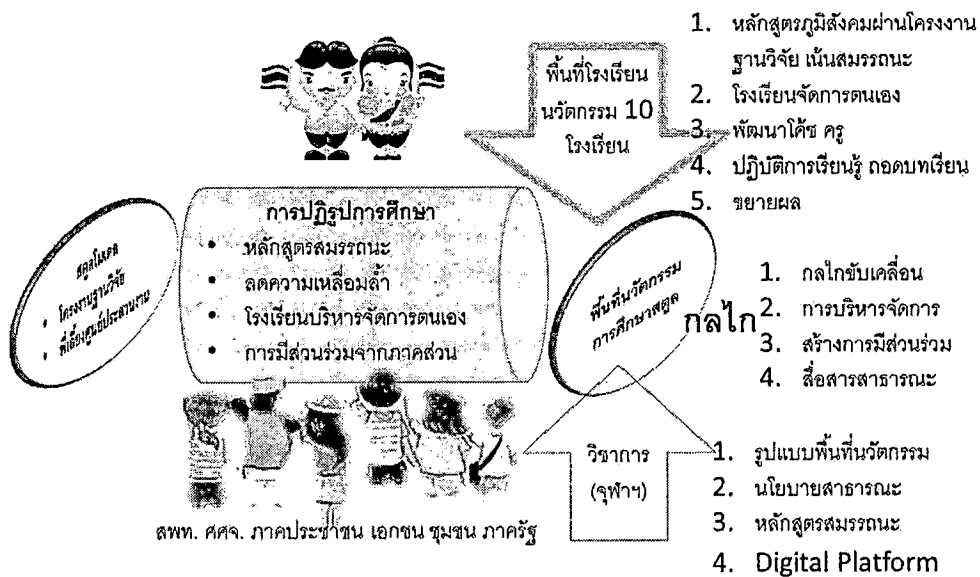

โดยแบ่งระดับพื้นที่โรงเรียนต้นแบบดังต่อไปนี้

1. โรงเรียนที่มีทักษะ/ผ่านการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัย โรงเรียนอนุบาลสตูล
อ.เมือง จ.สตูล โรงเรียนบ้านเขาเงิน อ.เมือง จ.สตูล โรงเรียนวัดหน้าเมือง อ.เมือง จ.สตูล
โรงเรียนบ้านห้วยน้ำดำ อ.ควนกาหลง จ.สตูล
2. โรงเรียนที่ผู้บริหารผ่านการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัย โรงเรียนอนุบาลมะนัง
อ.มะนัง จ.สตูล โรงเรียนบ้านโกตา อ.ละงู จ.สตูล โรงเรียนบ้านทุ่งสภากาชาดอุปถัมภ์
2550 อ.ละงู จ.สตูล โรงเรียนบ้านควนเก อ.ท่าแพ จ.สตูล

3. โรงเรียนที่สนใจการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัย โรงเรียนบ้านทางอ อ.ควนโดน จ.สตูล โรงเรียนบ้านบ่อเจ็ดลูก อ.ละงู จ.สตูล

นวัตกรรมการพัฒนากลไกความร่วมมือ

โครงการกลไกการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาหลักสูตร “ภูมิสังคมผ่านโครงงานฐานวิจัย” จังหวัดสตูล วางภารกิจการทำงานออกเป็น ด้านการพัฒนากลไกการดำเนินงาน มีทั้งระดับชุมชน ที่ดำเนินงานกับโรงเรียน 10 โรงเรียน และระดับจังหวัดในรูปแบบคณะกรรมการพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล ด้านการสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา โดยมีการจัดประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ ด้านการจัดสมัชชาการศึกษา ระดับชุมชน และจังหวัด ในทุกๆสิ้นปีการศึกษา เพื่อนำเสนองานการดำเนินงานที่ผ่านมา และจัดทำข้อเสนอการพัฒนาการศึกษาของแต่ละพื้นที่ชุมชน และยกระดับต่อไประดับจังหวัด นอกจากนี้ มีการสื่อสารสาธารณะ โดยการสรุปบทเรียนการดำเนินงาน ความก้าวหน้าการดำเนินงาน จัดทำสื่อ เอกสาร เพื่อเผยแพร่ สร้างการเรียนรู้ และการจัดเวทีเพื่อสื่อสาร

กลไกขับเคลื่อนการปฏิบัติการสตูลโมเดล (sandbox)

นวัตกรรมที่ประกอบด้วย 1) คณะกรรมการกำกับทิศทางแผนงานพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา 2) คณะกรรมการบริหารพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล 3) คณะนักวิชาการ 4) คณะทำงานขับเคลื่อนแผนงานในโรงเรียนและพื้นที่

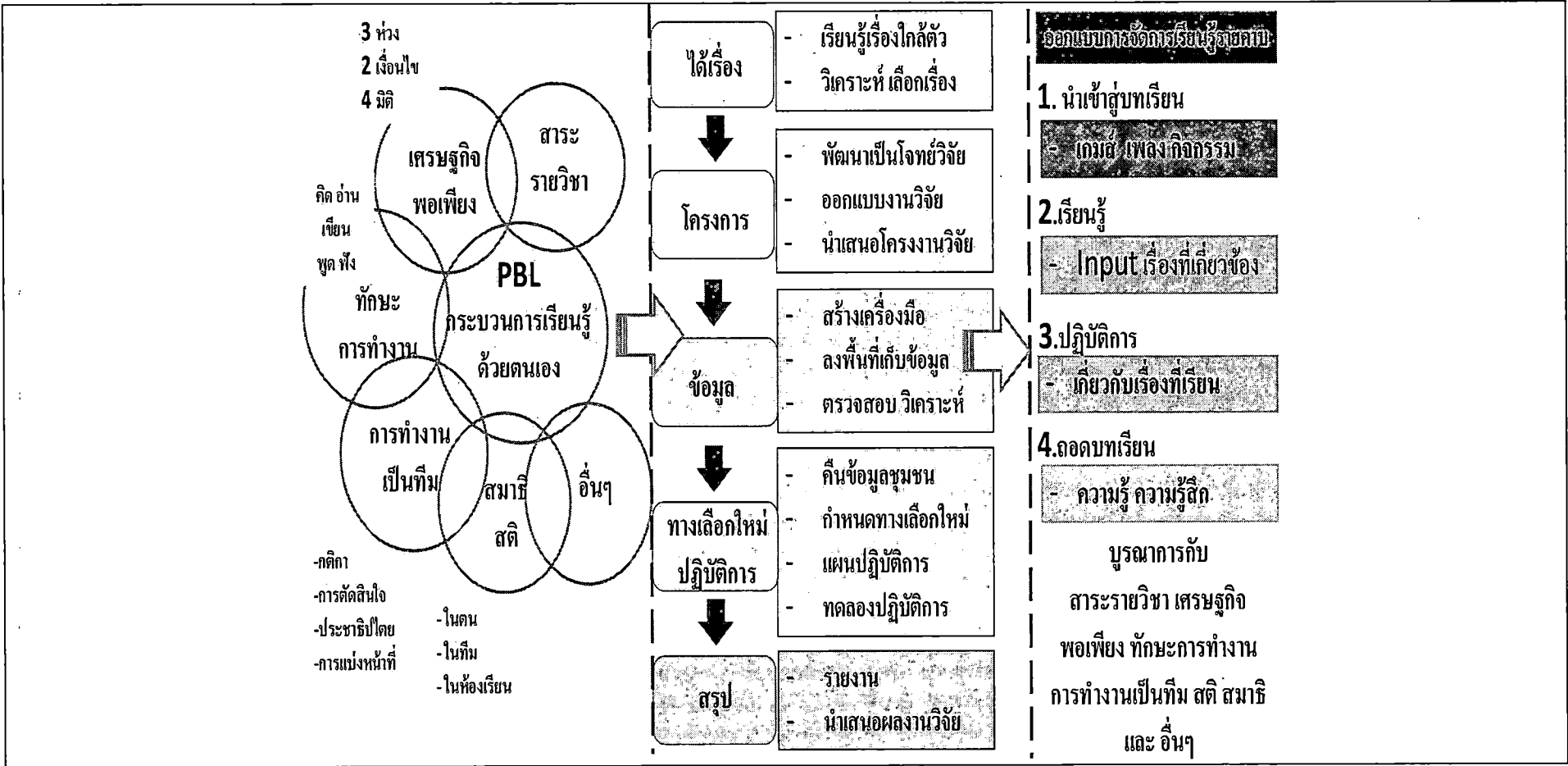
1) คณะกรรมการกำกับทิศทางแผนงานพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (steering committee) กำกับทิศทางแผนงานพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาสตูลโมเดล เชื่อมโยงกับฝ่ายนโยบายของประเทศ

2) คณะกรรมการบริหารพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล ทำหน้าที่กำหนดยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนและลดข้อจำกัดของโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมจังหวัดสตูล เชื่อมโยงภาคในพื้นที่ทั้งองค์กรภายในและภายนอกสถานศึกษา ผลักดันการทำงานในพื้นที่ให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

3) คณะทำงานปฏิบัติการ หนุนเสริมการทำงานในโรงเรียนและภาคในพื้นที่เพื่อให้โรงเรียนมีศักยภาพในการบริหารวิชาการ บริหารบุคลากร บริหารทั่วไป บริหารงบประมาณ รวมทั้งหนุนเสริมให้เกิดสมัชชาการศึกษาจังหวัดสตูล

4) คณะวิชาการ ทำหน้าที่สนับสนุนทางวิชาการให้แก่คณะทำงานและโรงเรียนในพื้นที่ วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลและความรู้จากปฏิบัติการเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเสนอต่อคณะกรรมการกำกับทิศทางแผนงานฯ เพื่อเสนอต่อฝ่ายนโยบายต่อไป

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานฐานวิจัย

Output Outcomes Impact พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดสตูล

โครงการ	Output	Outcomes	Impact
พื้นที่	- มีหลักสูตรภูมิสังคมที่เน้นสมรรถนะในการเรียนรู้ - ได้รูปแบบโรงเรียนจัดการตนเอง - เกิดครูแกนนำ 178 คน - เกิดโค้ชนักจัดกระบวนการเรียนรู้ 20 คน - เด็กนักเรียนเกิดการเรียนรู้แบบ Active Learning ผ่านหลักสูตรภูมิสังคม	- เกิดความร่วมมือในการจัดการเรียนรู้ระหว่าง โรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน - ครูสามเส้า (ครูโรงเรียน ครูชุมชน ครูผู้ปกครอง) เข้าใจการจัดการเรียนรู้ และมีส่วนในการขับเคลื่อนหลักสูตรภูมิสังคมที่เน้นสมรรถนะในการเรียนรู้	- เกิดการเปลี่ยนแปลงวิธีการและนโยบายการทำงาน ของหน่วยงานด้านการศึกษาในจังหวัดสตูล (สพฐ. สศจ. กศน.) - เกิดการรับรู้ และยอมรับ ในนวัตกรรมด้านการศึกษาของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล(ปีที่ 2-3)
กลไก	- เกิดทิศทางการพัฒนาการศึกษาจังหวัดสตูลผ่านเวทีสมัชชาการศึกษา ระดับจังหวัด - เกิดข้อเสนอเชิงนโยบายว่าด้วยการศึกษา	- เกิดความร่วมมือจากภาครัฐ เอกชน ภาคประชาสังคม ต่อการจัดการศึกษาจังหวัดสตูล - ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานรัฐ และเอกชน มองการจัดการศึกษา และการพัฒนาจังหวัดสตูลไปในทิศทางเดียวกัน	มีแผนยุทธศาสตร์การเชื่อมโยงการศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย (ปีที่ 2-3)

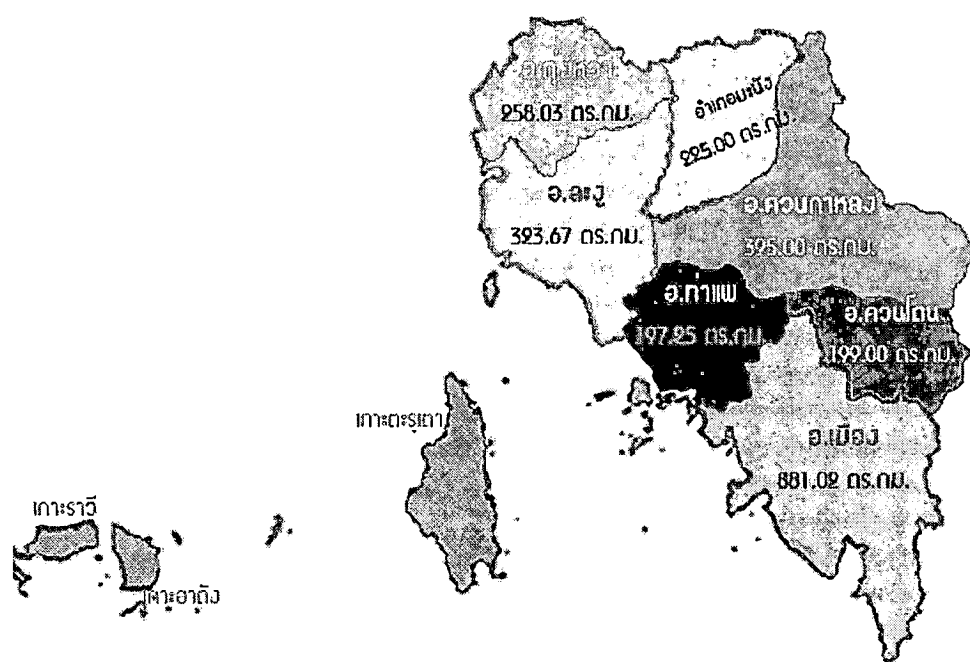
2.2. โครงการกลไกชุมชนสู่การพัฒนาเยาวชนจังหวัดสตูล (Satun Active Citizen)

สตูล เป็นจังหวัดที่อยู่ใต้สุดของประเทศไทย (ทางชายฝั่งทะเลอันดามัน) มีพื้นที่ทางด้านทิศเหนือและทิศตะวันออกเป็นเนินเขาและภูเขาสลับซับซ้อน ลาดเอียงลงสู่ทะเลด้านทิศตะวันตกและทิศใต้ โดยยังมีภูเขาน้อยใหญ่อยู่กระจัดกระจายในตอนล่าง มีแหล่งทรัพยากรทางทะเลที่สำคัญ เช่น อุทยานแห่งชาติตะรุเตา อุทยานแห่งชาติเภตรา ที่มีเกาะ แนวปะการังงามเป็นที่รู้จักมากมาย (หลีเป๊ะ บูลอน) มีฐานทรัพยากรบนบก เช่น น้ำตก คลอง บ่อน้ำร้อน และพื้นที่เพาะปลูกทางการเกษตร จากความรู้มรดกทางทรัพยากร ส่งผลให้สตูลกลายเป็นเมืองท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเข้ามาอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี ทั้งนี้เพราะนอกจากความรู้มรดกทางทรัพยากร สตูลยังมีความรู้มรดกทางวัฒนธรรม เพราะสตูลเป็นหนึ่งใน 4 จังหวัดของประเทศไทยที่มีประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามซึ่งมีมากถึงร้อยละ 67.8 จากจำนวนประชากร 312,673 (ปี 2557) มีคนไทย คนไทยเชื้อสายจีน อยู่ร่วมกันอย่างผาสุกมาเนิ่นนาน

ด้วยความที่สตูลเป็นจังหวัดที่มีความน่าสนใจ หลายคนจึงสนใจเดินทางเข้ามาเพื่อทำงานท่องเที่ยว และประกอบอาชีพเป็นจำนวนมาก ทั้งคนไทย คนประเทศเพื่อนบ้าน และคนต่างชาติ การหลั่งไหลเข้ามาของผู้คนมาพร้อมกับปัญหาแฝงที่นำมาสู่การสร้างปัญหาในพื้นที่ที่ค่อยบ่อนทำลายฐานวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชุมชน โดยกลุ่มเป้าหมายที่น่าเป็นห่วง และเป็นผู้รับผลกระทบระดับต้นคือ เด็กและเยาวชนในพื้นที่ ทั้งนี้ในส่วนของ เยาวชนในจังหวัดสตูล จำนวน 35,055 คน แยกเป็นชาย 17,591 คน หญิง 17,464 คน พบประเด็นปัญหาที่น่ากังวล คือ เยาวชนอยู่ในครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว, เยาวชนที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมและพบเห็นได้ในที่สาธารณะ, ต้มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ สูบบุหรี่ และติดสารเสพติดร้ายแรง เช่น ยาบ้า ยาอี สารระเหย กัญชา (ที่มา : รายงานสถานการณ์ทางสังคม ปี 2557 สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสตูล)

ด้วยลักษณะดังที่กล่าวไปข้างต้น จึงเกิดแนวความคิดการพัฒนาเยาวชนในพื้นที่ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันแก่เยาวชน เป็นภูมิคุ้มกันทางความคิด ทักษะความเป็นอยู่ และสังคม โดยอาศัยบทเรียนการดำเนินงานเยาวชนในพื้นที่ของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.สตูล องค์กรที่ทำหน้าที่นำกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นมาสร้างการเรียนรู้ ยึดแนวความคิดสร้างเยาวชนผ่านแกนนำในชุมชน เป็นการพัฒนาเยาวชนบนฐานความร่วมมือระหว่างพี่เลี้ยง แกนนำชุมชน และแกนนำเยาวชน ทั้งนี้เพราะบทเรียนที่ผ่านมาบอกว่า การที่คนนอกพัฒนาสัมพันธ์เยาวชนในพื้นที่โดยลำพังนั้น เมื่อคนนอกออกจากพื้นที่หรือสิ้นสุดโครงการ เยาวชนก็就会被โดดเดี่ยวเพราะไร้สายสัมพันธ์ระหว่างคนในพื้นที่ ดังนั้นการพัฒนาโครงการเยาวชนสตูล จึงยึดบนฐานแนวคิด การพัฒนากลไกแกนนำชุมชนให้ทำงานร่วมกับเยาวชนควบคู่กับการหนุนเสริมขององค์กรพี่เลี้ยง

จากแนวคิดดังกล่าว นำมาสู่การเสนอโครงการ “กลไกชุมชนสู่การพัฒนาเยาวชนจังหวัดสตูล” เพื่อพัฒนาแกนนำเยาวชนและแกนนำชุมชนสู่การเรียนรู้ทักษะความเป็นพลโลก (World Citizen) เรียนรู้ความต่าง หลากหลาย ในสังคม เป็นการจัดการตนเองเพื่อสร้างสังคมแวดล้อมที่ต้นสัมผัสสัมพันธ์สู่ความยั่งยืนของจังหวัดสตูล และคนสตูล โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพเยาวชนและแกนนำชุมชนจังหวัดสตูลที่เข้าร่วมโครงการให้เป็นไปตามเป้าหมายโครงการที่กำหนดไว้ผ่านการทำโครงการเพื่อชุมชน (Community Project) และเชื่อมโยงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ ให้เข้ามาเรียนรู้ และร่วมเป็นกลไกหนุนเสริมการพัฒนาศักยภาพเยาวชนจังหวัดสตูล ขอบเขตพื้นที่ดำเนินงาน และกลุ่มเป้าหมาย พื้นที่ดำเนินงาน 7 อำเภอของจังหวัดสตูล ได้แก่ เมืองสตูล ท่าแพ ควนโดน ควนกาหลง มะนังทุ่งหว้า และละงู

กลุ่มเป้าหมาย

1. เยาวชน อายุ 14 – 24 ปี จำนวน 15 กลุ่ม/ปี กลุ่มละ 5 คน รวมจำนวนเยาวชน 75 คน/ปี
2. แกนนำชุมชน ทำบทบาทเป็นที่ปรึกษากลุ่มเยาวชน 15 คน (ที่ปรึกษากลุ่มเยาวชน กลุ่มละ 1 คน)
3. เพื่อจัดทำระบบฐานข้อมูลเยาวชน และเครือข่ายผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชนจังหวัดสตูล

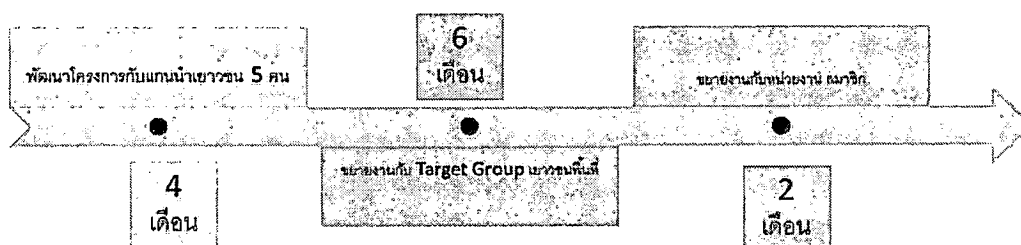
ผลลัพธ์การดำเนินงานโครงการเยาวชน (RBL)

ในการดำเนินการโครงการ ทางทีมได้ออกแบบทามไลน์ / แผนปฏิบัติการ ในรอบปี โดยแบ่งเป็น

- 4 เดือนแรก สำหรับหาพื้นที่ทำงาน
- 6 เดือนสำหรับโครงการเยาวชน
- 2 เดือน สำหรับสรุป รายงานผล

แผนงาน Active Citizen

- งานนี้มีตัวชี้วัด คือ K A S กับแกนนำเยาวชนจำนวน 5 คนโดยมีระยะการทำงานดังนี้

ส่วนวิธีดำเนินงานโครงการ แนวคิดสำคัญ คือ การใช้กระบวนการวิจัยแบบโครงงานฐานวิจัย (Research Based Learning) แบบ R D M (Research, Development, Movement)

R คือ การศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เราแบ่งขั้นตอนนี้ ออกเป็น

- Review เอกสารข้อมูลเบื้องต้น
- Research ข้อมูลที่ขาด และสนใจเพิ่มเติมผ่านการลงพื้นที่
- Reconceptualize ประมวล หาแนวทางการดำเนินงาน

D คือ Development การปฏิบัติการตามแผนที่วางไว้

M คือ Movement การขยายผล ต่อยอด ทางสังคม

2.3. โครงการการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเพื่อยกระดับเป็นศูนย์การเรียนรู้ จัดการสุขภาวะโดยชุมชนภาคใต้”

จากการดำเนินงานด้านการสร้างเสริมสุขภาพในพื้นที่ภาคใต้ ที่ดำเนินการโดยภาคส่วนต่างๆที่มีเป้าหมายหลักเพื่อนำไปสู่การดูแลสุขภาพของชุมชน มีพื้นที่ดำเนินการ กลุ่มเป้าหมาย ที่ต่างกันออกไป บางโครงการพุ่งเป้าที่ชุมชนเอง หรือ อสม. เป็นผู้ดำเนินการ บางโครงการเน้นที่การพัฒนาเจ้าหน้าที่สาธารณสุขการดำเนินงาน และบางโครงการเน้นไปที่ระบบ เช่น การการหนุนเสริม การสร้างระบบการทำงานในระดับต่างๆ เช่น การขับเคลื่อนงาน 1.การพัฒนาคุณภาพชีวิตและระบบสุขภาพอำเภอ (District Health System : DHS) การดำเนินที่มีโจทย์พุ่งเป้าที่ชนวนหลายภาคส่วนมาร่วมด้วยช่วยกันในการแก้ปัญหา 2.การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสมรรถนะการบริหารจัดการระบบสุขภาพอำเภอ (District Health Management Learning : DHML) 3.กองทุนหลักประกันสุขภาพตำบล การดำเนินงานกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบลมีการอนุมัติโครงการ โดยส่วนใหญ่ผู้เขียนและดำเนินโครงการเป็นเจ้าหน้าที่สาธารณสุข โดยใช้ชื่อ อสม.ในพื้นที่เป็นผู้รับผิดชอบโครงการ การดำเนินที่ชุมชนเป็นเจ้าของ จึงไม่เกิดขึ้น ตามแนวทางกองทุนฯ การดำเนินมองแค่ขอโครงการให้งบประมาณมา แต่ไม่ได้ผนวกรวมการพัฒนาคนระหว่างดำเนินการดำเนินโครงการ 4.โครงการพัฒนาศักยภาพ อสม. ศูนย์ประสานงานประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล

ที่สำคัญงานทุกงานที่ทำ เป้าหมายอยู่ที่ชุมชน กลุ่มเป้าหมายก็เป็นกลุ่มเดียวกัน เปลี่ยนแค่ผู้รับผิดชอบโครงการ เปลี่ยนเนื้อหา จึงมีคำถามที่เกิดขึ้นว่า “ทำอย่างไร จึงจะทำให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขสามารถเชื่อมร้อยเรื่องราว งานต่างๆ และสร้างกระบวนการเพื่อให้ชุมชนดำเนินการได้? โดยมีเครื่องมือ วิธีการ และงบประมาณ ที่เขาทำเป็น ซึ่งอนาคตชาวบ้านและแกนนำ อสม.สามารถดำเนินงานใช้งบประมาณกองทุนหลักประกันสุขภาพ ตามเป้าหมายกองทุนที่วางไว้ได้ โดยมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเป็นพี่เลี้ยง”

ดังนั้นบทบาทใหม่ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข คือ “การสร้างนักจัดการสุขภาวะโดยชุมชน” ทำอย่างไรให้เขาสามารถจัดประชุมได้ และเกิดผล (รู้เป้าหมาย มีวิธีการ มีเครื่องมือ) หัวใจหลักของการดำเนินโครงการ คือการพัฒนาเจ้าหน้าที่สาธารณสุขให้เป็นผู้ที่มีความสามารถในการจัดการ สนับสนุน ส่งเสริมให้คนในชุมชนดำเนินการเองเป็นเจ้าของ เป็นผู้ที่จะเปลี่ยนแปลงตัวเอง และเปลี่ยนแปลงชุมชนต่อไป

บทบาทที่เข้าไปร่วม

บทบาทสำคัญคือการเป็นพี่เลี้ยงให้หมออนามัยมีแนวคิดและวิธีการทำงานในองค์กรเพื่อทำให้หมออนามัยสามารถเป็นพี่เลี้ยงให้กับ อสม.ได้ โดยใช้วิธีการดำเนินงานที่ใช้รูปแบบงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community base research) เป็นเครื่องมือในการทำงาน มีการดำเนินงานวิจัยที่มี

องค์ประกอบนักวิจัยชุมชน (ชาวบ้าน อสม. แกนนำชุมชน) เป็นผู้ดำเนินการโครงการวิจัย และพี่เลี้ยง (Coach) ในการสนับสนุนการดำเนินงานตามเป้าหมายโครงการ ในที่นี้พี่เลี้ยงภายใต้โครงการนี้ คือ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (หมออนามัย) เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลชุมชน และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ภายใต้โครงการการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเพื่อยกระดับเป็นศูนย์การเรียนรู้จักจัดการสุขภาวะโดยชุมชน ภาคใต้ ใช้แนวคิดและทฤษฎีแบบผสมผสาน เพื่อให้มีความหลากหลายทั้งด้านเทคนิค วิธีการที่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจะนำไปใช้ในการพัฒนาตามบทบาทหน้าที่ มีดังนี้

- **Reserch Design** เป็นรูปแบบการวิจัยที่เหมาะสมที่สามารถช่วยป้องกัน หรือลดอคติ หรือความคลาดเคลื่อนอย่างมีระบบ (systematic error) อันอาจเกิดขึ้นจากการวิจัยได้รูปแบบการวิจัย เปรียบเสมือนโครงสร้างของบ้าน จะมีลักษณะอย่างไร ขึ้นกับคำถาม และวัตถุประสงค์ของการวิจัย ส่วนระเบียบวิธีวิจัย (research methodology) เปรียบเสมือนการตกแต่งภายใน ซึ่งจำเป็นต้องสอดคล้องกับโครงสร้างของบ้าน (design) ดังนั้น ในการเขียนโครงร่างการวิจัย จึงจำเป็นต้อง กำหนดรูปแบบการวิจัยที่เหมาะสม

- **Traning of Triner** เป็นการอบรมที่ฝึกการมีส่วนร่วมที่ซ้อนกับการพัฒนาทักษะ กระบวนการหลายๆ อย่างแทรกอยู่ในกระบวนการ ที่ผ่านการออกแบบให้เหมาะสมกับผู้เข้ารับการอบรม และความรู้ที่ได้จากการอบรมไม่ได้เกิดจากการสอนของผู้สอน แต่เกิดจากผู้เรียนสร้างความรู้ขึ้นมาเอง ตามจริตความชอบความถนัดของแต่ละคน ดังนั้นผู้สอนจึงไม่ใช่คนให้ความรู้ แต่เป็นคนแนะแนวทางให้ผู้เรียนเดินทางไปสู่ความรู้นั้นๆ ในการไปเก็บเกี่ยวความรู้นั้นมา แล้วนำมาใช้กับตนตามบริบทที่เหมาะสมต่อไป

- **การเรียนรู้ด้วยโครงงาน (Project-based Learning)** การเรียนรู้ด้วยโครงงาน เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญรูปแบบหนึ่ง ที่เป็นการให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงในลักษณะของการศึกษา สืบค้น ค้นคว้า ทดลอง ประดิษฐ์คิดค้น โดยครูเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ให้ความรู้ (teacher) เป็นผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) หรือผู้ให้คำแนะนำ (guide) ทำหน้าที่ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทำงานเป็นทีม กระตุ้น แนะนำ และให้คำปรึกษา เพื่อให้โครงการสำเร็จ

- **Action Reserch** การวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือการวิจัยที่ริเริ่มขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในทันทีหรือเป็น กระบวนการสะท้อน ของ การแก้ปัญหาที่ กำหนดขึ้นโดยบุคคลที่ทำงานร่วมกับผู้อื่นในทีมหรือเป็นส่วนหนึ่งของ " ชุมชนของการปฏิบัติ " เพื่อปรับปรุงวิธีที่พวกเขาแก้ไขปัญหา และแก้ไขปัญหา ¹¹ มีสองประเภทของการวิจัยการปฏิบัติคือการ มีส่วนร่วม และการปฏิบัติ

- **Active Learning** คือกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ลงมือกระทำและได้ใช้

กระบวนการคิดเกี่ยวกับสิ่งที่เขาได้กระทำลงไป (Bonwell, 1991) เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภายใต้สมมติฐานพื้นฐาน 2 ประการคือ 1) การเรียนรู้เป็นความพยายามโดยธรรมชาติของมนุษย์, และ 2) แต่ละบุคคลมีแนวทางในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน (Meyers and Jones, 1993) โดยผู้เรียนจะถูกเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับความรู้(receive) ไปสู่การมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้(co-creators)

- Community Based Research CBR มาจากคำว่า หรือ "การวิจัยเพื่อท้องถิ่น" ซึ่งเป็นฝ่ายหนึ่งของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น เป็นงานวิจัยที่มุ่งเน้นให้ชาวบ้านใช้งานวิจัยเป็นเครื่องมือตามแนวคิด และวิธีการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ทั้งในเชิงเนื้อหาและกระบวนการ ภายใต้หลักการว่า “เป็นปัญหาของชาวบ้าน ชาวบ้านเป็นทีมวิจัย และมีปฏิบัติการเพื่อแก้ปัญหา”

ซึ่งกระบวนการดำเนินงานโครงในพื้นที่ภาคใต้ประกอบด้วย 3 จังหวัด คือ จังหวัดสตูล จังหวัดตรัง และจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีพื้นที่ดำเนินการทดลองการดำเนินโครงการ จังหวัดละ 3 อำเภอ มีทีมเจ้าหน้าที่สาธารณสุขร่วมกระบวนการดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น และสนับสนุนงบประมาณการทำโครงการในพื้นที่ชุมชน จำนวน 1 โครงการ เพื่อสร้างการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติการโครงการ (Project base learning) การดำเนินการ โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 คือ การพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ประกอบไปด้วย 1. กระบวนการค้นหาพื้นที่ ค้นหาคน 2. กระบวนการพัฒนา การอบรมพลังกลุ่มและความสุข อบรมการพัฒนาโจทย์วิจัย อบรม RDM การออกแบบการทำงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข การนำเสนอโครงการ อบรมการเป็นนักจัดกระบวนการ อบรมเทคนิคการถอดบทเรียน

ส่วนที่ 2 คือ การปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข มี การทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการต่อเจ้าหน้าที่สาธารณสุข การคัดเลือกพื้นที่ต้นแบบในการดำเนินการ การพัฒนาโจทย์ การออกแบบ RDM การปฐมนิเทศน์โครงการ และการติดตามการดำเนินงานให้ อสม.ได้จัดทำข้อเสนอโครงการได้ 1 พื้นที่ ต่อ 1 โครงการ รวมทั้งหมด 3 จังหวัด 9 พื้นที่ เท่ากับ 9 โครงการ

ผลที่เกิดขึ้นจากการหนุนที่ผ่านมา

การพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่สาธารณสุข กระบวนการค้นหาพื้นที่ ค้นหาคนการได้มาซึ่งเจ้าหน้าที่เข้าร่วมโครงการ การดำเนินการในส่วนนี้ทางโครงการมีการจัดประชุมทำความเข้าใจเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่ โดยมีเจ้าหน้าที่ในภาคส่วน จากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชนระดับตำบลเป็นหลัก และเสริมด้วยเจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลในอำเภอนั้นๆ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ขึ้นอยู่กับการประสานงานในแต่ละพื้นที่ เช่น การประสานงานผ่านแกนนำเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ดำเนินงานมาในพื้นที่ การประสานงานผ่านเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ

เมื่อประสานพื้นที่ได้ครบตามจำนวน เริ่มมีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่สาธารณสุข โดยเริ่มต้นจาก การอบรมพลังกลุ่ม และความสุข การอบรมการพัฒนาโจทย์วิจัย และโครงการ การอบรม RDM หรือ Research Design หรือการออกแบบกระบวนการวิจัย เวทีนำเสนอโครงการ การอบรมนักจัดกระบวนการ และอบรมเทคนิคการถอดบทเรียน

กระบวนการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข มีการดำเนินการ การทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการต่อเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ประชุมออกแบบกระบวนการทำงาน การคัดเลือกพื้นที่ต้นแบบในการดำเนินการ การพัฒนาโครงการกับกลุ่มเป้าหมาย การออกแบบ RDM การปฐมนิเทศน์โครงการ การติดตามการดำเนินโครงการ

การดำเนินการเพื่อหนุนโครงการย่อยแต่ละพื้นที่ชุมชนดำเนินงานตามแผนงานโครงการ โดยมีการจัดเวทีชี้แจงชุมชนและศึกษาข้อมูล ลงพื้นที่เก็บข้อมูล การสรุปข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การออกแบบการปฏิบัติการจากข้อมูล เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเรื่องสุราและบุหรี่ ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และพี่เลี้ยงทำหน้าที่ลงพื้นที่ติดตามงานของโครงการย่อยแต่ละชุมชนอย่างใกล้ชิด

เกิดโครงการย่อย 3 จังหวัด รวม 9 โครงการ มีดังนี้ จังหวัดสตูล จำนวน 3 โครงการ มี โครงการ “เยาวชนคนกล้า ลด ละ เลิกบุหรี่สู่การสร้างกติกาชุมชนหมู่ที่ 2 บ้านหัวควน ตำบลน้ำผุด อำเภอละงู จังหวัดสตูล” โครงการ “สถานการณ์การสูบบุหรี่ของผู้สูงอายุหมู่ที่ 7 บ้านสายควน ต.ท่าแพ อ.ท่าแพ จ.สตูล” โครงการศึกษาพฤติกรรมผลกระทบเพื่อปรับเปลี่ยนและลด ละ เลิก การสูบบุหรี่ ของหมู่ที่ 1 บ้านกาลันบาตู (ท่าส้ม) ตำบลตำมะลัง อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล

จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 3 โครงการ มี โครงการ “การพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวต้นแบบปลอดเหล้าบุหรี่ ชุมชนบ้านน้ำร้อน หมู่ที่ 13 ตำบลวังหิน อำเภอบางขัน จังหวัดนครศรีธรรมราช” โครงการ “ศึกษาสถานการณ์ พฤติกรรมและบุคคลต้นแบบ เพื่อสร้างพื้นที่ปลอดเหล้าบุหรี่ บ้านน้ำนิ่ง ตำบลบ้านลานาว อำเภอบางขัน จังหวัดนครศรีธรรมราช” โครงการ “ศึกษาการสูบบุหรี่ เพื่อพัฒนาสู่ครัวเรือนต้นแบบปลอดเหล้าบุหรี่ หมู่ที่ 9 บ้านไสยาว ตำบลทุ่งใหญ่ อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช”

จังหวัดตรัง จำนวน 3 โครงการ มี โครงการ “ศึกษาพฤติกรรม สถานการณ์ จุดเปลี่ยน เพื่อพัฒนาครอบครัวและพื้นที่ปลอดบุหรี่บ้านบางค้ำควา จังหวัดตรัง” โครงการ “พัฒนาศักยภาพแกนนำในการลดละเลิกบุหรี่ ชุมชนบ้านโคกพลา ตำบลวังมะปราง อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง” โครงการ “พัฒนาศักยภาพแกนนำ เพื่อการลด ละ เลิก บุหรี่ ในชุมชนบ้านโต๊ะเมือง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และทิศทางการดำเนินงาน

การขับเคลื่อนงานของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดสตูล ภายใต้ “สตูลยั่งยืน” ที่ได้รับทุนสนับสนุนการดำเนินงานจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น สำนักงานกองทุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และมูลนิธิสยามกัมมาจล มีการดำเนินงานในประเด็น มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 1) การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีการดำเนินงานในระดับชุมชน และเครือข่ายที่เป้าหมายในการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่สามารถเป็นกลไกในการเชื่อมร้อยการพัฒนาชุมชนนำไปสู่การสร้างรายได้ ทางเศรษฐกิจ สังคม ที่มีคนอีกจำนวนไม่น้อยสามารถรับผลประโยชน์จากการดำเนินการท่องเที่ยว ในโครงการวิจัยที่สนับสนุนได้มีการพัฒนารูปแบบของสินค้าในชุมชนเครือข่ายการท่องเที่ยว การพัฒนาการตลาดสินค้าที่เพิ่มขึ้นให้มากกว่าการให้บริหารท่องเที่ยวอย่างเดียว
- 2) ประเด็นการศึกษาที่มีการดำเนินงานใน 3 ประเด็นต่อไปนี้
 - a. เรื่องประวัติศาสตร์ เป็นเครื่องมือในการรวบรวมประวัติศาสตร์ เพื่อนำไปใช้ในการกระบวนการจัดการเรียนรู้ผ่านประวัติศาสตร์ เป็นการดำเนินในระดับจังหวัดด้วยงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่สร้างคนในท้องถิ่นของแต่ละอำเภอในพื้นที่จังหวัดสตูล ร่วมกันศึกษาประวัติศาสตร์ของเองที่สามารถขับเคลื่อนไปสู่การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในพื้นที่ของตนเอง และจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้ในระดับจังหวัดต่อไป และ
 - b. การจัดการเรียนรู้ผ่านโครงงานฐานวิจัย ที่ดำเนินการในระดับโรงเรียน และการสร้างเครือข่ายตรงเรียนเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นงานพัฒนาต่อเนื่องจากโครงการวิจัยของโรงเรียนที่ผ่านมา โดยนำรูปแบบงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ชาวบ้านทำไป สร้างเป็นกระบวนการเรียนรู้ 10 ขั้นตอน แล้วจัดการเรียนรู้ระดับโรงเรียน การทำงานใน ปี 2561 ไม่ได้ขึ้นเป็นงานวิจัยเป็นลักษณะการเคลื่อนงานไปสู่โรงเรียนต่างๆที่สนใจกระบวนการ รวมทั้งเข้าร่วมการสังเคราะห์ เพื่อนำแนวทางไปต่อยอดหรือพัฒนา
 - c. การพัฒนาเยาวชน (Active Citizen) เป็นงานที่มูลนิธิสยามกัมมาจลสนับสนุนให้พื้นที่จังหวัดสตูลดำเนินงานพัฒนาเยาวชน ซึ่งใช้กระบวนการ Active Learnings เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ โดยมีพี่เลี้ยงชุมชน เป็นแนวทางการพัฒนารูปแบบงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอีกวิธีหนึ่งในการสร้างกระบวนการเรียนรู้

- 3) ประเด็นเกษตรอินทรีย์ เป็นการนำเครื่องมือการส่งเสริมอาชีพการทำเกษตรแนวทางเกษตรอินทรีย์เป็นการขับเคลื่อนให้กลุ่มเกษตรกรภายใต้การสนับสนุนของกองทุนฟื้นฟูเกษตรกร เพื่อพัฒนาการดำเนินงานด้านผลิต ที่ได้ตามมาตรฐาน การตลาด และกลไกการดำเนินงาน
- 4) ประเด็นประมงพื้นบ้าน ที่ต่อเนื่องจากโครงการสร้างชุมชนบริหารจัดการตนเองในพื้นที่ประสบภัยพิบัติสึนามิ ที่สนับสนุนรูปแบบการจัดการตนเองในระดับเครือข่ายประเด็น ซึ่งศูนย์ประสานงานฯได้เลือกประเด็นทะเลในการสร้างเครือข่าย เป็นการฟื้นฟูเครือข่ายทะเลเดิม (ชมรมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดสตูล) เป็นองค์กรเครือข่ายเริ่มต้นของเครือข่ายภาคประชาชนในพื้นที่จังหวัดสตูล สามารถขับเคลื่อนประเด็นในการปัญหาการทะเล การจัดการทรัพยากรชายฝั่งในระดับจังหวัด ให้เสนอแนะในการแก้ปัญหาต่อจังหวัด และรัฐบาล ในปัจจุบันการดำเนินงานมีโครงการวิจัยสนับสนุนในพื้นที่จุดเล็ก (อ่าวละงู) เป็นพื้นที่การขับเคลื่อนงานเพื่อสร้างองค์ความรู้ในการต่อรองเพื่อคัดค้านการสร้างท่าเรือน้ำปากบารา และการพัฒนาฟื้นฟูทะเลในพื้นที่ดังกล่าวอีกด้วย
- 5) ประเด็นสุขภาพ การดำเนินการด้านสุขภาพ มีงานที่ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นดำเนินงานดังนี้
 - a. ภายใต้งานโครงการพัฒนาศักยภาพหมออนามัย ที่ดำเนินงานในพื้นที่จังหวัดสตูล จังหวัดตรัง และจังหวัดนครศรีธรรมราช เป้าหมายต้องการสร้างเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเป็นพี่เลี้ยงพื้นที่ ที่ผ่านมามีการฝึกอบรมแก่เจ้าหน้าที่ เช่น การทำงานเป็นทีม การพัฒนาโครงการแบบมีส่วนร่วม และการเป็นพี่เลี้ยง เพื่อไปขึ้นโครงการกับกลุ่ม อสม.ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายโครงการ
 - b. ดำเนินงานร่วมกับโรงพยาบาลละงูในการพัฒนาอำเภอละงูสุขภาวะ ทางผู้ประสานงานได้เข้าร่วมกิจกรรมด้านสุขภาพ และเป็นคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ โดยนำกิจกรรมวิจัยไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- 6) ประเด็นผลกระทบจากแผนพัฒนาภาครัฐ ในพื้นที่จังหวัดสตูลเป็นที่ที่ทางรัฐบาลกำหนดแผนพัฒนาให้เป็นเส้นทาง Lan bridge มีโครงการทำเรือน้ำลึกปากบาราเป็นโครงการหลัก และโครงการอื่นๆตาม ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบชุมชนชายฝั่ง ที่มีอาชีพประมงพื้นบ้าน และการประกอบกิจการท่องเที่ยว เป็นที่ศูนย์ประสานงานทำงานร่วมกับชุมชนเป้าหมายในการวิจัยเพื่อท้องถิ่นอยู่ การขับเคลื่อนงานเป็นช่วงที่ทางรัฐบาลขอการดำเนินงาน ทางศูนย์ประสานงานได้มีการดำเนินงานให้ชุมชน แลกขบับฝั่งได้ทำงานเพื่อศึกษาศักยภาพของตนเอง ในด้านการทำประมง และการท่องเที่ยวเพื่อเป็นข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจในกรณีดังกล่าว นอกจากนั้นมีการประชุมร่วมกับเครือข่ายรักจังสตูล เพื่อติดตามสถานการณ์การดำเนินโครงการ

ทั้งหมดเป็นการสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ของคนในพื้นที่จังหวัดสตูล ผ่านการทำงานโครงการ (Project Base leanings) แต่ละโครงการมีเป้าหมาย คือ การคลี่คลายปัญหาในแต่ละประเด็น การพัฒนาคนทำงานในแต่ละประเด็น และการสร้างกลไกของแต่ละประเด็น เพื่อการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง ฉะนั้นโครงการในปี 2561 จึงเริ่มต้นด้วยการพัฒนาคนประเด็นงานต่างๆ และการพัฒนาระบบกลไกในการทำงานต่อเนื่องเสียมากกว่า ส่วนการขับเคลื่อนทางสังคมไปสู่ระดับจังหวัด (Social Movement) อาจจะสรุปได้ว่าเป็นการสร้างการเรียนรู้ภายในมากกว่าภายนอก สร้างรูปธรรมภายใน ให้เข้มแข็ง ก่อนที่ออกสู่ภายนอก

จากรูปแบบการขับเคลื่อนงาน มีเป้าหมายใหญ่การดำเนินงาน ทางศูนย์ไม่สามารถดำเนินงาน โดยองค์กรเดียวได้ ในรอบปีที่ผ่านมาเป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายการทำงาน องค์กรสนับสนุนมาทำงานร่วมกัน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายให้ได้ เช่น กองทุนฟื้นฟูเกษตรกรจังหวัดสตูล สมาคมรักษ์ทะเลไทย เครือข่ายรักสตูล โรงพยาบาลละงู เครือข่ายเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่จังหวัดสตูล เป็นการสร้างเป้าหมายร่วมกัน ทั้งที่องค์กรมีเป้าหมายของตัวเอง

สรุป

1. งานตามภารกิจ คือ การติดตามสนับสนุนโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ได้รับอนุมัติโครงการ เช่น ชุดโครงการประเด็นการท่องเที่ยวรับผิดชอบต่อสังคม ชุดประเด็นเกษตรอินทรีย์ และชุดประเด็นประวัติศาสตร์ อีกประการหนึ่ง คือ การพัฒนาโครงการวิจัยใหม่ มีการพัฒนาชุดโครงการน้ำคลองตุสน

1.1. โครงการแนวทางการพัฒนาการบริการการท่องเที่ยว และระบบตลาด โดยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสตูล

1.เกิดตลาดสินค้าที่สามารถนำสินค้าชุมชนที่ได้มาตรฐานไปวางจำหน่ายได้ คือ ตลาดพญาบังสา ที่นำของในพื้นที่ กิจกรรมมาจัดทำตลาดทุกวันเสาร์ อาทิตย์ ตลาดสุขภาวะที่ชุมชนในเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลไปดำเนินการภายใต้การสนับสนุน ของโรงพยาบาลละงู มีสินค้าชุมชน

2.วัตถุดิบที่นำมาใช้ในการประกอบอาหารของบางชุมชนในเครือข่าย เช่น หัวแหลม บ่อเจ็ดลูก บ้านควน รับซื้อจัดหามาจากคนในชุมชน เช่น ข้าวกล้อง หอย ปู ปลา จากชาวประมงในชุมชน ซื้อผักพื้นบ้านจากเกษตรกรในชุมชน หรือวัตถุดิบบางอย่างสามารถเก็บหาได้ทั่วไป อย่างเช่น ผักหวานทะเล ซึ่งเป็นการลดต้นทุนในการซื้อวัตถุดิบ โดยมีบางชุมชน ที่สามารถลดต้นทุนได้เกือบถึง 0 บาท เนื่องจากวัตถุดิบสามารถหาเองได้บริเวณชุมชน ที่ตอที่จะเป็นเพียงแค่เครื่องปรุงอาหาร เช่น เกลือ น้ำปลา กระเทียม เป็นต้น

3. มีการสนับสนุนชุมชนจากสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล ในด้านการอบรมพัฒนาสินค้าชุมชน ซึ่งมีการจัดขึ้น 4 ครั้ง คือ การอบรมสินค้าที่ใช้วัตถุดิบอาหารทะเล การอบรมสินค้าจากผักพื้นบ้าน การอบรมสินค้าจากผลไม้ และอบรมการทำขนมพื้นบ้าน

1.2. โครงการ การสร้างความรู้ประวัติศาสตร์โดยคนท้องถิ่นเพื่อพัฒนาจังหวัดสตูล

มีผู้สนใจแลกเปลี่ยนในช่องทาง การสื่อสารต่างๆ แบบร่วมด้วยช่วยกัน ช่วงแรกของการทำ มีคนถามทำไมต้องทำอีกเพราะมีคนทำอยู่แล้ว สิ่งที่ทำไม่ได้จัดทำให้กระทบใครแต่ทำให้ชาวบ้านในถิ่นนั้นๆ รู้จักประวัติศาสตร์ของตนเอง ที่มีมาอย่างยาวนาน เปิดสื่อประชาสัมพันธ์ให้ผู้คนได้มีส่วนร่วมในการเติมเต็มประวัติศาสตร์ร่วมกัน

และ มีผลต่อคนในชุมชนเพราะโรงเรียนไม่ได้สอนให้ใช้ภาษาถิ่น และใช้เฉพาะบางพื้นที่เท่านั้น เดิมคนที่พูดภาษาถิ่น ถูกล้อเลียน ว่าเป็นภาษาบ้านนอก ต่างดาวทำให้ไม่กล้าที่จะพูดอีกเลย หรืออาจเพราะความเป็นเมืองขยายตัวออกนอกมากขึ้น คนนิยมภาษากลาง(ราชการ) ภาษาถิ่นเลยหายไป บางพื้นที่เหลือเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุ เท่านั้น

การอยู่ร่วมระหว่างคนในพื้นที่กับมานิ ตอนนี้เริ่มมีความขัดแย้งกับ คนพื้นที่และเห็นว่ามานิมีค่าเพียงคนขึ้นมะพร้าวจ้าง เป็นตัวดึงดูดนักท่องเที่ยว ไม่ได้เห็นคุณค่ามีดีอื่นเลยต้องมีเวทีคืนข้อมูลแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง กลยุทธ์ คือ การมองคุณค่าใหม่ในความเป็นมนุษย์นำไปสู่การอยู่ร่วมกันในอนาคต”

นอกจากนี้ คนบุกรุกจับจองพื้นที่ป่า มาเป็นของตัวเองทำให้มานิต้องเดินทางย้ายถิ่นไปที่ต่างๆ ตามวิถีวัฒนธรรมของมานิเอง ไม่มีการจับจองพื้นที่เป็นเจ้าของ ในการนี้ควรสร้างการความเข้าใจ และช่วยเหลือกลุ่มเปราะบาง(กลุ่มชาติพันธุ์)ที่มีเหลืออยู่เป็นชนดั้งเดิมในประเทศไทย ให้ดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนการบูรณะซ่อมแซมและการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน จากหน่วยงานฯ ทำได้ยากเพราะไม่ใช่เจ้าของคนเดียว ที่ทำได้เป็นบาง หลังที่เจ้าของยินยอมเปิดบ้านให้ เข้าเยี่ยมชมความสวยงามที่ทรงคุณค่า จัดทำเป็นย่านการท่องเที่ยวในเชิงประวัติศาสตร์

1.3. โครงการแนวทางการพัฒนาสินค้าเกษตรอินทรีย์ภายในเครือข่ายเกษตรอินทรีย์จังหวัดสตูล

เป็นการคัดคนที่จะมาเป็นสมาชิกเครือข่ายได้อย่างแท้จริง ชาวบ้านยังเชื่อว่ากระบวนการผลิตที่ทำอยู่แค่ไม่ใส่สารกันบูด ไม่ใส่ฟอร์มาลิน ไม่ใส่สารเคมี ก็ถือว่าสินค้านั้นปลอดภัย แต่ลืมมองไปที่กระบวนการผลิตว่าน้ำที่เอามาทำปลาแห้งมาจากแหล่งใด และแหล่งที่มาของสัตว์น้ำแต่ละชนิดมาจากแหล่งใดมีวิธีการเก็บรักษาอย่างไร แนวทางแก้ไขปฏิบัติการทางสังคมเพื่อสร้างการเรียนรู้ให้กับเกษตรกรในพื้นที่ แนวทางคนจำหน่ายสินค้าและสมาชิกของเครือข่ายเกษตรอินทรีย์จะต้องรู้ข้อมูลชนิดสินค้า แหล่งที่มา กระบวนการผลิต ราคาต้นทุนหน้าฟาร์ม ราคาขายให้กับผู้บริโภค เกิดกลไกคณะทำงานระดับจังหวัดในนามบริษัทหุ้นโล่กากรูป และมีกลไกในการทำงานระดับพื้นที่

2. การนำกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นไปใช้กับงานอื่นๆ

นอกจากภาระกิจการติดตามสนับสนุนโครงการ โหนดสตูลมีงานที่ต่อยอดจากกระบวนการการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ทั้งในการนำรูปแบบเครื่องมือไปใช้ในการขับเคลื่อนเชิงประเด็น การนำกระบวนการเรียนรู้ไปใช้ต่อยอด เช่น โครงการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเป็นนักจัดการสุขภาวะโดยชุมชน สันถัมภ์งบประมาณโดยสำนักงานกองทุนการสร้างเสริมสุขภาพ(สสส.) โครงการสร้างกลไกชุมชนการพัฒนาเยาวชนเพื่อสร้างพลเมืองจังหวัดสตูล สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ร่วมกับมูลนิธิสยามกัมมาจล ธนาคารไทยพาณิชย์ โดยสรุป ดังนี้

- สนับสนุนกิจกรรมโรงเรียนที่ยังดำเนินงานโครงการฐานวิจัย โรงเรียนอนุบาลสตูล โรงเรียนจริยธรรมอิสลามมูลนิธิ และระดับเครือข่ายการศึกษา

ปัญหาการศึกษาในจังหวัดสตูลนำมาสู่แนวคิดที่จะใช้กระบวนการวิจัย เพื่อหาวิธีแก้ปัญหาการศึกษา ซึ่งที่ผ่านมาศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดสตูล ได้ขับเคลื่อนงานวิจัยในพื้นที่หมู่บ้านมาตั้งแต่ปี 2544 โดยขยายผลจากโครงการชมพื้นบ้านมุสลิมบ้านท่ามาลัย ต.ปากน้ำ อ.ละงู จ.สตูล มาประยุกต์ใช้กับโรงเรียนบ้านตะโล๊ะไฮ ต.ปากน้ำ อ.ละงู จ.สตูล ในปีพ.ศ.2549 ซึ่งขณะนั้นมีท่านผู้อำนวยการสุทธิ สายสุนีย์ เป็นแกนนำขับเคลื่อน กระทั่งได้นวัตกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัย 10 ขั้นตอน อันเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เกิดจากนักเรียน มีครูเป็นกระบวนการ โดยมีเนื้อหาเป็นเรื่องใกล้ตัวในชุมชน

การขับเคลื่อนการศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัย มีมิติวัฒนธรรมเชิงพื้นที่ ศาสนา ภูมินิเวศน์ วิถีชุมชน ผสมรวมกับหลักสูตรแกนกลางของสถานศึกษาแต่ละแห่ง โดยกระบวนการวิจัย เป็นมากกว่าการเรียนรู้ที่เน้นขั้นตอนกระบวนการโดยตรง หากเป็นการผนวกมิติเชิงคุณค่าวัฒนธรรมท้องถิ่น สังคม ประเทศ เข้าไว้ด้วยกัน เป็นการหาทางออกของการศึกษา โดยมีภาคร่วมคือ สถานศึกษา หน่วยประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล ชุมชน เป็นก่งล้อขับเคลื่อน

ผลผลิตของงานวิจัย :

ผลลัพธ์การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งผลิตผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามความต้องการของชุมชน ผ่านการจัดการเรียนรู้ด้วยโครงการฐานวิจัย (research based learning: RBL) ใช้ต้นทุนของชุมชนเป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้ คือ การเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนให้สามารถคิดวิเคราะห์ได้ อย่างเป็นระบบ มีความคิดสร้างสรรค์ และคิดเชื่อมโยงได้ มีความผูกพันกับท้องถิ่น มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน มีจิตสาธารณะ และกล้าคิดกล้าแสดงออก ตัวอย่างข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าการให้อิสระกับ

โรงเรียนในการคิดและลงมือปฏิบัตินอกกรอบนโยบายจากส่วนกลางแต่สอดคล้องกับความต้องการและบริบทท้องถิ่น จะส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ

- โครงการกลไกชุมชนสู่การพัฒนาเยาวชนจังหวัดสตูล Active citizen สนับสนุนโดยมูลนิธิสยามกัมมาจล และ สสส.

จากการดำเนินงานรอบปี 2561 ที่ผ่านมา สามารถสรุปประเด็นการดำเนินโครงการเยาวชน ดังนี้

- ประเด็นทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

1. โครงการศึกษาสภาพปัญหาขยะ เพื่อออกแบบวิธีการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมในศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด(ตาดีกา)ราวภูอตุลยันนะฮ หมู่ 18 บ้านโคกพยอม ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล
2. โครงการศึกษาและอนุรักษ์พันธุ์พืชริมคลองมาบังบริเวณบ้านควนสู่การเรียนรู้ของเยาวชน
3. โครงการ ศึกษาความเปลี่ยนแปลงของป่าชายเลนหลังการประกาศเขตอภัยทาน สู่การสร้างสำนักรักษ์ป่าเลน บ้านท่าน้ำ เค็มใต้ ต.ท่าแพ อ.ท่าแพ จ.สตูล
4. โครงการศึกษาน้ำตกสายใจเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านเขาไคร้ ต.ควนกาหลง อ.ควนกาหลง จ.สตูล

- ประเด็นประวัติศาสตร์

1. โครงการ ศึกษาประวัติศาสตร์ตำบลเกตรีเพื่อการดำรงอยู่ร่วมกันของผู้คนในตำบล
2. โครงการแนวทางการสร้างสื่อการเรียนรู้ประวัติบ้านนาพญา พญาออกเขียว นาสีบั้ง และแหลมตันหยงกูโบร์ ให้กับเยาวชน

- ประเด็นผลิตภัณฑ์ชุมชน

1. โครงการศึกษาการใช้ประโยชน์จากสีธรรมชาติเพื่อนำมาทำผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อมของฝากประจำชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก ตำบลปากน้ำ อำเภอละงู จังหวัดสตูล
2. โครงการ ศึกษาวิธีการทำผ้ามัดย้อมเพื่อพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านวังนาใน หมู่ที่ 10 ตำบลน้ำผุด อำเภอละงู จังหวัดสตูล

- ประเด็นผักพื้นบ้านและผักปลอดสารพิษ

1. โครงการ ศึกษาข้อมูลการปลูกผักปลอดสารพิษ เพื่อส่งเสริมการปลูกการบริโภคให้กับคนในชุมชนโดยกลุ่มเยาวชนบ้านหัวทาง ม.6 ต.ละงู อ.ละงู จ.สตูล
2. โครงการ ศึกษารวบรวมข้อมูลผักพื้นบ้าน เพื่อการฟื้นฟูโดยการหาวิธีการปลูกในรูปแบบใหม่ของคนบ้านทุ่งพัฒนา หมู่ที่ 13 ตำบลละงู อ.ละงู จ.สตูล

- ประเด็นสุขภาพ

1. โครงการ ศึกษาเรียนรู้สุขภาพผู้สูงอายุตามวิถีชุมชนบ้านเขาน้อย ต.ย่านซื่อ อ.ควนโดน จ.สตูล
 2. โครงการ ศึกษาและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพผู้สูงอายุในพื้นที่สาธารณะบ้านเขาน้อย ต.ย่านซื่อ อ.ควนโดน จ.สตูล
- ประเด็นวัฒนธรรม
 1. โครงการ แนวทางการสร้างการเรียนรู้ด้านดนตรีบันจักลีตของชุมชนบ้านทุ่ง หมู่ที่ 5 ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล

ผลของเครื่องมือ R D M

ผลการใช้เครื่องมือ R D M ฟังดูเท่ แต่ในความเท่ ยาก ยากที่การรวบรวมข้อมูล บางส่วนไม่ถนัด และงานนี้ให้เยาวชนทำเอง จึงมีบางส่วนที่ยังเรียบเรียงข้อมูลได้ไม่ดีนัก ตรงนี้เราพบว่า ปีที่ผ่านมา เราไม่ได้ทำความเข้าใจกระบวนการนี้ ดีพอ เพราะเป็นเครื่องมือที่เพิ่งคิดออกมา พี่เลี้ยงคือบุคคลสำคัญที่ปีหน้า เราจะอบรม สร้างการเรียนรู้เครื่องมือ และกระบวนการ R D M ก่อนลงปฏิบัติการ

ส่วน D M ยังมีเงื่อนไขเรื่องเวลา ที่ปีนี้ ช่วงปฏิบัติการ แม้วางไว้ 4 เดือน แต่เอาเข้าจริง ทำได้แค่เสาร์ อาทิตย์เท่านั้น ตรงนี้ เราเห็นทางออกจากงานปีนี้ ว่าปีหน้าควรสร้างคณะพี่เลี้ยงขึ้นมา เพื่อรองรับปฏิบัติการร่วมกับกลุ่มเยาวชน

ส่วนที่เห็นชัด คือ เรื่อง การสื่อสาร ที่เราใช้สื่อสมัยใหม่ จากการอบรมของทางสยามกัมมาจล พบว่า เยาวชนสามารถใช้เป็นช่องทางสื่อสารงานแก่คนใน นอกพื้นที่ได้อย่างน่าสนใจ เช่น กรณีคลิปเด็กซึ่สงสัย ของสภาเด็กและเยาวชนตำบลเกตุรี ที่สามารถสื่อสารเรื่องราวที่ทำผ่านวิดีโอ จนคนในตำบลหันมาสนใจ และช่วยเหลือ

นอกจากนี้ เครื่องมือ R D M ยังถูกนำขยายผลในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดสตูล ซึ่งเป็นโครงการที่โหนดสตูล ร่วมกับผ.อ.สุทธิ สายสุนีย์ YEC จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สกว. กระทรวงศึกษาธิการ ปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน จากการสอน เป็นการจัดการกระบวนการเรียนรู้ มีแนวคิดสำคัญ คือ การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา พัฒนาคุณภาพการเรียนรู้

นอกจากนี้ ปีหน้า เครือข่ายเยาวชนในโครงการ จะเข้าร่วม พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล เพื่อร่วมขับเคลื่อนสตูลในอีกทางหนึ่งด้วย

การประเมินผลลัพธ์ตาม KRA

KRA 1 สร้างสำนึกและยกระดับคุณภาพเยาวชนสู่ความเป็นพลเมือง (Active Citizen)

สิ่งที่ทำได้

- การสร้างแนวคิดพลเมือง (Citizen) แก่เยาวชน ในด้านจิตสาธารณะ ความรับผิดชอบต่อชุมชน มีการเรียนรู้เปิดใจเยาวชน ให้เด็กได้ลงมือทำเองผ่านโครงการที่เด็กสนใจ ส่งผลให้เด็กกล้าพูด กล้าแสดงออก กล้าซักถาม เด็กสามารถออกแบบกระบวนการกิจกรรมเองได้ มีการวางบทบาท และแบ่งหน้าที่การทำงาน เด็กบางส่วนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากการที่เป็นเด็กแว้นซ์ หรือเด็กติดน้ำกระท่อม ให้มาเป็นแกนนำกลุ่ม และชวนเพื่อนมาร่วมกิจกรรม สนใจจะเรียนมากขึ้น
- การสร้างทักษะการบริหารโครงการคือ คน งาน เงิน เป็นการเรียนรู้ร่วมกันทั้งสองฝ่าย มีการต่อยอดความรู้ เด็กสามารถชวนเพื่อนๆ เข้ามาร่วมเรียนรู้ และเรียนรู้จากสิ่งที่ทำมาแล้ว เด็กสามารถบริหารจัดการเวลาในการมาร่วมทำกิจกรรมในทีมเองได้
- เด็กสามารถผลิตสื่อเองได้ เช่น คลิป และหนังสือทำมือ มีผลงานที่น่าพอใจ แสดงถึงศักยภาพทางการคิด การแสดงออก สื่อสาร เป็นการยกระดับ ฟังพูดอ่านเขียนได้ดีขึ้น
- สามารถสร้างกลุ่มเยาวชนในพื้นที่ได้ โดยเฉพาะพื้นที่ใหม่ ที่ไม่เคยมีงานเยาวชนในพื้นที่มาก่อน

สิ่งที่ต้องพัฒนา

- เพิ่มการสื่อสารเรื่องการยอมรับตัวตนเยาวชน แก่พี่เลี้ยง ผู้ปกครอง คนในชุมชน ในเรื่องสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ค่านิยมที่เปลี่ยนไป เพื่อความเข้าใจและดำรงอยู่ร่วมกัน
- เพิ่มทักษะการใช้เทคโนโลยีมาเสริมในการเรียนรู้ เพราะเป็นเงื่อนไขสำคัญในการจัดการเรียนรู้ ศตวรรษที่ 21
- เพิ่มเติมเนื้อหาเชิงประเด็น ที่เยาวชนสนใจ โดยผู้เชี่ยวชาญ เช่น ประเด็นผ้ามดัย้อม ที่มีครูหนุ่ม นื่องนะโม มาช่วย จะเติมเรื่องการพัฒนาประเด็นที่เด็กสนใจให้ดีขึ้น
- ปรับเรื่องการบริหารจัดการเรื่องงบประมาณ การบริหารจัดการโครงการ บางกลุ่มพี่เลี้ยงเป็นคนจัดการให้ ทำให้เด็กไม่ได้คิดเอง
- เพิ่มเวทีนำเสนอผลงานของเด็กในระดับชุมชน เป็นการสื่อสารสาธารณะในชุมชน

- สร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มอื่นๆ เชื่อมโยงประเด็นที่ทำงานกับเรื่องอื่นๆ ควบคู่การพัฒนาเครือข่ายเยาวชน
- เพิ่มการทำงานกับเด็กแว้นซ์ และเด็กติดน้ำกระท่อมเพิ่มขึ้น โดยเราต้องมีวิทยากร การทำงานกับเด็กกลุ่มเสี่ยง
 - มีวงคุยกับพี่เลี้ยง เรื่องการทำงานกับเด็กเสี่ยง เด็กนอกระบบหรือในระบบที่มีพฤติกรรมแบบนี้ เพื่อค้นหาชุดความรู้ในการทำงานกับเด็กกลุ่มเสี่ยง
 - มีการปรับเปลี่ยนมุมมอง วิธีคิด และกระบวนการการทำงานของพี่เลี้ยงที่มีต่อเด็กกลุ่มเสี่ยง สร้างความเชื่อมั่นให้กับเด็ก
 - ทำให้พี่เลี้ยงมีชุดความรู้ เป็นมว้ยในการทำงานกับเด็กกลุ่มเสี่ยง

หมายเหตุ : KPI เพิ่มเติมที่อยากพัฒนาต่อ คือ วัดเด็กเสี่ยงที่เกิดการเปลี่ยนแปลง และความรู้เรื่องการทำงานกับเด็กเสี่ยง

KRA 2 พัฒนาศักยภาพแกนนำชุมชนและผู้ปกครองสู่การเป็นพี่เลี้ยงเยาวชนระดับพื้นที่ (Coach)

สิ่งที่ทำได้

- การสร้างพี่เลี้ยงให้มีความตั้งใจ พร้อมที่จะลุย พร้อมที่จะช่วยเหลือ/ทำงานกับเด็ก เสียสละ ให้ความร่วมมือดีมาก ตรงนี้เกิดจากการสื่อสารประเด็นที่เราต้องการ เป้าหมายที่เราต้องการให้ตรงกันจึงสามารถพัฒนาขีดความร่วมมือได้ดี เช่น เวลาจัดกิจกรรมเยาวชน พี่เลี้ยงจะเข้ามามีส่วนร่วม มาสอน มาทำอาหาร มาสื่อสาร บ้างมาตลอด บ้างมาเยี่ยมเยียน มีการหมุนเวียน แม้เราไม่มีคำตอบแทนให้กับพี่เลี้ยง แต่ทุกครั้งที่มีการประชุมพี่เลี้ยงมาร่วมประชุมด้วยความเต็มใจ
- ที่เห็นชัดอีกประการคือ การนัดหมายเพื่อทำกิจกรรมเยาวชน พี่เลี้ยงจะเอาเวลาของเด็กเป็นหลัก แล้วเคลียร์ตัวเองให้ว่าง เปิดใจที่จะเรียนรู้ เข้าใจพฤติกรรมของเด็กมากขึ้น ทำให้ได้ใจเด็ก เป็นตัวเชื่อมระหว่างเด็กกับคนในชุมชนคนอื่นๆ แหล่งความรู้ หน่วยงานต่างๆ ทำให้งานเด็กขยายวงเพิ่มขึ้น
- พี่เลี้ยงสามารถช่วยกระตุ้น ติดตามให้น้องๆ ทำโครงการ ผ่านการตั้งคำถาม เป็นการปรับบทบาทตนเองให้เป็นโค้ช

สิ่งที่ต้องพัฒนา

- เพิ่มทักษะการโค้ชแก่พี่เลี้ยง เน้นการลดอำนาจในการจัดการ เพราะที่ผ่านมายังมีบางครั้งที่พี่เลี้ยงยังใช้อำนาจในการนำ เพราะความหวังดีมากเกินไป เช่น พี่เลี้ยงคาดหวังผลสำเร็จมากเกินไป จึงทำหลายๆ แทนเด็ก เช่น ปลุกฝึกแทนเด็ก
- เพิ่มความรู้การทำงานเยาวชน แก่พี่เลี้ยง รวมถึงสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง
- เพิ่มคณะพี่เลี้ยงในการทำงานปี 2562 ที่ประกอบด้วย 1) โค้ช 2) นักยุทธศาสตร์ที่คิดเชื่อมโยง และ 3) คนที่สนับสนุนช่วยเหลือเด็ก

KRA 3 ขับเคลื่อนกลไกชุมชนสู่การพัฒนาเยาวชน 15 พื้นที่ ผ่านการหนุนเสริมกลุ่ม /เครือข่ายเยาวชน และกลุ่มเครือข่ายแกนนำชุมชนกับผู้ปกครอง

สิ่งที่ทำได้

- กระบวนการสร้างการเรียนรู้แบบค่อยๆ ทำ ส่งผลให้เริ่มเห็นคน เห็นรูปแบบที่จะทำให้เกิดกลไกในปีที่ 2 ที่เห็นชัดคือ มีพี่เลี้ยงและเยาวชนไปช่วยงานข้ามพื้นที่ หรือไปดูงานต่างพื้นที่
- นำความรู้ กระบวนการพัฒนาเยาวชนในปีที่ 1 ไปสร้างการเรียนรู้แก่เครือข่ายเยาวชนอื่น เช่น การมาช่วยค่ายเยาวชนปากบารา , การอบรมพัฒนาโครงการเยาวชน “เด็กตรัง Young หรอย” ที่กำลังพัฒนางานเยาวชนในพื้นที่, การพัฒนาโครงการเยาวชนของเครือข่ายองค์กรคุณนิมิตสตูล ที่ต้องการพัฒนาโครงการ 3 โครงการ ในระหว่างการขยายผล ทางทีมชวนแกนนำเยาวชนมาร่วมสร้างการเรียนรู้ เช่น เป็นฝ่ายสันทนการ เป็นต้น

สิ่งที่ต้องพัฒนา

- จัดระบบเครือข่ายพี่เลี้ยง เครือข่ายเยาวชนให้มีโครงสร้างที่ชัดเจน โดยในปีที่ 2 ทางโครงการฯ ได้ออกแบบการพัฒนาโจทย์เพิ่มจากโครงการพื้นที่ คือ โครงการเครือข่ายเยาวชน และโครงการเครือข่ายพี่เลี้ยง เป็นการเสริมการทำงานในรูปแบบเครือข่าย โดยวางเป้าหมายให้ผู้ปกครองมาเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อน ร่วมกับทีมพี่เลี้ยง
- พัฒนายุทธศาสตร์การเชื่อมโยงกับหน่วยงานต่างๆ โดยเฉพาะหน่วยงานที่ดูแลเรื่องเด็กเยาวชนในพื้นที่

หมายเหตุ : KPI เพิ่มเติม ให้ผู้ปกครองมีบทบาทในการสร้างการเรียนรู้ให้กับลูก และให้คณะพี่เลี้ยงร่วมพูดคุยกันและทำให้เกิดกลไก

กิจกรรมเพิ่ม : มีวงคุยในการกับผู้ปกครองในเรื่องพัฒนาการของลูก และพัฒนาทักษะของพ่อแม่ในการทำงานกับลูก พัฒนาลูก ให้เป็นพ่อแม่ Active Citizen

KRA 4 พัฒนาชุดความรู้ในการสร้างการเรียนรู้แก่เยาวชนแกนนำชุมชน และผู้ปกครอง

สิ่งที่ทำได้ดี

- คณะทำงานโครงการฯ ไม่มีความรู้เรื่องการทำงานกับเยาวชนมาก่อนเลย ทำให้เราได้เรียนรู้มากขึ้น มีชุดความรู้ ทำให้เห็นทิศทางการทำงานกับเยาวชน และชุดเรียนรู้ในการทำงานกับพี่เลี้ยง โดยได้เครื่องมือ วิธีการในการทำงานเยาวชน เครื่องมือที่จะให้เด็กทำงาน เป็นการทดลองทำ และพิสูจน์เครื่องมือ วิธีการ

สิ่งที่ต้องพัฒนา

- พัฒนาชุดความรู้เรื่องการทำงานที่จะขับเคลื่อนกลไกเยาวชน และกลไกพี่เลี้ยง
- บ่มเพาะชุดความรู้ที่ผู้ปกครองต้องทำงานกับเด็ก เยาวชน เพราะเป็นชุดความรู้สำคัญในสภการทำงาน

KRA 5 ยุทธศาสตร์การทำงานของพี่เลี้ยงโครงการสู่พัฒนาเยาวชนอย่างมีความรู้และเป็นระบบ

หนึ่ง จากการดำเนินงานโครงการ ก่อให้เกิดการรวบรวมคน สร้างชุดความรู้และพัฒนาเครื่องมือ ยังอยู่ในช่วงก่อคาน สร้างการรับรู้ว่ามีกลุ่มเยาวชนที่ทำงานในจังหวัดสตูลมากขึ้น ผ่านรูปแบบการทำงานที่ใช้ความรู้ในการทำงาน ให้เยาวชนบริหารจัดการโครงการเอง รวมทั้งสื่อสารเรื่องเด็กและเยาวชนในสังคมคนจังหวัดสตูล และพัฒนาเป็นยุทธศาสตร์ในอนาคต

สอง เน้นการสร้างกลไกเยาวชน และกลไกชุมชน ผ่านงาน Routine ควบคู่งานโครงการ Active Citizen เพราะถ้าทำเฉพาะกิจกรรมในโครงการ เมื่อจบโครงการ กิจกรรมเหล่านี้ก็จะหายไป แต่ถ้ามีกิจกรรมอื่นๆ มาเสริมให้เยาวชนได้ทำร่วมกันอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง เช่น เก็บขยะในชุมชนทุกวันเสาร์ ทำผ้ามดัย้อม(กิจกรรมในโครงการ) ทุกวันอาทิตย์ จะทำให้กลไกการทำงานเยาวชนยังขับเคลื่อนต่อไปได้ แม้โครงการจะจบไป

- โครงการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่จังหวัดสตูล ตรัง และนครศรีธรรมราช สนับสนุนโดย สสส.

จากการลงพื้นที่สนับสนุนโครงการอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดสังคมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบใหม่ เกิดการเปรียบเทียบการทำงานแบบเดิมกับการทำงานแบบใหม่ที่ได้จากกระบวนการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ฯ ครั้งนี้ ทำให้เปลี่ยนวิธีคิด เปลี่ยนมุมมอง เปลี่ยนวิธีการทำงาน รวมถึงการทำงานกับทีมกับคนอื่นให้ได้ดีมากขึ้นจากเดิมที่เคยทำ ส่วนใหญ่เป็นการฉาบฉวย ประชาสัมพันธ์ ด้วยกิจกรรมซ้ำๆ เหมือนกัน หรือคล้ายคลึงกันทุกปี

เห็นเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานของเจ้าหน้าที่ จากที่มองที่ปลายทาง เช่น ชุมการมองกิจกรรม ที่ต้องทำให้เสร็จ เมื่อเสร็จกิจกรรมได้รู้สึกโล่งอกกับงานที่ทำ โดยไม่สนใจผลผลิต ผลลัพธ์ และการพัฒนาของคน เป็นใส่ใจให้ความสำคัญกับงานที่ทำ กลุ่มเป้าหมายที่เข้ากระบวนการ และผลที่อยากให้เกิดขึ้นมากขึ้น

นำความรู้ เทคนิค กระบวนการที่ได้ไปทำงานกับงานอื่น ในพื้นที่ จากการสะท้อนของเจ้าหน้าที่ ส่วนใหญ่ให้ความเห็นตรงกันว่า การอบรมหรือการทำตามนโยบาย ส่วนใหญ่ดำเนินการเหมือนๆ กัน ไม่ค่อยมีความแตกต่าง แต่เมื่อได้เรียนรู้เทคนิค กระบวนการ วิธีคิด เหล่านี้แล้ว ทำให้ละเอียดกับการทำงาน ให้ความสำคัญกับผู้เกี่ยวข้องมากขึ้น และพยายามนำกระบวนการมีส่วนร่วมไปใช้ ตลอดจนเทคนิคอื่นๆ ในการทำงานมากขึ้น ทำให้รู้สึกมีอิสระ และสนุกกับการทำงานมากกว่าเดิม

อสม. ปรับบทบาทตัวเอง บทบาท อสม.เดิมคือทำงานตามคำสั่ง แต่เมื่อได้รับการพัฒนาความคิดจากเจ้าหน้าที่ รพ.สต. ทำให้เรียนรู้วิธีการทำงานแบบใหม่ คำนึงถึงศักยภาพ ปัญหา ความต้องการของคนในท้องถิ่นตัวเอง และเห็นศักยภาพของทีมมากขึ้น

การบูรณาการการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่สาธารณสุขกับงานอื่น จากกระบวนการทำงานให้เกิดแนวทางบูรณาการ ให้สอดคล้องกับงานของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.)สามารถแบ่งงานได้ดังนี้ งานประจำ (อยู่รอด) เป็นลักษณะงานประจำ (Routine) หรืองานตามนโยบาย ที่กระทรวงสาธารณสุขสั่งการมา งานนโยบายที่สามารถเป็นชื่อเสียง (อยู่ได้) ตอบภารกิจ ตัวชี้วัด งานทำวิจัย สามารถตอบตัวชี้วัดการดำเนินของเจ้าหน้าที่ รพ.สต. งานที่ตอบสนองความต้องการของตนเอง (อยู่ยั่งยืน) การพัฒนาให้แกนนำชุมชน อสม. ดำเนินการด้วยตัวเอง สามารถจัดการตนเองในปัญหาชุมชน หน่วยงานภายนอก เป็นพี่เลี้ยงการทำงาน การบูรณาการทั้ง 3 ส่วนที่กล่าวมาที่เริ่มต้นในหัวข้อที่ 3 สามารถตอบโจทย์ งานนโยบายที่ให้มา มีนับคะแนนและผลงาน รางวัล และสามารถคลี่คลายปัญหาในงานประจำในข้อที่ นำไปสู่การประเมินองค์กร เช่น การทำโออี คือการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในองค์กร นำกระบวนการอบรม พลังกลุ่ม ไปใช้ได้ มีความเป็นทีมในการทำงาน เกิดกลไกเพื่อนช่วยเพื่อน การแบ่งบทบาท และการหนุนเสริมข้ามพื้นที่

องค์ความรู้ได้จากการทำงาน แนวทางการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่สาธารณสุขให้ สามารถสร้าง PBL วิธีการทำงานของพี่เลี้ยงแต่ละระดับ (ระดับภาค ระดับจังหวัด ระดับพื้นที่) การคัดเลือกพื้นที่ การพัฒนาโครงการโดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุข การนำเครื่องมือไปใช้ต้องมีทั้ง 2 ประเภทคือ เครื่องมือที่ใช้เพื่อการปรับเปลี่ยนวิธีคิด และเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาทักษะการทำงานแบบมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่ายการทำงาน เพื่อการแตกหน่อต่อยอด และการทำทีมที่ขับเคลื่อนการทำงานร่วมกัน

แผนทิศทางที่จะขับเคลื่อนต่อของโหนด

สำหรับการทำงานในระยะต่อไป ให้ความสำคัญกับการรวบรวมองค์ความรู้ จัดทำสื่อ ทบทวน หลักสูตร แลกเปลี่ยนผลการดำเนินงานจากผู้ร่วมกระบวนการ และมหกรรมนำเสนองานลดละเลิกบุหรี่ยุทธศาสตร์ภาคใต้

กระบวนการ/โปรแกรม	วัตถุประสงค์
จัดทำสื่อการเรียนรู้	- เพื่อเพิ่มทักษะด้านการจัดทำสื่อที่เหมาะสม สร้างสรรค์และใช้ประโยชน์ได้
จัดทำหลักสูตรการเรียนรู้	- เพื่อวิเคราะห์กระบวนการทั้งหมด และจัดทำเป็น หลักสูตรหรือคู่มือ ในการสร้างการเรียนรู้กับ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข
เวทีแลกเปลี่ยน	- เพื่อให้แต่ละพื้นที่ได้แลกเปลี่ยนวิธีการทำงาน
ติดตามสนับสนุนพื้นที่ 3 จังหวัด	- เพื่อให้พี่เลี้ยงได้ติดตามการทำงานของแต่ละพื้นที่ให้ สามารถดำเนินงานได้อย่างราบรื่น แก้ปัญหาได้ทัน การณ์
ประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระดับภาค/ระดับจังหวัด	- เพื่อติดตาม การทำงาน - เพื่อช่วยกันคลี่คลายปัญหา อุปสรรคการทำงาน
เวทีนำเสนอการจัดการเรียนรู้	- เพื่อนำเสนอสิ่งที่ได้จากการทำงานในรูปแบบที่ เหมาะสมและสอดคล้องกับเป้าหมาย

3. การสนับสนุนงานอื่น คือ การดำเนินงานสมัชชาคนสตูล การขับเคลื่อนข่ายภาคประชาสังคม อาทิ เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน เครือข่ายประมงพื้นบ้าน เครือข่ายการศึกษา และ การ สนับสนุน กระบวนการ โดย นำ วิธี การ กิจกรรมแบบงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นไปสนับสนุนให้สามารถขับเคลื่อนงานตามเป้าหมายของ เครือข่าย และการขับเคลื่อนเชิงนโยบาย

ที่ผ่านมา ทางศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.สตูล โดยสนับสนุนกระบวนการการสร้างอำเภอละ
งูสุภาพะ ดำเนินการโดยเครือข่ายสุขภาพอำเภอละงู (เป็นวิทยากร) สนับสนุนโรงเรียนพระราชรัฐ เริ่ม
งานสนับสนุนการใช้เครื่องมือการเรียนรู้ โครงการฐานวิจัย กับโรงเรียนพระราชรัฐ สนับสนุนโดย ธนาการ
ไทยพาณิชย์ และมูลนิธิสยามกัมมาจล โดยที่ทีมโหนด และเครือข่ายเป็นวิทยากรอบรม และติดตามหนุน
เสริม เป็นเวลา 1 ปี สนับสนุนและติดตามการใช้เครื่องมือการเรียนรู้ โครงการฐานวิจัย กับโรงเรียน
พระราชรัฐ สนับสนุนโดย ธนาการไทยพาณิชย์ และมูลนิธิสยามกัมมาจล

ความร่วมมือทั้งหมด อยู่ภายใต้การขับเคลื่อนเครือข่ายสมัชชาคนสตูล ปี 2561 ซึ่งสมัชชาคนสตูล
ถือเป็นการรวมตัวครั้งใหญ่ของภาคประชาสังคมในจังหวัดสตูล จากทุกกลุ่มองค์กร ภาคีเครือข่ายที่
ทำงานขับเคลื่อนทางสังคมที่แตกต่าง และหลากหลาย ครอบคลุมเกือบทุกมิติ ในชื่อของ “สมัชชาคน
สตูล” ซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี และนี่ถือเป็นการจัดครั้งที่ 7 ติดต่อกัน เพราะเราเชื่อว่า “พลังพลเมือง”
คือกำลังสำคัญที่จะต้องร่วมมือกันกับทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ท้องถิ่น เอกชนห้างร้าน รวมถึงผู้นำทาง
ศาสนาทุกศาสนา เพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและท้องที่บ้านเกิดเมืองนอนของตนเอง

การก่อตัวเป็นสมัชชาคนสตูลที่เป็นเสมือนพื้นที่กลางของภาคประชาชนมีเป้าหมายสำคัญอย่างน้อย
2 เรื่อง คือ หนึ่ง เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้มีการสร้างสรรค์กิจกรรม โครงการ หรือแผนงานที่เป็น
ประโยชน์ต่อประชาชนในมิติต่างๆ ที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิต ทั้งมิติทางสังคม วัฒนธรรม
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยว และมิติทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนได้มีการ
รวมกลุ่ม รวมตัวกันดำเนินภารกิจที่จะสร้างการพัฒนาเพื่อความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ให้กับตนเอง
และชุมชน สอง เพื่อให้มีการใช้พื้นที่แห่งนี้ระดมความคิดเห็นจากกลุ่มต่างๆ เพื่อจัดทำเป็นข้อเสนอการ
พัฒนาที่เป็นความต้องการที่แท้จริงของประชาชนชาวจังหวัดสตูล อันจะเป็นทางเลือก หรือเป็นแนวทาง
ให้ส่วนราชการจังหวัด อำเภอ หรือองค์การบริหารส่วนจังหวัด ส่วนตำบล รวมถึงหน่วยงานราชการ
ต่างๆ ได้นำไปใช้เพื่อบรรจุเป็นนโยบาย หรือแผนงานการพัฒนาตามวาระของแต่ละหน่วยงานได้อย่าง
สอดคล้องต้องกันกับภาคประชาชนในแต่ละปี ซึ่งครอบคลุมประเด็นต่างๆ กว่า 10 ประเด็น อาทิ
ประเด็นด้านสุขภาพอนามัย ด้านการศึกษา ด้านเด็กเยาวชน ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการส่งเสริม
อาชีพ ด้านที่ดินที่อยู่อาศัย ด้านสิทธิชุมชน และด้านสวัสดิการชุมชน และกองทุนชุมชน เป็นต้น

ในการพูดคุยของกลุ่มรักจัง มีแนวคิดการขับเคลื่อนในรูปแบบการจัดงานสมัชชา โดยหมุนเวียนให้
สมาชิกแต่ละอำเภอรับเป็นเจ้าภาพโดยการส่งมอบในเวทีสมัชชาครั้งที่ผ่านๆ มา มีคณะกรรมการสมัชชา
(รักจังสตูล) เป็นคณะกรรมการการจัดงาน โดยรูปแบบนี้สามารถสร้างพื้นที่ การเชื่อมโยงคนในพื้นที่
อำเภอได้เชื่อมโยงเครือข่ายที่จะทำงานร่วมกัน เป็นการออกแบบคล้ายกับการแข่งขันฟุตบอลโลก ที่มี
ประเทศเจ้าภาพ และคณะกรรมการ (ฟีฟ่า) เป็นคณะกรรมการ

งานสมัชชาคนสตูล ครั้งที่ 8 จัดขึ้นโดยใช้พื้นที่อำเภอควนกาหลงเป็นเจ้าภาพ และเครือข่ายกองทุน
หมู่บ้านจังหวัดสตูล เข้าร่วมเป็นสมาชิกสมัชชาคนสตูล ซึ่งการจัดงานได้เชิญ นายสุวพันธุ์ ตันยุวรรธนะ
รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี นายจรัสวัฒน์ เกลี้ยงเกลา ผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล, นายอำเภอทุก

อำเภอ ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนหมู่บ้าน หัวหน้าส่วนราชการทุกหน่วยงาน และพี่น้องประชาชนชาวจังหวัดสตูล

ในการประชุมกลุ่มรักจังสตูล ที่มีตัวแทนจากทุกเครือข่าย จำนวนหลายครั้งมีการวิเคราะห์ประเด็นในการจัดงานสมัชชา ที่ต้องมีประเด็นหลักของการจัดงานในปีนี้อยู่เป็นความปรารถนาของประชาชนชาวจังหวัดสตูลโดยทั่วกัน ที่เราได้รับการรับรองจากองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization : UNESCO) ที่ได้ประกาศให้จังหวัดแห่งนี้เป็นแหล่งอุทยานธรณีของโลก (Global Geoparks) หรือที่เรียกว่า จีโอพาร์ค อันถือเป็นอุทยานธรณีแห่งแรกของประเทศไทย และเป็นแห่งที่ 5 ของภูมิภาคอาเซียน ซึ่งการประกาศดังกล่าวเป็นไปตามเกณฑ์ที่องค์การยูเนสโกวางไว้ คือต้องมีคุณค่าด้านการอนุรักษ์มรดกทางธรณีวิทยา โบราณคดี นิเวศวิทยา และวัฒนธรรม และความหมายของอุทยานธรณีโลกจะต้องเป็นขอบเขตพื้นที่ที่ประกอบด้วยแหล่ง หรือสถานที่ที่มีคุณค่าด้านธรณีวิทยา โบราณคดี นิเวศวิทยา และวัฒนธรรม มีการบริหารจัดการแบบองค์รวมระหว่างการรักษา การให้ความรู้ การศึกษาวิจัย และการพัฒนาสังคม วัฒนธรรม และเพื่อการสร้างความยั่งยืนในด้านเศรษฐกิจให้กับพื้นที่นั้นๆด้วย ทั้งนี้ในการบริหารจัดการพื้นที่อุทยานธรณีวิทยานี้ จะต้องส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการ เพื่อสร้างการเชื่อมโยงความสำคัญของมรดกทางธรณีวิทยาผ่านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในมิติต่างๆด้วย

เวทีสมัชชาคนสตูลในปีนี้ได้เห็นถึงความสำคัญต่อเรื่องนี้จึงจัดให้เป็นวาระสำคัญประจำปีว่าด้วย “พลเมืองรักจังสตูล บนแผ่นดินอุทยานธรณีโลก” (We Love Satun People's Power @ The Land Of UNESCO Global Geopark) เพื่อที่จะสื่อสารให้ประชาชนชาวจังหวัดสตูลทุกคนได้เข้าใจ ความตระหนัก และให้ถือเป็นภารกิจสำคัญร่วมกันที่ทุกคนจะต้องช่วยกันเสริมสร้างความเป็นเมืองแห่งอุทยานธรณีของโลกแห่งนี้ให้เป็นที่สนใจของคนทั้งประเทศ และคนทั้งโลก ซึ่งถือเป็นโอกาสอันยิ่งใหญ่ที่พลเมืองสตูลทุกคน ทุกภาคส่วนที่มีหัวใจ “รักจังสตูล” จะได้ช่วยกันรังสรรค์ผืนแผ่นดินสตูล อันเป็นแผ่นดินแห่งอุทยานธรณีของโลกให้มีความเจริญรุ่งเรือง มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนตามความหมายที่เราต้องการอย่างแท้จริง

อภิปรายผล

1. การดำเนินงานแบบชุดโครงการ ที่มีการขับเคลื่อนเพื่อสร้างเครือข่าย

จากภารกิจข้างต้นเพื่อนำไปสู่ “การพัฒนาจังหวัดสตูลแบบยั่งยืน” โดยใช้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น สนับสนุนการทำงาน คนทำงานศูนย์ประสานงานเป็นผู้ขับเคลื่อน ร่วมกับชุมชนวิจัย ชุดประเด็นวิจัย งานวิจัยท้องถิ่นประยุกต์ และการนำองค์ความรู้ไปใช้ในการพัฒนาพื้นที่จังหวัดสตูล โดยมีรูปแบบดังนี้

1. งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (ชุมชนวิจัย)

เป็นรูปแบบที่เป็นการสร้างการเรียนรู้กับชุมชน เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาชุมชน โดยกลุ่มในชุมชน ที่ผ่านสามารถเป็นต้นแบบการวิจัยเพื่อท้องถิ่นสำหรับสตูล เช่น การท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มชนมพื้นบ้านที่เชื่อมโยงหลักสูตรท้องถิ่นกับระบบโรงเรียนที่โรงเรียนบ้านตะละใส ที่เป็นต้นแบบการศึกษา

2. งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเชิงประเด็นเครือข่าย

การดำเนินงานแบบชุดโครงการ ที่มีการขับเคลื่อนเพื่อสร้างเครือข่าย อย่างกรณีเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ เครือข่ายประมงพื้นบ้าน และเครือข่ายการศึกษา ที่สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาเชิงพื้นที่ ที่รวมประเด็นจากชุมชนมาขับเคลื่อนในระดับจังหวัด

3. งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นแบบประยุกต์

การประยุกต์ใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่ศูนย์ประสานงานดำเนินการร่วมแหล่งงบประมาณ เพื่อตอบโจทย์ เช่น การสร้างชุมชนบริหารจัดการตนเอง โดยใช้เครื่องมือวิจัยเพื่อท้องถิ่น ทำงานเพื่อพัฒนาชุมชน ผ่านระบบข้อมูล การพัฒนาเยาวชน โดยให้ได้ใช้เครื่องมือวิจัยเพื่อท้องถิ่น RDM ที่เป็นรูปแบบที่พัฒนาเพื่อทำงานกับเยาวชนในชุมชน โดยมีพี่เลี้ยงชุมชน การพัฒนาหมอนามัยให้สามารถเป็นพี่เลี้ยง นำเครื่องมืองานวิจัยเพื่อท้องถิ่นไปใช้แก้ปัญหาสุขภาพระดับชุมชน

ที่สำคัญกระบวนการวิจัยที่ 3 รูปแบบ ตัวขับเคลื่อนงานที่สำคัญ คือ “พี่เลี้ยง” ที่ทำหน้าที่สร้างการเรียนรู้ กับกลุ่มที่ใช้เครื่องมืองานวิจัยท้องถิ่น เช่น ชุมชนวิจัย ชาวบ้านเป็นนักวิจัย ศูนย์ประสานงานเป็นพี่เลี้ยง การศึกษาเด็กทำวิจัย ครูเป็นพี่เลี้ยง การพัฒนาเยาวชนเยาวชนทำวิจัย พี่เลี้ยงในชุมชนเป็นพี่เลี้ยง การสาธารณสุขสุข อสม.เป็นนักวิจัย เจ้าหน้าที่สาธารณสุขเป็นพี่เลี้ยง ซึ่งการพัฒนารูปแบบการวิจัยแบบนี้ คือ รูปแบบการขยายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่สร้างตัวคูณ ทั้งในการใช้เครื่องมือ และคนทำงานไปพร้อมในคราวเดียวกัน อีกทั้ง ในประเด็นเดียวกัน สามารถยกระดับประเด็นไปสู่ระดับจังหวัด เชิงนโยบายการดำเนินงานของหน่วยงาน

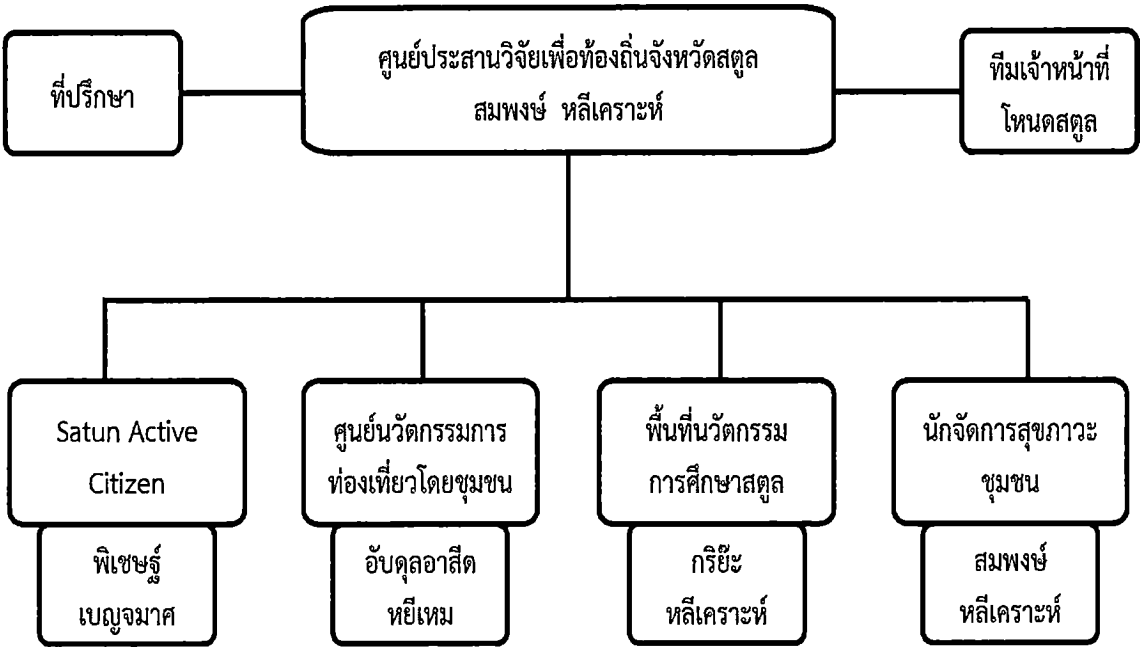
2. การพัฒนาองค์กรในการขับเคลื่อนวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล ดำเนินการตามภารกิจการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ตามการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ประจำปีงบประมาณ 2561 ที่มีส่วนในการติดตามสนับสนุนโครงการวิจัยวิจัยที่ได้รับงบประมาณ ในปี 2559 จำนวน 3 โครงการ ในปี 2560 จำนวน 3 โครงการ โดยมีพี่เลี้ยงติดตามสนับสนุนจำนวน 5 คน ทุกคนแบ่งกันรับผิดชอบตามความถนัดของตนเอง ในประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน การจัดการท่องเที่ยวในชุมชน ในการพัฒนาการบริการท่องเที่ยวแบบรับผิดชอบต่อสังคม และการพัฒนาสินค้าเกษตรอินทรีย์สู่ความเป็นมาตรฐาน ประเด็นการศึกษา ศึกษาประวัติศาสตร์ในจังหวัดสตูลเพื่อนำมาสร้างคุณค่าใหม่ให้เกิด

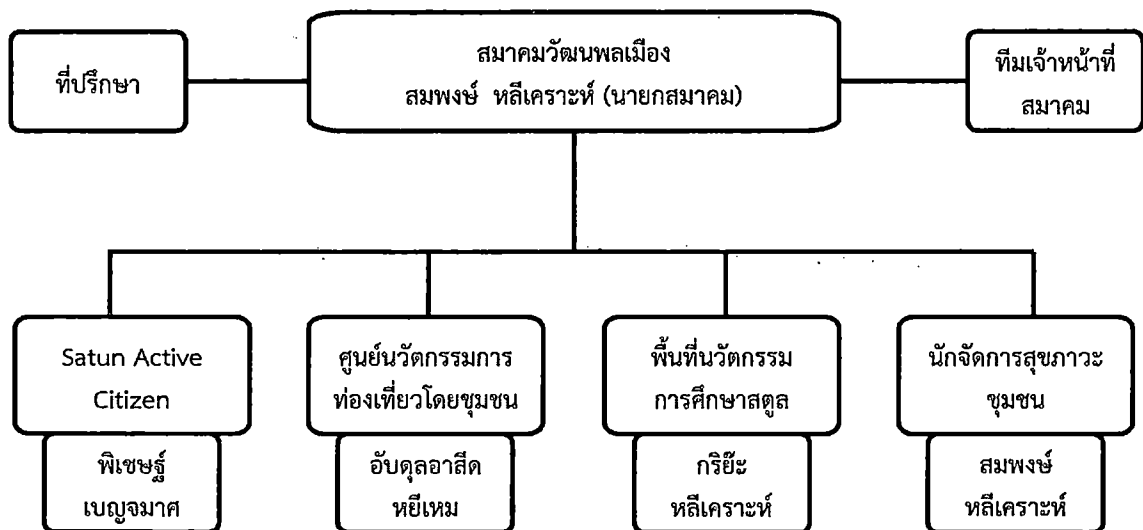
การเรียนรู้ ทั้งหมดของโครงการที่ขับเคลื่อนเป็นลักษณะชุดโครงการมีพื้นที่กระจายตัวไปทุก 7 อำเภอใน จังหวัดสตูล โดยมีเป้าหมายโดยภาพรวมคือต้องการพัฒนาสู่ความเป็น “จังหวัดสตูลยั่งยืน”

สำหรับปีนี้ทางศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูลมีการปรับการหนุนเสริมโครงการ เป็นลักษณะชุดโครงการ และภารกิจประเด็นอื่นๆ ก็เลยมีการปรับระบบการบริหารจัดการบ้างเล็กน้อย โดยมีโครงสร้างดังนี้

โครงสร้างองค์กรศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล (ปัจจุบัน)

จากโครงสร้างดังกล่าว เป็นการยืนยันทิศทางการบริหารจัดการที่เน้นการบริหารแบบชุดโครงการ โดยมีหัวหน้าในแต่ละประเด็น โดยหนึ่งในความยั่งยืนในอนาคตคือ การจดทะเบียนสมาคม ม ในนาม สมาคมวัฒนพลเมือง ที่มีรูปแบบโครงสร้างดังนี้

โครงสร้างนี้เพื่อให้เห็นระบบการรับผิดชอบในส่วนของงานแต่ละประเด็นให้ง่ายต่อการติดต่อประสานงานจาก สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นและบุคคลภายนอก ในความเป็นจริงพี่เลี้ยงมีการหนุนเสริมการดำเนินงานของแต่ละส่วนซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง ได้รับความเคลื่อนไหวจากการช่วยงานและการประชุมในทีมสำนักงาน

ในกรอบการทำงานในแต่ละวันจะมีการกำหนดเวลาของการทำงาน เริ่มตั้งแต่ 9 โมงเช้าจนถึง 5 โมงเย็น ซึ่งเป็นเวลาปกติ เพื่อให้มีเวลาในการทำงานอย่างอื่นที่ไม่ใช่งานลงพื้นที่และเพื่อให้เห็นระบบในการทำงานขององค์กรด้วย และเพื่อให้ทุกคนได้ตระหนักว่าต้องมีระบบระเบียบในการทำงานและในวันอาทิตย์จะเป็นวันหยุดในหนึ่งสัปดาห์ ถ้าหากมีการประชุมช่วงกลางคืนหรือในวันหยุดก็ถือเป็นภารกิจปกติของคนทำงาน

แต่จากบทเรียนที่ผ่านมาพบว่าต่างคนต่างมีภาระงานพื้นที่ค่อนข้างเยอะและช่วงเวลาของชุมชนจะใช้กลางคืนในการประชุมเพราะเป็นเวลาหลังเลิกงานของชุมชน ทำให้บางวันมีอาการเหนื่อยล้าลุกขึ้นมาทำงานแต่เข้าไปได้ค่อนข้างยาก ก็เลยให้อิสระในการทำงาน ในสำหรับบางวันเข้าสำนักงานเข้าหน่อยก็ไม่ใช่ไร

นอกจากนี้ยังมีที่ปรึกษาที่คอยให้คำแนะนำ เป็นผู้หลักผู้ใหญ่ที่สนับสนุนกระบวนการทำงานทั้งเติมแนวความคิด ช่วยเหลืองาน เป็นกระบอกเสียง ซึ่งในปีนี้มี อาจารย์สุทธิ สายสุนีย์ อาจารย์พรนัทสมา และอาจารย์หุตติน อุสมา

มีกัลยาณมิตรที่เป็นภาคีร่วมในการทำงานแม้จะไม่ได้ลงลึกในกระบวนการทำงานแต่ก็มีส่วนร่วมรับรู้และทางศูนย์ประสานงานเองก็สามารถที่เชื่อมโยงงานของพื้นที่ได้ เช่น สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) เครือข่ายแผนพัฒนาภาคใต้ คุ้มครองผู้บริโภค เกษตรกรรมทางเลือก สำนักงานกองทุนฟื้นฟูเกษตรกร ฯลฯ

โดยทิศทางปี 2562 คือ การเปิดพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา ที่ใช้โครงงานฐานวิจัยเป็นฐานการเรียนรู้ เป็นอีกงานหนึ่งที่ทางศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.สตูล จัดทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงสร้างการเรียนรู้ ควบคู่กับการพัฒนาองค์กรเป็นองค์กรการเรียนรู้ ที่วันนี้ สถานการณ์ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ยังไม่แน่นอน เราจึงจำเป็นต้องสร้างฐานงานฐานความรู้ ฐานคน สู่ “ความยั่งยืน” อย่างแท้จริง.

ภาคผนวก

ก.ระเบียบสมาคมพัฒนาพลเมือง

ข้อบังคับ สมาคมพัฒนาพลเมือง

หมวดที่ 1

ความทั่วไป

ข้อ 1 สมาคมนี้นี้ชื่อว่า “สมาคมพัฒนาพลเมือง” ใช้ชื่อย่อว่า “สพพ.” ชื่อภาษาอังกฤษว่า “Citizenship Evolution Association” ใช้ชื่อย่อภาษาอังกฤษ “CEA”

ข้อ 2 เครื่องหมายของสมาคมมีลักษณะเป็นรูป วงกลมสีฟ้า สลับน้ำเงิน ในวงน้ำเงินรูปมือ มีตัวอักษรภาษาอังกฤษสีขาว เขียนว่า Citizenship Evolution Association ในวงสีฟ้า มีตัวอักษรภาษาไทย เขียนว่า สมาคมพัฒนาพลเมือง สพพ. ในรูปวงกลม มีรูปคนสามคน แสดงถึงความเป็นทีม และการพัฒนามนุษย์อย่างเท่าเทียม โดยมีวงล้อมความร่วมมือ อ้อมมือรองรับ ที่หมายถึงการสนับสนุนจากภาคส่วนต่างๆอย่างเท่าเทียม ส่วนสีฟ้า เป็นตัวแทนแห่งภราดรภาพ ดังรูปนี้

ข้อ 3 สำนักงานใหญ่ของสมาคมตั้งอยู่ ณ เลขที่ 170 หมู่ 4 ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล 91110

ข้อ 4 วัตถุประสงค์ของสมาคม เพื่อ

- 4.1 เพื่อศึกษาและเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการพัฒนาทรัพยากรบุคคลผ่านกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น
- 4.2 เพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพกลุ่ม หน่วยงานและองค์กรชุมชนให้เป็นหน่วยพัฒนาท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ
- 4.3 เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ ผลงานวิจัยและภูมิปัญญา ด้านการพัฒนาท้องถิ่น แก่สาธารณะ
- 4.4 ร่วมกับหน่วยพัฒนาทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อดำเนินงานด้านสาธารณะประโยชน์
- 4.5 สมาคมนี้ไม่มีการจัดตั้งโต๊ะสนุ๊กเกอร์ โต๊ะบิลเลียด และจัดให้เล่นการพนันทุกประเภทแต่อย่างใด
- 4.6 สมาคมนี้ไม่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับการเมืองแต่ประการใด และส่งเสริมการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

หมวดที่ 2

สมาชิก

ข้อ 5 สมาชิกของสมาคมมี 2 ประเภท คือ

- 5.1 สมาชิกสามัญ ได้แก่ สมาชิกที่คณะกรรมการของสมาคมให้การพิจารณาคัดเลือกจากมติในที่ประชุม
- 5.2 สมาชิกกิตติมศักดิ์ ได้แก่ บุคคลผู้ทรงเกียรติ หรือทรงคุณวุฒิ หรือผู้มีอุปการคุณแก่สมาคมซึ่งคณะกรรมการลงมติให้เชิญเข้าเป็นสมาชิกของสมาคม

ข้อ 6 สมาชิกจะต้องประกอบด้วยคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

- 6.1 กรณีเป็นบุคคลธรรมดา ต้องเป็นผู้บรรลุนิติภาวะแล้ว กรณีเป็นนิติบุคคล ต้องได้รับการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลโดยถูกต้องตามกฎหมายไทย
- 6.2 เป็นผู้มีความประพฤติเรียบร้อย มีจิตสาธารณะที่ต้องการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อชุมชนและสังคม
- 6.3 ไม่ต้องคำพิพากษาของศาลถึงที่สุดให้เป็นบุคคลล้มละลาย หรือไร้ความสามารถ หรือเสมือน ไร้ความสามารถ หรือต้องโทษจำคุก ยกเว้นความผิดฐานประมาท หรือลหุโทษ การต้องคำพิพากษาของศาลถึงที่สุดในกรณีดังกล่าว จะต้องเป็นในขณะที่สมัครเข้าเป็นสมาชิก หรือในระหว่างที่เป็นสมาชิกของสมาคมเท่านั้น

ข้อ 7 ค่าลงทะเบียน และค่าบำรุงสมาคม

- 7.1 สมาชิกสามัญ จะต้องเสียค่าลงทะเบียนครั้งแรก 500 บาท และค่าลงทะเบียนตลอดชีพ 500 บาท
- 7.2 สมาชิกกิตติมศักดิ์ มีต้องเสียค่าลงทะเบียนและค่าบำรุงสมาคมแต่อย่างใดทั้งสิ้น

ข้อ 8 การสมัครเข้าเป็นสมาชิกของสมาคม ให้ผู้ประสงค์จะสมัครเข้าเป็นสมาชิกของสมาคมยื่นใบสมัครตามแบบของสมาคมต่อเลขานุการ โดยมีสมาชิกสามัญรับรองอย่างน้อย 1 คน และให้เลขานุการ ตัดประกาศรายชื่อผู้สมัครไว้ ณ สำนักงานของสมาคมเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 10 วัน เพื่อให้สมาชิกอื่นๆ ของสมาคม ได้

คัดค้านการสมัครนั้น เมื่อครบกำหนดประกาศแล้วก็ให้เลขานุการนำใบสมัคร และหนังสือคัดค้านของสมาชิก (ถ้ามี) เสนอต่อที่ประชุมคณะกรรมการเพื่อพิจารณาอนุมัติว่าจะรับหรือไม่รับเข้าเป็นสมาชิกของสมาคมและเมื่อคณะกรรมการพิจารณาการสมัครแล้ว ผลเป็นประการใดให้เลขานุการเป็นผู้แจ้งให้ผู้สมัครทราบโดยเร็ว

ข้อ 9 ถ้าคณะกรรมการพิจารณาอนุมัติให้ผู้สมัครเข้าเป็นสมาชิก ก็ให้ผู้สมัครนั้นชำระเงินค่าลงทะเบียนและค่าบำรุงสมาคม ให้เสร็จภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งจากเลขานุการ และสมาชิกภาพของผู้สมัคร ให้เริ่มนับตั้งแต่วันที่ผู้สมัครได้ชำระเงินค่าลงทะเบียนสมาคมเป็นที่เรียบร้อยแล้ว แต่ถ้าผู้สมัครไม่ชำระเงินค่าลงทะเบียนภายในกำหนด ก็ให้ถือว่าการสมัครคราวนั้นเป็นอันยกเลิก

ข้อ 10 สมาชิกภาพของสมาชิกกิตติมศักดิ์ ให้เริ่มนับตั้งแต่วันที่หนังสือตอบรับคำเชิญของผู้ที่คณะกรรมการได้พิจารณาลงมติให้เชิญเข้าเป็นสมาชิกของสมาคม ได้มาถึงยังสมาคม

ข้อ 11 สมาชิกภาพของสมาชิกให้สิ้นสุดลงด้วยเหตุดังต่อไปนี้

11.1 ตายหรือสิ้นสภาพนิติบุคคล

11.2 ลาออก โดยยื่นหนังสือเป็นลายลักษณ์อักษรต่อคณะกรรมการ และคณะกรรมการได้พิจารณาอนุมัติ และสมาชิกผู้นั้นได้ชำระหนี้สินที่ยังติดค้างอยู่กับสมาคมเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

11.3 ขาดคุณสมบัติสมาชิก

11.4 ที่ประชุมใหญ่ของสมาคม หรือคณะกรรมการได้พิจารณาลงมติให้ลบชื่อออกจากทะเบียน เพราะสมาชิกผู้นั้นได้ประพฤตินำความเสื่อมเสียมาสู่สมาคม

ข้อ 12 สิทธิและหน้าที่ของสมาชิก

12.1 มีสิทธิเข้าใช้สถานที่ของสมาคมโดยเท่าเทียมกัน

12.2 มีสิทธิเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการของสมาคมต่อคณะกรรมการ

12.3 มีสิทธิได้รับสวัสดิการต่างๆ ที่สมาคมได้จัดให้มีขึ้น

12.4 มีสิทธิเข้าร่วมประชุมใหญ่ของสมาคม

12.5 สมาชิกสามัญมีสิทธิในการเลือกตั้ง หรือได้รับการเลือกตั้ง หรือแต่งตั้งเป็นกรรมการสมาคม และมีสิทธิออกเสียงลงมติต่างๆ ในที่ประชุม

12.6 มีสิทธิร้องขอต่อคณะกรรมการ เพื่อตรวจสอบเอกสารและบัญชีทรัพย์สินของสมาคม

12.7 มีสิทธิเข้าชื่อร่วมกันอย่างน้อย 1 ใน 3 ของสมาชิกสามัญทั้งหมดร้องขอต่อคณะกรรมการให้จัดประชุมใหญ่สามัญได้

12.8 มีหน้าที่จะต้องปฏิบัติตามระเบียบปฏิบัติ และข้อบังคับของสมาคมโดยเคร่งครัด

12.9 มีหน้าที่ประพฤติดนให้สมกับเกียรติที่เป็นสมาชิกของสมาคม

12.10 มีหน้าที่ให้ความร่วมมือและสนับสนุนการดำเนินกิจการต่างๆ ของสมาคม

12.11 มีหน้าที่ร่วมกิจกรรมที่สมาคมได้จัดให้มีขึ้น

12.12 มีหน้าที่ช่วยเผยแพร่ชื่อเสียง ข่าวสารของสมาคมให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย

หมวดที่ 3

การดำเนินการสมาคม

ข้อ 13 ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งทำหน้าที่บริหารกิจการของสมาคมมีจำนวนอย่างน้อย 3 คน อย่าง
มากไม่เกิน 15 คน คณะกรรมการนี้ต้องเป็นสมาชิกสามัญที่ได้มาจากการเลือกของที่ประชุมใหญ่ของสมาคม
และให้ผู้ที่ได้รับเลือกจากที่ประชุมใหญ่ เลือกกันเองเป็นนายกสมาคม 1 คน และอุปนายก 2 คน สำหรับ
กรรมการในตำแหน่งอื่นๆ ให้นายกสมาคมเป็นผู้แต่งตั้ง ผู้ที่ได้รับเลือกจากที่ประชุมใหญ่เข้าดำรงตำแหน่งต่างๆ
ของสมาคมตามที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งตำแหน่งของกรรมการสมาคมมีตำแหน่งและหน้าที่โดยสังเขป ดังต่อไปนี้

13.1 นายกสมาคม	ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าในการบริหารกิจการของสมาคม เป็นผู้แทน
สมาคมในการติดต่อกับบุคคลภายนอกและทำหน้าที่เป็นประธานใน
ที่ประชุมคณะกรรมการและการประชุมใหญ่ของสมาคม
13.2 อุปนายก	ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยนายกสมาคมในการบริหารกิจการสมาคม
ปฏิบัติตามหน้าที่ที่นายกสมาคมได้มอบหมายและทำหน้าที่แทน
นายกสมาคม เมื่อนายกสมาคมไม่อยู่หรือไม่สามารถจะปฏิบัติ
หน้าที่ได้ แต่การทำหน้าที่แทนนายกสมาคมให้อุปนายกตามลำดับ
ตำแหน่งเป็นผู้กระทำการแทน
13.3 เลขานุการ	ทำหน้าที่เกี่ยวกับงานธุรการของสมาคมทั้งหมด เป็นหัวหน้า
เจ้าหน้าที่ของสมาคมในการปฏิบัติกิจการของสมาคมและปฏิบัติ
ตามคำสั่งของนายกสมาคม ตลอดจนทำหน้าที่เป็นเลขานุการใน
การประชุมต่างๆของสมาคม
13.4 เภรณูญิก	มีหน้าที่เกี่ยวกับการเงินทั้งหมดของสมาคม เป็นผู้จัดทำบัญชีรายรับ
รายจ่าย บัญชีงบดุลของสมาคมและเก็บเอกสารหลักฐานต่างๆ ของ
สมาคมไว้เพื่อตรวจสอบ
13.5 ปฏิคม	มีหน้าที่ในการให้การต้อนรับแขกของสมาคม เป็นหัวหน้าในการ
จัดเตรียมสถานที่ของสมาคมและจัดเตรียมสถานที่ประชุมต่างๆ
ของสมาคม
13.6 นายทะเบียน	มีหน้าที่เกี่ยวกับทะเบียนสมาชิกทั้งหมดของสมาคมประสานงาน
กับเรณูญิกในการเรียกเก็บเงินค่าบำรุงสมาคมจากสมาชิก
13.7 ประชาสัมพันธ์	มีหน้าที่เผยแพร่กิจการและชื่อเสียงเกียรติคุณของสมาคมให้สมาชิก
และบุคคลโดยทั่วไปให้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย

13.8 กรรมการตำแหน่งอื่นๆ ตามความเหมาะสม ซึ่งคณะกรรมการเห็นสมควรกำหนดให้มีขึ้น โดยมีจำนวนเมื่อรวมกับตำแหน่งกรรมการตามข้างต้นแล้ว จะต้องไม่เกินจำนวนที่ข้อบังคับได้กำหนดไว้ แต่ถ้าคณะกรรมการมิได้กำหนดตำแหน่งก็ถือว่าเป็นกรรมการกลาง

ข้อ 14 คณะกรรมการของสมาคมสามารถอยู่ในตำแหน่งได้คราวละ 2 ปี นับตั้งแต่ได้รับการจดทะเบียนและเมื่อคณะกรรมการอยู่ในตำแหน่งครบกำหนดตามวาระแล้ว แต่คณะกรรมการชุดใหม่ยังมิได้รับการจดทะเบียนจากทางราชการ ก็ให้คณะกรรมการที่ครบกำหนดตามวาระรักษาการไปพลางก่อน จนกว่าคณะกรรมการชุดใหม่จะได้รับจดทะเบียนจากทางราชการ และเมื่อคณะกรรมการชุดใหม่ได้รับการจดทะเบียนจากทางราชการเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ก็ให้ทำการส่งและรับมอบงานกันระหว่างคณะกรรมการชุดเก่าและคณะกรรมการชุดใหม่ให้เป็นที่เสร็จสิ้น ภายใน 7 วัน นับตั้งแต่วันที่คณะกรรมการชุดใหม่ได้รับการจดทะเบียนจากทางราชการ

ข้อ 15 ตำแหน่งกรรมการสมาคม ถ้าต้องว่างลงก่อนครบกำหนดตามวาระก็ให้คณะกรรมการแต่งตั้งสมาชิกสามัญคนใดคนหนึ่งให้สมควรเข้าดำรงตำแหน่งแทนตำแหน่งที่ว่างลงนั้น แต่ผู้ดำรงตำแหน่งแทนอยู่ในตำแหน่งได้เท่ากับวาระของผู้ที่ตนแทนเท่านั้น และถ้าเป็นตำแหน่งนายกสมาคมว่างก็ให้คณะกรรมการเลือกกันเองเป็นนายกสมาคม

ข้อ 16 กรรมการอาจจะพ้นจากตำแหน่ง ซึ่งมีใช้เป็นการออกตามวาระด้วยเหตุผลต่อไปนี้ คือ

16.1 ตาย

16.2 ลาออก

16.3 ขาดจากสมาชิกภาพตามข้อบังคับและตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้

16.4 ที่ประชุมใหญ่ลงมติให้ออกจากตำแหน่ง

16.5 เป็นผู้มีความประพฤติและปฏิบัติตนเป็นที่เสื่อมเสียและคณะกรรมการสมาคมมีมติให้ออก โดยมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ของคณะกรรมการของสมาคม

ข้อ 17 กรรมการที่มีความประสงค์จะลาออกจากตำแหน่งกรรมการให้ยื่นใบลาออกเป็นลายลักษณ์อักษรต่อคณะกรรมการและคณะกรรมการมีมติให้ออก

ข้อ 18 อำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการ

18.1 มีอำนาจออกระเบียบปฏิบัติต่างๆ เพื่อให้สมาชิกได้ปฏิบัติ โดยระเบียบปฏิบัตินั้นจะต้องไม่ขัดต่อข้อบังคับฉบับนี้

18.2 มีอำนาจแต่งตั้งและถอดถอนเจ้าหน้าที่ของสมาคม

18.3 มีอำนาจแต่งตั้งกรรมการที่ปรึกษา หรืออนุกรรมการได้ แต่กรรมการที่ปรึกษา หรืออนุกรรมการจะสามารถอยู่ในตำแหน่งได้ไม่เกินวาระของคณะกรรมการที่แต่งตั้ง

18.4 มีอำนาจเรียกประชุมใหญ่สามัญประจำปี และประชุมใหญ่วิสามัญ

18.5 มีอำนาจแต่งตั้งกรรมการในตำแหน่งอื่นๆ ที่ยังมีได้กำหนดไว้ในข้อบังคับนี้

- 18.6 มีอำนาจบริหารกิจการของสมาคม เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ตลอดจนมีอำนาจอื่นๆ ตามที่ข้อบังคับได้กำหนดไว้
- 18.7 มีหน้าที่รับผิดชอบในกิจการทั้งหมด รวมทั้งการเงินและทรัพย์สินทั้งหมดของสมาคม
- 18.8 มีหน้าที่จัดให้มีการประชุมใหญ่วิสามัญ ตามที่สมาชิกสามัญ จำนวน 1 ใน 3 ของสมาชิกทั้งหมดได้เข้าชื่อร้องขอให้จัดประชุมใหญ่วิสามัญขึ้น ซึ่งการนี้จะต้องจัดให้มีการประชุมใหญ่วิสามัญขึ้นภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือร้องขอ
- 18.9 มีหน้าที่จัดทำเอกสารหลักฐานต่างๆ ทั้งที่เกี่ยวกับการเงิน ทรัพย์สินและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของสมาคมให้ถูกต้องตามหลักวิชาการและสามารถจะให้สมาชิกตรวจสอบได้เมื่อสมาชิกร้องขอ
- 18.10 จัดทำบันทึกการประชุมต่างๆ ของสมาคม เพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐานและจัดส่งให้สมาชิกได้รับทราบ
- 18.11 มีหน้าที่อื่นๆ ตามที่ข้อบังคับได้กำหนดไว้
- ข้อ 19 คณะกรรมการจะต้องประชุมกันอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง โดยให้จัดขึ้นภายในวันที่ 1 ของทุกๆ เดือน ทั้งนี้เพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับการบริหารกิจการของสมาคม
- ข้อ 20 การประชุมคณะกรรมการ จะต้องมีการเข้าร่วมประชุมไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของกรรมการทั้งหมด จึงจะถือว่าครบองค์ประชุม มติของที่ประชุมคณะกรรมการ ถ้าข้อบังคับมิได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่นก็ให้ถือคะแนนเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ แต่ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันก็ให้ประธานในการประชุมเป็นผู้ชี้ขาด
- ข้อ 21 ในการประชุมคณะกรรมการ ถ้านายกสมาคมและอุปนายกสมาคมไม่อยู่ในที่ประชุมหรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ก็ให้กรรมการที่เข้าประชุมในคราวนั้นเลือกกันเอง เพื่อให้กรรมการคนใดคนหนึ่งทำหน้าที่เป็นประธานในการประชุมคราวนั้น

หมวดที่ 4

การประชุมใหญ่

- ข้อ 22 การประชุมใหญ่ของสมาคมมี 2 ชนิด คือ
- 22.1 การประชุมใหญ่สามัญ
- 22.2 การประชุมใหญ่วิสามัญ
- ข้อ 23 คณะกรรมการจะต้องจัดให้มีการประชุมใหญ่สามัญประจำปี ละ 1 ครั้ง ภายในเดือนมกราคม-มีนาคมของทุกๆ ปี
- ข้อ 24 การประชุมใหญ่วิสามัญ อาจจะมีขึ้นได้ก็โดยเหตุที่คณะกรรมการเห็นควรจัดให้มีขึ้นหรือเกิดขึ้นด้วยการเข้าชื่อร่วมกันของสมาชิกจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดร้องขอต่อคณะกรรมการ

ของสมาคมให้เรียกประชุมใหญ่วิสามัญก็ได้ ในหนังสือร้องขอนั้นต้องระบุว่าประสงค์ให้เรียกประชุมเพื่อการใด

เมื่อคณะกรรมการของสมาคมได้รับหนังสือร้องขอให้เรียกประชุมใหญ่วิสามัญตามวรรคแรกให้คณะกรรมการของสมาคมเรียกประชุมใหญ่วิสามัญ โดยจัดให้มีการประชุมขึ้นภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำขอ

ถ้าคณะกรรมการของสมาคมไม่เรียกประชุมภายในระยะเวลาตามวรรคสอง สมาชิกที่เป็นผู้ร้องขอ ให้เรียกประชุมหรือสมาชิกอื่นรวมกันมีจำนวนไม่น้อยกว่าจำนวนสมาชิกที่กำหนดตามวรรคแรกจะเรียกประชุมเองก็ได้

ข้อ 25 การแจ้งกำหนดนัดประชุมใหญ่ให้เลขานุการเป็นผู้แจ้งกำหนดนัดประชุมใหญ่ให้สมาชิกได้ทราบ และการแจ้งจะต้องแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษร โดยระบุวัน เวลาและสถานที่ให้ชัดเจน โดยจะต้องแจ้งให้สมาชิกได้ทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วัน และประกาศแจ้งกำหนดนัดประชุมไว้ ณ สำนักงานของสมาคม เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 7 วัน ก่อนถึงกำหนดประชุมใหญ่

ข้อ 26 การประชุมใหญ่สามัญประจำปี จะต้องมีการประชุมอย่างน้อยดังต่อไปนี้

26.1 แลกเปลี่ยนกิจการที่ผ่านมาในรอบปี

26.2 แลกเปลี่ยนบัญชีรายรับ รายจ่ายและบัญชีงบดุลของปีที่ผ่านมาให้สมาชิกรับทราบ

26.3 เลือกตั้งคณะกรรมการชุดใหม่เมื่อครบกำหนดวาระ

26.4 เลือกตั้งผู้สอบบัญชี

26.5 ตรวจสอบทะเบียนสมาชิกให้เป็นปัจจุบัน

26.6 เรื่องอื่นๆ ถ้ามี

ข้อ 27 การประชุมใหญ่สามัญประจำปีหรือการประชุมใหญ่วิสามัญ ต้องมีสมาชิกสามัญมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง หรือไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิก จึงจะครบองค์ประชุม หากถึงกำหนดเวลาการประชุมแล้วสมาชิกยังไม่ครบองค์ประชุม ถ้าการประชุมใหญ่ครั้งนั้นเป็นการประชุมใหญ่ตามคำเรียกร้องของสมาชิกก็ให้งดการประชุม แต่ถ้าเป็นกรณีการประชุมใหญ่ที่คณะกรรมการสมาคมเป็นผู้เรียกประชุม ก็ให้เรียกประชุมใหญ่อีกครั้งหนึ่ง โดยจัดให้มีการประชุมขึ้นภายใน 14 วัน นับตั้งแต่วันที่นัดประชุมครั้งแรกการประชุมครั้งหลังนี้ไม่บังคับว่าจะต้องครบองค์ประชุม

ข้อ 28 การลงมติต่างๆ ในที่ประชุมใหญ่ ถ้าข้อบังคับมิได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ก็ให้ถือคะแนนเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ แต่ถ้าคะแนนเสียงที่ลงมติดีมีคะแนนเสียงเท่ากัน ก็ให้ประธานในการประชุมเป็นผู้ชี้ขาด

ข้อ 29 ในการประชุมใหญ่ของสมาคม ถ้านายกสมาคมและอุปนายกสมาคมไม่มาร่วมประชุมหรือไม่สามารถจะปฏิบัติหน้าที่ได้ก็ให้ที่ประชุมใหญ่ทำการเลือกกรรมการที่มาร่วมประชุมคนใดคนหนึ่ง ให้ทำหน้าที่เป็นประธานในการประชุมคราวนั้น

หมวดที่ 5

การเงินและทรัพย์สิน

- ข้อ 30 การเงินและทรัพย์สินทั้งหมดให้อยู่ในความรับผิดชอบของคณะกรรมการ เงินสดของสมาคมถ้ามีให้นำฝากไว้ในธนาคาร.....
- ข้อ 31 การลงนามในตั๋วเงินหรือเช็คของสมาคม จะต้องมียามมือชื่อของนายกสมาคม หรือผู้ทำการแทนลงนามร่วมกับเหรียญก หรือเลขานุการ จึงจะถือว่าใช้ได้
- ข้อ 32 ให้นายกสมาคมมีอำนาจสั่งจ่ายเงินของสมาคมได้ครั้งละไม่เกิน 10,000 บาท (หนึ่งหมื่นบาทถ้วน) ถ้าเกินกว่าจำนวนดังกล่าว ต้องได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการสมาคมโดยเสียงข้างมาก เว้นแต่กรณีจำเป็นและเร่งด่วนให้อยู่ในดุลยพินิจของนายกสมาคมที่จะอนุมัติให้จ่ายได้ แล้วต้องรายงานให้คณะกรรมการสมาคมทราบในการประชุมคราวต่อไป
- ข้อ 33 ให้เหรียญกมีอำนาจเก็บรักษาเงินสดของสมาคมได้ไม่เกิน 50,000 บาท (ห้าหมื่นบาทถ้วน) ถ้าเกินกว่าจำนวนนี้ จะต้องนำฝากธนาคารในบัญชีของสมาคมทันทีที่โอกาสอำนวยให้
- ข้อ 34 เหรียญก จะต้องทำบัญชีรายรับ รายจ่ายและบัญชีงบดุลให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ การรับหรือจ่ายเงินทุกครั้งจะต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ ลงลายมือชื่อของนายกสมาคมหรือผู้ทำการแทนร่วมกับเหรียญก หรือผู้ทำการแทน พร้อมกับประทับตราของสมาคมทุกครั้ง
- ข้อ 35 ผู้สอบบัญชี จะต้องมิใช่กรรมการหรือเจ้าหน้าที่ของสมาคม และจะต้องเป็นผู้สอบบัญชีที่ได้รับอนุญาต
- ข้อ 36 ผู้สอบบัญชี มีอำนาจที่จะเรียกเอกสารเกี่ยวกับการเงินและทรัพย์สินจากคณะกรรมการและสามารถจะเชิญกรรมการ หรือเจ้าหน้าที่ของสมาคมเพื่อสอบถามเกี่ยวกับบัญชีและทรัพย์สินของสมาคมได้
- ข้อ 37 คณะกรรมการจะต้องให้ความร่วมมือกับผู้สอบบัญชี เมื่อได้รับการร้องขอ

หมวดที่ 6

การเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อบังคับและการเลิกสมาคม

- ข้อ 38 ข้อบังคับของสมาคมจะเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้โดยมติของที่ประชุมใหญ่เท่านั้น และองค์ประชุมใหญ่จะต้องมีสมาชิกสามัญเข้าร่วมประชุมไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของสมาชิกสามัญทั้งหมด มติของที่ประชุมใหญ่ในการให้เปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อบังคับ จะต้องมียามเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของสมาชิกสามัญที่เข้าร่วมประชุมทั้งหมด

ข้อ 39 การเลิกสมาคมจะเลิกได้โดยมติของที่ประชุมใหญ่ของสมาคม ยกเว้นเป็นการเลิกเพราะเหตุของกฎหมายมติของที่ประชุมใหญ่ที่ให้เลิกสมาคมจะต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ของสมาชิกสามัญที่เข้าร่วมประชุมทั้งหมด และองค์กรประชุมใหญ่จะต้องไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของสมาชิกสามัญทั้งหมด

ข้อ 40 เมื่อสมาคมต้องเลิก ไม่ว่าด้วยเหตุใดๆ ก็ตาม ทรัพย์สินของสมาคมที่เหลืออยู่หลังจากที่ได้ชำระบัญชีเป็นที่เรียบร้อยแล้วให้ตกเป็นของ ชมรมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดสตูล เลขที่ 170 หมู่ 4 ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล

หมวดที่ 7

บทเบ็ดเตล็ด

ข้อ 41 การตีความข้อบังคับของสมาคม หากเป็นที่สงสัยให้คณะกรรมการโดยเสียงข้างมากของที่ประชุมคณะกรรมการที่มีอยู่เป็นผู้ชี้ขาด

ข้อ 42 ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยสมาคมมาใช้บังคับ เมื่อข้อบังคับของสมาคมมิได้กำหนดไว้ และหากมีข้อบังคับใดขัดกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ให้ถือปฏิบัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ข้อ 43 สมาคมต้องไม่ดำเนินการหาผลประโยชน์มาแบ่งปันกัน หรือเพื่อบุคคลใด นอกจากเพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของสมาคมเอง

หมวดที่ 8

บทเฉพาะกาล

ข้อ 44 ข้อบังคับฉบับนี้ ให้เริ่มใช้บังคับได้นับตั้งแต่วันที่สมาคมได้รับการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลเป็นต้นไป

ข้อ 45 เมื่อสมาคมได้รับการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลจากทางราชการ ก็ให้ถือว่าผู้เริ่มการทั้งหมดเป็นสมาชิกสามัญและสมาชิกภาพของคณะกรรมการที่ตั้งขึ้น เริ่มตั้งแต่วันจดทะเบียนเป็นต้นไป

(ลงชื่อ).....ผู้จัดทำข้อบังคับ

(.....)

นายกสมาคมวัฒนพลเมือง

ระเบียบข้อบังคับศูนย์วัฒนธรรมท่องเที่ยวโดยชุมชน

ข้อบังคับ

ศูนย์วัฒนธรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดสตูล

หมวดที่ 1

ความทั่วไป

ข้อ 1 ชื่อว่า “ศูนย์วัฒนธรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล” ใช้ชื่อย่อว่า “ศนท.”

ข้อ 2 ศูนย์วัฒนธรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล หมายคือ ศูนย์ที่รวบรวมข้อมูลความรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล เพื่อการขับเคลื่อนขยายผลแนวทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่รับผิดชอบสังคม และรวมถึงการพัฒนาบุคคลสู่ความเป็นพลเมืองที่มีศักยภาพในด้านต่างๆ

ข้อ 3 ศูนย์วัฒนธรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ตั้งอยู่ ณ เลขที่ 170 หมู่ 4 ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล 91110

ข้อ 4 วัตถุประสงค์ของศูนย์วัฒนธรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล เพื่อ

4.7 เพื่อศึกษาและเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการพัฒนาทรัพยากรบุคคลผ่านกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น

4.8 เพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพกลุ่ม หน่วยงานและองค์กรชุมชนให้เป็นหน่วยพัฒนาท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

4.9 เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ ผลงานวิจัยและภูมิปัญญา ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน แก่สาธารณะ

4.10 ร่วมกับหน่วยพัฒนาทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อดำเนินงานด้านการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน

หมวดที่ 2

สมาชิก

ข้อ 5 สมาชิกของศูนย์วัฒนธรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลมี 2 ประเภท คือ

5.3 สมาชิกสามัญ ได้แก่ สมาชิกที่คณะกรรมการของศูนย์วัฒนธรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูลให้การพิจารณาคัดเลือกจากมติในที่ประชุม

5.4 สมาชิกกิตติมศักดิ์ ได้แก่ บุคคลผู้ทรงเกียรติ หรือทรงคุณวุฒิ หรือผู้มีอุปการคุณแก่ศูนย์ซึ่งคณะกรรมการลงมติให้เชิญเข้าเป็นสมาชิกของศูนย์วัฒนธรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

ข้อ 6 สมาชิกจะต้องประกอบด้วยคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

6.4 กรณีเป็นบุคคลธรรมดา ต้องเป็นผู้บรรลุนิติภาวะแล้ว

6.5 กรณีเป็นนิติบุคคล ต้องได้รับการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลโดยถูกต้องตามกฎหมายไทย

- 6.6 เป็นผู้มีความประพฤติเรียบร้อย มีจิตสาธารณะที่ต้องการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อชุมชนและสังคม
- ข้อ 7 ค่าลงทะเบียน และค่าบำรุงศูนย์นวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล
- 7.3 สมาชิกสามัญ มีต้องเสียค่าลงทะเบียนและค่าบำรุงแต่อย่างใดทั้งสิ้น
- 7.4 สมาชิกกิตติมศักดิ์ มีต้องเสียค่าลงทะเบียนและค่าบำรุงแต่อย่างใดทั้งสิ้น
- ข้อ 8 การสมัครเข้าเป็นสมาชิกของศูนย์นวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ให้ผู้ประสงค์จะสมัครเข้าเป็นสมาชิกโดยการยื่นใบสมัคร ตามแบบของศูนย์ต่อเลขานุการ โดยมีสมาชิกสามัญรับรองอย่างน้อย 1 คน และ เสนอต่อที่ประชุมคณะกรรมการเพื่อพิจารณาอนุมัติว่าจะรับหรือไม่รับเข้าเป็นสมาชิก และเมื่อคณะกรรมการพิจารณาการสมัครแล้ว ผลเป็นประการใดให้เลขานุการเป็นผู้แจ้งให้ผู้สมัครทราบโดยเร็ว
- ข้อ 9 ถ้าคณะกรรมการพิจารณาอนุมัติให้ผู้สมัครเข้าเป็นสมาชิก ก็ให้ผู้สมัครนั้นเข้าแนะนำตัวในที่ประชุมของศูนย์ตามวันเวลาที่จัดขึ้น และสมาชิกภาพของผู้สมัคร ให้เริ่มนับตั้งแต่วันที่ผู้สมัครได้แนะนำตัวในที่ประชุมเป็นที่เรียบร้อยแล้ว
- ข้อ 10 สมาชิกภาพของสมาชิกกิตติมศักดิ์ ให้เริ่มนับตั้งแต่วันที่หนังสือตอบรับคำเชิญของผู้ที่คณะกรรมการได้พิจารณาอนุมัติให้เชิญเข้าเป็นสมาชิกของศูนย์นวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ได้มาถึง
- ข้อ 11 สมาชิกภาพของสมาชิกให้สิ้นสุดลงด้วยเหตุดังต่อไปนี้
- 11.1 ตายหรือสิ้นสภาพนิติบุคคล
 - 11.2 ลาออก โดยยื่นหนังสือเป็นลายลักษณ์อักษรต่อคณะกรรมการ และคณะกรรมการได้พิจารณาอนุมัติ
 - 11.3 ขาดคุณสมบัติสมาชิก
 - 11.4 ที่ประชุมใหญ่ หรือคณะกรรมการได้พิจารณาอนุมัติให้ลบชื่อออกจากทะเบียน เพราะสมาชิกผู้นั้นได้ประพฤติไม่เหมาะสมเสียมาสู่ศูนย์นวัตกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล
- ข้อ 12 สิทธิและหน้าที่ของสมาชิก
- 12.1 มีสิทธิเข้าใช้สถานที่ของศูนย์โดยเท่าเทียมกัน
 - 12.2 มีสิทธิเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการของศูนย์ต่อคณะกรรมการ
 - 12.3 มีสิทธิได้รับสวัสดิการต่างๆ ที่ศูนย์ได้จัดให้มีขึ้น
 - 12.4 มีสิทธิเข้าร่วมประชุมใหญ่ของศูนย์
 - 12.5 สมาชิกสามัญมีสิทธิในการเลือกตั้ง หรือได้รับการเลือกตั้ง หรือแต่งตั้งเป็นกรรมการ ศูนย์และมีสิทธิออกเสียงลงมติต่างๆ ในที่ประชุม
 - 12.6 มีสิทธิร้องขอต่อคณะกรรมการ เพื่อตรวจสอบเอกสารและบัญชีทรัพย์สินของศูนย์
 - 12.7 มีสิทธิเข้าชื่อร่วมกันอย่างน้อย 1 ใน 3 ของสมาชิกสามัญทั้งหมดร้องขอต่อคณะกรรมการให้จัดประชุมใหญ่วิสามัญได้
 - 12.8 มีหน้าที่จะต้องปฏิบัติตามระเบียบปฏิบัติ และข้อบังคับของศูนย์โดยเคร่งครัด
 - 12.9 มีหน้าที่ประพฤติตนให้สมกับเกียรติที่เป็นสมาชิกของศูนย์

- 12.10 มีหน้าที่ให้ความร่วมมือและสนับสนุนการดำเนินงานต่างๆ ของศูนย์
- 12.11 มีหน้าที่ร่วมกิจกรรมที่ศูนย์ได้จัดให้มีขึ้น
- 12.12 มีหน้าที่ช่วยเผยแพร่ชื่อเสียง ข่าวสารของศูนย์ให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย

หมวดที่ 3

การดำเนินการศูนย์

ข้อ 13 ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งทำหน้าที่บริหารกิจการของศูนย์มีจำนวนอย่างน้อย 3 คน อย่างมากไม่เกิน 15 คน คณะกรรมการนี้ต้องเป็นสมาชิกสามัญที่ได้มาจากการเลือกของที่ประชุมใหญ่ของศูนย์ และให้ผู้ที่ได้รับเลือกจากที่ประชุมใหญ่ เลือกกันเองเป็นผู้อำนวยการศูนย์ 1 คน และผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์ 1 คน สำหรับกรรมการในตำแหน่งอื่นๆ ให้ผู้อำนวยการศูนย์เป็นผู้แต่งตั้ง ผู้ที่ได้รับเลือกจากที่ประชุมใหญ่เข้าดำรงตำแหน่งต่างๆ ของศูนย์ตามที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งตำแหน่งของกรรมการศูนย์มีตำแหน่งและหน้าที่โดยสังเขปดังต่อไปนี้

13.1 ผู้อำนวยการศูนย์	ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าในการบริหารกิจการของศูนย์ เป็นผู้แทนศูนย์ในการติดต่อกับบุคคลภายนอกและทำหน้าที่เป็นประธานในที่ประชุมคณะกรรมการและการประชุมใหญ่ของศูนย์
13.2 ผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์	ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์ในการบริหารกิจการศูนย์ ปฏิบัติตามหน้าที่ที่ผู้อำนวยการศูนย์ได้มอบหมายและทำหน้าที่แทนผู้อำนวยการศูนย์เมื่อผู้อำนวยการศูนย์ไม่อยู่หรือไม่สามารถจะปฏิบัติหน้าที่ได้ แต่การทำหน้าที่แทนผู้อำนวยการศูนย์ ให้ผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์ตามลำดับตำแหน่งเป็นผู้กระทำการแทน
13.3 เลขานุการ	ทำหน้าที่เกี่ยวกับงานธุรการของศูนย์ทั้งหมด เป็นหัวหน้าเจ้าหน้าที่ของศูนย์ในการปฏิบัติกิจการของศูนย์และปฏิบัติตามคำสั่งของผู้อำนวยการศูนย์ ตลอดจนทำหน้าที่เป็นเลขานุการในการประชุมต่างๆ ของศูนย์
13.4 เภรณูญิก	มีหน้าที่เกี่ยวกับการเงินทั้งหมดของศูนย์ เป็นผู้จัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย บัญชีงบดุลของศูนย์และเก็บเอกสารหลักฐานต่างๆ ของศูนย์ไว้เพื่อตรวจสอบ
13.5 ปฏิคม	มีหน้าที่ในการให้การต้อนรับแขกของศูนย์ เป็นหัวหน้าในการจัดเตรียมสถานที่ของศูนย์ และจัดเตรียมสถานที่ประชุมต่างๆ ของสมาคม
13.6 นายทะเบียน	มีหน้าที่เกี่ยวกับทะเบียนสมาชิกทั้งหมดของศูนย์ประสานงาน

- 13.7 ประชาสัมพันธ์ มีหน้าที่เผยแพร่กิจการและชื่อเสียงเกียรติคุณของศูนย์ให้สมาชิกและบุคคลโดยทั่วไปให้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย
- 13.8 กรรมการตำแหน่งอื่นๆ ตามความเหมาะสม ซึ่งคณะกรรมการเห็นสมควรกำหนดให้มีขึ้น โดยมีจำนวนเมื่อรวมกับตำแหน่งกรรมการตามข้างต้นแล้ว จะต้องไม่เกินจำนวนที่ข้อบังคับได้กำหนดไว้ แต่ถ้าคณะกรรมการมิได้กำหนดตำแหน่งก็ถือว่าเป็นกรรมการกลาง

ข้อ 14 คณะกรรมการของศูนย์สามารถอยู่ในตำแหน่งได้ จนกว่าจะยุติบเทบาทหน้าที่กรรมการศูนย์ตามข้อ 16 และเมื่อได้คณะกรรมการใหม่ ก็ให้ทำการส่งและรับมอบงานกันระหว่างคณะกรรมการคนเก่าและคณะกรรมการคนใหม่ให้เป็นที่เสร็จสิ้น ภายใน 7 วัน นับตั้งแต่วันที่คณะกรรมการคนใหม่ได้รับตำแหน่งแทน

ข้อ 15 ตำแหน่งกรรมการศูนย์ ถ้าต้องว่างลงก็ให้คณะกรรมการจัดหาและแต่งตั้งสมาชิกสามัญคนใดคนหนึ่งหรือบุคคลที่เห็นสมควรเข้าดำรงตำแหน่งแทนตำแหน่งที่ว่างลงนั้น และถ้าเป็นตำแหน่งผู้อำนวยการศูนย์ว่างก็ให้คณะกรรมการเลือกกันเองเป็นผู้อำนวยการศูนย์

ข้อ 16 กรรมการอาจจะพ้นจากตำแหน่ง ด้วยเหตุผลต่อไปนี้ คือ

16.1 ตาย

16.2 ลาออก

16.3 ที่ประชุมใหญ่ลงมติให้ออกจากตำแหน่ง

16.4 เป็นผู้มีความประพฤติและปฏิบัติตนเป็นที่เสื่อมเสียและคณะกรรมการศูนย์มีมติให้ออก โดยมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ของคณะกรรมการของศูนย์

ข้อ 17 กรรมการที่มีความประสงค์จะลาออกจากตำแหน่งกรรมการให้ยื่นใบลาออกเป็นลายลักษณ์อักษรต่อคณะกรรมการและคณะกรรมการมีมติให้ออก

ข้อ 18 อำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการ

18.1 มีอำนาจอรรถาธิบายปฏิบัติต่างๆ เพื่อให้สมาชิกได้ปฏิบัติ โดยระเบียบปฏิบัตินั้นจะต้องไม่ขัดต่อข้อบังคับฉบับนี้

18.2 มีอำนาจแต่งตั้งและถอดถอนเจ้าหน้าที่ของศูนย์

18.3 มีอำนาจแต่งตั้งกรรมการที่ปรึกษา หรืออนุกรรมการได้

18.4 มีอำนาจเรียกประชุมใหญ่สามัญประจำปี และประชุมใหญ่วิสามัญ

18.5 มีอำนาจแต่งตั้งกรรมการในตำแหน่งอื่นๆ ที่ยังมีได้กำหนดไว้ในข้อบังคับนี้

18.6 มีอำนาจบริหารกิจการของศูนย์ เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ตลอดจนมีอำนาจอื่นๆ ตามที่ข้อบังคับได้กำหนดไว้

18.7 มีหน้าที่รับผิดชอบในกิจการทั้งหมด รวมทั้งการเงินและทรัพย์สินทั้งหมดของศูนย์

- 18.8 มีหน้าที่จัดให้มีการประชุมใหญ่วิสามัญ ตามที่สมาชิกสามัญ จำนวน 1 ใน 3 ของสมาชิกทั้งหมด ได้เข้าชื่อร้องขอให้จัดประชุมใหญ่วิสามัญขึ้น ซึ่งการนี้จะต้องจัดให้มีการประชุมใหญ่วิสามัญขึ้น ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับการร้องขอ
- 18.9 มีหน้าที่จัดทำเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ทั้งที่เกี่ยวกับการเงิน ทรัพย์สินและการดำเนินงานกิจกรรม ต่างๆ ของศูนย์ให้ถูกต้องตามหลักวิชาการและสามารถจะให้สมาชิกตรวจสอบได้เมื่อสมาชิก ร้องขอ
- 18.10 จัดทำบันทึกการประชุมต่างๆ ของศูนย์ เพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐานและจัดส่งให้สมาชิกได้รับ ทราบ
- 18.11 มีหน้าที่อื่นๆ ตามที่ข้อบังคับได้กำหนดไว้

ข้อ 19 คณะกรรมการจะต้องประชุมกันอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง โดยให้จัดขึ้นภายในวันที่ 30 ของทุกๆ เดือน ทั้งนี้เพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับการบริหารกิจการของศูนย์

ข้อ 20 การประชุมคณะกรรมการ จะต้องมีการเข้าร่วมประชุมไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของกรรมการทั้งหมด จึงจะถือว่าครบองค์ประชุม มติของที่ประชุมคณะกรรมการ ถ้าข้อบังคับมิได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่นก็ให้ถือ คะแนนเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ แต่ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันก็ให้ประธานในการประชุมเป็นผู้ชี้ขาด

ข้อ 21 ในการประชุมคณะกรรมการ ถ้าผู้อำนวยการและผู้ช่วยผู้อำนวยการไม่อยู่ในที่ประชุมหรือไม่สามารถ ปฏิบัติหน้าที่ได้ก็ให้กรรมการที่เข้าประชุมในคราวนั้นเลือกกันเอง เพื่อให้กรรมการคนใดคนหนึ่งทำหน้าที่ เป็นประธานในการประชุมคราวนั้น

หมวดที่ 4

การประชุมใหญ่

ข้อ 22 การประชุมใหญ่ของศูนย์มี 2 ชนิด คือ

22.1 การประชุมใหญ่สามัญ

22.2 การประชุมใหญ่วิสามัญ

ข้อ 23 คณะกรรมการจะต้องจัดให้มีการประชุมใหญ่สามัญประจำปี ละ 1 ครั้ง ภายในเดือนมกราคม-มีนาคม ของทุกๆ ปี

ข้อ 24 การประชุมใหญ่วิสามัญ อาจจะมีขึ้นได้ก็โดยเหตุที่คณะกรรมการเห็นควรจัดให้มีขึ้นหรือเกิดขึ้นด้วย การเข้าชื่อร่วมกันของสมาชิกจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดร้องขอต่อคณะกรรมการ ของศูนย์ให้เรียกประชุมใหญ่วิสามัญก็ได้ ในการร้องขอนั้นต้องระบุวัตถุประสงค์ให้เรียกประชุมเพื่อการใด

เมื่อคณะกรรมการของศูนย์ได้รับการร้องขอให้เรียกประชุมใหญ่วิสามัญตามวรรคแรกให้ คณะกรรมการของศูนย์เรียกประชุมใหญ่วิสามัญ โดยจัดให้มีการประชุมขึ้นภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้อ รับคำขอ

ถ้าคณะกรรมการของศูนย์ไม่เรียกประชุมภายในระยะเวลาตามวรรคสอง สมาชิกที่เป็นผู้ร้องขอ ให้เรียกประชุมหรือสมาชิกอื่นรวมกันมีจำนวนไม่น้อยกว่าจำนวนสมาชิกที่กำหนดตามวรรคแรกจะเรียกประชุมเองก็ได้

ข้อ 25 การแจ้งกำหนดนัดประชุมใหญ่ให้เลขานุการเป็นผู้แจ้งกำหนดนัดประชุมใหญ่ให้สมาชิกได้ทราบ และการแจ้งจะต้องแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษร โดยระบุวัน เวลาและสถานที่ให้ชัดเจน โดยจะต้องแจ้งให้สมาชิกได้ทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วัน และประกาศแจ้งกำหนดนัดประชุมไว้ ณ สำนักงานของศูนย์ เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 7 วัน ก่อนถึงกำหนดประชุมใหญ่

ข้อ 26 การประชุมใหญ่สามัญประจำปี จะต้องมีการประชุมอย่างน้อยดังต่อไปนี้

26.1 แลกเปลี่ยนกิจการที่ผ่านมาในรอบปี

26.2 แลกเปลี่ยนรายรับ รายจ่ายและบัญชีงบดุลของปีที่ผ่านมาให้สมาชิกรับทราบ

26.3 ตรวจสอบทะเบียนสมาชิกให้เป็นปัจจุบัน

26.4 เรื่องอื่นๆ ถ้ามี

ข้อ 27 การประชุมใหญ่สามัญประจำปีหรือการประชุมใหญ่วิสามัญ ต้องมีสมาชิกสามัญมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง หรือไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิก จึงจะครบองค์ประชุม หากถึงกำหนดเวลาการประชุมแล้วสมาชิกยังไม่ครบองค์ประชุม ถ้าการประชุมใหญ่ครั้งนั้นเป็นการประชุมใหญ่ตามคำเรียกร้องของสมาชิกก็ให้งดการประชุม แต่ถ้าเป็นกรณีการประชุมใหญ่ที่คณะกรรมการศูนย์เป็นผู้เรียกประชุม ก็ให้เรียกประชุมใหญ่อีกครั้งหนึ่ง โดยจัดให้มีการประชุมขึ้นภายใน 14 วัน นับตั้งแต่วันที่นัดประชุมครั้งแรกการประชุมครั้งหลังนี้ไม่บังคับว่าจะต้องครบองค์ประชุม

ข้อ 28 การลงมติต่างๆ ในที่ประชุมใหญ่ ถ้าข้อบังคับมิได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ก็ให้ถือคะแนนเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ แต่ถ้าคะแนนเสียงที่ลงมติดีมีคะแนนเสียงเท่ากัน ก็ให้ประธานในการประชุมเป็นผู้ชี้ขาด

ข้อ 29 ในการประชุมใหญ่ของศูนย์ ถ้าผู้อำนวยการและผู้ช่วยผู้อำนวยการไม่มาร่วมประชุมหรือไม่สามารถจะปฏิบัติหน้าที่ได้ก็ให้ที่ประชุมใหญ่ทำการเลือกกรรมการที่มาร่วมประชุมคนใดคนหนึ่ง ให้ทำหน้าที่เป็นประธานในการประชุมคราวนั้น

หมวดที่ 5

การเงินและทรัพย์สิน

ข้อ 30 การเงินและทรัพย์สินทั้งหมดให้อยู่ในความรับผิดชอบของคณะกรรมการ เงินสดของศูนย์ถ้ามี ให้นำฝากไว้ในธนาคารที่อยู่ในพื้นที่ธนาคารใดก็ได้ โดยมีผู้ถือครองบัญชีจำนวน 3 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ และเหรัญญิก

ข้อ 31 การลงนามในตั๋วเงินหรือเช็คของศูนย์ จะต้องมียามือชื่อของผู้อำนวยการ หรือผู้ทำการแทนลงนามร่วมกับเหรัญญิก จึงจะถือว่าใช้ได้

ข้อ 32 ให้ผู้อำนวยการศูนย์มีอำนาจสั่งจ่ายเงินของศูนย์ได้ครั้งละไม่เกิน 10,000 บาท (หนึ่งหมื่นบาทถ้วน) ถ้าเกินกว่าจำนวนดังกล่าว ต้องได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการศูนย์ เว้นแต่กรณีจำเป็นและเร่งด่วนให้อยู่ใน

ดุลยพินิจของผู้อำนวยการศูนย์ ที่จะอนุมัติให้จ่ายได้ แล้วต้องรายงานให้คณะกรรมการศูนย์ทราบในการประชุมคราวต่อไป

ข้อ 33 ให้เหรียญมีอำนาจเก็บรักษาเงินสดของศูนย์ได้ไม่เกิน 50,000 บาท (ห้าหมื่นบาทถ้วน) ถ้าเกินกว่าจำนวนนี้ จะต้องนำฝากธนาคารในบัญชีของศูนย์ทันทีที่โอกาสอำนวยให้

ข้อ 34 เหรียญ จะต้องทำบัญชีรายรับ รายจ่ายและบัญชีงบดุลให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ การรับหรือจ่ายเงินทุกครั้งจะต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ ลงลายมือชื่อของผู้อำนวยการศูนย์ หรือผู้ทำการแทนร่วมกับเหรียญ

หมวดที่ 6

การเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อบังคับและการเลิกศูนย์

ข้อ 35 ข้อบังคับของศูนย์จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้โดยมติของที่ประชุมใหญ่เท่านั้น และองค์ประชุมใหญ่จะต้องมีสมาชิกสามัญเข้าร่วมประชุมไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของสมาชิกสามัญทั้งหมด มติของที่ประชุมใหญ่ในการให้เปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อบังคับ จะต้องมียกเว้นเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของสมาชิกสามัญที่เข้าร่วมประชุมทั้งหมด

ข้อ 36 การเลิกศูนย์จะเลิกได้โดยมติของที่ประชุมใหญ่ของศูนย์ ยกเว้นเป็นการเลิกเพราะเหตุของกฎหมาย มติของที่ประชุมใหญ่ที่ให้เลิกศูนย์จะต้องมียกเว้นเสียงไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ของสมาชิกสามัญที่เข้าร่วมประชุมทั้งหมด และองค์ประชุมใหญ่จะต้องไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของสมาชิกสามัญทั้งหมด

ข้อ 37 เมื่อศูนย์ต้องเลิก ไม่ว่าด้วยเหตุใดๆ ก็ตาม ทรัพย์สินของศูนย์ที่เหลืออยู่หลังจากที่ได้ชำระบัญชีเป็นที่เรียบร้อยแล้วให้ตกเป็นของ ชมรมประมงพื้นบ้านจังหวัดสตูล เลขที่ 170 หมู่ 4 ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล

หมวดที่ 7

บทเบ็ดเตล็ด

ข้อ 38 การตีความข้อบังคับของศูนย์ หากเป็นที่สงสัยให้คณะกรรมการโดยเสียงข้างมากของที่ประชุมคณะกรรมการที่มีอยู่เป็นผู้ชี้ขาด

หมวดที่ 8

บทเฉพาะกาล

ข้อ 39 ข้อบังคับฉบับนี้ ให้เริ่มใช้บังคับได้นับตั้งแต่วันที่ศูนย์ได้รับการจัดตั้งเป็นต้นไป

ข้อ 40 เมื่อศูนย์ได้รับการจัดตั้ง ก็ให้ถือว่าผู้เริ่มการทั้งหมดเป็นสมาชิกสามัญและสมาชิกภาพของคณะกรรมการที่ตั้งขึ้น เริ่มตั้งแต่วันที่ประกาศเป็นต้นไป